

คำปรารภ

ประเทศไทยมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติ ซึ่งเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ รวมถึงมีประเพณีและธรรมเนียมสืบต่อกันมาจากรุ่นสู่รุ่นจนถึงปัจจุบัน พุทธศาสนาศาสนาพิธีมีความสำคัญต่อวัฒนธรรม เพราะมีผลต่อความรู้สึกรักหวัดประเทศและศาสนาและความเชื่อ โดยถ่ายทอดออกมาในลักษณะของศาสนาพิธีซึ่งเป็นพิธีกรรมทางศาสนาที่ถือปฏิบัติเป็นแบบอย่างประเพณีและธรรมเนียมเพื่อความ เป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงามเป็นแบบเดียวกันทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา ในการบำเพ็ญบุญต่างๆ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน มีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นประกอบกับมีนโยบายในการส่งเสริมให้จังหวัดลำพูนมีพุทธศาสน์ ในการพัฒนาเมืองลำพูนให้เป็นเมืองแห่งภูมิปัญญาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตโดยมีเป้าประสงค์ ในการสนับสนุน สืบสาน เผยแพร่ วัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่และยั่งยืน เพื่อให้สมกับเป็นเมืองแห่งวัฒนธรรมความหลากหลาย โดยมีมัคทายก หรือพ่ออาจารย์วัดเป็นผู้นำ การประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการเป็นผู้นำการประกอบ พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ตลอดจนได้เผยแพร่องค์ความรู้ด้านศาสนาและด้านอื่นๆ ให้กับ พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไปในจังหวัดลำพูนไปในทิศทางเดียวกัน รวมทั้งเป็นแนวทางให้ผู้รู้ทางศาสนา และบุคลากรที่เกี่ยวข้องสามารถเข้าใจแนวทางในการพัฒนาจังหวัดลำพูนไปในทิศทางเดียวกัน องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน ร่วมกับสภาวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน และคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน ได้จัดทำโครงการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพผู้นำ ทางศาสนาและผู้เกี่ยวข้องในจังหวัดลำพูน การอบรมสัมมนาขึ้นจำนวน ๔ รุ่น รุ่นละ ๒ อำเภอ รวมทั้งหมด ๘ อำเภอ ในจังหวัดลำพูน เป็นแนวทางให้กับมัคทายกหรือพ่ออาจารย์วัด นำไปเป็นแนวทางปฏิบัติในการประกอบพิธีกรรม ทางพระพุทธศาสนา ให้ถูกต้องเหมาะสม เสริมสร้างให้เกิดศรัทธาแก่พุทธศาสนิกชนต่อไป

(นายอนุสรณ์ วงศ์วรรณ)

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน

คำนำ

ศาสนาพิธีมีความสำคัญต่อวัฒนธรรม เพราะมีผลต่อความรู้สึกนึกคิด ประเพณีและความเชื่อ โดยเฉพาะสังคมไทย ซึ่งมีพระพุทธศาสนาเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ในการประพฤติปฏิบัติ สืบออกมา ในลักษณะของศาสนาพิธี ซึ่งเป็นพิธีกรรมทางศาสนา พิธีปฏิบัติเป็นแบบอย่าง ประเพณี และธรรมเนียมสืบต่อกันมา เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม เป็นแบบเดียวกัน ทำให้เกิดความเลื่อมใสศรัทธา ในการบำเพ็ญบุญต่างๆ

สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน ได้รับคำปรารภจากหลายฝ่าย ทั้งพระสงฆ์ในจังหวัดลำพูน ผู้ที่ทำหน้าที่ เป็นมัคทายก หรือพ่ออาจารย์วัด ที่เข้ามาทำหน้าที่ใหม่ในจังหวัดลำพูน รวมทั้ง พุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป ปรารถนาอยากให้มีการจัดอบรมสัมมนา มัคทายกหรือพ่ออาจารย์วัด อีกสักครั้งหนึ่ง เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพ ในการเป็นผู้ประกอบการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน จึงนำเรื่องนี้มาปรึกษากับคณะสงฆ์ และคณะกรรมการบริหาร สภาวัฒนธรรม ทุกฝ่ายมีความเห็นตรงกัน จึงได้จัดทำโครงการ อบรมสัมมนา เพื่อพัฒนาศักยภาพ ของผู้นำในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา คือมัคทายกหรือพ่ออาจารย์ประจำวัดทุกวัด ในจังหวัดลำพูน โดยได้นำเสนอเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ ซึ่งก็ได้ให้ดาบสนับสนุนเป็นอย่างดี จึงทำให้เกิดการอบรม สัมมนาขึ้นจำนวน ๔ รุ่น รุ่นละ ๒ อำเภอ รวมทั้งหมด ๘ อำเภอ ในจังหวัดลำพูน

สำหรับเอกสารประกอบการอบรมสัมมนานี้ สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน ได้จัดตั้งคณะทำงานขึ้น ซึ่งประกอบด้วย พระสงฆ์และผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญด้านการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ในจังหวัดลำพูน ได้ร่วมกันรวบรวมและเรียบเรียงเนื้อหาสาระ ที่พิจารณาเห็นว่าจะเป็นประโยชน์ ต่อมัคทายกหรือพ่ออาจารย์วัด นำไปเป็นแนวทางในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ให้ถูกต้องเหมาะสม เสริมสร้างให้เกิดศรัทธาปสาทะ แก่เจ้าภาพงานและพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป ทั้งนี้ผู้ที่นำไปใช้ก็สามารถ ปรับให้เหมาะสมกับแนวปฏิบัติของแต่ละท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม หากมีการขาดตกบกพร่องประการใด คณะทำงานต้องขออภัยไว้ ณ ที่นี้

สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน ขอขอบคุณคณะสงฆ์จังหวัดลำพูน และองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดลำพูน ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานเป็นอย่างดี จึงขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน

การปฏิบัติศาสนาพิธี

พิธี คือแนวทางหรือข้อเสนอแนะการปฏิบัติงานที่เป็นรูปแบบเป็นต้นว่า งานใดสมควรจะดำเนินการอย่างไร เมื่อได้ดำเนินการตามแนวทาง หรือ ข้อเสนอแนะนั้นแล้ว งานเหล่านั้นจะดำเนินไปด้วยความราบรื่น รวดเร็ว เรียบร้อย ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณี สำเร็จลุล่วงตามจุดมุ่งหมายงาน ไม่ขัดข้องหรือวุ่นวาย พิธี เป็นวัฒนธรรมประเพณีของชาติ เป็นวิถีชีวิตของประชาชน ในแต่ละสังคมจะมีพิธีการที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาตามความเชื่อของคนในสังคมนั้นๆ ด้วยเหตุนี้ พิธีจึงมีรูปแบบการปฏิบัติหลากหลาย แม้ในปัจจุบันก็มีรูปแบบการปฏิบัติพิธีแตกออกไปตามความเห็นของแต่ละสำนัก ทำให้มีข้อถกเถียงกันเสมอเพื่อจุดมุ่งหมายที่จะให้ การปฏิบัติพิธีมีรูปแบบและแนวทางปฏิบัติเป็นอันเดียวกัน จึงได้รวบรวมแนวปฏิบัติพิธีที่เป็นแนวกลางๆ มาแสดงไว้พอเป็นข้อสังเกต

ในการจัดงานศาสนาพิธี คือการประกอบพิธีทางศาสนา จะมีบุคคลประเภทหนึ่งเป็นผู้ดำเนินการในเรื่องพิธี มีชื่อเรียกกันหลากหลาย เช่น มรรคนายก หรือ ศาสนพิธีกร แปลว่า ผู้ดำเนินการพิธีทางศาสนา ศาสนพิธีกรนี้มีหน้าที่ควบคุม ปฏิบัติ จัดการ ตลอดถึงให้คำแนะนำ ให้คำปรึกษา ในการจัดพิธีทางพระพุทธศาสนา ศาสนพิธีกรที่ดี จะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติหลายประการเป็นต้นว่า

- มีความรอบรู้ในเรื่องศาสนาพิธีอย่างกว้างขวาง ละเอียด ลึกซึ้ง
- มีความสามารถในการปฏิบัติงาน ไม่เคอะเขิน ง่าย ๆ ตกประหลาด
- มีความรอบคอบ ละเอียดถี่ถ้วนในเรื่องอุปกรณ์ และลำดับพิธี ไม่ประมาท
- มีกิริยา วาจา และมารยาทเรียบร้อย การแต่งกาย การวางตนเหมาะสม
- มีการตัดสินใจที่ฉับไวและถูกต้อง สามารถแก้ไขข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นในพิธีได้ทันการ

การทำหน้าที่พิธีกร / โฆษก

หลักเกณฑ์วิธีการปฏิบัติงาน

หน้าที่พิธีกรนั้นไม่ได้มีกล่าวไว้ชัดเจนว่ามีมาเมื่อใด ปีไหน เป็นไปตามพื้นฐานของงานพิธีกิจกรรมต่างๆ ที่จะต้องมีผู้ใหญ่ หรือ บุคคลที่มีความรู้ในเรื่องพิธีการนั้นมาบอกกล่าวตามลำดับขั้นตอนให้เป็นที่ไปอย่างถูกต้อง จนเป็นประเพณี ว่ามีงานใดจะต้องมีผู้รู้หรือบุคคลที่มีความรู้มาพูดกล่าวลำดับขั้นตอนโดยใช้คำที่สละสลวย เพื่อดึงดูดผู้ที่มาร่วมงานให้เกิดความสนใจในงานนั้นๆ จนถึงปัจจุบันจึงแปรผันมาเป็นหญิงสาวหรือชายหนุ่มที่มีหน้าตาดี บุคลิกภาพดี มีประสบการณ์ในการพูดที่ดี เพื่อใช้ในการโฆษณาสินค้าต่างๆมากขึ้น หากเป็นงานพิธีการก็จะทำให้เกิดความน่าสนใจมากยิ่งขึ้น

พิธีกร คือ ผู้ดำเนินการในพิธีต่างๆ เป็นบุคคลที่ทำหน้าที่ กำกับ/นำ/อำนวยความสะดวก ให้กิจกรรมรายการหรือ พิธีการต่างๆ ดำเนินการไปให้แล้วเสร็จ เรียบร้อยตามวัตถุประสงค์ และกำหนดการที่วางไว้หน้าที่ของพิธีกร

๑. เป็นผู้ให้ข้อมูลแก่ผู้ฟัง/ผู้ชม/ผู้เข้าร่วมพิธี โดยอย่างน้อยจะต้องมี ขบวนการดังต่อไปนี้

- ๑) แจ้งกำหนดการ
- ๒) แจ้งรายละเอียดของงาน
- ๓) แนะนำผู้พูด ผู้แสดง เจ้าภาพ
- ๔) ผู้ดำเนินการอภิปรายและอื่นๆ

๒. เป็นผู้เริ่มกิจกรรม/งาน/พิธี/รายการ เช่น

- ๑) กล่าวทักทาย ต้อนรับเชิญเข้าสู่งาน
- ๒) เชิญเข้าสู่พิธี ดำเนินรายการต่างๆ แล้วแต่กิจกรรม
- ๓) เชิญ เปิดงาน - ปิดงาน

๓. เป็นผู้เชื่อมโยงกิจกรรม/งาน/พิธี/รายการต่างๆ เช่น

- ๑) กล่าวเชื่อมโยงเหตุการณ์ตามลำดับ
- ๒) แจ้งให้ทราบเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงกำหนดการ
- ๓) แจ้งขอความร่วมมือ
- ๔) กล่าวเชื่อมโยงรายการให้ชวนติดตาม

๕) เป็นผู้ส่งเสริมจุดเด่นในงานหรือกิจกรรมและบุคคลสำคัญในงานพิธี/รายการ

โดยพิธีกรจะต้องเป็นผู้ทำหน้าที่ในวาระที่เหมาะสม

- ๖) กล่าวยกย่องสรรเสริญ ชื่นชมบุคคลสำคัญที่เกี่ยวข้องในพิธี
  - ๗) กล่าวถึงจุดเด่นของงานพิธีนั้นๆ
  - ๘) กล่าวแจ้งผลรางวัลและการมอบรางวัล
๔. เป็นผู้สร้างสีสัน บรรยากาศของงาน/พิธี/รายการ เช่น
- ๑) ให้ข้อมูลที่น่าสนใจเพิ่มเติมเป็นระยะ
  - ๒) มีมุขขำขันเป็นระยะๆ
๕. เป็นผู้เสริมสร้างความสมานฉันท์ในงาน/กลุ่มผู้ร่วมงาน เช่น
- ๑) กล่าวละลายพฤติกรรม
  - ๒) กล่าวจูงใจให้รักสามัคคี
๖. เป็นผู้เติมช่องว่างและแก้ปัญหาเฉพาะหน้าในงานพิธีต่างๆ เช่น
- ๑) กล่าวชี้แจงกรณีบุคคลสำคัญไม่สามารถมาช่วยงานพิธีต่างๆ ได้
  - ๒) กล่าวทำความเข้าใจกรณีต้องเปลี่ยนแปลงกำหนดการ

โฆษกผู้ประกาศ คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ในการสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงาน องค์กร กับประชาชน เพื่อให้ได้รับความสนับสนุนร่วมมืออันจะทำให้กิจการงานนั้นๆ ประสบผลสำเร็จได้ตามวัตถุประสงค์ ด้วยวิธีการที่แตกต่างในแต่ละกิจกรรม เช่น

- การบอกกล่าว
- การชี้แจง
- การเผยแพร่
- แก้ความเข้าใจผิด
- การสำรวจประชามติ

บทบาทการทำหน้าที่ของโฆษกผู้ประกาศ โดยการใช้เครื่องมือด้านสื่อต่างๆ เช่น เอกสาร สื่อวิทยุโทรทัศน์ จัดเวทีประชาคม เดินสำรวจประชามติ เป็นกระบวนการประชาสัมพันธ์ที่จะต้องดำเนินการต่อไปเช่นกระบวนการจัดกิจกรรมโดยใช้เวทีประชาคม ผู้ที่จะต้องทำหน้าที่ในการควบคุม ดำเนินการให้ไปตามวัตถุประสงค์ในแต่ละครั้ง ผู้ที่เป็นพิธีกรในการดำเนินการ รายการดังกล่าว จะต้องมีความเข้าใจ ในกระบวนการ และรู้หลักการวิธีการในการดำเนินการ ดังกล่าวนั้นๆ เป็นภาระหน้าที่ของพิธีกรทั้งสิ้น ฉะนั้นจำเป็นที่จะต้อง ศึกษาบทบาทหน้าที่ของพิธีกรดังต่อไปนี้

พิธีกร จึงเป็นบุคลากรที่จะต้องพูดโดยใช้ความสามารถเฉพาะตนจากการฝึกฝนและศึกษาเท่านั้น ไม่ใช่สักแต่จะพูดอย่างเดียว ไม่มีความรู้ความเข้าใจในกิจกรรมที่จะต้องรับผิดชอบ ในด้านการพูดในตำแหน่งพิธีกรฉะนั้น จะต้องมีการเตรียมตัวเตรียมใจก่อนจะเป็นการเริ่มต้น

ที่จะทำหน้าที่ในการเป็นพิธีกรในกิจกรรมต่างๆ พิธีกรหรือโฆษก อาจจะเป็นบุคคลคนเดียวกัน ในกิจกรรมนั้นๆ สร้างความเข้าใจในข้อมูล ต่อเหตุการณ์ต่างๆ ต่อกิจกรรมต่างๆ ของข้อเท็จจริง ให้ทัศนะ ในโอกาสที่จะต้องปฏิบัติในแต่ละสถานการณ์ ในแต่ละกิจกรรม พิธีกร จะถูกกล่าวถึง มากในกรณีที่เป็นทางการ ส่วนโฆษกจะเป็นคำที่เรียกใช้ในส่วนที่ก่อนถึงเวลาดำเนินกิจกรรมต่างๆ หรือบางครั้งในท้องถิ่นชนบทจะเรียกรวมกัน เช่น “โฆษกพิธีกร ดำเนินการ ต่อไป” ไม่ว่าจะเรียกว่า พิธีกรหรือโฆษกในกิจกรรมนั้นๆ จะต้องเป็นการพูดคุยในที่ชุมชน นั่นคือต่อคนส่วนมากทุกครั้ง เป็นการพูดในที่ชุมชน ซึ่งมีผู้เข้าร่วมจำนวนมาก หากพูดผิดก็จะทำให้เสื่อมเสียแก่ตนเองและองค์กร และถ้าหากทำดีพูดดีก็จะมีสง่าราศีแก่ตนเองเช่นกัน ดังสุภาษิต ของสุนทรภู่ที่ว่า “ถึงบางพูดพูดดี เป็นศรีศักดิ์ มีคนรักสรรถ้อยร้อยจิต แม้พูดชั่วตัวตายทำลายมิตร จะชอบผิดอยู่ที่พูดให้ถูกทาง”

ฉะนั้น คนที่เป็นพิธีกรที่ดี มีความสามารถจะต้องมีการฝึกฝนเรียนรู้ในหลักการ กลยุทธ์ ในการพูดคุยต่างๆ ดังนี้ เช่น

- เตรียมพร้อม
- ซ้อมดี
- ท่าทีสง่า
- หน้าตาสุขุม
- ทักที่ประชุมอย่าวากวน
- เริ่มต้นให้โน้มน้าว
- เรื่องราวให้กระชับ
- จับตาที่ผู้ฟัง
- เสียงดังให้พอดี
- อย่าให้มีอ้ออ้า
- ยิ้มแย้มแจ่มใสตลอดเวลา

บุคคลที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวจะต้องมีการเตรียมความพร้อมและเตรียมตัวในการทำหน้าที่ จะมี ๒ กลุ่มคือ

๑. รู้ตัวก่อนและจะต้องเตรียมตัว
๒. ไม่รู้มาก่อน จะต้องไปใช้ปฏิภาณ ไหวพริบทุกคนทำได้

การเตรียมตัวในการทำหน้าที่พิธีกร หรือโฆษก ผู้ประกาศ

พิธีกรหรือโฆษก จะต้องมีการเตรียมตัวในการทำหน้าที่ ดังนี้

๑. ศึกษาข้อมูล/วิเคราะห์สถานการณ์ ผู้นำ ผู้ชม โอกาส วัตถุประสงค์ของงานพิธี รายการที่กำหนดไว้ เพื่อทราบความมุ่งหมายของการทำหน้าที่

๒. เตรียมเนื้อหาและคำพูด เริ่มต้นอย่างไร? मुखตลก ขำขัน แทรกอย่างไร คำคม ลูกเล่นจุดเด่นที่ควรกล่าวถึง ต้องเตรียมค้นคว้าศึกษาจากศูนย์ข้อมูลมาให้พร้อม

๓. ตรวจสอบความเหมาะสม ของบทความที่เตรียมมาว่าเหมาะสมกับเวลาหรือไม่

๔. ต้องมีการฝึกซ้อมไม่ว่าจะซ้อมหลอกหรือซ้อมจริง ต้องมีการฝึกซ้อม

๕. ศึกษาสถานที่จัดงานหรือพิธีที่กำหนดไว้ล่วงหน้า

๖. เตรียมเสื้อผ้าและชุดการแต่งกาย อย่างเหมาะสมกับกิจกรรม พร้อมดูแลตั้งแต่หัวจรดเท้า

ข้อควรปฏิบัติในการทำหน้าที่ของพิธีกรหรือโฆษก มีดังนี้

- ทำจิตให้แจ่มใส
- ไปถึงก่อนเวลา
- อุ้มเครื่องแก้ประหมา
- ทำหน้าที่สุดฝีมือ
- เลื่องลือผลงาน

ข้อพึงระวัง สำหรับการทำหน้าที่เป็นพิธีกร

- ต้องดูดีมีบุคลิก
- ต้องรักษาเวลาอย่างเคร่งเครียด
- ต้องแสดงออกอย่างสุภาพและให้เกียรติ ระวังแจ่มใส ให้ความเป็นกันเอง
- ต้องมีการประสานงานด้านข้อมูล และพร้อมเผชิญปัญหาโดยไม่หงุดหงิด
- ต้องใช้ภาษาให้ถูกต้องชัดเจนให้ชวนฟัง น่าติดตาม
- ต้องเสริมจุดเด่นของคนอื่นไม่ใช่ของตนเอง
- สร้างความประทับใจ ด้านสุภาพจิต หรือคำคม

หน้าที่พิธีกร

- ผู้นำด้านพิธีการ
- ผู้ควบคุม หรือกำกับรายการภาคพิธีการ
- รับผิดชอบการดำเนินรายการภาคพิธีการเพียงผู้เดียว (หรือคู่)
- ทำหน้าที่เฉพาะลักษณะงาน เป็นงานๆ ไป
- ทำหน้าที่เฉพาะส่วนพิธีการเท่านั้น
- ทำหน้าที่ตามกำหนด หรือตามรายการเท่านั้น (ไม่ทำนอกรายการ)
- เป็นผู้สร้างและควบคุมบรรยากาศของภาคพิธีการ
- เป็นผู้พูดคนแรกและคนสุดท้ายของภาคพิธีการ

การทำการกำหนดการ

ในการจัดงานพิธีการต่างๆ จะต้องมีการกำหนดขั้นตอนของงานว่า ตอนไหน เวลาใด ใครจะต้องทำอะไร อย่างไร เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและงานดำเนินไปอย่างราบรื่น ข้อกำหนดดังกล่าว เรียกว่า “กำหนดการ” ผู้ทำหน้าที่พิธีกรทุกคนต้องทำ “กำหนดการ” เป็น เพราะกำหนดการของงานเปรียบเสมือนเข็มทิศคอยชี้บอกให้ดำเนินการไปตามขั้นตอน โดยมีหลักการกว้างๆ ดังนี้

๑. รูปแบบของกำหนดการ ประกอบด้วย ชื่อของงาน สถานที่จัดงาน วันเวลาของพิธีการ ประธานในพิธี การแต่งกายของผู้ร่วมงาน

๒. การกำหนดขั้นตอนของงาน ว่าเวลาใดทำอะไร เวลาใดเปิดงาน เวลาใดเริ่มพิธีการ ต่อจากภาคพิธีการแล้วจะเป็นภาคอะไร เช่น ภาคบันเทิง เป็นต้น

๓. รายละเอียดของแต่ละขั้นตอน เพื่อกำหนดว่า ใครจะต้องขึ้นมาทำหน้าที่อย่างไร นานเท่าใด เพื่อให้บุคคลที่มีหน้าที่จะต้องปฏิบัติตามกำหนดการที่ได้ทราบล่วงหน้าก่อนที่จะได้รับเชิญขึ้นเวที

การเตรียมงานของพิธีกร

๑. เตรียมงานเฉพาะงาน หมายความว่า คณะกรรมการจัดงานหรือเจ้าภาพ ได้ตระเตรียมลำดับขั้นตอนของงานไว้เรียบร้อยแล้ว พิธีกรเพียงแต่ทำหน้าที่บนเวทีในวันงานเท่านั้น

๒. การเตรียมตลอดงาน หมายความว่า เจ้าของงานหรือผู้รับผิดชอบการจัดงาน มีการมอบหมายให้บุคคลที่ทำหน้าที่พิธีกร รับผิดชอบทางภาคพิธีการทั้งหมด ตั้งแต่เริ่มงานจนกระทั่งเสร็จงาน ดังนั้น การเตรียมงาน

จึงต้องแบ่งเป็น ๓ ขั้นตอน คือ

- การเตรียมก่อนวันงาน
- การเตรียมการปฏิบัติหน้าที่ในวันงาน และ
- การสรุปหรือการประเมินผลเมื่อเสร็จงาน

บุคลิกภาพของผู้พูด ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- การแต่งกายของผู้พูด ควรแต่งกายให้สุภาพ สะอาด สวมกับวัย
- การใช้สีหน้า สีหน้าแสดงออกให้เป็นธรรมชาติ สัมพันธ์กับเรื่องที่พูด
- การใช้สายตา สายตาจะบอกผู้พูดกำลังพูดกับใคร สายตาจึงต้องมองที่ผู้ฟัง
- การใช้มือ การใช้ท่าทางหรือมือประกอบการพูดจะทำให้ผู้ฟังเข้าใจเรื่องที่พูดมากขึ้น แต่ต้องใช้ให้เหมาะสมกับจังหวะและเนื้อที่จะพูด
- การนั่งพูด ต้องนั่งตัวตรง เรียบร้อย ไม่โยกเก้าอี้

- การใช้เสียง เสียงช่วยให้ถ้อยคำที่จะพูดออกมามีชีวิตชีวาเสียงที่ดีต้องเป็นเสียงที่ออกมาจากความรู้สึกที่แท้จริงมีพลังนักพูดจึงต้องปรับปรุงเสียงดังต่อไปนี้

การใช้ภาษาในการพูดต้องถูกต้องตามหลักภาษา ต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- คำสรรพนาม ผู้ชายใช้คำว่า ผม กระผม ส่วนหญิงใช้คำว่า ฉัน ดิฉัน
- คำเหมาะสมกับประธานหรือกรรมของประโยค เช่น ตาย อสังกรรม อนิจกรรม เป็นต้น
- ถูกต้องตามหลักการอ่าน เช่น ประสพการณ์ อ่านว่า (ประ-สพ-การ)
- การพูดเพี้ยนคำ เช่น มหาวิทยาลัย ไม่พูดว่า มหา-ลัย
- ลักษณะนาม เช่น เลื่อย ๑ ปืน ขลุ่ย ๒ เล้า งาช้าง ๓ กิ่ง เป็นต้น
- คำภาษาต่างประเทศ ถ้าจำเป็นต้องพูดคำภาษาต่างประเทศ ศัพท์เทคนิคที่ไม่มีการบัญญัติไว้ในภาษาไทย ควรอธิบายความหมายของคำนั้นด้วย

ลำดับการเวรทาน

โดย พระครูสมุห์นันทวิทย์ นนฺทธมฺมิโก
รองเจ้าอาวาสวัดสวนดอก

เมื่อพระสวดหรือเทศน์จบแล้ว ก็ถึงวาระโอกาสของอาจารย์ หรือ มัคทายก จะทำหน้าที่เวรทาน การเวรทานไม่ว่าจะเป็นการเวรทานในงานมงคล หรือ อวมงคลก็ตาม มีลำดับวิธีการดำเนินการเหมือนกัน คือ

๑. **การสมมาหรือสุมาครวัทาน** คือ การขอร้องภัยเครื่องไทยทานที่เราจะน้อมถวายแด่พระรัตนตรัย ด้วยมีความคิดกันว่าตอนที่เรตักแต่งเครื่องไทยทานสำหรับที่จะถวายพระนั้น บางทีเราก็อาจจะได้ประมาท ล่วงล้ำก้ำเกิน เดินผ่านไปมา สิ่งสกปรกตกหล่นใส่ หรือลูกหลานมาพบเห็นแล้วเกิดอยากจะทำทาน ร้องให้ขอเอาแล้วเราหิบบให้เขาทานไปโดยที่ไม่ได้แบ่งปันส่วนไว้เกรงว่าการกระทำเหล่านี้จะเป็นบาปติดตัวไป เวลาจะให้ทานจึงมีการสุมาครวัทาน โดยที่ทางเจ้าภาพหรือคนแก่คนเฒ่าที่นั่งอยู่แถวหน้าใกล้ๆ กับพระสงฆ์อพานั้นไว้ในระดับศีรชะ แล้วอาจารย์วัดจะเป็นผู้กล่าวโวหารสุมาครวัทาน

๒. **อัญเชิญเทวดา หรือ การชุมนุมเทวดา** คือ การอัญเชิญเทวดาที่สถิตอยู่ตามสถานที่ต่างๆ มาร่วมอนุโมทนาในกุศลเจตนาที่ตนเองไปประกอบทานบารมีในแต่ละครั้ง นับว่าเพื่อที่ท่านสุวรรณเลขา เทวดาผู้ซึ่งมีหน้าที่ในการบันทึกการกระทำบุญหรือบาปของมนุษย์ จะได้จดรายชื่อของผู้ทำบุญใส่ไว้ในแผ่นสุพรรณบัฏ สำหรับนำไปเสนอต่อพระอินทร์บนสวรรค์ เมื่อตอนที่เรตายไปแล้ว และท่านก็จะทำการพิพากษาให้เราได้รับเสวยผลบุญที่เราทำไว้ นั้นขั้นตอนนี้ก็นับได้ว่ามีความสำคัญประการหนึ่งคือเป็นการเพิ่มความศักดิ์สิทธิ์แก่งานบุญนั้นๆ การชุมนุมเทวดาในบางท้องถิ่นเมื่ออาจารย์กล่าวมาถึงบทนี้แล้วจะมีการตีฆ้อง กลอง ระฆัง ประกอบขึ้นตามความเชื่อว่าเป็นการป่าวประกาศงานบุญให้เทวดา อินทร์ พรหมได้รับทราบ

๓. ยอคุณพระรัตนตรัย
๔. เนื้อหา (เนื้อเรื่อง) เวรทาน
๕. กล่าวถวายทาน
๖. แผ่บุญ
๗. สมมา หรือ สุมาพระรัตนตรัย (แก้วทั้งสาม)

ในที่นี้จะขอนำตัวอย่างโวหารในการกล่าวคำเวรทาน แต่ละโวหาร พอเป็นแนวทาง

คำสุมาครวัทาน (บาลี ของโบราณ จำนวน ที่ ๑)

สาธุ อิทัง โน ฐปะปุปะผาลาชะทานัง ปุชาสมาคารวะทานัง กัปปิยะภันตะทานัง นานา สะหะ ปะริวาระทานัง นิพพานะปัจจะโย โหตุ กายะทวาระ เวจีทวาระ มะโนทวาระ สัจฺจิจจะปะมาเทนะ วา อะสัจฺจิจจะปะมาเทนะ วา กายะกัมเมนะ วา เวจีกัมเมนะ วา มะโนกัมเมนะ วา สัจฺจิจจะโทะสัง อะสัจฺจิจจะโทะสัง สัพพัง โทะสัง ขะมะตุ โน ฯ

(จาก : ระเบียบประเพณีการเวียนทาน ๑๐๐ ปี มหาสังฆะ วรรณสัย : ๒๕๖๓)

คำสุมาครวัทาน (บาลี ของโบราณ จำนวน ที่ ๒)

นะมามิ ฐปะปุปะผาลาทาเน นานาเทยยะวัตตุทาเน สะหะปริวาระทาเน ะระทักขิณเยเย กายะทวาระ เวจีทวาระ มะโนทวาระ สัจฺจิจจะปะมาเทนะ วา อะสัจฺจิจจะปะมาเทนะ วา กายะกัมเมนะ วา เวจีกัมเมนะ วา มะโนกัมเมนะ วา อะตีตะโทะสัง ปัจจูปันนะโทะสัง สัพพัง โทะสัง ขะมะตุ โน ฯ

(จาก : ระเบียบประเพณีการเวียนทาน ๑๐๐ ปี มหาสังฆะ วรรณสัย : ๒๕๖๓)

คำสุมาครวัทาน (โวหารจำนวนที่ ๑)

อะหัง วันตานิ สัพพะวัตตุตานัง สัพพัง โทะสัง ขะมะละ เม ภันเต ฯ

สาธุ โอกาสะ ภันเต ข้าแต่สัพพะเยื้องเครื่องครวัทาน สะหะปริวารหลายหลาก พร้อมทุกภาค นานา บัดนี้มูลศรัทธาผู้ข้าตั้งหลาย ได้ตกแต่งห้างและดาตาน ก็เป็นการบวระมวลดี พร้าพร้อม ตีจักยื่นน้อมถวายเป็นทาน มีตั้งบุพผาบานดวงดอก ข้าวตอกดอกไม้ กับตั้งน้ำ สุกันโระทะกะ อันตกแต่งไว้เหนือขัน เพื่อจักขอสมมา ยังวัตตุตานังหลายหลาก สัพพะพร้อมพราก จุอันๆ ตั้งผู้ข้า จักเวนวางกล่าวไว้ ยามเมื่อผู้ข้าตั้งหลาย ได้ตกแต่งห้างดาตาน หลอนว่ามีใจป้จัน บ่บานมัวมีด ได้กล่าวกำหลั่งหลัดโมโห นับปาโลออกปาก เป็นกำกล้าหยาบวจิกรรม กลัวผิดเสียจากคลองธรรม สามสิ่ง คือ บุพพะภาคะเจตนา ยิ่งหลอนบ่ได้บังเกิดขึ้นในใจ มุญจะนะภาคะเจตนา บ่มีใจขาวใส ผ่องแผ้ว อัปปะราภาคะเจตนาหลอนว่าได้หื้อทานแล้ว บ่มีใจจุ่มจั้นยินดี ขาดปิติ ตื่นต้อง ยังมีใจ ห่วงข้องด้วยโลภะมัจฉะระธรรม ผู้ข้าตั้งหลายก็กลัวเป็น โตะสะนะกรรมติดแปด ได้แหวดขอสมมา ขอสัพพะวัตตุตานาผายโผด หื้อหายจากโทษและเวรกรรม ขอเป็นอโหสิกรรมหายจากนิวณะธรรม กรรมอันจักห้ามเสียยังหนตาง อันจักขึ้นสู่ขึ้นฟ้าและเนรปาน แก่ผู้ข้าทั้งหลายจุผู้จักคน จุใหญ่่น้อย จายญิง นั้นจุจักมีเตียงแต่ดีหลี ฯ

กายะทวาระ เวจีทวาระ มะโนทวาระ สัจฺจิจจะปะมาเตนะ วา อะสัจฺจิจจะปะมาเตนะ วา กายะกัมเมนะ วา เวจีกัมเมนะ วา มะโนกัมเมนะ วา อะตีตะโทะสัง อะนาคะตะโทะสัง ปัจจูปันนะโทะสัง สัพพัง โทะสัง ขะมะตุ โน ฯ

(จาก : คู่มือคนเมือง นันทภิกขุ วัดสวนดอก : ๒๕๕๕)

คำสมาครวัตาน (โวหารสำนวนที่ ๒)

สาธุ สาธุ โอกาสะ ข้าสัพพะเยื้องเครื่องครวัตาน อันผู้เข้าได้จัดการแต่งพร้อม ได้ยกยื่นน้อม
 แห่นนำมา เพื่อถวายแด่พระรัตนแก้วเจ้า ปฐมะแรกแต่เก้าเราตั้งหลาย ได้ขงขวยเสาะพับไคว่
 รอดหลายหน ด้วยกายต้นพร้อมพรว้า ลางเตื่อได้เหยียบย่ำข้ามกร้าย วัตถุตาดังหลายด้วยพะมาท
 สติพลังพลาดหลงไหล กลัวเกิดเป็นภัยโทษร้าย ติดแปดป้ายสันดาน และกลัวของตานบ่สะอาด
 ผู้เข้าขอภิวาวันทา ขมาโทสาลดโทษ ด้วยแต่ไสดตั้งปวง บ่าหือเป็นต่างดวงพอกพ้อย ยามผู้เข้า
 น้อยดาตาน ได้เอนจำขานด้วยกำปาก อันเป็นกรรมหากด้วยวจี สาธุผู้เข้าก็กราบวันตี หือหายหนี
 เสียจากตางร้าย ขอหือโทษคดค้ายหายไป ขอหือวัตถุทานมัยแห่งเราเจ้าข้า ทุกถ้วนหน้าบวรสิขุทธิ
 ผ่องใส เปิงแก่พระรัตนตรัยแก้ว บ่หมอมั่นเส้ากำเสียสระรี บ่หือผิดเสียเจตนาดีสามสิ่ง
 คือบุพพะภาคะยิ่งดีด้วยเจตนา มุญจนะยามดาตานตัด อปราทะ บ่หือขอดกินแห่งใจ สุกันโรทกะใส
 น้ำส้มป่อย มีเรียบร้อยแต่งดามา เพื่อการะวากั่มหน้าแก่ศรัทธาผู้เข้าโหสิกรรม อย่าได้เป็นนิรณะ
 ธรรมกั๊ก่า หับทางชั้นฟ้าและเนรพานในอนาคะตะกาล อันจักมาปายหน้าแก่ศรัทธาผู้เข้าเที่ยงแท้ดีหลี
 (จาก : ระเบียบประเพณีการเวหนทาน ๑๐๐ ปี มหาสังฆะ วรรณสัย : ๒๕๖๓)

คำสมาครวัตาน (โวหารสำนวนที่ ๓)

อะหัง วันทามิ สัพพะวัตถุทานัง สัพพัง โทสัง ขะมะละ เม ภันเต ฯ

สาธุ โอกาสะ ข้าแต่ สัพพะเยื้องเครื่องครวัตาน สะหะปะริวารหลายหลาก พร้อมตุ๊กภาค
 นานา อันศรัทธาผู้เข้าตั้งหลาย ได้ขงขวยมาตกแต่ง สัพพะแห่งตานา อันหามาโดยชอบ ผะกอบ
 ด้วยเจตนา ยาทเมื่อตกแต่งห้างก็ตั้งสร้างของตาน บ่ได้แบ่งปันหยุดหย่อน หลอนได้กินก่อนตานลุน
 บ่ได้ปองปันเป็นส่วน หลอนได้คว่นหยุดเอา ยามเมื่อมัวเมาตกแต่ง ได้คู้เหยียดแข่งเตียวกาย
 ขงตาดังหลายตกตำ ได้ข้ามย่ำตีเตียน ได้เจียรจำกำบ่ชอบ ขงตาดกต่ายอบกัวนเก่า หล้างเตื่อ
 มัวเมาแหนบห่อ บ่ต้นได้ผ่อขัดสี หล้องเตื่อได้เตือดดำตีเต็กอ่อน เขาจ่างอ้ออันกัวนกิน หูได้ยิน
 กำออกปาก เป็นกำหากรุนแรง ได้จำแข็งขนาบ เป็นกำร้ายหยาบปาโล ได้มีโมโกขิวโขด ผู้เข้ากลัวเป็น
 โต้ษเวรกรรม บ่ได้คบบยาเตือดดำ ออกปากว่าโหงนหงาน หล้างเตื่อลูกหลานมาใกล้ ได้ขับไล่จำหนี
 กลัวเป็นวะจีกำปาก กลัวเป็นบาปเป็นกรรม หลอนได้กระทำฟ้าวฟัง นอนยีนนั่งข้ามกาย เหือโคล
 น้ำลายตกลใส่ เส้นผมน้อยใหญ่ ตกหล่นใส่ของตาน หล้องเตื่อช่วยล้างจานถ้วยถาด บ่ปอสะอาดหมดใส
 หลงลืมไปพลังพลาด ด้วยความประมาทลสา กลัวเป็นภัยยาโต้ษใหญ่ จึงตกตงแต่นำมายัง
 บุพผาดวงดอกข้าวตอกพร้อมเตียนไฟ น้ำสุกัณโรทกะใสจิ้นจ้อย ผู้ข้าน้อยขอสมมา สะปะปริวาร
 หลายเย็นอง อันเป็นเครื่องของตาน ของเครื่องวิเสสะนะตาดเจ้าโผดหือหาย กลายเป็นโหสิกรรม
 อย่าหือเป็นนิรณะธรรมปายหน้า แก่ศรัทธาผู้เข้าตั้งหลายจู้จู้คน จุน้อยใหญ่จายหญิง นั้นจุงจักมี
 เที่ยงแท้ดีหลีฯ

กายะทวาร เวจีทวาร มะโนทวาร สัจฉิจจะ อะสัจฉิจจะ อะตีตะโทสัง อะนาคะตะโทสัง
ปัจจุปันนะโทสัง สัพพัง โทสัง ขมะตุ โน ฯ

(จาก : พิธีกรรมล้านนา ฉบับ พระครูอดุลสีลภิตต์ : ๒๕๖๐)

คำสมาคร้วทาน (โวหารสำนวนที่ ๔)

สาธุ โอภาสะ มะยัง ภันเต ข้าแต่สัพพะวัตถุทานา บัดนี้สะมะณะศรัทธาและมุละศรัทธา
ผู้ข้าทั้งหลาย ก็ได้ตกแต่งดาหังเชิงของท่าน ก็เป็นการบวระมวลงามพริ้วพร้อม เถิงที่จักได้ยกยื่น
น้อมถวายเป็นทาน จึงมีตั้งน้ำสุคันโธทกะ และรูปบุพผาปานดวงดอกไม้ มาตกแต่งไว้เหนือชั้น
เพื่อจักขอสูมายังวัตถุทานหลายหลาก สัพพะพร้อมพรากเสียงซุอันๆ ตั้งผู้ข้าจักเวนวางกล่าวไว้
ยามเมื่อผู้ข้าทั้งหลาย ได้ตกแต่งหังเชิงของท่าน หลอนมีใจอันปิ่นบปานมัวมืด ได้กล่าวคำลั้งลัด
โมโห นับพาโลออกปาก เป็นคำอันกล้าหยาบวะจิกัมม หลอนผิดเสียจากคลองธัมม ทั้งสามสิ่ง
คือ บุพพภาคเจตนา อันยังบังเกิดขึ้นตั้งแต่ในใจ มุญจนภาคเจตนา มีใจอันขาวใสผ่องแผ้ว
อุปปราภาคเจตนา หลอนว่าได้หื้อทานแล้วก็ชมชื่นและยินดี กลัวว่ามีปิตีไสตื่นต้อง ใจยังไปเกี่ยวข้อง
ด้วยโลภะมัจฉะธัมม ผู้ข้าก็กลัวเปโนโทสนะกัมมมาติดแปด จึงจักแขวดสุมา ขอวัตถุทานาผายโผด
สัพพะโทษหมู่เวรกัมม ขอหื้อหายเสียจากนิวรรณ์ธัมม กัมมอันเปนบาป อันจักห้ามลาภทางชั้นฟ้า
และเนรพาน เสียแก่สะมะณะศรัทธาและมุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลาย ซุผู้ซุคน ซุใหญ่่น้อยชายยิง
ขอหื้อสมดังคำคณิงไผ่อ้าง อย่าได้หลงข้องค้ำงอยู่เหิงเมินนาน นั้นจุงจักมีเที่ยงแท้ดีหลี ด้วยตั้งผู้ข้า
จักสูมาตามมครภาษาบาลีว่า

สาธุ โอภาสะ มะยัง ภันเต นะมามิ รูปะบุพผาลาชะทานเ เทยยะวัตถุทานเ สะหะ
ปะริวาระทานเ ะระทักขิณเยเย กายะทวาร เวจีทวาร มะโนทวาร สัจฉิจจะปะมาเทนะ วา
อะสัจฉิจจะปะมาเทนะ วา กายะกัมเมนะ วา เวจีกัมเมนะ วา มะโนกัมเมนะ วา อะตีตะโทสัง
ปัจจุปันนะโทสัง สัพพัง โทสัง ขมตุ โน

(จาก : นานาสาระวาทีนักรเทศน์ พระครูสิริสุตาทิมณห์ : ๒๕๖๐)

คำอัญเชิญเทวดา (ของเก่า โวหารสำนวนที่ ๑)

อากาศัญญา จะ ภูมมัญญา เทวา นาคา มหิตธิกา ปุญญัง โน อะนุโมทนตุ อายันตุ โภณโต
เทวา ะระราชา นาคา อินโท จะ พรหมมา ยะมะโลกะปาลา ะระระณี จะ คุดตา สิริมาภิธานา
อาสะรักขา ปุพพะการะ เทวาโมทนตุ ปุญญัง ะระระทานะเสฏฐะ ตัสมา ตุมเหหิ อะนุโมทะมานา

สุณันตุ โภณโต เทวะสังฆาโย พังราผุงหมู่เทพท้าว อันอยู่ด่านด้าวเขตโขงไซ ธรณีแผ่นผืนไตร
อากาศกว้าง โภณิจักวาลไพโรพนม แผ่พฤกษ์กลมขงเขตด้าวด่านดงรี อันอยู่ในนทีย่านน้ำ
ทุกเถื่อนถ้ำสระสระ สักเส้นหญ้าและวัลลี ทั้งคิริปัพพะเตนาเคครุทระอะสุเรมากวมลมีตั้งกุมภณันท์
คุณััพพะยักข์ ตั้งอารักมะเหสี ใต้หล้ามีอะเวจิจิราชท้าวยมภิบาล ท้าวจตุโลกสีองค์คาน จอมเจือง

โกลนโต เตวา ฟังราฟุงเทพดาว อันอยู่ด่านด้าวเขตโขงชัย แผ่นดินใกล้อากาศกว้างโลกจักรวาล ไพรประนม แผ่นดินกลมทั่วทุกด้าว โขงเขตดาวดานดงรี เตบประณามิตั้งหลายมวลหมู่ อันตั้งถ้อย อยู่คู่วิมาน สุณันตุ จุงฟังเสียงสารอันข้าปาว ปะวัตติกล่าวยังของตาน ตั้งเตวะดา อันรักษา ชั้นธัสนฐานแห่งศรัทธาทายกะผู้ข้าตั้งหลายจผู้ อันรักษาเคหะคูยาวเรื่อน อันรักษาแม่น้ำและ ฝายเหมือง ผุงอาร์ักษ์และเจนเมืองโขงเขตห้อง ฝับแผ่นต้องทั่ววันที่ ทุกเถื่อนถ้าสระสระรี ตั้งเส้นหญ้า และวัลลีย์ ตั้งคีรีปัพพะเต อะสุเรตุ้เตปา อันรักษายังวัดวาศาสนาเสียงจตุ้ อันรักษาวัดที่นี้เป็นประธาน ตั้งกุมมะเทวตาเจียงใสสะอาด ปัพพะตารุกขะจาด สายสินธ์ วะละหะกะมะณี เจียงจินตีพเตส จุ่มน้อมนิวเนตรอนูโมทนา ตั้งอินตาภูบาลปราบสองสวรรคฟ้าเฟื่อง ตั้งดาว เจืองขุนพรหม จตุโลก ดาวตั้งส่องค่าน ต้นใจหาญหาดห้าวมราชดาวและกันธปปา อะสุราอะสุรี ตั้งยักขาและยักชี เตจะมีสะอาด ตั้งกุมภณัทรราชเรื่องฤทธิ ตั้งนางธรรณีผู้จำบุญและจำบาป แห่งผู้รู้โอกาสกระทำบุญ เปนดังพระต้นทรงกุ่มเมื่อออกบวช กระดำเปียรทุกกระระกิริยา ลวดได้เถิง สัพพัญญูเต็มผ่านแผ้ว ได้ขึ้นนั่งแท่นแก้วผาดผายผอง พระยามารปองห่างหมู่ ว่าจักมาม้างแท่นแก้วลูจิงเอา ยามนั้น พระพุทธานุก็มีใจบ่เบาเทียงหมั้น ก็ระลิกนึกถึงปาระมีกุนอันตนได้สร้าง บ่อจอ้างคะณานา ยกมือขวา หัตถบาทเหยียดจิวาดสัญญา แผ่นพสุธาอันหนากว้างใหญ่ ลวดกลับเปิดได้ทันที เปนนางธรรณี ต้นองอาจ ก็สุดมวยเกล้าฟาดปล่ายลง ก็เป็นอุทะกัถ ถมท่อมถาก หม่อมารร้ายพรากชะจัดชะจ่าย นางก็จุงจักมาจำหมายมั่นเหมียดน้อมนิวเนตรโมทนา เชิงวะระชียาตานแห่งท่านเจ้า เก้าแห่งาปฐมะ มุลละศรัทธา และทายกะทายิกาศรัทธาตั้งหลาย อันจักได้หื้อตานในกำละวันนี ยามนี้เทียงแต่ดีหลีฯ

(จาก : ธนักรัชนัธมหาเถระบูชา พระราชทานเพลิงครูบาอินตาวัดวังทอง : ๒๕๕๗)

คำอัญเชิญเทวดา (โวหารสำนวนที่ ๔)

สุณันตุ โกลนโต เทวะราชา นาคา อินโท จะ ภูมมา ยะมะกัปปา ณะระณี จะ คุตตา สิริมาภิทานา ปิตตามาตา บุพพะการะเทวานัง มะธูสิตถา บุพพาลาชาทานัง วะระทานะเสฏฐุ ตัสมา ตุมเหทิ อะนุโมทะมานา

โกลนโต เทวสังขาโย ฟังดูราฟุงหมู่เทพท้าวพร้อมชุด้าวเขตโขงไซ พุทังหน่อเมตไตย ตนเปนเจ้า ปราบแห่งาโลกถือธรรม มีทั้งอินทาพรหมยมราชตนรุ่งเรื่องไร ท้าวจตุโลกบาล ไชอาจงคาน ธรณินุชนาฎ ทั้งอำมาตย์หมู่สักสวาน นายหนังสือสามสิบสิงตน จุงเอากันมา เหมียดหมั้นหมายทาน ตามบุญแจ้งเจตน์จับจอง มเหสักข์อาร์ักษ์ผ่านเฝ้าปอง พองหมู่เนาคี มีทั้งกุมภณัธอันตต่อเนก จุงมาฟังยังศุภสาร อันผู้ข้าจักประเจคเททาน จุงมาหมายเอาการทาน เยื้องนี้พร้อม นำเอาเมื่อยื่นน้อมยอถวายแก่พระยาอินทา เพื่อนำเอาเมื่อเทศนาไซอ่าน หื้อนาบุญ อันนี้ช้วนเซงซา ในโรงธัมมสภาคะศาลาที่นั่นเป็นเค้า トラบต่อเท้าเถิงปริโยสาน จิงทุวัญ”

(จาก : นานาสาระวาทะนักเทศน์ พระครูสิริสุตาทิมนธ์ : ๒๕๖๐)

คำยอคุณพระรัตนตรัย (โวหารสำนวนที่ ๑)

โย สันนิสินโน วัระระโพธิมุเล มารัง สะเสนัง มะหันตัง วิชะโย สัมโพธิ มาคัจฉิ อะนันทัญญาโณ โย โลกุตตะโม ตัง ปันนะนมามิ พุทัง ตัง ปันนะนมามิ ธัมมัง ตัง ปะนะนมามิ สังฆัง

สาธุ โอกาสะ ข้าแต่สมเด็จพระเป็นเจ้า ตนนั่งแทบเค้าพระโพธิง อว่ายหลังอาจเอียงอิงชิด แต่เค้าพระภูธร พระขำนะหมู่มาราทังทังผอง สัพพัญญูตรัสตรองแล้ว นั่งเหนือแท่นแก้ว ปลั่งการ สมภารเรื่องยศฟ้าในโลกหล้าบมีไผเหมือน มีตนเปน ปิ่นเกล้าแกโลกีย์ นำสัตว์เข้าสู่ ห่องประเทศทองเนรพาน บัดนี้ผู้ซำกมีใจบานนมัสการ คู่เช่าเข้านบกราบไหว้อัญชูลีลาน สิบนิ้ว เปนบัวบานตั้งเกล้า ไหว้พระพุทเจ้าด้วยติหวาร ผู้ขำนมัสการกราบไหว้อย่างพระตีไตรรัตนผ่านแผ้ว พระแก้วเจ้าทั้งสามประการว่าสันนี้ แท้ดีหลี”

(จาก : นานาสาระวาทีนักรเทศน์ พระครูสิริสุตาภิรมณ์ : ๒๕๖๐)

คำยอคุณพระรัตนตรัย (โวหารสำนวนที่ ๒)

โย สันนิสินโน วัระระโพธิมุเล มารัง สะเสนัง มะหันตัง วิชะโย สัมโพธิ มา คัจฉิ อะนันทัญญาโณ โย โลกุตตะโม ตัง ปันนะนมามิ พุทัง ตัง ปันนะนมามิ ธัมมัง ตัง ปะนะนมามิ สังฆัง

โย โส ภาคะวา พระเป็นเจ้าเลิศดวงใด อันสถิตแล้ว นั่งเหนือแท่นแก้วแต่บไม้โพชะไร หมู่เจียรจากไปทุกด้าวมากมวลมี ะรัสเถิงแล้ว พระปัญญาแก้วจ้อสัพพัญญู ต้นเป็นครูแกโลก ยอดเฉยญาณ ตัดกิเลสสันดานมุดม้อดเมี้ยน หมู่แสนเสี้ยนจากราคี ต้นผะงัวปัญญาตียศยิ่งกว้าง บ่ออาจอ้างจักคณนะนา ต้นผาเสริฐกว่าโลกโลก้า อันว่าพระพุทเจ้าต้นผาบแป็จินามาร ผู้ขำนมัสการ ไหว้จู้วันมา ผู้ช่ายอพนมกรกราบไหว้ ยิ่งแก้วนี้ไซร์สามสิ่ง เปนที่ยิ่งกว่าสิ่ง พุทังธัมมังสังฆังนี้ไซร์ เปนที่ไหว้แห่งใจจง ยอพนมกรกราบก็มจู้วันยาม นั้นจุงจักมีเที่ยงแท้ดีหลีฯ

(จาก : คู่มือคนเมือง นันทภิกขุ วัดสวนดอก : ๒๕๕๕)

เนื้อหาเวทนาน กล่าวถึงประวัติความเป็นมาของการทำบุญให้ทานในครั้งนั้นว่าเจ้าภาพมีเหตุผลอย่างไรจึงจัดให้มีการทำบุญ ซึ่งดูทำนองเหมือนกับการกล่าวรายงานต่อพระสงฆ์ทั้งปวงที่อาราธนารับไทยทานนั้น เรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญมากเพราะอาจารย์วัดจะต้องรอบรู้ในเรื่องของการแต่งคำประพันธ์ประเภทร้อยยาวอีกประการหนึ่งด้วย โดยการแต่งก็อาศัยหลักการโบราณที่เรียกว่า “สามตัวเหลี่ยม เจ็ดตัวเตี้ย” เพื่อให้โวหารสำนวนสัมผัสคล้องจองกัน เหตุที่ต้องแต่งใหม่ทุกครั้งไปก็เพราะการทำบุญแต่ละงานมีเจ้าภาพคนละคน คนละงาน บางที่เป็นงานมงคล บางที่เป็นงานอวมงคล ก็ต้องอาศัยประสบการณ์ที่ชำนาญ หาข้อมูลแล้วนำมาแต่งใหม่เพื่อเป็นการเอาใจเจ้าภาพให้เกิดปีติยินดี อนุโมทนาในกุศลผลบุญที่ท่านได้ทำไว้ บางที่ท่านเจ้าภาพเกิดความปีติตื่นตันจนร้องไห้ น้ำตาไหลก็มี การกล่าวถึงประวัติความเป็นมาของงานทำบุญในแต่ละครั้ง อาทิ เช่น

การเวรทางานศพ ลำนวนที่ ๑ (มักจะนิยมกล่าวถึงวัฏจักรแห่งชีวิตในสงสาร)

อนิจจา ะตะ สังขารา โสตุ ชะน่านัง จุงจักฟัง ะจะนัง อะโห ะตะ ตุกขัง ด้วยมีแต่ใส่ สัตว์โลกได้โลกา ปะหุ ตุกขาแสนสิ่ง ตุกล้ำยิ่งเหลือพะฆมาน ต่วนเดียวสงสารเวียนแหว่ กัมหากแน้นำมากัมตวยมาจากตีก่อน กัมบ่พ่อนสุนหาย สุจะนาเลย อันเดียวหนโลกได้ เถิงได้เกิดเป็นคน บ่ว่ามี จันตูกยาก ตามกัมวิบากไผ่มันอันว่า สังขารัง เป็นของบ่หมั้นเที่ยง รู้ขัวเหียงไปมา ตั้งแต่เกิด เป็นมารู้ชราเฒ่าแก่ รู้ปั้นแผ่เจ็บเป็น ต่อมกฏเกินมัจจุราช เป็นพยาธินานาเจ็บปวดกายาในนอก เหลือดีจักบอกปั้นไผ่ มากเป็นตูกใจยามเจ็บป่วย ไผ่บ่จ่วยตัวไผ่ เจ็บเหลือใจขนาด เจ็บด้วยพยาธิ ของตัว ใจเฒ่ามัวสแป้ไหม้ ร้องให้อืดโอยคาง หล้างเตื่อเบาบางเป็นหวาง หล้างเตื่อถี้ห่างคีนมา เป็นตูกขาลำบาก เปยอิราชหากมาตัน เถิงมีเงินป็นหมื่นแสนโกฏิบ่เป็นประโยชน์สักราย เถิงเป็นเจ้านายบ่าวไพร่ ยศศักดิ์ใหญ่ลือชามั่งมีเงินถาบาทได้ เอาฝากไว้หลายหมื่นหลายแสน ด้วยความหวงแหน จีถี้ถะหนีด้วยเงินทอง อันเป็นของปายนอก รู้เข้าออกเป็นยาม เถิงภัยลามเกิดไกล่ยามเจ็บไข้เกิดมีมาได้แต่อาทะวาเจ็บปวด จิตใจลวดลิมของมีใจหมองต่ำก้อย บ่ไผ่ห้อยเงินค้ำ พยาธิขำคิงร้าง บมีวันส่างเมามาย เมื่อใดจะหายเหมือนเก่า ตุกร้อยเต้าป็นตี พองก็บ่ตีเกินขนาด ใจดำฝาดจำแข็ง จำพันแดง ปั้นฆ่า ใจปั้นบ้ำเฆววิน เซาะหากินเลี้ยงไส้ บ่ได้ไว้ได้วางเซาะหาตางกิงง่าย สุร้ายจ่ายเงินทอง แอ่วผกป้องจีปั่น มีมากลันตั้งวันยิงพันกันบ่ขาด ใจอำนาจนอกกฎหมาย เมื่อมันใกล้จะตาย เป็นอันตายเจ็บป่วยบ่มีไผ่จ่วยเยายา ตุกชะเวตะะนาลำบาก ฟังเสียงมันปากอยู่ในคอตูกใจแต้นอ ยามเจ็บป่วย จักเอาสั่งมาจ่วยหื้อหาย มรณาความตายเกิดไกล่เถิงเราบ่ใครได้ มันตั้งไล่มาหามัจจุราจาเป็นใหญ่มันขับไล่อยู่ตั้งวันเป็นตั้ง.....ผู้มรณาสูโลกปายหน้าย่อนกัมแก่นก้าหากนำไป นั้นแต่ดีหลี ฯ (ต่อด้วยกล่าวถวายตาน ดังนี้)

สาธุ โอภาสะ สิริวิสุทธิ มะกุตตะปะวะโรจันโสดอดุม พระบรมพุทธาที่รัตนาระไร่ผ่านแผ้ว พระแก้วเจ้า ๓ ะกะกัน ในตีฆาก่าละวันนี่ก็เป็นวันปู้จูปะกะระณะ รักชะนาภิรุบาท ศาสะนะโกดม บรมติโลกก่างานยังผั่งกิบานตะเตื่องเรื่องเรื่อ เพื่อหื้อได้กระต่ายังตานะปาระมี สีละปาระมีไว้เป็นยอด ขอดไว้กับต้นตัวไปตูกภาวะจาดใจๆ ะราบได้จัจจอตลอดเถิงโลกิยะโลกุตระ มีมคคะพะละนิปปาน เจ้าเป็นเขต เหตุั้นหมายมี.....เป็นแก้ว พร้อมกับด้วย.....กู่คนๆ ก็ได้สะนังขงชวยตักแต่ง พร้อมนำมา ยังรูปบุปผาดวงดอก ตั้งข้าวตอกและลำเตียน และโอติะนาภิกขาหารและสะหะบริวาร ตานตั้งหลายมวลฝูงนี้มาอะป็นนาตั้งไว้ก่างกองสองหน้า พระอะไร่ระตะนะผ่านแผ้วพระแก้วเจ้า ๓ ะกะกันมีพะฆมานแต้นี้แล้ว อันจักหื้อตานเถิงพระพุทเจ้าก็มี พระธรรมเจ้าก็มี พระสังฆะเจ้า และสามเณรเจ้าก็มีว่าสันนี้แต่ดีหลี ฯ

บัดนี้ศรัทธาผู้เข้าตั้งหลาย ขอโอกาสราธนา พระแก้วเจ้า ๓ ะกะกันจุงมีธรรมะเมตตำอ่วยหน้า

ปะฎีกะคะหะรับเอาแล้ว เพื่อจักอุทิศส่วนบุญกุศล ไปหายังผู้มรณา จุติตายไปสู่โลกปายหน้า ผู้มีนามก่อนชื่อว่า..... แม่นว่าได้วางอารมณ์อาลัย จิตใจเจตนาไปบ่จาง ได้ไปตกห้องหว่าง อบาย ตายเป็นผีเป็นเผต ตกขณะเวตณะนาร้อนบ่ได้อาบ อยากรบ่ได้กิน ดั่งอันก็ดี ขออันเงินเต็ป๊ะ มะเหลสิกาเตวบุตรเตวดาตันมีฤทธิ์แก่นกล้า นำเอากุศลส่วนบุญเยื้องนี้ ไปรอดไปเถิงยังต้นตัว ผู้มีชื่อว่า..... หื้อได้กินได้บริโภค หื้อได้ปิ่นตียาก หื้อได้พากตีตุก หื้อได้เถิงสุขเป็นดีแล้ว คือเวียงแก้วยอดเนระปาน นั้นจุงจักมีเตียงแต่ดีหลี ฯ ด้วยตั้งผู้ข้าจักเวนวางตามมะคะระภาษาบาลีว่า

สาธุ โลก้าสะ มะยัง ภันเต อิมานิ อัคคิมะธูปุพลาจาจะตานัง โอตานะภิกขาหาระตานัง สะหะ ปุจฺจปะกะระณะวิเสสะตานัง ภาจันนะตานัง ฐะเปตวา พุทธะธัมมะสังฆะ สักกัจจัน เตมะ ปุเจมะ ฯ

ทุติยัมปิ ... ตะติยัมปิ.. ฯลฯ

สักกัจจัน เตมะ ปุเจมะ ฯ พุทฺโธ โน ธัมโม โน สังฆो โน พุทฺโธ คาระโว ธัมโม คาระโว สังฆो คาระโว อัมหากัง ทีฆะรัตตัง หิตายะ สุขายะ ยาวะ นิปปานายะ สังวัตตันตุ โน ฯ

การเวรทางานศพ ลำนวนที่ ๒

อะโห วตะ โอยหนอ สังฆารธรรมนี้หนาหนอ เปนอันบ่หมั่นบ่เที่ยง รู้ว่าเหียงไปมา เปนดังพระพุทธาไซเทศน์ หื้อรู้เหตุแก่สัดตา ปราภฏในชราสูตรว่า โจรใจหาญเลยไล่ฆ่า คือหากได้ มัจจุราชกล้าแห่งความตาย ช้างพังพลายเลยไล่ฆ่า คือได้เฝ้าคำชรา พยัคโฆ พยัคฆาเลยไล่คว่ำ คือได้พยาธีกกล้าเกิดแก่สัตว์ทั้งหลาย บิดหนึ่งตายบิดหนึ่งเกิด บิดหนึ่งเอากำเนิดเปนคน บิดหนึ่งหุ้ม ตนเลางามจะเพื่อ บิดหนึ่งหันเนื้อเหี่ยวแห้งกลับด้าน บิดหนึ่งหันเขี้ยวฟันหลุดหล่อน บิดหนึ่งหันหงอก อ่อน ออกมาซอนเกล้า บิดหนึ่งสองตาไสมัวมืด หายใจฝืดอดทิว บิดหนึ่งหันผิวค้ำหม่นเส้า ต่างก้มเกล้า ชวักไม้เท้าต่างตืน ไปตามดินเยยะกะกุ่มกะกุ่ม ลางพร่องหันยังหนุ่มพยาธีกก็มาจำตาย พองบ่สบายลงท้อง เปนผอมก้องแกมใจ ย้อนมัจจุราชนี้มา มาจำใจหื้อจาก จุติกายะพราภฏันดาน ผุงหมู่พ่อแม่พี่น้องลูกหลานมวลมาก พร้อมทุกปากมัวเมา เขาก็มากวนเกลาโสภต้อง ให้ร่ำร้อง เหมือนจักมุงเมืองมรณ กัด้วยผู้มีนามกรชื่อว่า.....(ชื่อคนตาย) ดังนี้ไซร์อันเตโชธาตุ ไหม้หัวใจ อาไปธาตุภายในแตกม้าง ปฐวีธาตุกระด้างคิงเย็น ญาติหันเห็นดูหลาก จึงออกปาเดือน สะติว่า พุทฺโธเนอ พุทฺโธเนอ ยามนั้นจักขานเออเอาก็ได้ ย้อนพระยามัจจุราชมาหนีบไหม้หัวใจ ลวดได้ปลงอาลัยไปใจขาด ภาวะวังละจิตขาดจากหันกายา ยามนั้นผุงพงษ์พันธวงศา เขาจึงเอาน้ำ มาหุดอาบ เขาจึงมาเหนียบคาบไว้หันดูดี ตกแต่งมีพร้อมไคว่บำเพ็ญกุศลได้.....วัน วันนี่จึงจักพากัน ส่งสักการทานคาบหื้อ ธราบเมี้ยนปรีโยसान แต่ดีหลี (ต่อด้วยกล่าวถวายทาน เหมือนด้านบน)

ตัวอย่างเวนทานงานทำบุญอื่นๆ

คำเวนทานงานทำบุญวันเกิดอาจารย์พงษ์เทพ และถวายทานเจดีย์ วัดศรีสองเมือง (แต่งโดย พระครูสิริสุตาทิณณฺห์ ดร.) วัดสุพรรณรังษี

ที่นี้ผู้ข้าจักกิตตะนาบอกกล่าว ยังเรื่องราวประวัติแห่งการทาน มอกพอประมาณ ย่นย่อพอสมควรแก่เวลา ขอพระสังฆาเถระเจ้าชุตุน จุงค้อยอดทนขันตี ฟังวาที่มีอนข้า ตามประวัติจากกล่าวไว้ดังี้ ว่าวัดศรีสองเมืองแห่งนี้ ได้ร้อยปีสร้างมา แต่อดีตะกาล คำสมภารศาสน พระพุทธเจ้า เมื่อล่วงเข้าปี พ.ศ. ๒๕๔๓ ท่านสมภารเจ้าอาวาส พระครูประจักษ์รัตนคุณ พร้อมศรัทธา หนุ่นเต็มแม้ง ได้สร้างแปลงยังวิหารงามสองชั้น ในครั้งนั้น อ.พงษ์เทพ อ.ธนรัชม์ มั่นสตรง แสดงความจำนง เป็นศรัทธาเค้า ร่วมสร้างยังวิหารหลังบ่อเศร้าเรื่องไร สำเร็จในปี พ.ศ. ๒๕๕๓ วิหาร งามบ่หน้อย ดูชื่นช้อยเซียงคาน มีสัณฐานสองชั้นระเปียงคั่นรอบวง ตามรูปทรงแห่งล้านนาไทย เรากลายไปเยียมผ่องามแท้นอบเศร้า อาจารย์พงษ์เทพเจ้าก็มีใจจงเจตน์ยินดี ว่าท่านมี พระบรมธาตุแห่งพระพุทธเจ้า จักเอาประจุไว้ทางใดเล่าจักเปิงควร ก็มาชวนเอากันยกยอ เอาพระธาตุชินสีห์ ประจุไว้ในพระโมลีเกศเกล้า พระพุทธรูปเจ้าองค์ประธาน ศรัทธาก็มาชื่นชมบาน กระทำบุญไหว้พระหนุ่นฟังธัมม์และเวียนเทียน กาละหมุ่นเวียนลวงเลยมา หมู่ศรัทธาทังหลายต่างมีใจ ใครได้ยังพระธาตุเจ้าเจดีย์ ประรภคความนี้แก่ออาจารย์พงษ์เทพ ท่านก็มีเจตน์เจตนา ใจศรัทธาขึ้นสู้รับเป็น ผู้ปวารณาเค้าศรัทธาทังหลาย ทังญิงชายใหญ่หน้อย ชมชื่นสร้อยโมทนา ก็ปรึกษากันเอาแบบ พระเจดีย์เจ้า งามบ่เศร้าแห่งวัดศรีบุญเรือง อยู่กลางเมืองนครทริภุญช์ทรงปราสาท มีห้องโถงอาจ เพิงพาว เอาไว้เป็นที่ประดิษฐานพระบรมธาตุ นายช่างผู้ฉลาดชื่อนรินทร์บ้านแม่สารป่าแดด เป็นสล่าเค้า หลวงปู่เจ้าพระพรหมมงคล เมตตาดตนใหญ่กว้าง มาเริ่มวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ ๗ มกรา ๒๕๖๐ และตนบุญท่านเจ้าเมตตาเอาพระธาตุ อัญศอาจลือชา และวัดถุ่มังคลาหลายสิ่ง บรรจุไว้ ที่ยอดยั้งพระเจดีย์ เมื่อวันที่ ๙ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๐ ว่าอันการกระทำบุญยังบ่แล้ว ข้ามาหัน ธรรมาสันแก้ว อันเลิศแล้วงามเซียงคาน ปางเมื่อเจ้าหนานไชยเทพ นามวิเศษว่าเจ้าราชไชยบุญเป็ง ผู้เป็นเค้า แห่งตระกูลธัญญชานนท ได้บันดลตกแต่งสร้างยอถวาย ได้ร้อยปีปลายมาแล้ว ธรรมาสันแก้วก็ทรุดโทรมลงไป อาจารย์พงษ์เทพก็ได้บูรณาแปลงใหม่พร้อมศรัทธาหน้อยใหญ่ และชายญิงพระตนที่ฟังเพ็งไหว้หลวงปู่ใหญ่ วัดพระธาตุหลวงศรีจอมทองได้มอบของวิเศษคือ พระธาตุจากประเทศศรีลังกา ประทานมาประจุไว้ในธรรมาสันแก้ว เมื่อเสร็จแล้วก็ได้สร้างยังซุ้มทังแปด วงแวดล้อมพระเจดีย์ โขงภายในมี ๔ ซุ้ม งามดูชุ่มบานใจ ประดิษฐานไว้ยังพิมพาสารูปเจ้า ประจำวันเกิดเล่าทัง ๘ พระองค์ เจตน์จำนงการก่อสร้าง อาจารย์พงษ์เทพและภริยา ปริจาคา น้อมถวายเงินเบื่องตันสี่แสนบาท ศรัทธามากหลวงหลาย ธูเจ้าพระนายบ่หน้อย ใจชื่นช้อยเซียงคาน ร่วมบริจาคทาน ในที่ฆากาละครั้งนี้ แล้วก็จัดพิธีพุทธาภิเษกอดีเรยกยอพระมหาชินธาตุเจ้า

ในโอกาสงามบ่เศร้าคล้ายวันเกิด แห่งอาจารย์พงษ์เทพ มั่นตรง ได้เวียนวงมาครบ ๕ รอบ ๖๐ ปี เป็นวันดีบ่เศร้า ขอพระสังฆะเจ้า อันอาราธนา มา จุงภัตตานุโมทนา เมื่อผู้ข้าทั้งหลาย จักยกยอถวาย ยั่งมหาทาน พร้อมบริวารทั้งมวลนี้ ขอหมู่เชียงซีขึ้นช้อย อนุติยะค้อยรับเอา ยังสัพพะปุชูปะกะระณะภิกาน อันเป็นของทานที่หมดใสงามบ่เศร้า ขอหื้ออาจารย์พงษ์เทพ และภริยาเจ้า จุงอยู่สวัสดิ์ ในทีฆากาละทุกเมื่อ ส่วนว่าอ้อชะในวันนึ่งี้หากเพนวันดี ดิตถิอันวิเศษ เหตุว่ายังก้านกุงรุ่งเรือง ประเทืองบานงามในวรพุทธศาสนา ควรปลูกฝั่งพิชชะนุชชะคาหื้อระงอก ออกบานงามในอุตตระปัญญะเขต เหตุั้นควรฝึกฝากยังทานใจๆ เพื่อหื้อได้เข้าใกล้เนรพาน ดับทุกข์ในวิญญูะสงสารอันนี้เสียหื้อขาด เปนอุตตมชาติแท้ดีหลี”

คำโอกาสเวนทานอุโบสถ วัดห้วยน้ำอุ่น อำเภอสี จังหวัดลำพูน

(แต่งโดย พระครูสมุห์นันทวิทย์ นนทรมมิโก วัดสวนดอก เมื่อ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๓)

สาธุ โอกาสะ แต่พระเจ้าแก้วตั้งสามประการ อันกลีบานงามเรื่องเรือ เป็นดีหยังเชื่อศรัทธา บัดนี้ข้าผู้ข้าตั้งหลาย ตั้งหนพายในและหนพายนอก อันหมายมี..... เป็นแก้ว พร้อมด้วย คณะกรรมการ อาจารย์ล่ามวัด ศรัทธาผู้ ต่างก็มีใจเป็นกุศลจุ่มเจยบาน ก็มาเบิกซากันถึงอวาสา ว่าพุทธศาสน์ยังรุ่งเรือง คนยังมุ่งกระดำบุญ หื้อทานหนนบ่ได้ขาด เริ่มแต่ได้ประกาศยกวัดมา ทานครูบาหลวงพ่อบุญยัง ปุณญ์โร ท่านเจ้าพัฒนาแรกแต่แก้วเดิมมา เข้ามาอยู่จำวัสสาเมินขนาด บ่ได้ก้าดปฏิบัติตัน ทำวัตรสุตรมนต์เจริญสมาธิภาวนา ส่วนการพัฒนาวัดวาก็มีบ่ขาด แบ่งวิหาร ศาลาบาตร กุฏิสงฆ์ เป็นดีดำรงแห่งศรัทธา สร้างองค์เจติยาพระธาตุเจ้า พร้อมสาธูปนั้นแล้ว องค์ปิมปา พระนาคปรกบนดอยม่อน งดงามบ่พ่อนแห่งจิตใจ เสนาสนะอันก็มีครบถ้วน นับปล้วน มีมา หลวงพ่อบุญยัง จึงได้ปริกษาร่ำเปิงว่าขาด เพราะว่าอวาสาวัดห้วยน้ำอุ่นของเรานี้โสด ยังบ่มีโบสถ์ไว้ทำสังฆกรรม วันศีลวันธรรมมารอด ตลอดปริวาสสังฆกรรม หรือกระดำการเปิกข์บวช อุปสัมปทา ก็เป้นตุ๊กขาลำบาก เหตุั้นจึงป่าวประกาศหื้อศรัทธา ต่างรับปทราบอุ้งถึงวัดอุประสงค์ เพื่อดำรงเป็นประโยชน์ อันจักมีโบสถ์ไว้กับวัดกับวา ก็ปากันบริจาค เงินทองหากฮือฮอมไว้ ศรัทธาเหนือได้ตักออก ทุกสลอกกันเข้าฮู้ ต่างจิ้นสูฮอมตาน บ่าเมินบ่านานก็จัดการก่อสร้าง หาสล่าช่างมือดีได้สล่า.....แห่งบ้าน เปนสล่าแก้วแปงโบสถ์มีแปลน งามจ้อยใจดีก็หามาได้ นับเวลาสร้างว่าได้.....ปี.....เดือน เปนโบสถ์งามสง่า อันจักน้อมถวายทาน

บัดนี้ ศรัทธาผู้ข้าตั้งหลายอันหมายมี.....ต่างมีจิตใจถูกต้อง ได้แต่งคำร้องขอ พระราชทาน ทำรายงานขออนุญาต เถิงสมเด็จพะสังฆราชและสำนักงานพระพุทศาสนา เถิงองค์ราชาผ่านเกล้า พระบาทสมเด็จพะเจ้าอยู่หัว ขอพระบรมราชานุญาต สมเด็จพะสังฆราช และสำนักงานพระพุทศาสนา ทรงมีพระบรมราชานุมัติ ตามดีศรัทธาต้องการ หากได้กระทำการ

ถูกต้องตามฮಿತของพระวินัย สังฆกรรมใดก็ดีล้าเลิศ ประเสริฐถ้วนถ้วนนิยมน จึงได้ป่าวประกาศ
 จักมีการจัดฉลองครั้งใหญ่ ยอยกให้ถวายเป็นทาน พร้อมกันจัดงานผายแผ่ เถิงเติงแก่หัววัดหัววา
 ตั้งศรัทธาอันใหญ่ อันกินไคว่ทานเถิง แผ่บุญเถิกทุกขอกตั้งบ้านนอกในเวียง มีแต่เสียงปาดก้อง
 ตีต้อยถ้องก้องแอว ฟ้อนเป็นแถวเป็นหมู่ ฟ้อนเป็นคู่โดยตาม หย่องเครื่องงามปุ่นฝ่อ สาวน้อย
 หน่อริงราม ฟ้องโดยตามบพ้อง ตะดุ่มม้องเนืองนั้น หมู่รำฉกรรจ์โดยถ่อม กล้องถึงม้องมองเชิง
 ฟ้อนหลายเจิงหอกดาบ เต็นยะยาบปุ่นดู แห่คร้วทานมาจูง้วย ใจเกิดด้วยศรัทธา โมทนาจิมเจ้า
 กับท่านเจ้าครูบา..... กับเค้าแห่งศรัทธา สัพพะชะนามวลมาก ต่างบริจาค
 ทำทานเนื่องในงานสร้างและฉลองโบสถ์ เพื่อเป็นประโยชน์กับพระศาสนา ว่าสันนั้นแท้ดีหลี

คำโอกาสเวทนาคืนบ้านใหม่

สาธุ โอกาสะ สิริวิสุทธิ มะกุดตะปะวะระโรจ โสตุอดม พระบรมมาพุทธา ตีรัตตะนา
 ต้นผ่านแผ้ว พระเจ้าแก้วตั้งสามประการ ยังฝังคี่บานสะเตือง เรืองเรือเปื้อหื้อได้ กะตำทานปาระมี
 สีสปาระมี ไปใจใจ ณะหราบต่อเต้าถึงนิพพานเจ้าเป็นเขต เหตุนี้้น หมายมี.....
 ก็ได้มีเอกะสันตามาโมทย์ แบ่งเฮือนจ้อยใจติ บัวะระมวล ประริปุณณัง จึงได้จวนกันตกแต่ง
 ตามปิมแบ่งก้องดีด้วยปารมีของเจ้าของเฮือนได้แต่งสร้าง ปลุกฆาवासเฮือนเอกอ้างมงคล
 วิลาสเหลือล้นหลังดี จูงอยู่สุขสวัสดิแต่ใ้ ข้าเส็กมาไกลก็สันหัวหนี พอก้าตีมาสู่ เจ้าเฮือนอยู่
 ชายของ สัมปัตตินองไหลหลัง เสาเล่มเก้าจื่อว่ามึงคะลเตพุดมจัย ต้นนี้้นจื่อว่าจิตตะมณีใสตอน
 แก้ว เตียนย้อมหื้อแล้วตั้งกำผาณา เป็นตั้งกำจำกู่สิ่ง ต้นนี้้นว่ามหาธนามิ่งมูลเมือง หื้อเจ้าของเฮือน
 ใ้ได้อยู่เตียงเต้าเสถียรวิลาส ต้นนี้้น จื่อว่าวุฒิราชป็นจากอนทะราย ต้นนี้้นจื่อว่ามหาผายเต้จะผาบ
 ณะจัญแบ้โรคราร้ายราบปมาไกล ต้นนี้้นจื่อว่าปริโศคาบไว้ ไกลจากตางผาน ต้นนี้้นจื่อว่าสุตำบาน
 จมจิ้น หื้อเจ้าของเฮือนได้หอมหื่นมิตรสหาย ต้นนี้้นจื่อว่าสิวิกายราจะบัวบาน หื้อเจ้าของเฮือน
 ใ้ได้สำราญจมจิ้น หลับตาได้เงินหมื่นได้เงินเต็มสาง ข้าวเปลือกหลายหลามล้นเกล้า มีเตียงเต้าบกกบาง
 แม่นกระตำนาแบ่งไ้ ก็มีข้าวใหญ่รวงงาม มีของเลี้ยงอย่าหื้อห่างหนีคอก จุงแพร์ออกหลวงหลาย
 มีความสุขสบายบักัด ผัวเมียบพะมาทลสาถัน มีลูกหลานหื้อฟังกำสอนสั่ง หื้ออยู่หลังสุขเสถียร
 และเจ้าของเฮือนอันหมายมี.....ก็ได้ สะหนังชวนชววย ตกแต่งแบ่งพร้อมน้อมนำมา
 ยังฐปะบุบผาบานดวงดอก ข้าวตอกดอกไม้และลำเตียน พร้อมทั้งโอทะนะภิกขาหาร สะหะปริวาร
 ทานมวลผู้นี้้นมาปะป็นนาตั้งไว้กำก้องส่องหน้าพระเจ้าแก้วตั้งสามพะการ เพื่อจะถวายหื้อเป็นทาน
 แก่พระเจ้าตั้งสามพะการ เมื่อปฏิคะหะรับเอาแล้วเพื่อจักอุทิศส่วนบุญदानไปหา.....
 ที่ได้มรณาไปสู่โลกพายหน้า แม้นว่าหลอนเจ้า ตั้งหลายได้วางอารมอาลัย ไปบัจ้างก็บอขออัญเจิญ
 พุงหมู่เตพตัวว ตั้งหลายจุงนำข้าวสารไปบอกไปกล่าวหื้อ.....หื้อได้มารับก้องกุศล
 ผลบุญदानนั้นจุงจักมีเตียงดีหลีบุญญะราสี ในตีฆากาละบัดนี้ หื้อเจ้าขอเฮือนจุงประกอบไปด้วย

อายุวัฒโก หื้อมีอายุยังแปดพะการธนะวัตโก หื้อธนะสารเงินคำเต็มบ้านจง ยสะวัตโก หื้อมีบริวาร
ยศศักดิ์ป้อมมีมาก พลวัตโก หื้อมีกำลังตั้งจ้างสาร สละदानด้วยความเจือเบื้อหน่ายต่างธรรม
วิริยะพะลังมีเปียรอย่าปังปาด ปิยะฆาตไว้สามสถาน มีสติหาญหมั้นเตียงบ่ปิดเบียงริษยา มีปัญญา
ในรอบรู้ผิดชอบอยู่ในใจมีปัญญาในเก่งกาจด้วยอำนาจศีลธรรม วัณณะวัตโก หื้อมีผิวพรรณวรรณะ
ผ่องศรีใสส่องปอดำตังนางสุวรรณาเลิศแล้วใสดั่งแก้วรัตน สุขะวัตโก หื้อมีดีมาสุขยังสัพพะสิ่งมงคล
โหดุสัพพะตาจูงมีในทุกเมื่อใจใจ ทุกชะโรคา พยาธิโรกาเคราะห์เจ็บแสบไหม้จูงเว้นอันตะธาน
หื้อเจ้าของบ้านจูงอยู่สุขเสถียร เตียงเต้า โศกเศร้า บ่มีมา หื้อพะกอบไปด้วย อายุปี อายุเดือน
อายุวัน อายุยาม เตื่อมแถมไปด้วย โจอปี โจอเดือน โจอวัน โจคยาม ไปใจใจ อยู่หื้อได้มีจัย ไปหื้อมี
แต่โจคแต่ลาภ ผาบแปี้ยงข้าศึกศัตรู หื้อได้อยู่กำจู ะระพุทธศาสนาขององค์พระโคตมบรมมาพุทธเจ้า
เสี้ยง จิรัฎฐีกาล ยืนยาวนานนั้นจูงจักมีเตียงแต่ดีหลี บัดนี้ผู้ข้าจักเวนวางตามมะคะระ ภาษบาสิว่าไว้

สาธู โอภาสะ มะยัง ภันเต อิมานิ ฐูปะบุปผาลาจาตานัง โอตานะภิกขะหาระตานัง สะหะ
ปุจูปะกะระณะ ตานัง วิเสสะตานัง ภาชะนะตานัง ัมมะเทสะนา ตานัง ฐุปะเตวา พุทธะ ัมมะ
สังฆัสสะ สักกัจจิง เตมะ ปุชมะ พุติยัมปิ ตะติยัมปิ สักกัจจิง เตมะ ปุเจมะ พุทโธโน ัมโมโน
สังโฆโน พุทโธการะโว ัมโมการะโว สังโฆการะโว ัมหากัง ฑีฆารัตตัง หิตายะ สุขายะ ยาวะ
นิพพานายะ สังวะตันตุ โน

คำแผ่บุญทาน (สำนวนที่ ๑)

เมื่อมีการกล่าวคำอธิษฐานจบลงเรียบร้อยแล้ว สิ่งหนึ่งที่เรือดจะคิดถึงไม่ได้ก็คือบุญพการี
ชนและญาติพี่น้อง เทวดาอารักษ์ พระเสื่อบ้านเสื่อเมืองที่ตนเองอาศัยอยู่จึงมีการกล่าวคำแผ่กุศล
ให้แก่ท่านทั้งหลายเหล่านี้ การแผ่กุศลนั้นจะมีสำนวนของเก่าที่แต่งไว้ แปรลกกันไปตามแต่ละท้องถิ่น
ตัวอย่างสำนวนของพ่อหนานไพบูลย์ อุดบุรี อดีตอาจารย์ประจำวัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร
จังหวัดลำพูน คำแผ่กุศลจะมีดังนี้

ด้วยเดชะพระกุศล ส่วนบุญราศีเื่องนี้มีมากนั้ไ้ ยามเมื่อมูลศรัทธาผู้ข้าทั้งหลายได้หื้อทานแล้ว
จักขอผายแผ่ถึงเทพตามเสสิกา อันรักษาวิฑวอารามบ้านเมือง เหมือนฝายเถื่อนถ้ำย่านน้ำวังวน
มีทักรุกขเทวดา ปัพพตาเทวดาเทพา เทพิน ชูด่านด้าวรอดอินทาทพรหม โมทันตุ ขึ้นเขยชม
รับนำเอาอานิสงค์ตราบไตรไต้หล้า ไต้ลุ่มฟ้าผืนแผ่ธรณี ชาวเจ็ดฤกษ์วายศรี นพคราสทังแก้ว
ทุกชาติชั้นวิมานบน ทังเวหาหนและอากาศกว้าง ผุงอยู่เสพสร้างจักรวาล โมทันตุขึ้นชมทาน
ขอนบนิ้วเนตร ทุกด้าวเขตขอแผ่ไมตรี รัตนคัณทีพายออยวะอยवाद ถวายแก่ท้าวราชมเสสิ
เวสสุวัณณตนเรืองศรีใสบ่เศร้า รสชูด่านด้าว จตุโลกท้าวสี่องค์คาน ทังครุทนาคนาคา
ทังคัณธัพพะยักข์ ทังอารักข์มเสสิกขาอัครักษาทวารเมืองมิงกว้าง ถวายแก่พ่อเจ้าข้างราชเตโค
กับทังสุริโย หาญหาดห้าว กับพลเพื่อนท้าวปราบสงคราม เจ้าร่มขาว คิริเมฆข์ กับทังนางตนวิเศษ

จามเทวี กับทั้งองค์ศรีพระตนน้อยแม่เจ้า ผาด่านด้าวชื่อพระยามังราย สิบห้าชายอันเปน
 เชื้อนขว้าง กับทั้งเจ้าธุงชะและท่านเชียงดาว อันได้สืบสวามามวลมาก ชาวท้าวราชวงศาแต่โบราณ
 มาหลายอเนกตราบท้องเทศภาวคา ตลอดเวหาหนและภายต่ำใต้ มีนางนาฏไธ้แม่ธรรณี
 กับทั้งศรีพระยายมราช ขอจูงมานับนี้กราบวันทา โมทนาจิมเจ้าเค้าเหง้าปฐมมูลศรัทธาแท้ดีหลี”

คำแผ่บุญทาน (สำนวนที่ ๒)

บัดนี้กุศลกองบุญใหญ่ ที่ได้เอาใจใส่ช่วยการ เป็นบุญมหาศาลอันยิ่งโยชน์ มากกว่าแสนโกฏ
 แห่งเงินทอง จักอุทิศบุญตั้งผองที่ได้สร้าง ผายแผ่กว้างไปหา สัพพะเทวาตนน้อยใหญ่ ทุกเค้าไม้
 วิมานแมน ผับทั่วแดนด้าว ทูเทพท้าวธกามา สิบห้องโสฬสศรบโค่ว จูงยอมมือไหว้สาธุการ
 เชิงบุญทานที่ได้สร้าง ทุกท่าต่างเทวา ทุกภูษาเหี่ยวหินหาคด ทุกท่าต่างดาดดอยดง ทุกแขวงโขง
 เขาขอบเขต ทุกประเทศทั่วอาณา เทวดามารักษามหาเจดีย์ธาตุ รักษาพุทธศาสน์และอาราม
 ต้นโตยตามหลังและก่อนหน้า อินตาเจ้าฟ้าฟากยินดี แม่ธรรณีนุชนาฏ ต้นจ่าน้ำหยาดหมายตาน
 เทวดารักษาสถานบ้านช่อง สาธุซ้องยออัญชูลี ปิตียินดียิ่งโยชน์ สาธุโสดส่งเสียงสาร ชื่นเชย
 บานผ่านแผ้ว เทวดารักษาช่วงแก้ววัดต้นฝั่งอาราม จูงมารับเอากุศลละบุญแผ่ ชมชื่นแท้ตั้งปวง
 ทั้งสาธุเจ้าหลวงเจ้าอาวาสเก่าอันมี.....
 และภิกษุสงฆ์สามเณรอันเคยมาอยู่จำพรรษา ที่มรณภาพนั้นแล้วตายไป อยู่หนใดจูงรับทราบ
 ยอมมือกราบสาธุการ เชิงบุญทานเราเจ้าข้า จงเจตหน้าแผ่ผายไป อันว่ากุศลละใสสะอาด ที่ได้โอกาส
 ยกยอทาน ขอแผ่บุญบานนี้หน่อ ไปหาแม่พ่อ.....ญาติกา และคณะศรัทธาผู้
 อุปถาก คนอันหากตาย ตั้งคนแก่เฒ่า สันนิบาตตามเข้าจุนคนคน อันได้ดับจิตหนลาพราก แม้น तरह
 วิบากอยู่หนใด ขอกุศลละบุญนำไปแจ้งจอต หื้อได้รอดตางดี เป็นปัจจัยมีช่วยยู่ หื้อได้ขึ้นสู่
 เสวยสวรรคค์ สำเร็จโดยพลันอย่าได้พลาด กุศลละพิลาสสองใสสี่ จูงเป็นปารมีแก่กล้า แสงส่องฟ้าแผ่บุญไป
 ถึงแก่ เจ้ากรรมนายเวรป้อเกิดแม่เกิด ต้นอันผาเสริฐจุบัวระองค์ จิตเจตจำนงอย่าได้ขาด
 ถึงแก่นวฆาตตั้งเกล้า นักขัตฤกษ์เจ้าชาวเจ็ดตัว อันจนหน้าแล จนหลัง ขอเป็นพลังบุญอันใหญ่
 หื้อเกิดได้มีมา จงป็นจากทุกขาทางลำบาก อานิสงส์หากนำไป สู่ที่สุขไสผ่องแผ้ว อย่าได้ก้าดเกล้า
 ไกลกลา นั้นจูงจักมีเพียงดีหลี

คำแผ่บุญทาน (สำนวนที่ ๓)

ด้วยเตจ๊ะพระกุศล ส่วนบุญราศีเอื้องนี้มีมากใส่ ยามเมื่อผู้ข้าตั้งหลายได้หื้อทาน จักขอผายแผ่
 หื้อถึงแก่เทพตามเหลิกขา อันรักษาอารามบ้านเมือง เหมือนผายเถื่อนถ้ำย่านน้ำวังวน มีทั้งรุกขเทวดา
 ปัพพตาเทวดา เทพา เทพิน ชุด่านด้าวรอดอินตาพรหม โมทันตุขึ้นเชยชม ธิบนำเอาอานิสงส์
 ตราบไตรไต้หล้า ไต้ลุ่มฟ้าผืนแผ่นธรรณี ชาเจ็ดฤกษ์รวายศรี นพเคราะห์ตั้งเกล้า ทุกชาติขึ้นวิมานบน

ทั้งเวหาหนและอากาศกว้าง ผุ่งอยู่เสพสร้างจักรวาล โมหันตฺขึ้นชมตามขอบนวิเนตร ทุกด้วเขต
 ขอแผ่ไมตรี รัตนคันทีพายยวะหยาต ถวายแก่ท้าวราชมเหสี เวสสุวัตนเรื่องศรีไสบเศร้า รสชุต่านด้าว
 จตุโลกีดาวส่องค้คาน ทั้งครุฑนาคานาคา ทั้งคันธัพพะยักข์ ทั้งอาร์กษั่มเหสั๊กษา อันรักษาทวาร
 เมืองมิ่งกว้าง ถวายแก่พ่อเจ้าจ้างราชเตโฆ กับตั้งสุริโยหาญหาค้าว กับพลเพื่อนท้าวปราบสงคราม
 เจ้าร่มขาว คีรีเมฆฆ์ กับทั้งนางต้นวิเศษจามเทวี กับตั้งองค์ศรีพระตนน้อยแม่เจ้า ผาด่านด้าว
 ชื่อพระยามังราย สิบห้าจายอันเป้นเชื่อนขว้าง กับเจ้าธุงชะและท่านเชียงดาว อันได้สืบสวามา
 มวลมาก ชาวท้าวราชวงศาแต่โบราณมาหลายอนเก トラบท้องเทศภควา ตลอดเวหาหนและ
 ภายดำใต้ มีนางนาฎไ้แม่ธรณี กับศรีพระยายมราช ขอจุงมานบนิ้วกราบวันทา โมทนาจิมเจ้า
 เค้าเหง้าปฐมมูลศรัทธาแท้ดีหลี

คำอวยพร ส่วนวันที่ ๑ (ปั้นปอนเจ้าภาพต่อทานเวหนาน)

ส่วนบุญราศีอันผู้ข้าตั้งหลาย..... ได้บำเพ็ญบุญ ขอเป็น
 พละบุญใหญ่ไพศาลจุงมาบันดาลดลช่วยก้า หื้อได้ล่องล้าภัยยา อุปัทวอย่าได้มาใกล้ เคราะห์เจ็บ
 แสบไหม้อย่าได้มาจน กุศลละกุศลบันดลดาล อภิบาลปกป้อง บารมีแซ่ซ้องเกิดกับต้น เป้นมิ่งมงคล
 พรใหญ่ เกิดมีได้ในอิตตา สมผาณากำประสงค์ แม้นได้ดำรงสร้างกุศลละบุญ เป้นปารมีหนุนแก่กล้า
 จุงเฮาเจ้าข้าแห่นนำไป สู่ที่สุขใจผ่องแผ้ว คือว่าเวียงแก้วเนรพาน เมื่อห่วยสงสารบัพันเต้อ
 ทุกมือเมื่อ เกิดเป้นกายหื้อผู้ข้าตั้งหลายได้เข้าใกล้ นบน์อมไหว้ติรัตนา แม้นจักเกิดมาก็เต้อ
 ขอหื้อหยั่งเชื่อแก้ว ตั้งสาม หื้อได้กลัวขามต่อบาบ ด้วยอานุภาพทานา หื้อมีปัญญาอันฉลาด
 มัดพันคาคอ อยู่กับตน พ้นจากความเมามัวมีดบอด เอาตัวบรรลุดเนรพาน ในอนาคตกาล
 อันจักมาปายหน้า นั้นจุงจักมีเที่ยงแต่ดีหลี

คำอวยพร ส่วนวันที่ ๒ (ปั้นปอนเจ้าภาพต่อทานเวหนาน)

ส่วนบุญราศีอันท่านเจ้า..... และคณะศรัทธา ได้บำเพ็ญกุศล
 เนื่องในงาน.....ไซรั ขอเป็นพละบุญใหญ่ไพศาล จุงมาบันดาลดลช่วยก้า
 หื้อได้ล่องล้าภัยยา อุปัทวอย่าได้มาใกล้ เคราะห์เจ็บแสบไหม้อย่าได้มาจน กุศลละกุศลบันดล
 ดาล อภิบาลปกป้อง บารมีแซ่ซ้องเกิดกับต้น เป้นมิ่งมงคลพรใหญ่ เกิดมีได้ในอิตตา

อายุวัฑฒะโก จุงมีอายุหมั่นยืนยาวร้อยชวสุขยั้ง

ธนวัฑฒะโก หื้อมีข้าวของมากพร้อมทุกสิ่งอุปหาร

สิริวัฑฒะโก จุงมีสิริแปดประการครบถ้วน

ยะสะวัฑฒะโก หื้อมียศลาภล้วนควรชม

พละวัฑฒะโก หื้อมีกำลังอุดม ตั้งปายนอกปายในแผ่ไพศาล สละทานด้วยความเชื่อ

วันฉัตรโก หนี้อมีผิวพรรณวรรณะผ่อง ฯลฯ

สุขะวัฑฒะโก หนี้อที่ฆาสุขยั้ง สัพพะสิ่งมงคล

โหดุ สัพพะทา จุงมีกาละทุกเมื่อใจใจ ผาณาใด หนี้อสำเร็จตามความสมประสงค์

แม่นได้ดำรงสร้างกุศลละบุญ เป็นปารมีหนุนแก่กล้า จุงเฮาเจ้าข้าแทนนำไป สู้ที่สุขใจ ผ่องแผ้ว คือว่าเวียงแก้วเนรพาน เมื่อห่วยสงสารบัพันเตื่อ ทุกมือเมื่อเกิดเป็นกาย หนี้อผู้ข้าตั้งหลาย ได้เข้าใกล้ นบน์อ้อมไหว้ติรัตนา แม้นจักเกิดมาก็เตื่อ ขอหนี้อหยั่งเชื่อแก้วตั้งสาม หนี้อได้กลัวขาม ต่อบาบ ด้วยอานุภาพตানা หนี้อมีปัญหาอันฉลาด มัดพันคาตอยู่กับตน พ้นจากความเมามัว มีตบอด เอาตัวบรรลุดเนรพาน ในอนาคตกาลอันจักมาปลายหน้า นั้นจุงจักมีเที่ยงแต่ดีหลี

การกล่าวคำถวายทานเป็นภาษาบาลี

ด้วยตั้งผู้ข้าจัดเวทนาตามมคธภาษาบาลีว่า

สาธุ โอกาสะ มะยัง ภันเต อิมานิ ฐูปะบุปผาลาชะทานัง สัพพะวัตถุนานาทานัง สะหะ ประริวาระทานัง สัมมาสัมพุทเธสสะ นะวะโลกุตตะระระธัมมัสสะ มะหาชินะธาตุ ภิกขุชินะปุตตานัง (ธัมมิกะถิกะเทสะนาทานัง ว่าในกรณีที่มีการแสดงพระธรรมเทศนาด้วย) สักกัจจัง เทมะ ปุชมะฯ

ทุติยัมปิ ฯ ตติยัมปิฯ

อะเภชะ อะสาธาระณะ สัพพะโลกิยะ โลกุตตะระ สัพพะสัมปัตตินิกัง นิพพานะปัจจะโย โหตุ โน

การสุมาพระแก้วเจ้า ๓ โกฎาก

เมื่อกกล่าวคำโอกาสเวทนาจบลงทั้งหมดแล้ว ก็จะมีการขอขมาพระแก้วเจ้า ๓ โกฎาก ซึ่งเรียกตามภาษาล้านนา “สุมาพระเจ้า ๓ โกฎาก” การสุมาพระเจ้า ๓ โกฎากนี้ ให้มีการเตรียม พานดอกไม้ไว้พานหนึ่ง จัดวางดอกไม้จำนวน ๓ ส่วน ใส่รูปเทียนและโรยข้าวตอกลงไปด้วย พอประมาณ แล้วให้เจ้าภาพหรือคนที่นั่งอยู่แถวหน้าและรอบรู้ศาสนาพิธีเป็นอย่างดีคอยยอพาน ขึ้นไว้ในระดับศรีษะ อาจารย์วัดกล่าวคำสุมาพระเจ้า ๓ โกฎาก เป็นภาษาบาลีดังนี้

อัสชะ โย โน ภันเต อัสชะคะมา ยะถาพาละ ยะถามุละเท ยะถาอะกุสะเล เย มะยัง พุทเธ ธัมมะ สังฆะ กัมมัฏฐานะ ทายะกา จะริยังสังขา เตสุ ติระตะเนสุ อะตีเต วา ปัจจุปันเน วา อะวิ วา ยะทิ วา ระโห วา กาเยนะ วา วาจาเย มะนะสา วา ปะมาทัง วา อะการะวัง วา อะกาสิมหา ทิสวา ยะถาธัมมัง ปะฎิกะโรมะ เต สันโนภันเต พุทธาติระตะนะตะยัง อะนุกัมปัง อุกาทยะ อัจจะยัง อัจจะยะโต ปฎิกัณหาตุ ชะมันตุ อายะตัง สังวะริสสามะ นะ ปุเนวัง ปะฎิกะริสสามะ กายะกัมมัง วะจิกัมมัง มะโนกัมมัง สัญจิจะโทสัง อะสัจจะโทสัง สัพพัง โทสัง ชะมะตุ โน”

เมื่อกล่าวคำสุมาพระเจ้า ๓ โกฐาก จบลงเรียบร้อยแล้วก็จะให้ผู้อยอพานนั้น น้อมพานเข้าไปประเคนที่แท่นรัตนบัลลังก์หรือโต๊ะหมู่บูชาที่ประดิษฐานพระพุทธรูป แล้วนำมาประเคนต่อพระมหากษัตริย์เป็นประธานสงฆ์ ก็เป็นอันเสร็จพิธีการโอกาสเวรทาน ตามอริยประเพณีของคนในล้านนาไทยที่นิยมปฏิบัติกันเพียงเท่านี้

คำอธิษฐานแผ่ส่วนกุศลแบบพื้นเมือง (ฉบับจังหวัดลำพูน)

อิหัง ทานะกัมมัง นิพพานะปัจจะโย โหตุ โน นิจจัง

อิหัง สีละกัมมัง นิพพานะปัจจะโย โหตุ โน นิจจัง

อิหัง ภาวนากัมมัง นิพพานะปัจจะโย โหตุ โน นิจจัง

ยังกัญจิ กุสะลัง กัมมัง กัตตัพพัง สัพเพหิ กะตัง ปุญญังโน อะนุโมทนต์ สุนันตุ โภณโตเย เทวา อัสมิง ฐาเน อะธิคะตา ทีฆายุกา สะทา โหนตุ สัพเพ สัตตา สุขี อัตตานัง ปริหารันตุ มาตาปิเตโร สุขิตา โหนตุ ทุกขา ปะมุจจันตุ สัพเพ ญาคะกา สุขิตา โหนตุ ทุกขา ปะมุจจันตุ สัพเพ อัญญาตะกา สุขิตา โหนตุ ทุกขา ปะมุจจันตุ สัพเพ ปิสายะ สัพเพ ยักขา สัพเพ เปตาวะ สุขิตา โหนตุ ทุกขา ปะมุจจันตุ สัพเพ นกขัตตา สุขิตา โหนตุ ทุกขา ปะมุจจันตุ สัพเพ เทวา สุขิตา โหนตุ ทุกขา ปะมุจจันตุ สัพเพ อารายิยูปชฌายา สุขิตา โหนตุ ทุกขา ปะมุจจันตุ สัพพะสัมปัตตโย สะมิชฌันตุ โวฯ

วันทาหลวง (ฉบับจังหวัดลำพูน)

วันทามิ พุทธัง สัพพะเมวะ โทสัง ขะมะละ เม ภันเต

วันทามิ ธัมมัง สัพพะเมวะ โทสัง ขะมะละ เม ภันเต

วันทามิ สังฆัง สัพพะเมวะ โทสัง ขะมะละ เม ภันเต

วันทามิ คะรูปชฌายาจริเย สัพพะเมวะ โทสัง ขะมะละ เม ภันเต

วันทามิ กัมมัฏฐานัง สัพพะเมวะ โทสัง ขะมะละ เม ภันเต

วันทามิ อาราเม พัทธะสีมัง สัพพะเมวะ โทสัง ขะมะละ เม ภันเต

วันทามิ เจริญ สัพพะภูฐานะสุ ปะติภุชิตา สะริระชาตุโย มะหาโพธิง สะกะลัง พุทธะรูปีง สะทานา คะโลเก เทวะโลเก พรหมะโลเก ชัมพูทีเป ลังกาทีเป สะริระชาตุโย เกสะชาตุโย อะระหันตะชาตุโย เจริญ คันธะกุฎิง จะตุราสีติ สะหัสเส ธัมมกัซนธะ สัพเพสัง ปาทะเจติยัญจะ อะหัง วันทามิ สัพพะโส ฯ

วันทาน้อย

วันทามิ ภันเต สัพพัง อะปะราธัง ขะมะละ เม ภันเต มะยา กะตัง ปุญญัง สามินา อะนุโมทิตัพพัง สามินา กะตัง ปุญญัง มัยหัง ทาตัพพัง สาธุ สาธุ อะนุโมทามิ

หมายเหตุ : บทวันทาหลวง และบทวันทาน้อย ใช้เฉพาะในเขตวัด/ที่พักสงฆ์ เท่านั้น

ภาคพิเศษต่างๆ

การบวงสรวงหรือการสังเวฬุพิธีกรรม

พื้นฐานแนวคิดของการบวงสรวงหรือการสังเวฬุพิธีกรรมนั้น เป็นการบนบานอ้อนวอนต่ออำนาจที่อยู่เหนือธรรมชาติ มีตำนานพัฒนาการมาจากวิถีชีวิตของชาวอินเดียแต่โบราณกาลที่มีความเชื่อพิธีบูชาขวัญ ซึ่งใช้ชีวิตสัตว์เป็นๆ ฆ่าเพื่อบูชาเทพเจ้า ต่างจากการบนบานบวงสรวงที่ไม่ได้ใช้ชีวิตสัตว์เป็นๆ เป็นลักษณะทำพิธีกรรม คือการสังเคราะห์ เช่น เทวดาพลี คือปฏิบัติตนที่ดีต่อเทวดาในฐานะมีส่วนสำคัญในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระพุทธเจ้า พิธีกรรมทางศาสนาเกือบทุกพิธีจะอัญเชิญเทวดาจากทุกสารทิศมาร่วมพิธีเพื่อรับรู้รับฟังและขอให้ช่วยคุ้มภัย ให้โชคลาภแก่ชีวิตทรัพย์สิน เช่นพิธีทำบุญโดยพระสงฆ์จะกล่าวบทสัคเค กาเม จะรูปะ และพิธีบวงสรวงก็เช่นเดียวกัน เน้นมาที่การบอกกล่าวต่อเทวดาและขอให้เทวดาเห็นชอบ มีกรณีตัวอย่างที่พิธีบนบานต่อเทวดาแล้วได้ผล นั่นคือเศรษฐีสองสามีภรรยาแต่งงานแล้วไม่มีบุตร จึงทำพิธีขอบุตรกับเทวดาประจำต้นไทร ผลคือได้บุตรชาย นามว่า ธรรมบาลกุมาร ซึ่งเป็นคนฉลาดสามารถพูดภาษานกได้ รับทำตอบปัญหา ๓ ราศีกับกบิลพรหมแล้วได้ชัยชนะ จึงมีอิทธิพลทำพิธีบนบาน บวงสรวงเพื่อขอบุตร หรือของโชคลาภอื่นๆ ในลักษณะเดียวกันนี้ด้วย

ในล้านนาไทย ก็มี การบวงสรวง แต่คนล้านนาเรียกการบวงสรวงว่า การ “ส่ง” มีหลายประเภทด้วยกัน โดยคำกล่าวที่ใช้ในการโยง(โองการ)หรือการสวดท่องแบบมีทำนอง (ระบำ) มาเกี่ยวเนื่อง ในประเพณีและพิธีกรรมทางล้านนา หรือเป็นคำกล่าวในการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เคารพนับถือมารับรู้ ดูแลรักษางานหรือมาเป็นประจักษ์พยานในประเพณีและพิธีกรรม แสดงออกถึงความเคารพยำเกรงในสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ตลอดจนนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ ด้านความสำคัญของพิธีกรรมบวงสรวง พบว่า การบวงสรวงมีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนล้านนาอย่างยิ่ง เป็นกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สร้างความสงบสุขร่มเย็นให้เกิดขึ้นในชุมชนและท้องถิ่น ครอบครัวยุคบุคคล เป็นพิธีกรรมที่เสริมสิริมงคล ความสามัคคี และเสริมกำลังใจให้แก่บุคคลและชุมชน เป็นต้น

การบวงสรวงจึงนับเป็นประเพณีปฏิบัติหรือธรรมเนียมสำคัญของล้านนา ซึ่งได้แฝงอยู่ในวิถีชีวิตทั้งในเทศกาล งานประเพณี และพิธีกรรม ทั้งนี้ได้ มีการปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาในทุกสมัย นับตั้งแต่อดีตจนถึงในปัจจุบัน สะท้อนให้เห็นถึงธรรมเนียมปฏิบัติด้านการบวงสรวงสังเวฬุ

การบวงสรวงพิธีส่งแกน เป็นการบวงสรวงส่งแกน (พ่อเกิด-แม่เกิด) ให้หายหรืออาการทุเลาเบาบางจากการเจ็บไข้ได้ป่วย เมื่อบุคคลหญิงหรือชายที่เจ็บไข้ได้ป่วย ได้ไปรักษามาแล้วกับหมอหลายๆ คนแต่ยังไม่หาย กินยามามากมายแต่ก็ยังไม่ดีขึ้น หรือไม่หายสักที ให้ทำพิธีบวงสรวงส่งแกน เชื่อว่าจะหายและทุเลาจากอาการเจ็บไข้ได้ป่วยนั้นๆ ในที่สุด

บวงสรวงสังเคราะห์ หนะรา พิธีบวงสรวงสังเคราะห์หนะราให้พ้นเคราะห์และโชคดี หายจาก

อาการเจ็บป่วย และชนะคดีความ เมื่อบุคคลหญิงชายผู้ใดมีเคราะห์ หรือโชคไม่ดี เช่น มีคดีความ ต้องขึ้นโรงขึ้นศาล ไฟไหม้บ้าน เดินทางไปในทิศทางไหนก็พบแต่ เรื่องเคราะห์ร้าย ต้องเจ็บไข้ได้ป่วย มีความทุกข์ใจ ต้องลำบาก ยากเข็ญ มีเรื่องให้เสียเงินเสียทอง กินไม่ได้ นอนไม่หลับ เป็นโรคร้าย ไข้เจ็บป่วย ๆ รักษาไม่หายขาดสะดุ้งตื่นนอนบ่อยๆ มักจะฝันร้าย อยู่เสมอ

บวงสรวงพิธีสงเคราะห์เรือน เพื่อก่อเกิดความเป็นสิริมงคลแก่ผู้อยู่ อาศัยและครอบครัว เมื่อมีความว้าวุ่นใจ เดือดร้อนใจ อยู่ไม่สงบสุข มีแต่เรื่องราวอัปมงคล เกิดขึ้นในบ้าน เช่น ไฟไหม้ ข้าวของตกหล่นเสียหาย ผู้คนในบ้านเจ็บไข้ได้ป่วยวนเวียนกันเรื่อยไป หรือถูกคดีความฟ้องร้อง ต้องขึ้นโรงขึ้นศาล ฯลฯ จึงต้องมีการบวงสรวงสงเคราะห์เรือน

บวงสรวงพิธีบูชา เทวดา ๙ หมู่ เพื่อให้มีความเป็นอยู่ที่มีความสุข ทำอะไรก็เจริญงอกงาม หายจากอาการเจ็บไข้ได้ป่วย เมื่อมีความเป็นอยู่ที่ไม่สุขสบาย (สามวันดี สี่วันไข้) ทำอะไรก็ไม่เจริญงอกงาม มักเจ็บไข้ได้ป่วยไม่สบายบ่อยๆ กินอะไรก็ไม่อร่อย (กินข้าวบ่ล่ำ กินน้ำบ่ลง)

บวงสรวงพิธีส่ง อุบาทว์รวม เพื่อบรรเทาเบาบางอุบาทว์ทั้งหลายที่บังเกิดกับชีวิต หรือปรากฏให้เห็นมีลักษณะผิดแผกแตกต่างไปจากธรรมดาที่เคยเป็นมาปรากฏสำแดงให้บุคคลได้พบเห็น ดังนั้นหากเกิดอุบาทว์ขึ้นที่ไหน เมื่อไหร่ ต้องรีบทำพิธีบวงสรวงแก้ไขภายใน ๓ - ๗ วันทันที เมื่อบังเกิดปรากฏการณ์หรือ ลักษณะผิดแผกแตกต่างไปจากธรรมดาที่เคยเป็นมาปรากฏสำแดงให้บุคคลได้พบเห็น

บวงสรวงส่งงูขึ้นเรือน (กรณีเกิดเหตุการณ์งูเลื้อยขึ้น บ้านหรือเข้าไปในบ้าน) เพื่อปิดเป่า ความอัปมงคลและความโชคร้าย หรือขจัดสิ่งอัปมงคลทั้งหลายที่เข้าไปในบ้าน ดังนั้น บุคคลในครอบครัวหรือในบ้านเรือนนั้นจักต้องทำพิธีบวงสรวงส่งงู เพื่อล้างอัปมงคลนั้นๆ ให้สูญสลายไป เมื่อปรากฏมีงูเลื้อยเข้าบ้าน หรือ เลื้อยขึ้นไปบนบ้านถือว่าเป็นอุบาทว์หรือนำสิ่งอัปมงคล เข้าไปในบ้านนั้นๆ

บวงสรวงพิธีส่งจันทน์ เพื่อบรรเทาอาการเจ็บไข้ได้ป่วยไม่ค่อยสบาย หรือส่งเสริมดวงชะตาให้ดีขึ้น เมื่อมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วยไม่ค่อยสบาย ดวงชะตาไม่ค่อยจะดีมีเรื่องให้เสียเงินเสียทอง บางครั้งก็ถูกคดีความโดยไม่รู้ตัว เดียวก็เจ็บไข้ได้ป่วยเป็นอะไรอยู่เรื่อยๆ (บีดก็เปนนั่น บีดก็เปนนี่)

บวงสรวงพิธีส่งจันทน์ เพื่อบรรเทาอาการเจ็บไข้ได้ป่วยไม่ค่อยสบาย หรือส่งเสริมดวงชะตาให้ดีขึ้น เมื่อเจ็บไข้ได้ป่วยไม่ค่อยสบาย ดวงชะตาไม่ค่อยจะดีมีเรื่องให้เสียเงินเสียทอง บางครั้งก็ถูกคดีความโดยไม่รู้ตัว เดียวก็เจ็บไข้ได้ป่วยเป็นอะไรอยู่เรื่อยๆ (บีดก็เปนนั่น บีดก็เปนนี่)

บวงสรวงบูชาส่งแมงบั้ง แมงเพียง นกหนู กวนข้าวและหน่วยไม้ เพื่อเสริมสร้างพลังใจ และบังเกิดโชคลาภ สวัสดิ์ในการทำเกษตร เช่น ปลูกข้าว ทำสวนผลไม้ ให้ผลิตผลการเกษตร

ปราศจาก ปัญหาเกี่ยวกับแมลงที่มารบกวนรวมไปถึงเหล่าศัตรูของพืชผักเหล่านี้ เช่น หนู เพี้ย นก หนอน (แมงบ้ง) เมื่อประสบปัญหาเกี่ยวกับแมลง ที่มารบกวนการทำเกษตร รวมไปถึงเหล่าศัตรูของพืชผักเหล่านี้ เช่น หนู เพี้ย นก หนอน (แมงบ้ง)

บวงสรวงบูชาขึ้น ต้าวตั้งสี่ เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว และเพื่อป้องกันภัยอันตรายต่างๆ ซึ่งเป็นธรรมเนียมปฏิบัติของชาวล้านนาในเชียงราย เมื่อจะจัดงานมงคลใดๆ เมื่อจะจัดงานมงคลต่างๆ เช่น แปะบ้านใหม่ขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญเบิกทุ่งบวชพระ ฉลองวัดวาอาราม และงานประเพณีต่างๆ เช่น ในงานเทศกาลตรุษ สงกรานต์ ก็มักจะมีการบวงสรวงบูชาขึ้นต้าวตั้งสี่เสียก่อน

บวงสรวงบูชาตั้งศาล พระภูมิ เพื่อบวงสรวงบูชาและอัญเชิญเจ้าที่เจ้าทางมาอยู่ยังอาราม และที่พำนักที่เรียกว่า ศาลเพียงตา หรือศาล ที่จัดหามาให้ และบางบ้านที่มีฐานะอาจมีการบวงสรวงบูชาเพื่อ อัญเชิญเทพยดาที่เรียกว่า “พระภูมิ” มาปกป้องรักษาดูแลในเขตคามบ้านช่องที่อยู่อาศัยนั้น โดยตั้งศาลพระภูมิที่มีลักษณะสูงกว่าศาลเจ้าที่ ทั้งนี้การกระทำดังกล่าวมา จะช่วยเสริมสร้างขวัญกำลังใจและเพิ่มความเชื่อมั่นในการเข้าอยู่อาศัยให้แก่เจ้าของบ้านได้ว่าจะอาศัยอยู่ในบ้านนั้นๆ อย่างมีความสุขเป็นอย่างดี (การปลูกสร้างบ้านเรือนและที่อยู่อาศัยในผืนแผ่นดินทุกแห่ง ธรรมเนียมไทยล้านนาเชื่อโอกาสที่ก่อสร้างบ้านใหม่เรียบร้อยแล้ว จึงจัดตั้งศาลขึ้นในบริเวณบ้านว่าผืนแผ่นดินทุกแห่งจะมีผู้ดูแลรักษาอยู่อาจเป็นดวงวิญญาณของบุคคลที่เคยเป็นเจ้าของที่ดินนั้นๆ ที่มีความหวงแหนที่ดินบริเวณนั้นๆ หรืออาจเป็นดวงวิญญาณของสัมภเวสีที่เร่ร่อนวนเวียนอยู่ในบริเวณนั้นๆ)

บวงสรวงบูชาพญานาค ในโอกาสที่จะสร้างบ้านใหม่ เพื่อบวงสรวงบูชาพญานาคที่สถิตอยู่ใต้ผืนดินแห่งนั้น นับว่าเป็นการขอขมา และขอใช้ผืนดินแห่งนั้นเพื่อการอยู่อาศัยอย่างสงบสุข โดยปราศจากการรังควานจากภพภัยและภัยอันตรายทั้งปวง เนื่องจากความเชื่อของชาวล้านนาตั้งเดิมส่งอิทธิพลมายังรุ่นปัจจุบัน เกี่ยวกับเรื่องราวของผืนดินทุกแห่งภายใต้ผืนดินนั้นๆ มักมีพญานาคอาศัยอยู่ หรือที่เรียกว่า “เมืองใต้บาดาล” ก่อนการลงเสาปลูกสร้างเรือนใหม่ เจ้าบ้านหรือเจ้าของที่ดินที่คิดสร้างบ้านจะต้องทำพิธีบวงสรวง เพื่อขอขมาพญานาคที่รักษาผืนดินบริเวณนั้น เพื่อความเป็นสิริมงคลและก่อให้เกิดความสบายใจตามธรรมเนียมของล้านนา

บวงสรวงส่งเคราะห์ปีใหม่ เพื่อให้เคราะห์ภัยไข้เจ็บได้หายหรือทุเลาเบาบางลง หรือเป็นการทำตามประเพณีนิยมของทางล้านนา เชื่อว่าช่วยสร้างขวัญกำลังใจเสริมบารมีเสริมดวงก่อให้เกิดความสบายใจจัดเสด็จจัดจัญไรทั้งปวงเมื่อมีเคราะห์ภัยไข้เจ็บ

บวงสรวงส่งผี เพื่อให้หายจากอาการเจ็บป่วยนั้นเมื่อมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วยของบุคคลที่รักษาทางการแพทย์แผนปัจจุบันแล้ว แต่ไม่หายขาด หรือมีลักษณะการป่วยสามวันดีสี่วันไข้ หรือหลังจากเดินทางไปในทิศทางต่างๆ แล้ว เมื่อกลับมาถึงเคหสถานก็มีอาการป่วยขึ้นมา

โดยกะทันหัน เชื่อว่ามีดวงวิญญาณของภูตผีติดตามมา

ดวงสว่างพิธีส่งเคราะห์รวม การบูชาส่งเคราะห์รวมเพื่อให้บังเกิดโชคดี และแคล้วคลาดจากเคราะห์หามยามร้ายทั้งปวง เมื่อเกิดมีโทษ เป็นถ้อยความหรือคดีความถูกกล่าวหาหนีชี้โทษ ถูกเคราะห์หามยามร้าย เกิดอุบัติเหตุต่างๆ ถูกใส่ความกระทำสิ่งใดก็มักเสื่อมเสียไม่ได้ผล

ดวงสว่างพิธีส่งเกิด เพื่อบูชาให้แก่เด็กน้อย (ลูกอ่อน) ชายหญิงที่อยู่ไม่สุขสบาย และมักร้องไห้ในเวลากลางคืน เป็นเปลี่ยเป็นคอมให้หายจากอาการและสิ่งที่เป็น เมื่อเด็กน้อย (ลูกอ่อน) ชายหญิงที่อยู่ไม่สุขสบาย มักร้องไห้ในเวลากลางคืน เป็นเปลี่ยเป็นคอม เหล่านี้ ท่านถือว่า แม่เกิด (แม่สื่อ) จะมาตามเอาทำให้ส่งของแลกเปลี่ยนไปให้แม่เกิดเสีย ก็จะหายแล ฯ

ดวงสว่างพิธีบูชาส่ง แถนหลวง เพื่อให้หายจากโรคภัย อายุยืนยาวและมีชีวิตที่สุขสบาย เมื่อถึงวันคล้ายวันเกิดของตนก็ทำพิธีบูชาปู่แถนเสีย หรือถ้าใครอยู่ไม่สุขสบายต้องกินยา แก้ไขด้วยวิธีใดก็ไม่หายอาจถูกคำสาปแช่งของปู่แถนหลวง ให้ทำพิธีบูชาส่งแถนเสียเถิด (โบราณเชื่อว่า ปู่สังเกียะ ย่าสังเกียะ อันมีมาในพรหมชาติ กล่าวไว้ว่าท่านทั้งสองเป็นผู้ให้กำเนิดแห่งมนุษย์ชาย หญิง เป็นผู้ให้อนุญาตแบ่งปันให้ มนุษย์มาเกิด และเวลามาเกิดแล้วบางคนก็คิดถึงหา ก็ยอมทำสักการบูชาบางคนก็ลืมบุญคุณท่าน ปู่แถนยอมแข่งด่าไว้ต่างๆ นานา)

ดวงสว่างพิธีบูชา ส่งซิด (จัญไร) ตกบ้านเรือน ทำพิธีบูชาส่งซิด (จัญไร) ตกบ้านเรือน ให้บ้านเรือนและผู้อยู่อาศัยมีความสงบสุขร่มเย็นมีโชคลาภสวัสดิ์ เมื่อบ้านเรือนใดตกซิดมีความเป็นอยู่ไม่ค่อยสุขสบาย เจ็บไข้ได้ป่วย เดี่ยวคนหนึ่งลูก เดี่ยวคนหนึ่งนอน ตลอดปีตลอดเดือน หรือมักเกิดถ้อยคดีความ ตกเบี้ยเสียของ ลูกเสียเมียตาย มีข้าวของสิ่งใดก็ฉิบหายวายสิ้น บางทีก็เกิดวิกลจริต ติดเป็นบ้า มักจะมีเหตุร้ายต่างๆ เกิดขึ้นในบ้าน ตลอดจนสัตว์เลี้ยงเสมอ (ลักษณะของเรือนซิดนั้น คือ รื้อเอาเรือนหลายหลังมาปลูกเป็นหลังเดียว เรือนล้มลุกคือรื้อวันนี้ปลูกสร้างวันนี้ เรือนโย้จะล้มแล้วซัดตั้งให้กลับคืน สืบต่อเรือนนอนเก่าเพิ่มขึ้นอีกหลังหนึ่ง ตั้งบ้านเรือนกวมที่เก่าของเจ้านายท้าวพญา ปลูกเรือนกวมทางหลวง ได้ถมน้ำบ่อเก่า ถมสระหนองเก่า ถมบวักควายเก่า เหล่านี้ เป็นต้น โบราณถือว่าเป็นเรื่องสำคัญ คนใดทำลงไปมักเป็นเสนียดจัญไรซิด ตกตัว และครอบครัวมักได้รับอันตรายเป็นไปต่างๆ เมื่อท่านรู้ว่าได้ทำผิดอันเป็นซิดหรือจัญไร เช่นดั่งว่า ก็ควรทำพิธีบูชาส่งซิดเสียเถิด)

ดวงสว่างพิธีบูชาผีห้า ผีเขี้ยว ตกบ้านเมือง การทำพิธีบูชาผีห้า ผีเขี้ยว ตกบ้านเมือง ให้เกิดความสุข สันติ และความสงบร่มเย็นแก่ผู้อยู่อาศัยในบ้านเมืองนั้นๆ เมื่อเกิดเหตุการณ์ที่คนในครอบครัว หรือในบ้านเรือน หรืออาจหมายรวมถึงคนในบ้านในเมือง ตลอดถึงสัตว์เลี้ยง มักเจ็บไข้ได้ป่วยล้มตายกันมากๆ อย่างผิดปกติ โบราณกล่าวว่าจะอาจเป็นเพราะอิทธิพลของผีห้า ผีเขี้ยว ตกบ้านเมืองให้ทำพิธีบูชาเสียจะหายและปลอดภัย

ดวงสว่างพิธีส่งเคราะห์คนป่วย การทำพิธีดวงสว่างส่งเคราะห์คนป่วยนั้นเพื่อให้คนป่วยได้

หายจากอาการเจ็บป่วยทั้งปวง เมื่อมีคนที่เจ็บไข้ไม่สบายเป็นพยาธิ แรมปีแรมเดือน กินหยูกยา ก็ไม่รู้หายมายาขาด บางทีหายแล้วก็กลับเป็นอีก อาการป่วยเช่นนี้โหราจารย์โบราณท่านกล่าวว่ามีเหตุขัดข้องบางอย่างถึงได้เป็นเช่นนั้น ควรจัดทำพิธีบวงสรวงส่งเคราะห์คนป่วยเสีย ก็จะดีและหายขาด

บรรณานุกรม

- อุดม รุ่งเรืองศรี. (๒๕๔๖). *วรรณกรรมล้านนา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ยุพิน จันทร์เรือง และคณะ. (๒๕๕๒). *วรรณกรรมมุขปาฐะ : คำป่นปอนล้านนาใน จังหวัดเชียงราย*. เชียงราย: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- เรณู อรรถฐาเมศร์. (๒๕๒๘). *โลกทัศน์ชาวล้านนาไทยจากวรรณกรรม*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทร วิโรฒ ประสานมิตร.
- สิทธิ บุตรอินทร์. (๒๕๒๓). *โลกทัศน์ชาวไทย ล้านนา*. เชียงใหม่: ศูนย์หนังสือเชียงใหม่.

ตัวอย่างการโองการบวงสรวง (อ.พงเทพ มนต์ตรง)

๑. คาถาประกาศชุมนุมเทวดา

สักเค กาเม จะ รูปะ คิริสิริชะระตะเถ จันตะลิกเข วิมานะ ทีเป รัฎฐะ จะ คาเม
ตะระวะนะคะหะเน เคหะวัตถุมหิ เขตเต ภูมาจายันตุ เทวา ชะละละลวิสะเม ยักชะคันทััพพะนาคา
ติฏฐันตะ สันติเก ยัง มุนิวะระจะนัง สาธะโว เม สุณันตุ ธัมมะสะวะนะกาโล อะยัมมะทันตะ
ธัมมะสะวะนะกาโล อะยัมมะทันตะ ธัมมะสะวะนะกาโล อะยัมมะทันตะ

๒. บทบูชาครู

วันทิตวา อาจารย์ะปาทั้ง เม สักการียะ สัมพินทะยายัง สัพพะโทสัง วินัสสันติ
สิริเทพเอยยา วิโย ทะยามัง มะหะสุรัง วิสุทธิเทเวสสะ สัพพะ ทิพยะสังเค มันตุ มาระสิทธิฯ

๓. บทบูชาพระภูมิ พระธรณี

โอม พระภูมิพระธรณีกรุงพาลี ตัมเปยยะปะริวารา เอหิ สัตถายะ อาคัจฉันตุ
ปะริภุญชันตุ สวาหายะฯ

๔. บทบูชาพญานาค

นะมามิ สิระसानาโค ปะละเวียง ปะริพาระโต สุคะสัมปัตติสัมพะทาฯ

๕. คาถาบูชาทิศ

ปะริมาทิสัง ะตะระรัฎฐะ จะ มะหาราชา ทิสากาเค เตปีตุเมเห อะนุรักขันตุ
อะโรคะเยนะ สุขะนะ จะฯ

อาคะณเยัสสะมิง คันธัพโพ จะ มะหาราชา ทิสากาเค เตปี ตุมเห อะนุรักขันตุ
อะโรคะเยนะ สุขะนะ จะฯ

ทักษิณัสมิง วิรุฬหะโก จะ มหาราชา ทิสภาเค เตปี ตุมเห อะนุรักขันตุ
อะโรคะเยนะ สุขณะ จะฯ

หะระติสะมิงเทวา จะ มหาราชา ทิสภาเค เตปี ตุมเห อะนุรักขันตุ อะโรคะเยนะ
สุขณะ จะฯ

ปัจฉิมัสสะมิง วิรุปักโข จะ มหาราชา ทิสภาเค เตปี ตุมเห อะนุรักขันตุ
อะโรคะเยนะ สุขณะ จะฯ

พายัพสะมิง นาคะราชา ทิสภาเค เตปี ตุมเห อะนุรักขันตุ อะโรคะเยนะสุขณะ จะฯ

อุตตะระสะมิง กุเวโร จะ มหาราชา ทิสภาเค เตปี ตุมเห อะนุรักขันตุ
อะโรคะเยนะ สุขณะ จะฯ

อิสานัสสะมิง ยักขา จะ มหาราชา ทิสภาเค เตปี ตุมเห อะนุรักขันตุ อะโรคะเยนะ
สุขณะ จะฯ

อุปริมัสสะมิ ทิสภาเค จัตตาโร เทวา มะหาเทวา จันโท จะ สุริโย จะ อินโท จะ พรหมมา
จะ เสยยะถิทัง จีโต จะ สุรักโข จะ เทวะเสฏฐโฐ จะ เทวะปุญญะโก จะ เอเต จัตตาโร เทวา มะหาเทวา
พุทธะการะวะตา เอหิ สะมาคันตะวา อากัจฉันตุ ปะริภุชชันตุ ติฏฐะ วา จีตัง วา นิสินัง วา นิสินัง
วา สะยะนัง วา รัตติ วา ทิวัง วา สะทา รักขันตุ มะหาเทวะติ เหมฐะสะมิง ณะระณี จะ เทวะทิตา ทิสภาเค
เตปี ตุมเห อะนุรักขันตุ อะโรคะเยนะ สุขณะ จะ ฯ

๖. บทยอคุณพระรัตนตรัย

โย สันนินิโน วัระระโปธิมุเล มารัง สะเสนัง มะหันตัง วิชัยโย สันโพธิมาคัจฉิง
อะนันตัญญาโณ โลกุตตะโม ตัง ปะณะมามิ พุทธัง ตัง ปะณะมามิ ัมมัง ตัง ปะณะมามิ สังฆังฯ

โภโกโต เตวะสังขาโย เตปปีสะกะณะนาตังหลาย มวลหมूंอันสถิตอยู่ภูวิมานจุงจักฟังเสียงสาร
ข้าจักป่าวประวัติกล่าวยังเหตุการณ์ที่จักกระทำ ตังเทวดาอันรักษา ชั้นธันดานเสียงจู้ เทวดาอันรักษา
กู่เห้าเอือน อันรักษาปี เดือน วัน ยาม ตังเทวดาอันรักษาวิชาศาสนาอาราม และเทวดารักษา
ไร่่นาก่ามะเขต ผะเต้ศน์ บ้านเมืองเหมืองฝายของศรัทธาผู้เข้าทั้งหลาย และเทวดาผู้รักษาเจน
บ้านเจนเมืองโขงเขตห้องเมืองหละปูน ตังพรหม เทวดาจีนเจียงคานไสสะอาด ปัพพะตารุกขะจาติ
ไสสี ธุระคะหะมณีเมฆขลา เจิญติพิย์ เตปจุงมาน้อมนึ่งเนตรอนุโมตะนาตาน ตังพระอินตาผาบ
ภูบาล สรรงสวรรคฟ้าเฟื่องตังตัวเงื่องขุนพรหม จตุโลกบาลต้นตังสี่ ยักซี ยักขา ต้นมีฤทธานุภาพ
ตังกุมภันท์คัณคัพพะ ต้นผาบไฟรี ตังนางธรรณิสะหรีคุดตะอามาตย์ต้นจำบุญและต้นจำบาป
ต้นจื่อจำเส้นก้านน้ำหยาดหมายตาน ตังพญามารต้นใจหาญหาดหัว ดีพิย์เตปตัวพายบนหนอากาศ
พายใต้ลอดธรรณิศรีกุดตะอามาตย์ตังนาคน้ำ ประระไมไศวร อันเจิญมวลหมूंเจ้า เข้ามาสู่มิณะ
ตานขอท่านตังหลายจุงไขโสดแก้วสดับรับฟัง

๗. บทป่าวเทวดา

ปะฐะมังเบื่องตัน ผู้ข้าขอกัมกราบอภิวัตันทา ไหว้พระศรียรัตนานตสัถสวาทด้วย
โอกาสอันบรร ไหว้พระธรรมแนวคำสอน ตามตั้งพระภูธรกล่าวเทศน์ไว้ ไหว้พระสังฆเจ้าหมู่ได้น้อมบวช
ออกผนวชเป็นสาวกา ไหว้พระบรมธาตุศาสดาแห่งพระพุทธานปิ่นเกล้า พระธาตุหริภุชชัย
เจ้าเลิศเรืองงาม ปิ่นเมืองลำพูนแก้วกว้าง ไหว้พ่อเจ้าข้างราชเตโค ตนไซโยศเยือกยาว ปกครองด้าวสีมาเมือง
ไหว้เจ้าพ่อบุญเรืองสุริโย ตนอาร์กโขพระธาตุเจ้าเอกอาราม ไหว้เจ้าร่มขวางงานคือไก่อแก้วตนวิเศษ
ปกป้องเขตโขงอาณา ไหว้พระยาศิริเมฆ ข้างตัวเอกคือข้างผู้กำงาเขียวตนปราบหล้า ไหว้สุเทวฤๅษี
ตนบุญกล้า ก็คร่ำสร้างก่อแปลงเมือง ไหว้พระบุญเรืองจอมกษัตรา พระนามว่าพระยาอาทิตย์ราช
ตนประกาศสถาปนาพระธาตุเจ้าหริภุชชัยมหาเจดีย์เป็นที่ไหว้สาแห่งคนและเทวดาและผู้ข้าขอไหว้ยัง
จอมนารีจามเทวีพระบาทเจ้า ตนเป็นปิ่นเกล้าแห่งรัฐฐานคราเวียงแก้วกว้างงามอาจอ้างลำพูนชัย
ตนบุญใส่ผ่องแผ้ว ปรากฏแล้วแห่งฤๅษี ว่าเป็นจอมนารีที่แกร่งกล้า ปกหม่ไพร่ฟ้าสบายเย็น พันทุกข์เข็ญ
ท้าวหน้า นำพระพุทธานุส่วียงชัยทั้งเจ้าและไพร่ได้ไหว้สา ตั้งแต่อดีตปางก่อนบได้ผ่อนสุญหาย

๘. บทเล่าเรื่องในงาน

บัดนี้ผู้ข้าทั้งหลาย ทั้งสองคณะคนาหนปายในนั้นหมายมีพระเดชพระคุณท่านเจ้า
พระเทพรัตนนายก เจ้าคณะจังหวัดลำพูน เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุชชัย วรมหาวิหาร พร้อมด้วย
อันเตवासักโยมเจ้าจองค์ หนปาย นอกนั้นหมายมีสาธุชนพุทธบริษัทเฮาเจ้าข้า ที่เลื่อมใสศรัทธา
ในองค์พระธาตุเจ้าหริภุชชัย ได้มีใจเป็นเอกฉันท์พร้อมเพรียงกัน น้อมนำวัตถุมงคลหลายอันหลายสิ่ง
มีพระพุทธรูปปาสาธูปเจ้าและแก้วแหวนแสนสิ่งที่มีคุณค่ายิ่งมาถวายบูชาแด่พระบรมธาตุแห่ง
องค์พระพุทธานปิ่นเกล้าพระธาตุหริภุชชัยเจ้ามหาเจดีย์ เพื่อเป็นที่ไหว้สาแก่พุทธศาสนิกชน
คนทั้งหลาย ในวันนี้ผู้ข้าทั้งหลายจักได้อาราธนาพระพุทธรูปปาสาธูปเจ้าและแก้วแหวนแสนสิ่ง
ที่มีคุณค่ายิ่ง ขึ้นประดิษฐานบนบัลลังก์ไต้ยอดฉัตรพระธาตุเจ้า ผู้ข้าทั้งหลายนั้นเล่าจึงมาขอบอก
กล่าวแก่เทพยดา คือพ่อเจ้าข้างสุริโยนั้นนา ตนรักษายังพระธาตุเจ้า และพระเสี้ยววัดเสี้ยววานนั้นเล่า
จุดนจองค์ トラบต่อเต้าถึงอารักขบ้านอารักขเมือง พระบุญเรืองอาทิตย์ราช และจอมนารีนาถ
จามเทวี ขอจุงได้รับฐียังความดีที่ผู้ข้าทั้งหลายจักกระทำ ขออย่าได้เป็นบาปเป็นกรรมเป็น
นิวรรณธรรมแก่ผู้ข้า อย่าได้ไปห้ามยังหนทางไปสู่สวรรค์ชั้นฟ้าและเนรพานแก่ผู้ข้าทั้งหลายนี้จุงจักมี

๙. บทถวายเครื่องสังเว

บัดนี้ผู้ข้าทั้งหลายได้น้อมนำมา ยัง ห้วมันลูกไม้ ดอกไม้บายศรี หมากเมียงบุหรี และมีทั้ง
อาหารหวานอันเป็นมงคลพร้อมพรั่ง วางตั้งอยู่เรียงราย เพื่อถวายเป็นเครื่องบวงสรวงบูชาแด่
พ่อเจ้าข้างสุริโยตนรักษายังพระธาตุเจ้า และพระเสี้ยววัดเสี้ยววานนั้นเล่าจุดนจองค์ トラบต่อเต้าถึง
อารักขบ้านอารักขเมือง พระบุญเรืองอาทิตย์ราช และจอมนารีนาถจามเทวีพระบาทเจ้า และหมู่เทพ
นิกร.....ผู้ข้าจึงขออาราธนาเทพยดาทุกตนทุกองค์ ที่ได้อัญเชิญมา ได้โปรดเมตตาปฏิบัติคะหะ

รับเอาเครื่องบวงสรวงบูชาและเสด็จลงสู่พลับพลาสถาน เพื่ออภิรมย์เสวย ณ กาลบัดนี้แต่เทอญ
 อิมัง สุปะพยัญชนะ สัมปันนัง สาลินัง โภชะนัง อุทะกัง ะรัง นียยาเทมะ
 อาคัจฉันตุ ปะริภุญชันตุ

ทุติยัมปิ อิมัง สุปะพยัญชนะ สัมปันนัง สาลินัง โภชะนัง อุทะกัง ะรัง นียยาเทมะ
 อาคัจฉันตุ ปะริภุญชันตุ

ตะติยัมปิ อิมัง สุปะพยัญชนะ สัมปันนัง สาลินัง โภชะนัง อุทะกัง ะรัง นียยาเทมะ
 อาคัจฉันตุ ปะริภุญชันตุ

๑๐. คำอธิษฐานขอพร

ข้าแต่เทพยเจ้าผู้ทรงเตชานุกาภาพ ผู้ข้าขอกราบประนมกร ข้าแต่บวรกษัตราธิราชเจ้า
 พระแม่เจ้าจามเทวีผู้เป็นเค้าแห่งภูมินทร์ ข้าแต่เทพาเทพินผู้อารักษ์เมืองลำพูน ข้าแต่ทเวาอารักษ์
 พระภูมิเจ้าที่ เสือวัดเสือวา ผู้ปกป้องรักษา ณ สถานที่นี้ ที่ได้เสด็จมาสู่พลับพลาสถาน ขอได้โปรด
 ประทานสุขสวัสดิ์ยิ่งใหญ่ แก่ผู้ข้าทั้งหลายที่มีใจใฝ่บูชา ให้ได้มีความสุขกายสุขใจ ปราศจาก
 โรคภัย และอุปัทวันตรายทั้งปวง ขอให้อัปันจากเคราะห์ปี เคราะห์เดือน เคราะห์วัน เคราะห์ยาม
 และขอให้อุดมไปด้วยโชคปี โชคเดือน โชควัน โชคยาม มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน
 ทำเกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม อันใดของจงได้สัมฤทธิ์ผล เงินค่าไหลมาเทมา มีโชคมีชัย
 มีโชคมีลาภ ปราบแพ้วข้าศึกศัตรูหมู่มารร้ายทั้งปวง ได้อยู่ค้าชูบูชาพระพุทธศาสนา トラบชั่วจรกาล
 นั้นจุงจักมีเที่ยงแท้ดีหลีแต่เทอญฯ

รายการเครื่องสังเวสตกาว

บายศรีเทพ	๒	องค์ (บวงสรวง เทพยดา)
บายศรีพรหม	๒	องค์ (บวงสรวงพระพรหม)
บายศรี ๙ ชั้น	๒	องค์ (บวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย)
บายศรีปากชามยอดไข่	๒	ถ้วย (บวงสรวงพระภูมิ-เจ้าที่)
หัวหมู	๑	หัว
ไก่	๒	ตัว
เป็ด	๒	ตัว
ปลาหนึ่ง	๒	จาน
กุ้งปู	๒	จาน
ข้าวสวย	๒	จาน
เหล้า	๒	ขวด
น้ำชา	๒	ถ้วย
น้ำเปล่า	๒	แก้ว

น้ำเขียว แดง ส้ม นม เนย อย่างละ	๒	ขวด
กระยาบวช ทั้ง ๔ จำนวน	๒	ถ้วย
ขนมถ้วยฟู	๒	จาน
ขนมต้มแดง	๒	จาน
ขนมต้มขาว	๒	จาน
ขนมคั้นหลาว	๒	จาน
ขนมหุซ้าง	๒	จาน
ขนุน	๒	จาน
ผลไม้ ๕ อย่าง	๒	จาน
มะพร้าวอ่อน	๒	จาน
กล้วยน้ำว้า	๒	หวี
น้ำจิ้ม	๒	ถ้วย
พานหมากพลู บุหรี่	๒	พาน
เผือกต้ม มันต้ม	๒	จาน
ขนมถั่ว ขนมงา	๒	จาน
แก้วรินเหล้า	๒	ใบ
ฟักเงิน ฟักทอง แต่งไทย สับปรด อย่างละ	๒	ผล

รายการเครื่องสังเวย (มังสวิรัต)

บายศรีเทพ	๒	องค์ (บวงสรวง เทพยดา)
บายศรีพรหม	๒	องค์ (บวงสรวงพระพรหม)
บายศรี ๙ ชั้น	๒	องค์ (บวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย)
บายศรีปากชามยอดดอกบัว	๒	ถ้วย (บวงสรวงพระภูมิ-เจ้าที่)
น้ำชา	๒	ถ้วย
กระยาบวช ทั้ง ๔ จำนวน	๒	ถ้วย
ขนมถ้วยฟู	๒	จาน
ขนมต้มแดง	๒	จาน
ขนมต้มขาว	๒	จาน
ขนมคั้นหลาว	๒	จาน
ขนมหุซ้าง	๒	จาน
ขนุน	๒	จาน

ผลไม้ ๕ อย่าง	๒	จาน
มะพร้าวอ่อน	๒	จาน
กล้วยน้ำว้า	๒	หวี
พานหมากพลู บุหรี	๒	พาน
ขนมถั่ว ขนมงา	๒	จาน
เผือกต้ม มันต้ม	๒	จาน
แก้วรินเหล้า	๒	ใบ
ฟักเงิน ฟักทอง แต่งไทย สับปะรดรด อย่างละ	๒	ผล

บวงสรวงพระภูมิ

• โต้ะปูผ้าขาว ตั้งไว้กลางแจ้ง	๑	ตัว
• พานครุมีดอกไม้ ธูป เทียน หมากพลูและเงิน	๑๒๐	บาท
• บายศรีปากชาม	๑	คู่ มีดอกบัวเสียบยอดบายศรี
• มะพร้าวอ่อน	๒	ลูก เปิดฝา
• กล้วยน้ำว้าสุก	๒	หวี
• ผลไม้	๑	จาน
• เปิดต้มสุก	๑	ตัว วางหัวเปิดไปทางทิศเหนือ
• หัวหมู	๑	หัว พร้อมน้ำจิ้มด้วย
• ปลาหนึ่ง กุ้งหนึ่ง	๑	จาน และน้ำจิ้ม
• ขนมต้มแดง ขนมต้มขาว อย่างละ	๑	ถ้วย (ใช้ขนมถ้วยฟูแทนได้)
• ข้าวสวย	๑	จาน พร้อมซอ้นส้ม
• แกง	๓	ถ้วย ของหวาน
• น้ำเปล่า	๑	แก้ว มีน้ำชาได้ยิ่งดี
• เหล้าแดง	๑	ขวด
• ธูป	๓๖	ดอก เทียน
• พวงมาลัยดอกดาวเรือง	๒	เล่ม
	๒	พวง

บวงสรวง เจ้าที่

• โต้ะปูผ้าขาว ตั้งไว้กลางแจ้ง	๑	ตัว
• ไก่ต้มสุก	๑	ตัว
• จิ้นลาบ แกงอ่อม		
• ข้าวสวย	๑	จาน พร้อมซอ้นส้ม
	๑	คู่

• ผลไม้	๑	จาน
• น้ำเปล่า	๑	แก้ว
• เหล้าขาว	๑	ขวด
• ฐูป	๑๕	ดอก เทียน
• พวงมาลัยดอกดาวเรือง	๒	เล่ม
	๒	พวง

(หรือตามที่มีเจตนาจะถวายตามกำลังทรัพย์)

กำสรงเคราะห์

สรีรลิตินิสวสติ อัชจะโส อัชจะโย อัชจะโนวันนี้ก็เป็นวันดี สรีรสุภะมังคละอันพาเสริฐู ล้ำเลิศ ยิ่งกว่าวันและยามต้งหลาย วันเม็งก็หมดใส วันโตยก็หมดปลอด เป็นวันยอดแห่งพญาวัน บัดนี้หมายมี นาย-นาง.....(ออกจื่อ) ก็ได้ต้งทะรงย้งเคราะห์ถ่อยจ้ำ ผู้ซำก็จักปิดไปไล่หื้อออกจาก ได้ค้ำพราก ไปในวันนียามนี้แต่ดีหลี เคราะห์อันบตีแต่ก่อนปางหลัง เคราะห์เมื่อย้งแรกเกิด เคราะห์อันบพาเสริฐู มวลมี เคราะห์ลีสองราศีเกี่ยวกอด ลักขณาสอดเกาะกุม อาติจยซำมาสุมแก่นกล้า พระจันทรส่องหล้า สวัคสวาด ถ้วนสามอ้งการรังหยาดเลิศแล้ว ถ้วนสี่พุทผ่องแผ้วใสงาม พัสถ้วนห้าตามแถมเล่า สุขถ้วนหกบ่เส้าดวงใสโสริ ถ้วนเจ็ดรัศมีไวหลายสำ สัพพะเคราะห์พร้อมพรำนานา อันมีในกายา แห่งเจ้า นวฆาตต้งเก้ามงลมีต้งนักซัดฤกษ์สตี ๒๗ ตัวนับหมาย แม่นว่าเคราะห์ต้งหลายมาพร้อม อยู่แล้ว จุงหื้อได้กลาดแกลื้อหนีเสียไกล ถือเคราะห์จั้งไรถ่อยจ้ำ เคราะห์ ๑๓ นาม ๑๕ ก็หื้อหนี ต้งเคราะห์ปี เคราะห์เดือน เคราะห์วัน เคราะห์ยาม เคราะห์บตีบงามจีใส่ เคราะห์น้อยเคราะห์ใหญ่ มวลมี เคราะห์กำลือเมื่อหลับเมื่อตื่น เคราะห์เมื่อยีน เมื่อเตียว เคราะห์เมื่อเกี่ยวเมื่อกิน เคราะห์เมื่อ คีนบ่หัน เคราะห์เมื่อวันบรู้ เคราะห์เมื่ออยู่เมื่อจำ เคราะห์นนานาตัวกล้า เคราะห์ต่ำจ้ำจาดเจือ เคราะห์ เหนือเคราะห์ใต้ เคราะห์เมื่อเจ็บเมื่อไข้ เคราะห์วันตวันออก อยู่ด้าวขอกแดนใดก็ดี ก็หื้อค้ำหนี ไปในวันนียามนี้ เคราะห์ดำก้ำก็ตัวกล้า เคราะห์จหนหน้าจหนหลัง แม่นว่าเคราะห์ตัวไดยัง ๑๐๘ อย่างก็ อย่าได้ซ้องค้ำอยู่ในต้นตัวแห่ง นาย-นาง.....(ออกจื่อ) สักเยื้องสักประการ แม่นเคราะห์ตัวหาญเกี่ยวหนอง ก็จุงหื้อได้ดับล่องไปด้วยไฟ หื้อได้ไหลไปด้วยน้ำ อย่าหื้อได้คีนมา แถมซำบสอง หื้อได้บ่องดับหายไปบัดนี้แต่เตอะ หูรุ หูรุ สวาหาย

เมื่อสัพพะเคราะห์ต้งหลายได้ค้ำออก หื้อตงไปย้งขอกฟ้าจักรวาล ไปอยู่สถานตีแผ่นดิน สุกไกล และหากตัวใดได้กลับเป็นป่าปะเคราะห์แล้ว ขอจุงได้กลาดแกลื้อมาเป็นโสมมะ และตัวใด หากเป็นโสมมะแล้วก็ดี ขอจุงเป็นศรีนำมาย้งโจคปี โโจคเดือน โโจควัน โโจคยาม อายุปี อายุเดือน อายุวัน อายุยาม หื้อมีอายุหมั้นยืนยาว ร้อยชวขบเข้าวัสสา ได้อยู่ก้ำจุงสาสะนะไปใจ้ๆ หื้อได้สวสติ แต่เตอะ แม่นจักอยู่ก็หื้อตีขามีจัย แม่นจักไปก็หื้อมีโจคลาภ ผาบแบ้สัตรู หลับตาก็หื้อได้เงินหมื่น ตีนก็หื้อได้คำแสน ได้เป็นเสริฐูเจ้าเงินเจ้าคำ เจ้าจ้างเจ้าม้า มีข้าหญิงจายไปตางใดก็มีคนหูคนรัก

แม่จกัผาถานาสิ่งใดก็หือได้สิ่งนั้นจุประการ จุงักมีเตียงแต่ดีทลี้ ดั่งพระมุนีต้นผาเสริฐอันล้ำเลิศ
ยิ่งกว่าโลกโลก้า

กล่าวเป็นคาถาไว้ว่า สัพพะพัทธะ สัพพะตะธา สัพพะเคราะห์ สัพพะภัยยา สัพพะตุกขา
สัพพะโรคา วินาสันตุ เตฯ ชะยะสิทธิ ณะนัง ลากัง โสทธิ ภาคะยัง สุขัง พะลัง ลิริ อายุ จะ
วันโณ จะ โภคัง วุฑฒิ จะ ยะสะวา สะตะวัสสา จะ อายุ จะ ชีวะ สิทธิ ะวันตุ เตฯ

การส่งตัวเป็ง ตัวจน (จนหน้า-จนหลัง)

สิทธิการิยะ โบราณจารย์กล่าวไว้ว่า ปุคคลผู้ใดต้องการที่จะออกเดินทำเดินทาง ทำมาค้าขาย
ไปยังต่างถิ่นต่างแคว้น ไปทำการทำงานก็ดี เปลี่ยนที่อยู่ทีกินก็ดี ไปร่ำเรียนเขียนอ่านก็ดี ฯลฯ
ซึ่งเราอาจจะไปเจอหรือเผชิญกับสิ่งดีสิ่งร้ายอะไรบ้างเราก็ไม่อาจทราบรู้ได้ ตามความเชื่อของชาวล้านนา
จึงให้พ่ออาจารย์ (ผู้เคยบวชเรียนหนาน/ทิด) นับดูตัวเสวยอายุตามอายุของเรา ว่าปีนี้เราอายุเท่านี้ๆ
จะไปตกกับสัตว์ไหนตัวนั้นคือตัวเป็ง (ตัวฟุ้งของเรา) แล้วจะไปจน (ตัวที่เราไปจน) กับสัตว์ตัวไหน
เรามีอำนาจกว่าหรือสิ่งนั้นมีอำนาจกว่าเรา ถ้าเรามีอำนาจมากกว่าก็ดีไป แต่ถ้าสัตว์ตัวนั้นมีอำนาจ
มากกว่าเรา เช่น ถ้าอายุเราปีนี้ตกหนู (ตัวเป็ง) แต่ไปจนกับแมว (ตัวจน) หรือ ตกงู (นาค) (ตัวเป็ง)
ไปจนกับรุ้งหรือเหยี่ยว (ตัวจน) แสดงว่าตัวเราต้องไปจนหรือเผชิญกับสิ่งที่มีอำนาจ และฤทธิ์เดชมากกว่า
ซึ่งอาจจะทำให้เราได้เจ็บไข้ได้ป่วย ไม่สบายกายไม่สบายใจ ชบเซาเหงาอยู่ ดังนั้นก็จำเป็นที่จะต้อง
ทำพิธีส่งจน (จน) หรือตัวเป็งตัวจน (ตัวฟุ้งตัวจน) ตามความเชื่อของชาวล้านนา เพื่อจะได้ทำให้เรา
มีกำลังใจในการที่จะไปใช้ชีวิตยังต่างแคว้นต่างถิ่น อย่างสบายอกสบายใจ และเพื่อบรรเทาให้เรา
นั้นได้พ้นจากเคราะห์ร้ายหมุ่ภัยยา สัพพะภัยยาพยาธิ ประสบแต่เคราะห์ดีมีโชคต่อไป

การนับส่งเคราะห์ จนหน้า-จนหลัง

วัว	รุ้ง(ฮุ้ง) เหยี่ยว	แมว
ช้าง		ราชสีห์
หนู	นาค	เสือ

การนับนั้น ต้องนับตามอายุ พ.ศ. เกิด เช่น เกิด พ.ศ. ๒๕๒๒ ปีนี้ พ.ศ. ๒๕๖๖ อายุครบ ๔๔ ปี ก็นับ ๔๔ โดยเริ่มจาก

ผู้หญิง ให้เริ่มนับที่ วัว วนไปทางขวา คือ รุ่ง แมว ราชสีห์ วนไป จนครบ ๔๔ ครั้ง

ผู้ชาย ให้เริ่มนับ เสือ วนไปทางขวา คือ นาค หนู ช้าง วนไปจนครบ ๔๔ ครั้ง

ยกตัวอย่าง ชาย จะตกที่ ช้าง ก็แปลว่า ชนหน้า ช้าง ชนหลัง ราชสีห์ เป็นต้น

คู่แห่งตัวจน

๑. เสือ จน วัว เครื่อง ๑๐ ซ่อดำ ตัดรูปหรือปั้นคน เวลาส่ง ให้หันหน้าไปทางทิศ ตะวันตกเฉียงใต้
๒. นาค จน รุ่ง เครื่อง ๘ ซ่อขาวดำ (ลาย) ตัดรูปหรือปั้นเทวดา เวลาส่ง ให้หันหน้า ไปทางทิศตะวันตก
๓. วัว จน เสือ เครื่อง ๘ ซ่อแดง ตัดรูปหรือปั้นคน เวลาส่ง ให้หันหน้าไปทางทิศตะวันออก เฉียงเหนือ
๔. หนู จน แมว เครื่อง ๑๒ ซ่อขาวดำ ตัดรูปหรือปั้นเทวดา เวลาส่ง ให้หันหน้าไปทางทิศ ตะวันตกเฉียงเหนือ
๕. รุ่ง จน นาค เครื่อง ๑๕ ซ่อขาวเหลือง ตัดรูปหรือปั้นคน เวลาส่ง ให้หันหน้าไปทาง ทิศตะวันออก
๖. แมว จน หนู เครื่อง ๘ ซ่อแดง ตัดรูปหรือปั้นคน เวลาส่ง ให้หันหน้าไปทาง ทิศตะวันออกเฉียงใต้
๗. ราชสีห์ จน ช้าง เครื่อง ๑๗ ซ่อขาวดำ(ลาย) ตัดรูปหรือปั้นเทวดา เวลาส่ง ให้หันหน้า ไปทางทิศใต้
๘. ช้าง จน ราชสีห์ เครื่อง ๑๐ ซ่อดำ ตัดรูปหรือปั้นเทวดา เวลาส่ง ให้หันหน้าไปทาง ทิศเหนือ

คำสั่งเคราะห์ จนหน้า-จนหลัง

นะโม ตัสสะ ณะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะฯ ๓ จบ

โพนโต่ ดูกะราพระยาจน ผู้มีชื่อว่า.....ได้ตกแต่งเครื่องบูชา ส่งไปหา จนเสือ จนราชสีห์ จนแมว จนรุ่ง จนวัว จนช้าง จนหนู จนนาค เจ้าเครื่องขียา มีตั้งเนื้อ ปลาและจิ้นใหม่ ลูกไม้ใส่ศิลา ต้นจนตั้งหลังอย่าอยู่ถ้าตัวตั้งหน้าอย่าอยู่กอง หื้อเหมือนน้ำกลิ้งลาด ตกจากใบบัวใบบอนนั้นจุงจักมีเที่ยงแท้ดีหลี ฯ

โอม สัพพะ นักขัตตา คะนานิ วิมานัง คัจฉันตุฯ อมิณา บูชา สักการานุภาเวนนะ อายุ วัฒนัง สุขัง ภาะลันตุเต

โอมนะโม สาตินนัง ทวารัสสะ ราสี อาคัจฉันตุ ฤฎุชันตุ คะเตนโต คะเตนโต เสยยาถิทัง
 หุรุ หุรุ สวาหายฯ
 อิมัง พะลิกัมมัง สวามิ สวาหายฯ

การส่งพ่อเกิดแม่เกิด หรือ แถนหลวง

*****

“แถน” เป็นคำที่ใช้เรียกพ่อเกิดแม่เกิดของมนุษย์ ชาวเหนือเชื่อกันว่าคนที่เกิดเป็นมนุษย์ได้ก็เพราะมีผู้กำหนดหรือส่งให้มาเกิด ผู้ที่ส่งให้มาเกิดนี้เรียกว่าปู่แถนย่าแถน (ปู่สังสี ย่าสังไส้) อาศัยอยู่บนสวรรค์ชั้นฟ้า มีอำนาจดลบันดาลให้มนุษย์อยู่ดีมีสุขหรือมีอันเป็นไปต่างๆ นานา โดยเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยเด็ก พ่อเกิดมาพ่อแม่ก็นำใส่กระโดงนำไปไว้ที่ชานบ้านหรือหัวบันไดบ้าน แล้วตะโกนบอกว่า “ถ้าเป็นลูกมึงก็ฮื้อริบมาฮับเอาไปเสีย ถ้าปวันนี้ไปแล้วถือเป็นลูกเฮาแล้ว” เมื่อเลี้ยงกันมาแล้วเด็กได้รับเคราะห์ร้ายเจ็บป่วยจะทำพิธีส่งแถน เพราะเชื่อกันว่าปู่แถนย่าแถนโกรธที่ให้เกิดมาแล้วไม่ส่งอะไรมาให้ ดังนั้นชาวเหนือจึงนำเครื่องเซ่นไปสังเวทหรือเป็นการบอกกล่าวขออภัยปู่แถนย่าแถน แต่ถ้าหากปู่แถนย่าแถนไม่ให้อภัยก็จะเอาตัวกลับคืนไป ผู้ที่เคราะห์ร้ายหรือเจ็บป่วยนั้นอาจถึงตายได้ บางครั้งก็เชื่อกันว่า

การส่งแถนนับเป็นความเชื่อทางพิธีกรรมที่สามารถช่วยให้เด็กๆ หรือผู้ใหญ่ หายจากอาการไม่สบาย ป่วยไข้บ่อยๆ ได้อย่างหนึ่งหลังจากการรักษาทางแพทย์แผนปัจจุบันแล้วไม่หาย ส่วนผู้ใหญ่อาจมีการส่งแถนบ้างเพื่อให้เกิดความสบายใจขึ้น ปัจจุบันชาววังพอนจำนวนมากยังมีความเชื่อเรื่องในการส่งแถนกันอยู่ แต่อาจารย์ที่เป็นผู้ประกอบพิธีกรรมหายากขึ้น เพราะต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับคาถาอาคมและเข้าใจในการเตรียมสิ่งของตามพิธีจึงจะกระทำได้

พิธีกรรม มีอาจารย์วัดหรือผู้ที่เคยบวชเรียนมาก่อน (เรียกว่า หนาน) ซึ่งมีคาถาอาคมหรือหลวงพ่อบนเป็นผู้ประกอบพิธีให้สิ่งของที่จัดเตรียมมี หมากพลู (ม้วนใบพลูมัดติดกับหมากเป็นคำ) บุหรี่ เมียง ขนมห ข้าวต้มมัด แกงส้ม แกงหวาน ข้าวตอก ดอกไม้ ช่อกระดาดฯ ตุง เทียน หนุ่นคนปั้น (ใช้แทนตัวผู้เจ็บป่วย) และเสื้อผ้าถุง ตัดด้วยเศษผ้าตัวเล็กๆ (แทนเสื้อผ้าของผู้ป่วย) สิ่งของทั้งหมดนี้นำมาจัดเรียงใส่สะตวง (ใช้กาบกล้วยมาหักทำเป็นรูปสี่เหลี่ยมมีที่วางสิ่งของทั้งหลายเหล่านี้) ในขณะที่ทำพิธีผู้เจ็บป่วยจะต้องมานั่งไหว้ อาจารย์วัดก็จะท่องคำคาถาต่างๆ ไปเรื่อยๆ เมื่อเสร็จพิธี อาจารย์วัดก็จะนำสะตวงไปแขวนไว้นอกบ้านหรือทางสามแพร่ง เป็นอันเสร็จพิธี

กำส้งพ่อเกิด แม่เกิด

*****

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะฯ ๓ ทน

โภณโตะ ปิตุมาตา ข้าแต่พ่อและแม่ คือว่า แถนหลวงผู้หล่อปั้นแปงยังต้นตัวแห่งผู้ข้า นาย/นาง.....หื้อได้ลงมาเกิดสร้างกำเนิดเป็นคน ปอยมีกัวงหลายสิ่ง คือว่าข้าวของเงินค้ำ จักกินจักไว้ก่อบ่มี กระทบอันใดก่ออยาก ทุกข์หลายอันหลายพะกาน อันจักกินจักทานก่อบ่ได้ พยาริเจ็บไข้ก่อซำบังเกิดมา วันนีต้นตัวแห่งผู้ข้า นาย/นาง..... ก่อได้ตักแต่งเครื่องบูชา ส่งไปหา สมณาคุณพิตามาตาพ่อและแม่ อันได้หล่อปั้นแปงหื้อผู้ข้าได้ลงมาเกิด แม่นว่าเวรอันพ่อ และแม่ได้แข่งไวนั้น ผู้ข้าได้ตักแต่งเครื่องบูชาแล้วนำมา มีตั้งบุบผาดวงดอก มีตั้งข้าวตอกดอกไม้ พร้อมเทียนงาม ใส่ขันค้ำตามจารีต หื้อเป็นปราณีตมากนานา มีตั้งวัดถ้ำผ้าเสื่อสุบสอดเนื้อกายา แปงเครื่องภักทาท่างๆ นำมาถวายบูชา ขอหื้อพ้นจากเคราะห์ภัยยาหลายอันหลายประการ และขอโชคลาภ ด้วยวะจี กายะ มโนจิต อันออกปากผาดนามา ขอหื้อสมตั้งกำพิตามาตา คือพ่อ และแม่สั่งไว้ว่า กันลูกเต้าส่งมาแล้ว กูจักหื้อแก้ว ๗ ประการ กับตั้งเงินและค้ำมีพะหมานว่าได้ หลายโกฏี บ่อหื้อลูกเต้าได้ตักขี้โศกสันใด กูจักหื้อท่าฝนเงินค้ำตกลงไปไจ้ๆ หื้อลูกเต้าได้จ่ายกินและ จ่ายทาน สมบัติบานจมนเงิน กูจักหื้อท่าฝนเงินค้ำแก้วแหวนหลังไหลลง ตามใจประสงค์แห่งลูกเต้า ขะแนมลูกเต้าจื่อจำเอากำพ่อและแม่อันได้ขุณณาบอกกล่าวตามจารีต กำอันได้ต้องแต่้มหล่อ เป็นคน ว่าสันนี้แต่ดีหลี บัดนี้ส่วนว่า นาย/นาง.....อันได้บูชาก่อขออังคราดอารารณา พิตามาตาพ่อและแม่ ตั้ง ๒ เจ้าจุงเสด็จลีลากลาจากวิมานปราสาทลงมารับเอาขี้เครื่องขียา บูชาตั้งหลายมวลฝูงนี้ดยริบอย่างเหิงเมินนานแต่เตอะ “โอม ปิตุมาตา โลยาจามิ อาคัจฉันตุ ภูญันตุ ภูรู ภูรู สวาหายฯ”

พิธีสงหาบ-ส่งคอน

สงหาบ หรือสงหาบส่งคอน พิธีสงหาบนี้ทำขึ้นเมื่อเด็กที่มีอายุหนึ่งปีถึงสิบปี เป็นพยาริ คือเจ็บไข้ได้ป่วยเนืองๆ เช่นอาจเป็นเด็กพุงโรกัณปอด เป็นตาลขโมย เป็นโรคผิวหนังมีฝิ่นคัน ไม้รู้จักหาย ร่างกายไม่แข็งแรงหรือขี้แยผู้เฒ่าผู้แก่หมอยา หรืออาจารย์ผู้ประกอบพิธีอาจแนะให้ สงหาบส่งคอน ส่งวานเกิดส่งถ่านหรือส่งเทวดาแล้วแต่อาการเจ็บไข้ขึ้นๆ ตามที่เห็นว่าเหมาะสม และในการสงหาบนั้นจะใช้ กวยसानไม้คานสอด (ตะกร้าสานใบเล็กๆ ๓ ใบ) มีคานหาม ๑ อัน ไม้คานสอด ๑ อัน เพื่อทำพิธีส่งในตอนเย็น บรรจุเครื่องสี่ คือเครื่องสังเวตต่างๆ อันประกอบด้วย ดอกไม้ธูปเทียนกล้วย อ้อยมะพร้าว ข้าวต้มขนมและอาหารตามกำหนดโดยเฉพาะจะต้องมีเงิน สามบาท ห่อด้วยผ้าขาวมีดินจากจอมปลวกหรือขี้ผึ้งหรือแป้งปั้นเป็นรูปสัตว์เลี้ยงอย่างละหนึ่งตัว และให้มีรูปปั้นชายหญิงหนึ่งคู่อยู่ในหอบนั้น เป็นต้น

คำสั่งหาบสงคอน

*****

นะโม ตัสสะ ภะคะวะโต อะระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะฯ ๓ ทน

โภณโต อะมะนุสสา ปิตุมาตา ดูกะราพ่อกิดแม่กิดท่านเฮย บัดนี้ผู้ข้าตั้งหลายบได้รู้จักท่านเสี้ยง ท่านบได้เสี้ยงเด็กหน้อยคนนี้ ท่านจักมาราวิบขาด ปานตั้งจักได้เสี้ยงมรณาสีวา บัดนี้นาผู้ข้าตั้งหลาย ก็หามาได้ยังข้าวน้ำโภชนาอาหาร คิลานะกลัวยอ้อย ช้างม้าบหน้อยมอกปอประหมาน มีตั้งกำยสานไม้คานสอด รูปสตัยยอดต้อยตัวพีข้างงาริตัวใหญ่ แกงส้มแกงหวานหมากไม้نانา ตั้งหมูหมาเปิดไก่ เพื่อกัดไถ่แลกซื้อยังปุตตาลูกหลานข้าคนนี้ขอไว้ บ่อหื้อท่านตั้งสองไซร์หากพาไป ผู้จักส่งใสหื้อพันบ้านอย่าหื้อเด็กหย่านให้กลัว หื้อเด็กเอาตัวรอดขึ้นใหญ่กล้า ท่านอย่าได้มาหามาไซ หื้ออยู่จำเริญใจเที่ยงเต้า ทราบต่อเต้าอายุร้อยชวบเข้าวัสสา นั้นจุงจักมีเที่ยงแท้ดีหลี แต่เตื่อะฯ

โอม สัพพะนักรัตตะ คะนานิ วิมานัง คัจฉันตุฯ อิมินา บูชา สักการานุภาเวนะ อายุวัฒนัง สุขัง ภาวันตุ เต

โอม นะโม สาตินนัง ทะวารัสสะ ราสี อากัจฉันตุ ภูณันตุ คะเตนโต คะเตนโต เสยยะถิทัง หุรุ หุรุ สวาหายฯ

อิมัง พะลิกัมมัง สวามิ สวาหายฯ

เกิร์ตความรู้เรื่องกลอง

ตำรากลองบูชา

บุคคลผู้ใดจะสร้างกลองบูชา ให้ได้ลักษณะที่เป็นมงคล ให้วัดเอาหน้ากลองขนาดเท่าใด ให้แบ่งเป็นแปดส่วน เอาส่วนหนึ่งมาวัดไปด้วยขนาดยาวของกลองนั้น ได้เท่าใดเอา ๓ คูณ แล้วเอา ๘ ทหาร ถ้าได้เศษทายเป็นนี้

เศษ ๑ ชื่อว่า นัทเภารี	ดีเมื่อใดก็เกิดปัตติยินดีแก่ผู้ที่ได้ยินเสียงกลองนั้น
เศษ ๒ ชื่อว่า วิบโยคเภารี	ดีเมื่อใดผู้ที่ได้ยินก็ไม่เกิดความยินดี
เศษ ๓ ชื่อว่า เตชะเภารี	ดีเมื่อใดก็เกิดความชื่นชมยินดี
เศษ ๔ ชื่อว่า มรณะเภารี	ดีเมื่อใดจิตใจไม่ชมชื่นยินดี
เศษ ๕ ชื่อว่า ชัยยะเภารี	ดีเมื่อใดใจกล้าย่อมตั้งหน้าสาธุการ
เศษ ๖ ชื่อว่า อุปทเวภารี	ดีเมื่อใดยอมให้หวาดวิตกกังวล
เศษ ๗ ชื่อว่า มังคละเภารี	ดีเมื่อใดยอมทำให้หายเสียดังทุกข์โทษ เกิดปราโมทย์ยินดี
เศษ ๐ ชื่อว่า โภระเภารี	ดีเมื่อใดยอมให้โทษโกรธเคืองกัน

กลองบูชามีกลองลูกตุ้บอีก ๓ ลูก ใหญ่เล็กเรียงกันลงไปพอสมควร ลูกใหญ่หน้ากว้าง

๑๑ นิ้ว ยาว ๑๕ นิ้ว ลูกกลางหน้ากว้าง ๑๐ นิ้ว ยาว ๑๕ นิ้ว ลูกเล็กหน้ากว้าง ๙ นิ้ว ยาว ๑๕ นิ้ว โดยลำดับหุ้มหนังหน้าเดียว

หัวใจกลองบูชา

คาถาเขียนใส่ใบตาลหรือใบลาน หรือแผ่นเงิน แผ่นทองก็ดีแล้วเอาบรรจุลงในมะปิ่นคำ (มะตุ้มแห่งปิดทอง) แขนงไว้ในกลองบูชาเป็นหัวใจกลอง

คาถาหัวใจกลองบูชาว่าดังนี้

ธัมมะเทศะนัง ภิริโฆสะธัมมัง หุตั้งสิระสา นะมามิ มหาสะเมโยปะวันนะสะมิง เทวะตาโย สัมมาคะตา อาคะตา สัพพะพะยา วินัสสะตุ เภริเตเชนะ โสฐินา ราชะโย สัพเพ สัตตา ปะรา โหนตุ สัทธา มะมัง

เมื่อกลองบูชาเข้าถึงในวัดแล้วก็ทำพิธีสมโภชเพื่อให้เป็นสิริมงคล คือ พระสงฆ์เจริญพุทธมนต์ เสร็จแล้ว ประธานสงฆ์เสกก่อนอ้อยตักกลองบูชา ๓ ครั้ง หรือ ๔ ครั้ง พระสงฆ์ทำพิธีสวดชัยมงคล คาถาเสร็จแล้ว ทำพิธีถวายไทยทานถวายกลองบูชาไว้กับวัดเป็นเสร็จพิธี

การแห่กลองบูชา

กลองบูชาไว้ตีแห่ เรียกว่า แห่บูชา จะแห่ในวันโกนวันพระ วันโกนตีแห่กลางคืนประมาณ ๒๐.๐๐ น. วันพระแห่ก่อนฟังเทศน์และเทศน์จบแล้ว เพลงแห่ที่ใช้ทั่วไปมีอยู่ ๔ เพลง คือ

๑. เพลงเสื่อขบตุ้
๒. เพลงสาวหลับเตื่อะ
๓. เพลงล่องน่าน
๔. เมื่อมีงานถวายสลากภัตรก็มักตีพาดแม่

นอกจากตีแห่ก็มีสัญญาณให้คนมาประชุม ตีในเวลาฉุกเฉิน เช่น ไฟไหม้ เป็นต้น กลองบูชา นี้ถ้าไม่มีเรื่องจำเป็นห้ามตีถือเป็นของศักดิ์สิทธิ์

ตำรากลอง

การทำกลองทุกชนิด ขนาดใหญ่ หรือเล็ก ขนาดสั้นหรือยาว เจาะในกลองทุกอย่างเอาหน้าเป็นหลัก ถ้าได้ไม้มาแล้วจะทำกลอง เมื่อตกลองเอาหน้ากลองกว้างเท่าใด ก็เอาขนาดของหน้านั้น มาวัดมาป็นส่วนดังต่อไปนี้

๑. กลองเอวใหญ่ ไหวตัวกลองก็เอาหน้ามาวัดเอาสองหน้าจากปากถึงกันไห ทำยกลอง จากเอวถึงกันกลองวัดเอาสองหน้า วั้ระหว่างจากที่เอวถึงไหเอาครึ่งหนึ่งของหน้า หรือ จะเพิ่มสัก ๒ นิ้ว เพื่อความเหมาะสม

๒. กลองเอวกลาง หรือเรียกว่ากลองฟ่อนเล็บ ตัวกลองก็เอาหน้ามาวัดให้เอา ๒ หน้า จากไหไปถึงกันกลองเอา ๓ หน้า เจาะรูเอวเอาหน้ามาแบ่งเป็น ๔ ส่วน เอาส่วนหนึ่ง ทำยของรูเอว เอากว้างครึ่งหนึ่งของหน้า

๓. กลองเอวเล็ก (กลองสะพาย) ให้เอาไผยาว ๑ หน้า จากไผ่ไปสุดก้นกลอง หน้าครึ่ง ส่วนหน้าที่นิยมไปเอาหน้ากว้างสิบนิ้ว รู้เอวเจาะประมาณ เอาหน้าแบ่ง ๔ ส่วน เอาส่วนหนึ่ง

๔. กลองโหม่งเชิง ที่นิยมใช้กันก็หน้า ๑๓ นิ้ว หน้าเล็ก ๑๑ นิ้ว หรือจะใหญ่กว่านี้ หรือเล็ก หลักก็มีว่าเอาหน้าใหญ่ ๆ กว่าหน้าเล็ก ๒ นิ้ว

๕. กลองตะหลดปด หน้าใหญ่ ๗ นิ้ว หน้าเล็ก ๖ นิ้ว คือหน้าให้ใหญ่กว่าหน้าเล็ก ๑ นิ้ว หน้าใหญ่ ยาวประมาณ ๓ หน้าใหญ่ การเจาะรูลึกลงหน้าใหญ่ ก็ลึกเท่าหน้าใหญ่ หน้าเล็กก็เจาะลึก เท่าหน้าเล็กเจาะรู กลางให้ทะลุกันประมาณ ๑ นิ้วครึ่ง

๖. ส่วนกลองบูชานั้นได้เขียนไว้เฉพาะแล้ว ส่วนหนึ่งที่จะเอาหุ้มกลองทุกอย่างนั้น ให้เอาหนังวัวที่ปานกลาง ไม่หนุ่มเกินไป และไม่แก่เกินไปกลองจึงจะมีเสียงดังดี

ตำราเอากลองบูชาเข้าวัด

คำขึ้นชั้นตั้งเอากลองเข้าวัด

สาธุ สาธุ โอม สิทธิการ ครูบาอาจารย์ชื่อแก่ก ตั้งครูเฝ้าครูปาย ครูตายครูยัง ครูสั่งครูสอน ครูพักลักจำ ครูตายหนังสือละวิชา ครูเลขครูยันต์ ครูเทียน ครูโหรา ครูพระไสยศาสตร์ ครูจำหลักการต้อง ครูปากฆ้องแลदनตรี ครูสล่ามากมี ๑๐ มาก่อนหน้า ๕๐ มาตามหลัง ตั้งพระพิฆณุ ครูบาอาจารย์เจ้า ตั้งครูเฝ้าหอกดาบ ข้าขออัญเชิญมา ตั้งคุณพระพุทเจ้า พระธัมมะเจ้า พระสังฆเจ้า ครูบาอาจารย์เจ้า จุ่มมาทำสิทธิการตั้งขอบ และขึ้นชั้นในการนำกลองบูชาเข้าวัด ในกาละวันนี้ หือสำเร็จจู่เยื้องจู่ประการ มาเนอๆ ๆ

ตรีนิสิงเห สัตตะนาเค ปัญจะเตวา พิฆณุทเวตา จะตุเตวา ฉะอะวิธารราชา เอกะปักขา ปัญจะอินตา ปัญจะพรหมา สะหัมปะติ สิทธิกิจจัง สิทธิกัมมัง สิทธิการิยะ ตะถาคะโต สิทธิเตโช ชะโย นิจจัง สิทธิลาโภ นิรันตะรัง สัพพะสิทธิ ภาวันตุ เตฯ

พิธีการนำกลองเข้าวัด

การเอากลองบูชาเข้าวัดนั้น เพื่อความเป็นสิริมงคล เมื่อจักเอาเข้านั้น ให้สมมุติเป็นสองฝ่าย คือฝ่ายที่นำกลองบูชามา และฝ่ายผู้อยู่ในวัด โดยฝ่ายผู้อยู่ในวัดนั้นให้มีหอก ดาบ อะม็อกนาท ปืนไฟ ขวาน และคีมเหล็ก เป็นผู้คุ้มประตู่ไว้ เมื่อฝ่ายนำกลองบูชามา ได้แห่มาถึงบริเวณหน้าประตูวัด ให้ผู้นำมานั้นร้องกล่าวว่า

“ดูกระรา ท่านทั้งหลาย บัดนี้เรานำของอันเป็นมงคลจักมาสู่บ้านเมืองแห่งท่าน จงเปิดประตู รับไว้เสียเถิด”

เมื่อฝ่ายผู้อยู่ในวัดเห็นให้พากันมาคุ้มประตู่ไว้พร้อมมีหอก ดาบ ปืนไฟ ขวาน ไม้พลอง ขวางไว้ให้นายอ้าย

กล่าวว่า “ดูกรท่านทั้งหลาย กุหิง คะโธ ท่านอยู่ที่ศโธอยู่บ้านเมืองไหน ท่านทั้งหลาย มีนามโคตรชื่ออันใด เข้ามาถึงบ้านเมืองและวัดวาอารามแห่งเรานี้ ห้ามเอาสิ่งใดมาของ อันหาหุตเอาไม่ได้ เป็นของทุกข้อยากไร้เชิญใจ เอาหนังสือมาหุ้มปากเป็นด้วยว่ายากจึ่งไรท่านเอามา จากทิศไหนทางไหน ถึงหลงมาที่นี่ คัจฉะ จงเอาหนังสือไป อย่าได้นำมาไว้วัดวาอารามแห่งเรานี้ ที่นี่เป็นวัดที่มีแต่คนดี ถ้าสูไม่หนี เราจักฆ่าฟันด้วยดาบและขวานให้ย่อยยับจงออกไป บัดเดี๋ยวนี้”

(คนด้านในก็ให้ร้องออกไปว่า ออกไป ออกไป และพึงทำกิริยาโกรธชูกอก ดาบไล่) จากนั้น ฝ่ายผู้นำกลองมาฟังถอยห่างออกไปจากประตู กลับไปเสียเล็กน้อยตั้งพักพอสมควรจึงพากัน แห่กลองมาใหม่เป็นครั้งที่ ๒ ที่ประตูแล้วกล่าวว่า

“ท่านทั้งหลายฟังก่อน ข้าพเจ้าทั้งหลายนี้หากเป็นคนดี เป็นคนของเจ้าฟ้าอันอยู่ใน แล่งหล้าประเทศ มีสิ่งของอันวิจิตรอันวิเศษมี ประเภทนามกรชื่อว่า นันทะเกรี ของอันนี้ เป็นมังคละดี มีลิริอุตตะมะโชค ปราบข้าศึกศัตรู ข้าเจ้าทั้งหลายจักนำมาถวายค้ำชูพุทธะ วรรคศาสนาเจ้า พระมหากษัตริราชเจ้า และหมู่อำมาตย์ราชมนตรี ค้ำชูรัฐฐา ไพร่ฟ้า ประชาชาษฎร อันอยู่ในแล่งหล้าราชธานีนี้ให้อายุมันยืนยาวร่มเย็นเป็นสุขแล”

ฝ่ายผู้กั้นประตูในวัดจึงกล่าวตอบไปว่า

“ดูก่อนท่านทั้งหลาย กลองใบนี้ชะรอยว่าจะเป็กลองพาวอดวาย เป็นกลองเปล้าตาย ยากไร้เชิญใจ กลองนี้เป็นกลองตีกินเหล้า เป็นกลองตีเฝ้าผีตาย เป็นกลองพาวายทุกขโศก หรือ ท่านเอามาจากท่านทางไหนให้กลับไปทางนั้น”

(คนด้านในก็ให้ร้องออกไปว่า ออกไป ออกไป และพึงทำกิริยา โกรธ ชูกอก ดาบไล่)

จากนั้นฝ่ายผู้นำกลองมาฟังถอยห่างออกไปจากประตู กลับไปเสียเล็กน้อยตั้งพักพอสมควร จึงพากันแห่กลองมาใหม่เป็นครั้งที่ ๓ ที่ประตูแล้วกล่าวว่า

“ข้าแต่ท่านทั้งหลาย ขอได้จงฟังคำของข้าพเจ้าอีกครั้งเถิด กลองใบนี้เป็นกลองพิเศษ ชื่อว่า มงคลเทศนันทะเกรี ตีให้แขกมาหา ตีให้ท้าวพระยารักใคร่ ตีให้ท้าวผู้ใหญ่ได้สวยเมือง ตีให้มีเตชะเรื่องทั่วถ้วน ตีให้ท้าวแม่ธรณี ตีให้มีสะหริชมชื่นหน้า ตีให้ได้เงินหมื่นเงินแสน ตีให้คน ต่างแดนมาส่งส่วย ตีให้ตั้งทั่วถ้วนถึงท่านท้าวมหาพรหมชั้นยอด ให้มีใจแจ่มจอดยินดี ตีให้มีสะ หริรักษาค้ำชูพุทธะ วรรคศาสนาทั้งวัดวาอาวาสและบุรีให้เป็นดีทั่วหน้า เลี้ยงวัวควายช้างม้า ให้แพร่พอกออกหลายให้มั่งมีด้วยข้าวของเงินคำ สังฆะพระธรรมให้อายุยืนยาวร้อยชวาขบ เข้าวัสสา ให้มีปัญญาแผ่กว้าง เป็นดั่งยานน้ำมหาสมุทรสาครอุดมเที่ยงเฝ้า ให้ได้ถึงพระธรรมะ พระพุทธเจ้าอันบริสุทธ์คือนิพพาน เทียงแท้แต่เทอญ ขอท่านทั้งหลายจงได้โปรดรับไว้ด้วยเถิด”

ฝ่ายผู้กั้นประตูในวัดจึงกล่าวตอบไปว่า

“เออดีแหละ หากท่านว่ากลองนี้เป็นกลองแก้วกลองแสง กลองเงิน กลองคำ เป็นกลองมงคลวิเศษทิพยเทพย์มังคลา ตีบูชาพระเจ้า ตีให้มั่งมีศรีสุข ตีให้คนใจดีรู้จักกระทำบุญ

สุนทาน จำศีลภาวนาสีบสร้าง ติให้สมบัติมากกว่า ให้มีอายุที่ขมาเที่ยงแท้ร้อยชาวัสสา โรค
ไม่เบียดเบียน เสนียดจัญไรระงับหาย พวกข้าทั้งหลายก็จะขอบูชาไว้เป็นมงคลกับบ้านเมือง
วัดวักกับพระพุทธรศาสนาต่อไป เชิญท่านทั้งหลายเอาเข้ามาเถิด”

(นายอ้ายร้องถามคนด้านในวัดว่า เอาไหม คนในวัดจึงตอบว่า เอามา เอามา เอามา)

เสร็จแล้วให้เปิดประตูแห่งกลองปูจานั้น ให้ล่ามวัดเอาขันข้าวตอกดอกไม้มารับ ให้ผู้เป็น
ประธานนำฝ้ายสายสิญจคล้องที่กลองแล้วเอาคิมนกเค้าและขอช้างคล้องคิบนั่นจงกลองเข้ามา
ในวัด เมื่อถึงที่อันสมควรหรือบนหอกลอง ให้นิมนต์พระสงฆ์จำนวนที่เป็นมงคลมาเจริญชัยมงคล
คาถาชะยันโต)

ให้พระเถระประธานนำอ้อยจำนวน ๑ ท่อน ติหน้ากลองสามครั้ง เติมกลอง ประพรมน้ำมนต์
เสร็จแล้วจึงประกอบพิธีถวายกลองปูจาต่อไป

พิธีพุทธาภิเษก

โดย พระครูกิตติปริยัตินิเวศน์
เจ้าอาวาส วัดแม่สารป่าขาม
เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดลำพูน

พิธีพุทธาภิเษก เป็นพิธีกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่นิยมปฏิบัติอย่างแพร่หลายในล้านนา พิธีกรรมนี้ในล้านนาเรียกว่า “**การอบรมสมโภชพระเจ้า**” พิธีกรรมดังกล่าว พระสงฆ์และฆราวาส จะร่วมกันจัดให้มีขึ้นในโอกาสที่มีการสร้างพระพุทธรูปใหม่ หรือในโอกาสทำบุญฉลองใหญ่ที่เรียกว่า “**ปอยหลวง**” เช่น ปอยหลวงพระวิหาร ปอยหลวงอุโบสถ ซึ่งมักจะมีการสร้างหรือการซ่อมแซมพระพุทธรูปขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ของการประกอบพิธีพุทธาภิเษกก็เพื่ออาราธนาเอาพระพุทธรูปให้เข้ามาประดิษฐานในองค์พระพุทธรูป เพื่อให้เป็นสัญลักษณ์แทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอย่างสมบูรณ์

ในพิธีพุทธาภิเษก จะมีการจัดพิธีกรรมให้สอดคล้องกับความคิดความเชื่อที่เกี่ยวกับพุทธจริยาของพระพุทธรูปตั้งแต่ก่อนผนวช จนถึงตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณ อันเป็นการสื่อความหมายเนื้อหาสาระของพิธีกรรมโดยมีต้องอธิบาย

การประกอบพุทธาภิเษกแบบล้านนา มีการจัดลำดับขั้นตอนของพิธีกรรม ดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑

ขั้นตอนนี้เป็นการจัดตกแต่งสถานที่สำหรับพุทธาภิเษก โดยใช้อาคารที่พระพุทธรูป ซึ่งจะทำการพุทธาภิเษกนั้นประดิษฐานอยู่ เช่น วิหาร อุโบสถ ศาลาการเปรียญ กุฏิสงฆ์ หรือศาลาบาตร เป็นต้น ส่วนของพระพุทธรูปองค์ใหม่จะใช้ผ้าผืนอย่างดีปิดพระเนตร ทั้งสองข้าง และใช้ผ้าขาวเย็บเป็นกรวยสวมคลุมพระเศียรไว้ บริเวณด้านหน้าแท่นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปจะล้อมราชวัตรประดับฉัตรธง ต้นกล้วย ต้นอ้อย ช่อน้อย พุงไซย โยงด้ายสายสิญจน์เป็นรัตนาขาลาข่ายแก้วจากพระหัตถ์ของพระพุทธรูป จำนวน ๘ เส้นแล้วโยงด้วยด้ายตารางให้คลุมทั่วอาณาเขตของราชวัตรตั้งเครื่องราชูปโภคแบบล้านนาที่เรียกว่า “**เครื่องท้าว ๕ ประการ**” และเครื่องใช้ต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับพุทธประวัติพร้อมทั้งเครื่องอัฐบริวาร ชั้นตั้งบูชาครูหรือเครื่องกำนล และของใช้ในพิธีกรรมไว้พร้อม

ขั้นตอนที่ ๒

ขั้นตอนนี้เป็นการประกอบพิธีกรรมของพระสงฆ์ โดยจะเริ่มทำพิธีกรรมในตอนหัวค่ำตั้งแต่เวลาประมาณ ๑๙.๐๐ น. เป็นต้นไป มีลำดับพิธีกรรมดังนี้

๑. พระมหาเถระประธานสงฆ์ หรือพระเถระที่ทรงศีลาจารวัตร กล่าวคำโอกาสขอ พระพุทธรูป คือการทำพิธีจรดพานเครื่องการวะที่จัดดอกไม้ธูปเทียนไว้เป็น ๕ ส่วน เพื่อถวายเป็นพุทธบูชา ล้านนาเรียกว่าพิธีนี้ “**โยงขันหลวงพุทธาภิเษก ๕ โกฎาก**”

๒. ประธานจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ไหว้พระ สมาทานเบญจศีล

๓. พระสงฆ์ในพิธีเจริญพระพุทธมนต์ (สูตรทั้งลำ หรือ “สูตรมนต์ต้น”)

๔. แสดงพระธรรมเทศนา กัณฑ์ปฐมสมโพธิ กัณฑ์ลิตธาตล่ออกบวช กัณฑ์พุทธาภิเษก กัณฑ์พิมพ์พิลาป และกัณฑ์ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร

๕. สวดเบิกพุทธาภิเษก ๔ วาร ต่อเนื่องกันไป จนถึงรุ่งอรุณของวันใหม่

ขั้นตอนที่ ๓

ขั้นตอนนี้คือ หลังจากฟังพระธรรมเทศนา ฟังพระสงฆ์สวดพุทธาภิเษก (สวดเบิก) เสร็จสิ้นประมาณหลังเที่ยงคืนเหล่าสตรีพรหมจารีที่สมาทานอุโบสถศีลถือบวชตั้งแต่ตอนค่ำจะทำการกวนข้าวมธุปายาส และในเวลา ๐๕.๐๐ น. พระสงฆ์จะทำพิธีเจริญพระพุทธมนต์ ธรรมจักกัปปวัตตนสูตร เบิกพระเนตรพระพุทธรูปองค์ใหม่ ที่เรียกแบบล้านนาว่า “ไขดาพระเจ้า” จุดเทียนเบิกแว่นสายดาพระเจ้า ๓ ลูก เปิดกรวยผ้าขาวที่คลุมพระเศียรออก พรมน้ำ พุทธาภิเษกพระพุทธรูปองค์ใหม่ แล้วจึงถวายข้าวมธุปายาส ๔๙ ก้อนแด่พระพุทธรูปองค์ใหม่ เป็นอันเสร็จพิธีกรรมพุทธาภิเษกพระพุทธรูปแบบล้านนา

จะเห็นได้ว่าในขั้นตอนการประกอบพิธีพุทธาภิเษกพระพุทธรูปแบบล้านนานี้ มีการใช้วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่วัตถุเพื่อให้เป็นองค์พระพุทธรูปที่สมบูรณ์ มีพุทธกถุทยานุภาพเป็นพลังซ่อนเร้นอยู่ เพื่อควรค่าแก่การกราบไหว้บูชา อันจะก่อให้เกิดความเป็นสวัสดิมงคลแก่พุทธบริษัทชนทั้งหลาย

วรรณกรรมที่ใช้เป็นบทขับขานสำคัญในพิธีพุทธาภิเษก แบบล้านนามี ๓ หมวด คือ

๑. หมวดบทโหหาร

๒. หมวดพระธรรมเทศนา และ

๓. หมวดบทสวดและคาถา

ซึ่งพระมหาเถระและครูบาอาจารย์นักปราชญ์ราชบัณฑิตในล้านนานิยมปฏิบัติ มีดังนี้คือ

บทโหหารมี ๓ บท ดังนี้

๑. โหหารยอพระพุทธคุณ

โหหารยอพระพุทธคุณ คือคำกล่าวสรรเสริญพระพุทธเจ้า เนื้อความในส่วนที่เป็นบทประณามคาถา และคำขอขมาสมาพระแก้วเจ้า ๕ โโกฐาก แต่งเป็นร้อยแก้วภาษาบาลี ส่วนที่เป็นพุทธประวัติ การประกาศนามผู้เป็นเจ้าของภาพ คำขอขมาพระแก้วเจ้า ๕ โโกฐาก คำอธิษฐาน และ คำกล่าวอาราธนาพระพุทธคุณมาประดิษฐานในองค์พระพุทธรูปนั้น แต่งเป็นร้อยโยธาณ ซึ่งเป็น คำประพันธ์ชนิดหนึ่งของล้านนา

อุดม รุ่งเรืองศรี กล่าวว่

คำว่า ร่าย ในที่นี้หมายถึงร่ายโบราณ ซึ่งกวีล้านนาสมัยโบราณนิยมใช้ในการ
เรียบเรียงชาดก ในการแต่นั้น แต่ละวรรคจะมีจำนวนคำประพันธ์ ๕ คำ คำสุดท้ายของวรรคก่อน
จะส่งสัมผัสไปยังคำใดคำหนึ่งในวรรคต่อไป เป็นเช่นนี้ไปเรื่อยๆ จนกว่าจะจบ ความ.....
(อุคม รุ่งเรืองศรี, ๑๕๔๓ : ๓๐)

แนวคิดที่ปรากฏในโวหารคำยอพระพุทฺธคุณ

แนวคิดที่ปรากฏในโวหารพระพุทฺธคุณนี้ เป็นการให้ความหมายถึงพระพุทฺธคุณ
ในเชิงพิธีกรรมมากกว่า โดยปกติแล้วโดยกล่าวถึงพระพุทฺธคุณ ๙ ประการ ที่ปรากฏคำนมัสการ
ตามบท “ อิติปิ โส ภควา.....” คือ

อรหิ เป็นพระอรหันต์ **สมมาสมพุโธ** เป็นผู้ตรัสรู้ด้วยพระองค์เอง **วิชชาจจรณ**
สมปนโน เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยวิชาและจรณะ **สุโคโต** เป็นผู้เป็นผู้เสด็จไปแล้ว **โลกวิทู** เป็นผู้รู้แจ้งโลก
อนุตโตโร **ปฐมมสารถิ** เป็นสารถิที่ยอดเยี่ยมในการฝึกบรูษ **สตถา** **เทวมนุสฺสานิ** เป็นครู ของเทวดา
และมนุษย์ **พุทฺโธ** เป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน **ภควา** เป็นผู้มีความจำเริญ จำแนกกรรม สั่งสอนสัตว์

แต่จากศึกษาพบว่าโวหารคำยอพระพุทฺธคุณในพิธีพุทธาภิเษกแบบล้านนา กลับมีใจความเริ่มต้น
ตั้งแต่เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบรรพชาจนได้ตรัสรู้เป็นพระพุทฺธเจ้า การขอขมาพระแก้วเจ้า
๕ โกฐาก การประกาศนามเจ้าภาพผู้ประกอบพิธี และการจัดพิธีพุทธาภิเษก จบความที่การขอขมา
พระแก้วเจ้า ๕ โกฐาก เป็นภาษาบาลี ไม่กล่าวครอบคลุมถึงพุทฺธคุณทั้ง ๙ ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น
แต่เน้นให้เห็นถึงพุทฺธคุณที่ต่างออกไปจากนั้น

๑) **พุทฺธคุณอันเป็นจาคธรรม** คือการเสียสละประโยชน์สุขส่วนพระองค์ เพื่อประโยชน์
ของมวลมนุษยชาติ ด้วยการละทิ้งเครื่องราชกกุธภัณฑ์ ปราสาทราชวัง พระนางยโสธราพิมพา
พระราหุล เครื่องดุริยดนตรี ทาสาทาสีทั้งหลาย ตัดสินพระทัย อย่างแน่วแน่ในอันที่จะออกบวช
บำเพ็ญเพียรเพื่อบรรลุลหรรณวิเศษดังความว่า

“ที่นั้นนาพระสัทธาคีมาลาละไว้ยังกกุตตภักขา ๕ สิ่ง อันเปนเครื่องทิพยੰนานา
ท้าวคีมาลา ละไว้ทั้งนางยโสธราภักขาทาสาทาสีแฝงไฟ้ออม ย้อมยสแก้วแม่ยอดพิมพา
ท้าวคีมาลาละไว้ยังปัญจตุริยาเพียะพิณพาทย์ ท้าวคีมาลาละไว้ยังนางน้องนาฏหมุกัณญา
อันเคียสงเสพเฝ้า อุ่ใจเจ้าชูวันคิน”

๒) **พระปัญญาคุณ** คือการตั้งใจบำเพ็ญสมณธรรมใช้ปัญญาพิจารณาปฏิบัติจนอุปบาทเพื่อให้
บรรลุนุตรสัมมาสัมโพธิญาณถึงความเป็นสัพพัญญูผู้รู้แจ้งในสรรพสิ่งได้รับการยกย่องเป็นสัทธา
คือเป็นครูสอนเทวดาและมนุษย์ทั้งหลายเปิดโอกาสให้สรรพสัตว์ได้บรรลุลหรรณตามแนวของพระองค์
ดังความว่า

“ประญาแก้วยอดฟ้าชื่อว่าสัพพัญญู จึงเข้ามาสู่ตั้งอยู่ในตนแล้ว พระตนแล้ว พระตนแก้ว
จึงได้ชื่อว่า สัทธา แลนา”

“บางเมื่อหน่อพุทธรังกูร สระเต๋จออกไปวช แต่ปถมเค้าโกฏีหัวที ผู้เข้าทั้งหลายคัพากัน
มายออังชูลีใส่เกล้า ไหว้พระพุทธรเจ้าตนชื่อว่าสัตถา

๓) พระมหากรุณาธิคุณ คือการที่มีต่อสรรพสัตว์ทั้งหลาย โดยการเมตตาแสดงธรรม สั่งสอน
ให้พุทธบริษัทได้มีโอกาสบรรลुพระนิพพาน ดังความว่า

“บางเมื่อพระสีธาตถ์เจ้า ได้ตรัสประญาสัพัญญุตัญญาตัญญาณ ไชประตุทิพวิมาน
อันยั้งแล้วคือว่าเวียงแก้วและมหาเนรพาน ไชประตุวิมานคำวิเสส ไชแจ่งเจตทางแห่งวิเศษ
ตนบุญท่านคัมมาเอดเอาแล้ว ซ้ำมาไชประตุเวียงแก้วไว้ดูอาจกว้าง ยูทางสัตตต์ทั้งหลายไต่เข้าสู่
ท่าทำงสุขสบาย”

การยอพระพุทธรคุณพระพุทธรเจ้า เป็นพิธีแรกของการพุทธาภิเษกพระพุทธรูปแบบล้านนา
เนื้อหาในวรรณกรรมสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของพระพุทธรเจ้า ในฐานะที่ทรงเป็นพระบรมศาสดา
ความเสียสละของพระองค์ยังประโยชน์ให้เกิดขึ้นกับมนุษยในโลกนี้เป็นอเนกประการ การที่ทรง
บำเพ็ญบารมีมานานเป็นเวลาหลายอสงไขยนั้นทำให้พระพุทธรองค์ทรงประกอบไปด้วยพระคุณ
อันศักดิ์สิทธิ์ แม้จะปรินิพพานไปนานแล้วก็ตามแต่ชาวพุทธก็ยังมีความรู้สึกประหนึ่งว่าพระพุทธรูป
ก็เปรียบเสมือนผู้แทนของพระพุทธรองค์ที่เปี่ยมไปด้วยพระบริสุทธิคุณ พระกรุณาธิคุณ
และพระปัญญาธิคุณ

การกล่าวยอพระพุทธรคุณ จึงเปรียบเสมือนตั้งการสร้างความรู้สึกของผู้ร่วมประกอบพิธี
ให้เกิดศรัทธา ความเข้าใจพิธี และกระตุ้นความรู้สึกของผู้คนที่อยู่ในมณฑลพิธีให้มีความเลื่อมใส
ในองค์ของพระพุทธรูปในเบื้องต้น และด้วยความที่ผู้ประกอบพิธีคือพระสงฆ์สาวก อุบาสก
และอุบาสิกาที่ดำรงสถานภาพกัลยาณชนอยู่ที่เกรงความผิดพลาดและปมาทธรรมอันอาจเกิดขึ้น
ในขณะที่กำลังทำพิธี จึงได้มีการขอขมาพระแก้วเจ้า ๕ โกฎาก เป็นเบื้องต้น

๒. โวหารถวายข้าวมธูปายาส (คำโอกาสข้าว ๔๙ ก้อน)

โวหารคำถวายข้าวมธูปายาส คือคำกล่าวถวายข้าวมธูปายาสในงานพิธีพุทธาภิเษก
แต่งด้วยร้อยโบราณเป็นภาษาล้านนา เหมือนโวหารคำยอพระพุทธรคุณ เริ่มต้นตั้งแต่บทปณามคาถา
เป็นภาษาบาลี ใช้กล่าวในตอนเช้าตรู่หลังจากที่พระสงฆ์ประกอบพิธีเจริญพระพุทธรมนต์
ธรรมจักกัปปวัตนสูตร เบิกพระเนตรพระพุทธรูปองค์ใหม่เสร็จเรียบร้อยแล้ว

แนวคิดที่ปรากฏในโวหารคำถวายข้าวมธูปายาส

แนวคิดที่ปรากฏในโวหารคำยอพระพุทธรคุณ เป็นการมุ่งยกย่องพระพุทธรเจ้า
พระบรมศาสดาเอกของโลก

แต่แนวคิดที่ปรากฏในโวหารคำถวายข้าวมธูปายาส เป็นการประมวลรวมเอา
เรื่องราวของพระพุทธรเจ้าที่ตั้งใจปารณาคจะเป็นพระพุทธรเจ้าตั้งแต่อดีตกาลอันไกลโพ้นมาจนกระทั่ง
ได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธรเจ้า แม้ว่าพระองค์จะปรินิพพานไปนานแล้วแต่พุทธศาสนิกชนยังมีความรู้สึกที่ว่า

พระองค์ยังทรงพระชนม์อยู่โดยตลอด คือมีพระพุทธรูปเป็นผู้แทนพระองค์ที่ชาวพุทธจะปฏิบัติ การเคารพบูชาพระพุทธรูปเป็นสื่อผ่านไปยังพระพุทธรูปเจ้าตั้งปรากฏประเพณีการล้างหน้าพระพุทธรูปของบางวัดของประเทศสาธารณรัฐสหภาพเมียนมา ประเพณีการถวายข้าวพระพุทธรูป และประเพณีการถวายข้าวมธุปายาสแด่พระพุทธรูปที่ได้รับการพุทธานิเทศใหม่ แนวคิดนี้ปรากฏเป็นความเชื่อสืบต่อกันมาว่าพระพุทธรูปที่ผ่านการพุทธานิเทศองค์ใหม่ทุกพระองค์ก็คือเจ้าชายสิทธัตถะ พระโพธิสัตว์ที่ตรัสรู้แล้วนั่นเอง

พิธีการถวายข้าวมธุปายาส ได้อาศัยเรื่องราวที่ปรากฏในพุทธประวัติตอนนางสุชาดานำข้าวมธุปายาสมาถวาย เมื่อเสวยแล้วเจ้าชายสิทธัตถะได้บำเพ็ญเพียรต่อไปจนบรรลุอนุตรสัมมาสัมโพธิญาณในเวลาใกล้รุ่งแห่งราตรีนั้น การถวายข้าวมธุปายาสเป็นขั้นตอนสุดท้ายของการ พุทธานิเทศแบบล้านนา ดังนั้นปราชญ์แต่โบราณจึงได้นำเสนอเรื่องราวของพระพุทธรูป โดยย่อเป็นวรรณกรรมที่นำเสนอผ่านพิธีกรรม นัยเพื่อเป็นการสรุปให้พุทธบริษัททั้งหลาย ได้รับทราบว่ามีนับตั้งแต่สมเด็จพระบรมศาสดาตั้งมโนปณิธานในอันที่จะเป็นพระพุทธรูปเจ้ามาในอดีตจนกระทั่ง ถึงปัจจุบันพระองค์ท่านได้บรรลุปณิธานนั้นแล้วสำเร็จมรรคผลสมปรารถนาตามความตั้งใจ

พระพุทธรูปองค์ที่ผ่านพิธีพุทธานิเทศมาแล้วก็มีนัยเสมอตั้งว่าได้สำเร็จเป็นพระพุทธรูปโดยสมบูรณ์เป็นพระพุทธานุสสติในการเคารพกราบไหว้นั้นก็จะได้รับรำลึกถึงองค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดไป

๓. โวหารคำยอขันตั้งครู

คือคำกล่าวแสดงความเคารพครูของพระสงฆ์และบุคคลผู้ประกอบพิธีกรรมพุทธานิเทศหรือคำพรรณนาเพื่อเป็นการไหว้ครูในระดับต่างๆ คือครูที่มีชีวิตอยู่ ครูที่เสียชีวิตไปแล้ว รวมถึงครูในสภาพเทพ และสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งปวงเพื่ออาราธนาครูผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้มาสนับสนุนให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ในเวลาประกอบพิธี จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับพิธีนี้พบว่าเมื่อมีคณาจารย์ประเคนขันตั้งให้ก็จะนำขันตั้งครูมาจรดไว้เสมอศรีษะแล้วอธิษฐานจิตระลึกถึงคุณครูบาอาจารย์ที่ได้อบรมสั่งสอนมาจากนั้นก็วางขันตั้งครูไว้ในอันสมควร

แนวคิดที่ปรากฏในหาคำกล่าวยอขันตั้งครู

การยอขันตั้งครูเป็นพิธีกรรมอย่างหนึ่งของล้านนา ก่อนที่จะประกอบพิธีต่างๆ เพื่อเป็นการเชิญครูมาเป็นสักขีพยาน และประสาทความศักดิ์สิทธิ์ให้แก่ผู้ประกอบพิธี คนล้านนามีแนวคิดเกี่ยวกับครู ดังนี้

๑. ครูสูงสุดได้แก่พระรัตนตรัย คือพระพุทธรูปเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์
๒. เทพเจ้าที่นับถือว่าเป็นครูก็คือพระวิษณุเทพ เรียกแบบล้านนาว่า “พิษณุครูบา”
๓. การประกอบพิธีการสำคัญ ต้องเชิญครูผู้ยิ่งใหญ่เช่นพระพุทธรูปเจ้า

พระมหาสาวก พระกัมมัฏฐาน ครูบาอาจารย์ที่เคยสั่งสอนทุกท่านมาช่วยเพิ่มพลังความสามารถให้กับผู้ประกอบพิธี

๔. การแสดงออกให้เป็นเจ้าภาพงานเห็นประจักษ์ว่าผู้ประกอบพิธี เป็นบุคคลผู้ที่มีครูที่ศักดิ์สิทธิ์สามารถประกอบพิธีให้สำเร็จลงได้

การกล่าวขอขมาตั้งครู ก็คือการอัญเชิญครูทั้งหลายมาเป็นสักขีพยานในการทำ พิธีศักดิ์สิทธิ์หรือพิธีกรรมต่างๆ ครูอาจเป็นทั้งรูปธรรม คือมีตัวตน เป็นทั้งนามธรรม คือไม่มีตัวตนส่วนใหญ่เป็นนามธรรม เช่น พระธรรม พระกัมมัฏฐาน ที่ปรากฏรูปธรรมในฐานะรูปเคารพ เช่น พระพุทธรูป เทวรูป รวมถึงบิด มารดา ครูบาอาจารย์ที่เคยประสาทวิชาความรู้ให้ การขอขมาตั้งครูในพิธีพุทธาภิเษกก็เพื่อสร้างบรรยากาศความศักดิ์สิทธิ์ และเสริมความมั่นใจให้กับผู้ประกอบพิธีและเจ้าภาพในงานพิธีนั้น

พระธรรมเทศนาในพิธีพุทธาภิเษก มีดังนี้

๑. ธรรมปฐมสมโพธิ

ธรรมปฐมสมโพธิ เป็นคัมภีร์เทศน์เรื่องที่ ๑ ใช้เทศน์ประกอบในพิธีพุทธาภิเษกของล้านนาเมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์จบแล้ว แต่งด้วยร้อยยาว เนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงประวัติของพระพุทธเจ้าตั้งแต่ครั้งยังเป็นพระโพธิสัตว์สั่งสมพระบารมีมาจนกระทั่งได้เสวยพระชาติเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ และได้ตรัสรู้อนุตรสัมโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้าในปัจจุบันชาติ ได้บำเพ็ญพุทธกิจหลังจากการตรัสรู้ ด้วยการเสด็จออกเผยแผ่ประกาศพระสัทธรรมที่ตรัสรู้นั้นแก่มหาชนตลอดระยะเวลา ๔๕ พรรษา สุตท้ายของธรรมเป็นการพรรณนาอานิสงส์แห่งการฟัง และการสร้างธรรมปฐมสมโพธิ ว่ามีอานิสงส์มาก

แนวคิดที่ปรากฏในธรรมปฐมสมโพธิ

แนวคิดที่ปรากฏในธรรมปฐมสมโพธิ แสดงให้เห็นถึงพุทธประวัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ที่ได้ตั้งความปรารถนาจะบรรลุพระโพธิญาณเพื่อการสิ้นภพสิ้นชาติและโปรดบรรดาเวไนยสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้นจากกองทุกข์ทั้งปวงนั้นด้วย ธรรมปฐมสมโพธิแสดงให้เห็นถึงน้ำพระทัยที่เด็ดเดี่ยวในการสละราชสมบัติ พระมเหสี พระราชโอรส เพื่อประโยชน์สุขของมหาชนส่วนใหญ่ แสดงให้เห็นถึงพระวิริยอุตสาหะที่ได้ทรงบำเพ็ญเพียรจนกว่าจะได้ตรัสรู้แม้เมื่อตรัสรู้แล้วอาศัยพระมหากรุณาธิคุณที่อยู่ในน้ำหระทัย เสด็จเที่ยวจาริกประกาศธรรมพุทธบริษัทได้มีโอกาสเข้าถึงพระนิพพานบรรลุวิมุตติภาวะเช่นเดียวกับพระพุทธองค์ การเลือกพระธรรมเทศนาผูกนี้มาแสดงเป็นกัณฑ์แรก ก็เพื่อประกาศให้ผู้ร่วมพิธีจะได้ทราบถึงพุทธประวัติของพระพุทธองค์ผู้ทรงพระคุณเป็นเอกประการ ซึ่งมีผลต่อการปลุกศรัทธาให้แก่ผู้ร่วมพิธีนั่นเอง

๒. ธรรมสิทธิธาตุออกบวช

ธัมม์ลัทธิธาตต์ออกบวช คือพระธรรมเทศนาที่ใช้เทศน์ประกอบพิธีพุทธภิเษก แบบล้านนา กัณฑ์ที่ ๒ ต่อจากธัมม์ปฐมสมโพธิ แต่งด้วยร้อยยาว เนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึง พุทธประวัติตั้งแต่เริ่มปรารถนาเป็นพระพุทธเจ้า และจะได้ลัทธิพยากรณ์ในสำนักของพระพุทธเจ้า ที่ปิงกร สิ่งสมบารมีสร้างโพธิสมภารมาจนกระทั่งได้เกิดเป็นเจ้าชายสิทธัตถะ และได้ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้าประกาศพระศาสนาดับขันธปรินิพพาน พิธีถวายพระเพลิงพุทธสรีระ พระอัญญาภิเษกเป็นพระบรมสารีริกธาตุ

แนวคิดที่ปรากฏในธัมม์ลัทธิธาตต์ออกบวช

แนวคิดที่ปรากฏในธัมม์ลัทธิธาตต์ออกบวชนั้น ก็ไม่แตกต่างไปจากแนวคิดที่มีอยู่ในธัมม์ปฐมสมโพธิมากนักแต่ก็เป็นการประกาศย้ำให้เห็นถึงพุทธคุณแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงมีต่อโลกนี้เป็นเอกอนันต์ การใช้พระธรรมเทศนาที่มีเนื้อหาเหมือนกันมาเทศน์ในเวลาใกล้เคียงกันนี้ น่าจะเป็นการประกาศองค์คุณของผู้เป็นศาสดาและประกาศหลักธรรมอันเป็นคำสอนในศาสนานี้ต่อผู้ร่วมพิธี เพื่อเป็นการยืนยันถึงพระพุทธคุณทั้งในเชิงประวัติศาสตร์ให้ประจักษ์และสร้างคุณค่าให้เกิดขึ้นในใจของผู้ร่วมพิธี ให้เกิดศรัทธาความเชื่อความเลื่อมใสรวมไปถึงการสำรวมใจให้เป็นสมาธิแน่วแน่ มีความเป็นเอกภาพร่วมกันคือ เชื่อมั่นในองค์คุณของพระพุทธเจ้า อันจะทำให้ความรู้สึกส่วนใหญ่ของผู้ร่วมพิธี พุ่งตรงไปหาพระพุทธรูปที่กำลังทำพิธีพุทธภิเษกอยู่นั้น เป็นประดุจพระพุทธองค์เมื่อครั้งยังดำรงพระชนมอยู่ และบำเพ็ญพุทธกิจต่างๆ โดยอาศัยเรื่องราวที่ปรากฏในวรรณกรรมทั้ง ๒ ผูกดังกล่าวมาเป็นปัจจัยปลุกเร้าผู้ร่วมพิธีมีความเชื่อความเลื่อมใสในพระพุทธเจ้ามากยิ่งขึ้น เมื่อผู้ร่วมพิธีประกอบไปด้วยศรัทธาปสาทจิตแล้วย่อมส่งผลให้เขาเหล่านั้นเป็นพุทธศาสนิกชนที่ดีของพระพุทธศาสนาต่อไป

๓. ธัมม์พุทธภิเษก

ธัมม์พุทธภิเษก คือพระธรรมเทศนาที่ใช้เทศน์ประกอบพิธีพุทธภิเษกล้านนา เป็นกัณฑ์ที่ ๓ ต่อจากธัมม์ลัทธิธาตต์ออกบวช แต่งด้วยภาษาบาลีเป็นร้อยยาวโบราณ เนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงธรรมะที่พระองค์ทรงตรัสรู้ และพระพุทธกิจที่พระองค์ทรงปฏิบัติมาใช้ธัมม์ผูกนี้ถือว่าธรรมะและพุทธกิจของพระพุทธองค์ เป็นพุทธคุณที่สำคัญและตอนท้ายมีคำกล่าวอาราธนาพระบารมีและองค์ความรู้ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้มา เช่น อริยสัจ ๔ โสฬสญาณ ๑๖ ญาณ ๓ และโพธิปักขิยธรรม ๓๗ เป็นต้น ให้มาประดิษฐานอยู่ในองค์พระพุทธรูปที่ทำพิธีพุทธภิเษก

แนวคิดที่ปรากฏในธัมม์พุทธภิเษก

แนวคิดที่ปรากฏในธัมม์พุทธภิเษกนี้ มีลักษณะใกล้เคียงกันกับธัมม์ปฐมสมโพธิ และธัมม์ลัทธิธาตต์ออกบวช คือการประกาศให้เห็นถึงพุทธคุณแห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่ทรงมีพระมหากรุณาธิต่อโลกนี้เป็นเอกอนันต์ อนุภาคที่แตกต่างไปจากพระธรรมเทศนา ๒ กัณฑ์แรกที่ผ่านมาคือ การเน้นให้เห็นพุทธวิธีที่ทรงปฏิบัติเพื่อก้าวเข้าสู่วิมุตติความหลุดพ้นคือ การพิจารณา

ทางสุดโต่ง ๒ สายคือ อุตตะกิละมะถานุโยค การบำเพ็ญเพียรด้วยการทรมานตนอย่างสูงสุด และกามะสุขัลลิกานุโยค การเสวยสุขในปัญญาคุณทั้ง ๕ ทรงพบว่าแนวทางการปฏิบัติเช่นนี้ ไม่สามารถทำให้บรรลุโมกขธรรมได้

จากเสียงพิน ๓ สายที่พระอินทร์เสด็จลงมาติดถวายเป็นพิงเพื่อเตือนสติพระโพธิสัตว์นั้น ทำให้ทราบว่า การเคร่งนักก็ไม่ได้ ทางที่ดีที่สุดก็คือ การเดินทางสายกลางที่เรียกว่า **มัชฌิมาปฏิปทา** จึงได้พัฒนาแนวความคิดนั้นมาเป็นปัจจัยในการพิจารณาถึงบารมีที่ได้ทรงปฏิบัติบำเพ็ญมาตั้งแต่อดีตชาติ จนถึงปัจจุบันชาติ ทรงทบทวนหลักแห่งปฏิจจสมุปปาทอันเป็นปัจจัยที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ในที่สุดก็สามารถตัดอวิชชา ตัณหา และกิเลส ทั้งหลายทั้งปวง มีจิตอันบริสุทธิ์ปราศจากอาสวะกิเลสทั้งปวง ทรงรู้แจ้งในญาณทั้ง ๓ คือ อะตังสะญาณ จุตูปะปาตะญาณ และ อาสะวัคชะยะญาณ ตรัสรู้อรินัย ๔ บรรรลุนุตรสัมมาสัมโพธิญาณเป็นพระพุทธเจ้าโดยสมบูรณ์

ในตอนท้ายของพระธรรมเทศนากัณฑ์นี้ มีการอาราธนาเอาพระพุทธรูป ที่ปรากฏตามพุทธรูป และญาณคือองค์คุณแห่งความรู้ที่พระพุทธรูปองค์ทรงค้นพบนั้น มาประดิษฐานในองค์พระพุทธรูปที่เข้าพิธีพุทธาภิเษก พร้อมกับขอให้เทวดา และมนุษย์ช่วยกันรักษาพระพุทธรูปนั้น ให้อยู่คู่พระพุทธศาสนาไปตราบ ๕๐๐๐ พระวัสสา รวมถึงการกล่าวอ้างว่าบรรดาพุทธบริษัทที่ร่วมกันฟังเทศน์ธัมมจักกัปปวัตตนสูตร ได้บรรลุอรินัยผลมีโสดาบัน สกิทาคามี อนาคามี และอรหันต์เป็นจำนวนมาก

จากพระธรรมเทศนากัณฑ์ดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงกุศลโลบาย **ในอันที่จะย้าให้พุทธศาสนิกชนทั้งหลายได้ทราบซึ่งพุทธประวัติความเป็นมาของพระบรมศาสดา การฟังและการปฏิบัติตามธรรมของพระองค์ท่าน** รวมถึงการช่วยอุปถัมภ์บำรุงพระบวรพุทธศาสนาให้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบต่อไปชั่วกาลนาน

๔. ธัมมธัมมะจักกัปปะวัตตะนะสูตร

ธัมมธัมมะจักกัปปะวัตตะนะสูตร คือพระธรรมเทศนากัณฑ์แรกของพระพุทธเจ้า ทรงแสดงแก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ ท่านคือ ท่านโกณฑัญญะ ท่านวัปปะ ท่านภัททิยะ ท่านมหานามะ และท่านอัสสชิ หลังจากตรัสรู้แล้ว เป็นวรรณกรรมประเภทร้อยแก้วความเรียง แต่งโดยยกบทบาทที่เป็นบทตั้งแล้วพรรณนาความไปจนจบผูก พระธรรมเทศนากัณฑ์นี้ใช้เทศน์ประกอบ พิธีพุทธาภิเษกแบบล้านนาโดยนำมาเทศน์เป็นกัณฑ์สุดท้ายของพิธีกรรม คล้ายกับจะประกาศ โดยนัยว่า พระพุทธรูปองค์นี้ดำเนินผ่านลำดับขั้นตอนต่างๆ ตามพุทธประวัติและผ่านการตรัสรู้แล้วใจความกล่าวถึง **มัชฌิมาปฏิปทา** ที่พระพุทธรูปองค์ทรงเลือกเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อการตรัสรู้ พร้อมทั้งแสดงมรรค ๘ ประการคือ

สัมมาทิฎฐิ ความเห็นชอบ **สัมมาสังกัปปะ** ความดำริชอบ **สัมมาวาจา** เจรจาชอบ

สัมมากัมมันตะ ทำการงานชอบ **สัมมาอาชีวะ** เลี้ยงชีพชอบ **สัมมาวายามะ** เพียรชอบ **สัมมาสติ** ระลึกชอบ **สัมมาสมาธิ** ตั้งจิตมั่นชอบ และกล่าวถึงอริยสัจ คือความจริงอย่างประเสริฐที่ทำให้มนุษย์เป็นพระอริยบุคคล มี ๔ อย่าง คือ **ทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค** เรียกเต็มว่า ทุกข ทุกขสมุทัย ทุกขนิโรธ และทุกขนิโรธคามินีปฏิปทา เมื่อพระพุทธองค์ ทรงตรัสรู้และแสดงพระธรรมเทศนา ธรรมะจักกัปปวัตตนะสูตรนั้นก็บังเกิดมหัศจรรย์ไปทั่วหมื่นโลกธาตุ ฟ้าร้อง แผ่นดินไหว น้ำมหาสมุทร บังเกิดคลื่นตีฟอง เสียงแห่งพระธรรมเทศนาดังขึ้นไปถึงสวรรค์ทุกชั้น **เมื่อจบพระธรรมเทศนาแล้วท่านโกณฑัญญะได้บรรลุธรรมวิเศษเป็นพระอรหันต์** ทูลขออุปสมบทต่อพระพุทธองค์ฯ ทรงประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทาให้อุปสมบทเป็นพระสงฆ์รูปแรกในพระพุทธศาสนา

แนวคิดที่ปรากฏในธัมมจักกัปปวัตตนะสูตร

แนวคิดที่ปรากฏในธัมมจักกัปปวัตตนะสูตรไม่เหมือนกับพระธรรมเทศนา ๓ กัณฑ์แรกดังกล่าวมา คือไม่มีการกล่าวถึงพุทธประวัติในพระธรรมเทศนากัณฑ์นี้ แต่กล่าวถึงธรรมะที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้มา หากจะเปรียบพุทธกิจที่ทรงกระทำในครั้งนี้ก็ถือเป็นการนำเสนอเรื่องที่พระพุทธองค์ทรงค้นพบคืออริยสัจ ๔ นั้น แก่ปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ เมื่อท่านเหล่านั้นรับรองและเห็นชอบด้วยแล้วก็พร้อมที่ปฏิบัติตามแนวที่พระพุทธองค์ทรงแสดงสั่งสอนนั้น

พิธีพุทธาภิเษกก็ต้องการแสดงนัยนี้แก่บรรดาผู้ร่วมพิธีมาตั้งแต่ต้นว่า พระพุทธรูปซึ่งเคารพแทนองค์พระบรมศาสดาสัมมาสัมพุทธเจ้า ได้ผ่านขั้นตอนและกระบวนการต่างๆ เหมือนเมื่อครั้งยังดำรงพระชนม์อยู่ทุกประการ การนั่งฟังพระสงฆ์เทศน์ ก็เปรียบประดุจดั่งพระสาวกฟัง พระพุทธองค์เทศน์ในครั้งอดีต เมื่อพิธีพุทธาภิเษกจบลงแล้วก็ถือว่าพระพุทธรูปองค์ที่เข้าพิธีนั้นบรรลุพุทธภาวะอย่างสมบูรณ์ เพียงแต่การเทศน์และเผยแผ่ประกาศพระสัทธรรมนั้นได้มอบให้พระสงฆ์สาวกเป็นผู้รับหน้าที่แทนพระพุทธองค์นั่นเอง

๕. ธัมมพิมพาพิลาป

ธัมมพิมพาพิลาป จัดเป็นวรรณกรรมแสดงอารมณ์เรื่องหนึ่งของล้านนาเป็นบทสรุปความของการเทศน์ธัมมพิมพาพิลาป หรือธัมมสิทธาตถ์ออกบวช เนื้อหาส่วนใหญ่กล่าวถึงพุทธประวัติตอนที่เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบวช ละทิ้งพระนางพิมพา พระราหุล พระราชวัง นางสนมกำนัล และพระราชสมบัติทั้งปวง อีกทั้งยังเป็นการรำพันและตัดพ้อต่อว่าของ พระนางพิมพา ผู้เป็นมเหสีซึ่งเศร้าโศกเสียใจที่พระราชสวามีเสด็จออกไปบวชทอดทิ้งให้พระนางเธอเป็นหม้ายอยู่กับพระโอรส

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ ผู้เชี่ยวชาญในการประกอบพิธีพุทธาภิเษก ทำให้ทราบว่าในอดีตมักจะนิมนต์พระสงฆ์เทศน์ธัมมพิมพาพิลาป ต่อจากธัมมสิทธาตถ์ออกบวชด้วย ๑ กัณฑ์ แต่ภายหลังมาเห็นว่าความในธัมมพิมพาพิลาปไม่ค่อยสอดคล้องกับพิธีกรรม อีกทั้งยังเป็นการ

กระชับเวลาให้พอเหมาะกับการเทศน์ การสวด และการประกอบพิธีอย่างอื่นด้วย เพื่อให้ทันทำพิธี เบิกพระเนตรพระพุทธรูปองค์ใหม่ในเวลารุ่งอรุณ ในปัจจุบันนี้จึงไม่ค่อยนิยมนำธัมมพิมพาพิลาป มาเทศน์ แต่เพื่อเป็นการอนุรักษ์ประเพณีและเพื่อให้เห็นร่องรอยของธัมมพิมพาพิลาปอยู่ จึงได้ใช้กาพย์พิมพาพิลาปมาอ้อ หรือແ່ล່ประกอบท้ายการเทศน์ธัมมสิทธาตถ์ออกบวช และนิยม ปฏิบัติกันมาถึงปัจจุบัน

กาพย์ ซึ่งเป็นคำประพันธ์ชนิดหนึ่งของล้านนาส่วนใหญ่เป็นบทสรุปความของ พระธรรมเทศนาภักดิ์หนึ่ง ซึ่งมักจะเอาเนื้อหาที่สำคัญ ลึกซึ้งกินใจมาแต่งโดยฉันทลักษณ์ ที่เรียบง่ายแต่แฝงไว้ด้วยถ้อยคำโวหารที่งดงามและอลังการ

อุดม รุ่งเรืองศรี กล่าวว่

คำประพันธ์ประเภทกาพย์ของล้านนา...เป็นคำประพันธ์ที่ใช้กันในหมู่สงฆ์ โดยนิยมในการใช้แต่งคำสอน หรือบทสรุปภักดิ์ของการเทศน์มหาชาติ คำประพันธ์ดังกล่าวจึงมี หน้าที่เป็นกาบ คือทำหน้าที่หุ้มห่อคำประพันธ์หรือเนื้อหาคำสอน...(อุดม รุ่งเรืองศรี, ๒๕๔๓ : ๓๐)

กาพย์พิมพาพิลาปเริ่มต้นตั้งแต่การเชิญชวนให้ศรัทธาทิ้งหลายตั้งใจฟัง แล้วแต่งดำเนินความไปโดยตอนต้นกล่าวถึงพุทธประวัติตอนเจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกบวช ณ ฝั่งแม่น้ำ โอนมา ละทิ้งพระนางพิมพา พระราหุล พระราชวัง นางสนมกำนัล และราชสมบัติ ทั้งปวงตอนท้ายกล่าวถึงการรำพันและตัดพ้อต่อว่าพระนางพิมพาผู้เป็นมเหสีซึ่งเศร้าโศกเสียใจ ที่พระราชสวามีเสด็จออกบวชแต่สุดท้ายพระนางก็อนุโมทนาปรารถนาจะออกบวชด้วย

แนวคิดที่ปรากฏในกาพย์พิมพาพิลาป

แนวคิดที่ปรากฏในกาพย์พิมพาพิลาป คือการตัดพ้อต่อว่าที่พระราชสวามีทิ้งตน และลูกออกไปบวช และกล่าวถึงความรัก ความห่วงใย ที่สตรีมีต่อบุรุษผู้เป็นสามี กล่าวถึงความรัก ระหว่างสามี ภรรยา และบุตร ว่าเป็นสายใยที่เชื่อมผูกพันกันอย่างแน่นแฟ้น

การที่เจ้าชายสิทธัตถะสามารถเสียสละความรักความผูกพันนี้ โดยทรงคำนึงประโยชน์ ที่จะเกิดต่อมหาชน นับว่าเป็นการเสียสละอย่างสูงสุด แม้พระนางพิมพาเอง แสดงความรัก ความอาลัยที่มีแต่พระราชสวามีเพียงใดก็ตาม แต่ในที่สุดพระนางเองก็อนุโมทนาในการกระทำ นั้นโดยตรัสว่า ถ้าเจ้าชายสิทธัตถะได้บรรลุธรรมแล้วได้เป็นพระพุทธเจ้าแล้ว ขอให้กลับมารับเอา พระนางและ พระราหุลราชโอรสไปบวชด้วยในภายหลัง

บทสวด และคาถา มีดังนี้

บทสวดประกอบด้วยบทสวดมนต์ ๗ ตำนาน บทสวดพุทธานิเชก บทสวดเบิกพระเนตร และคาถา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพุทธานุทธานคาถาที่พระพุทธเจ้าเปล่งอุทานในตอนเช้าเสวยวิมุตติสุข หลังจากตรัสรู้แล้ว และคาถาต่างๆ ที่ใช้เสกหรือบริกรรมในตอนสำคัญๆ ได้แก่ คาถาปิดตาพระเจ้า คาถาไขตาพระเจ้า และคาถาพรมน้ำพระพุทธนิเชกแต่พระพุทธรูป

การสวดมนต์ คือการที่พระสงฆ์สามเณรสาธยาย หรือท่องพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า หรือพุทธคาถาให้พุทธบริษัททั้งหลายฟัง ในล้านนาเรียกว่า “สูตร” การสูตรตามแบบพระพุทธรูปศาสนา ของล้านนานั้น สันนิษฐานว่า เดิมทีก็เป็นการท่องบ่นทรงจำพระธรรมและพระวินัย ตามแบบที่ โบราณจารย์ได้ปฏิบัติมาอันเป็นรูปของหนึ่งของการถ่ายทอดพระไตรปิฎกในทาง มุขปาฐะในอดีต มีการท่องจำอย่างเป็นระบบ แบ่งสายการสืบทอดด้วยวิธีการท่องจำมาเป็นเวลา นานแล้ว (เสฐียรพงษ์ วรรณปก : ๒๕๔๓, ๑๒ - ๑๕)

เมื่อการสวดถูกนำมาใช้พิธีกรรม จนกลายมาเป็นรูปแบบของศาสนพิธีถึงปัจจุบันนี้ การสูตรมนต์ของพระสงฆ์สามเณรในล้านนาจะใช้ทำนองร้อยแก้ว คือการสวดติดต่อกันไปเรื่อยๆ จนจบไปแต่ละบท เมื่อจบบทแล้วพระสงฆ์ผู้เป็นประธานก็จะนำขึ้นต้นบทสวดต่อไป การสวดมนต์ ในแต่ละพิธีจะมีพระเถระเป็นประธานสงฆ์นำสวด ๑ รูป และมีพระสงฆ์ผู้ร่วมประกอบพิธี ๕ รูป บ้าง ๙ รูปบ้าง แล้วแต่กรณีพระสงฆ์เหล่านี้จะสวดมนต์ไปพร้อมๆ กัน บางรูปอาจหยุดพักหายใจ เป็นครั้งคราวก็ได้ในขณะที่รูปอื่นๆ ยังคงสวดต่อไป การสวดมนต์นี้ทำดั่งเป็นกิจวัตรคือการสวด มนต์ไหว้พระ ทำวัตรเช้า-เย็น หรือสวดในพิธีกรรมต่างๆ เช่น พิธีกรรมพุทธานุสัทธิกรรมพระพุทธรูป การเจริญพระพุทธรูป-มนต์สี่ชะตา เป็นต้น

การสวดในพระพุทธรูปศาสนาได้นำเอาพระสูตร พระคาถาต่างๆ ที่มีมาในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา อнуฎีกา หรือที่ปราชญ์ทางพระพุทธรูปศาสนาแต่ไว้นำมาขับ การขับนี้ตรงกับคำว่า “ธรรมคีตะ” หรือ “สรภัญญะ” ซึ่งหมายถึงนำพระธรรมมาขับร้อง วัตถุประสงค์ของการสวดมนต์ คือ

๑. สวดเพื่อสรรเสริญพระพุทธรูปคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณ
๒. สวดเพื่อขอพรจากสิ่งศักดิ์สิทธิ์ในพระพุทธรูปศาสนา คือพระรัตนตรัย
๓. สวดเพื่อป้องกัน และปิดเป่าความชั่วร้าย ภัยอันตรายต่างๆ ตามความหมายของคำว่า “ปริต” ซึ่งแปลว่าการป้องกัน
๔. สวดเพื่อสร้างขวัญและกำลังใจให้แก่ผู้ร่วมประกอบพิธีนั้นๆ
๕. สวดเพื่อให้เกิดความสำเร็จ และสมบูรณ์พร้อมตามจุดประสงค์ของการประกอบพิธี เช่น พิธีพุทธานุสัทธิกรรมพระพุทธรูป ให้มีความศักดิ์สิทธิ์ การสวดสี่ชะตาเพื่อให้อายุยืน เป็นต้น
๖. สวดเพื่อให้ทรงจำพระธรรมวินัยไว้ไม่ลืมเลือน

จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์ผู้ชำนาญการสวดมนต์ในการประกอบพิธีทางศาสนา ในแต่ละครั้ง ทำให้ทราบว่า การท่องบ่นจำบททำวัตร สวดมนต์ของพระสงฆ์สามเณรโดยทั่วไป นิยมใช้หนังสือสวดมนต์ดังนี้ คือ

๑. **สวดมนต์ฉบับหลวง** ของสมเด็จพระสังฆราช (สา ปุสฺสเทวมหาเถระ) ซึ่งพิมพ์ มาถึงครั้งที่ ๑๔/๒๕๓๑ โดยมหาหมากุฎราชวิทยาลัย มีจำนวน ๔๒๗ หน้า ถือเป็นหนังสือสวดมนต์ มาตรฐานของคณะสงฆ์ไทย

๒. สวดมนต์ฉบับภาคเหนือ รวบรวมและเรียบเรียงโดยนายทวี เชื้อนแก้ว ซึ่งพิมพ์มาถึงครั้งที่ ๒๒/๒๕๓๑ มีจำนวน ๒๖๖ หน้า ในล้านนาพระสงฆ์สามเณรส่วนใหญ่นิยมใช้หนังสือสวดมนต์ฉบับนี้

๓. หนังสือพับสูตรมนต์ตัน สูตรเบิกพระเนตร สมโภชพระพุทธรูป รวบรวมและเรียบเรียงโดยพระครูประจักษ์พัฒนคุณ จัดพิมพ์โดยพระครูสิริรัตน์สุนทรซึ่งพิมพ์มาถึง ครั้งที่ ๕/๒๕๓๗ จัดทำรูปหนังสือคล้ายกับพับสาโบราณ มีจำนวน ๒๑๐ หน้า นิยมใช้เป็นคู่มือ ในการสวดมนต์เมื่อมีพิธีสำคัญๆ เช่น พิธีพุทธาภิเษก และพิธีสืบชะตาเมือง เป็นต้น

วรรณกรรมที่ใช้ในพิธีพุทธาภิเษกแบบล้านนา บทสวด และคาถา ประกอบด้วย

๑. บทสวดมนต์ตัน (สูตรทั้งลำ)
๒. บทสวดเบิกพุทธาภิเษก
๓. บทสวดเบิกพระเนตร
๔. คาถา

บทสวดมนต์เหล่านี้สันนิษฐานว่าเป็นวรรณกรรมที่แต่งขึ้นมานานแล้ว เพราะพระสงฆ์ในประเทศไทยได้ใช้บทสวดมนต์ดังกล่าวติดต่อกันมาเรื่อย จนถึงเป็นหลักปฏิบัติอย่างหนึ่งของพระสงฆ์ที่จะต้องทำวัตร สวดมนต์เช้า-เย็น เป็นประจำทุกวัน วรรณกรรมเหล่านี้มีสำนวนการใช้ภาษาที่งดงาม เหมาะแก่การขับขานการเอื้อนเสียงเวลาสวดได้เป็นอย่างดี และยังพบว่าบทสวดแต่ละบทเป็นวรรณกรรมที่แต่งขึ้นตามธรรมเนียมนิยมของการประพันธ์ในภาษาบาลีซึ่งธรรมเนียมการแต่งคัมภีร์ คาถา และบทสวด ในดินแดนแถบตะวันออกเฉียงใต้ที่นับถือพระพุทธศาสนาเถรวาทมักจะได้รับอิทธิพลจากประเทศลังกาทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยเฉพาะในเขตล้านนานั้นได้รับอิทธิพลเกี่ยวกับเรื่องนี้โดยตรงเฉพาะรูปแบบการประพันธ์ที่ปรากฏในบทสวดเฉพาะที่ใช้ในพิธีพุทธาภิเษกแบบล้านนาโดยภาพรวมเท่านั้น

วรรณกรรมที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมพุทธาภิเษก หรือการอบรมสมโภชพระพุทธรูปตาแบบประเพณีล้านนา ที่ได้ยึดถือปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

ขั้นตอนการทำพิธีพุทธาภิเษกพระพุทธรูป

การทำพุทธาภิเษกพระพุทธรูปในเขตล้านนาไทยนั้น จากการศึกษาพบว่า มีขั้นตอนและพิธีกรรมส่วนใหญ่คล้ายคลึงกัน อาจมีเพิ่มเติมหรือตัดทอนออกไปบ้างตามความนิยมของแต่ละท้องถิ่น หรือตามความเหมาะสมของงานและสถานที่ที่จัดงานขึ้น โดยมากแล้วจังหวัดต่างๆ ที่อดีตเรียกว่าอาณาจักรล้านนาอันประกอบไปด้วยเมืองเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย และแม่ฮ่องสอน การทำพิธีส่วนใหญ่จะคล้ายคลึงกันอาจจะมีข้อปลีกย่อยที่แตกต่างกันไปบ้างแต่ก็ไม่มากนัก ขั้นตอนการทำพิธีพุทธาภิเษกในล้านนามีดังนี้

ขั้นตอนที่ ๑

เป็นการเตรียมสถานที่ และวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้ในการประกอบพิธีพุทธาภิเษก สำหรับสถานที่นั้น ส่วนใหญ่จะใช้ศาสนสถานซึ่งเป็นที่ประดิษฐานของพระพุทธรูปองค์ที่จะประกอบพิธีพุทธาภิเษกนั้น เช่นอุโบสถ วิหาร ศาลาการเปรียญ ศาลาบาตร หอสวดมนต์ กุฏิสงฆ์ โดยทำ ความสะอาดจัดเตรียมอาณาบริเวณให้เรียบร้อยสวยงาม ถ้าภายในวัดนั้นมีลานต้นโพธิ์ ด้วยก็ให้ทำความสะอาดปิดกวาดบริเวณลานต้นโพธิ์นั้นให้เรียบร้อยเพราะสมมุติให้เป็นโพธิ์บังลังก์ ที่เจ้าชายสิทธัตถะประทับนั่งบำเพ็ญเพียรในวันตรัสรู้ การจัดเตรียมสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ใน พิธีพุทธาภิเษก มีรายละเอียดดังนี้

๑. **พระพุทธรูป** และองค์ที่จะทำพิธีพุทธาภิเษกนั้น ให้ใช้ผ้าขาวเช็ดให้ทั่วทั้งองค์แล้วนำ ชี้อึ้งแท้มาแผ่เป็นแผ่นปิดพระเนตร และของพระพุทธรูปไว้ด้วย ในขณะที่ปิดชี้อึ้งให้บริกรรมคาถา ว่า “**ทิพพจกขุ สมมตจกขุ ปรณญจกขุ พุทธจกขุ ธมมจกขุ สงฆจกขุ ปวทรวย สวาทิ**” ๓ จบ จากนั้นจึงเย็บผ้าขาวเป็นกรวยยอดแหลม สวมคลุมไว้ที่พระเศียรของพระพุทธรูปโดยถือ ตามสมมติว่าว่าองค์เจ้าชายสิทธัตถะเมื่อครั้งยังเป็นนักบวชบำเพ็ญเพียรอยู่ยังมีกิเลส **ตัณหา อวิชชา ห่อหุ้มยังมิได้ดวงตาเห็นธรรม** ในการนี้นิยมอาราธนาพระเถระผู้ใหญ่ผู้เป็นประธานสงฆ์ ในพิธี สรงน้ำชำระร่างกายให้สะอาดเพื่อเป็นการขจัดมลทินต่าง ๆ ในร่างกายด้วยน้ำขมิ้นส้มป่อย แล้วก็ดำเนินการปิดชี้อึ้งและสวมกรวยผ้าขาว จากนั้นให้ท่านเขียนคาถาปัจฉยาการ ๓ บท คือ

ปฏิจจสมุปบาท คือบทธสวด อวิชชาปจฺจยา สงฺขารา สงฺขารปจฺจยา ฯลฯ

พุทธอุทยานคาถา คือบทธสวด ยทา หเว ปาตุภวนฺติ ธมฺมา ฯลฯ

อเนกชาติ คือบทธสวด อเนกชาติ สํสารํ ฯลฯ

คาถาดังกล่าวนี้จะเขียนลงใน**สุวรรณบัตรหลายคำ** คือแผ่นทอง (เหลือง) **หรือหิรัญ บัตรหลายเงิน** ได้แก่แผ่นเงิน บางแห่งอาจใช้ใบลานหรือใบตาลแทนก็ได้ วางหลายเงินหลายคำ ดังกล่าวไว้บนตักพระพุทธรูป หากเป็นพระพุทธรูปขนาดเล็กก็ให้สอดไว้ที่ใต้ฐานพระ

๒. **ล้อมรั้วราชวัตร** รอบแท่นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปทั้ง ๔ ด้าน เพื่อเป็นการแบ่งกันให้ ภายในรั้วราชวัตรเป็นเขตแดนที่บริสุทธิ์และศักดิ์สิทธิ์

๓. **จัดตั้งโต๊ะหมู่บูชา** ไว้บริเวณด้านหน้าพระพุทธรูปองค์ที่จะทำพิธีพุทธาภิเษก โต๊ะหมู่บูชานั้นตั้งกระถางรูป เชิงเทียน แจกันดอกไม้ พุ่มเงินพุ่มทอง และเครื่องบูชาตามสมควร ตั้งราวเทียน สำหรับปักเทียนชี่้อึ้งอย่างดี จำนวน ๙ แท่งเรียกว่า “**เทียนนพทรคุณ**” หากมีการพุทธาภิเษก วัตถุประสงค์อื่น ๆ ร่วมด้วยก็ให้ตั้งตู้เทียนชัยพุทธาภิเษกไว้ตรงบริเวณประตูรั้วราชวัตรด้านหน้าพระพุทธรูป วางโองน้ามนต์ไว้ด้านซ้ายและด้านขวา ด้านละ ๑ ชุด พร้อมปักเทียนมงคลซ้ายขวาไว้ในโองน้ามนต์ ด้วยโองน้ามนต์ ๑ แท่ง

๔. **จัดตั้ง “อาสนาจองคำ”** คือพระแท่นบรรทมของพระพุทธเจ้า ไปด้วยเสื่อ ตั้งหมอนอิง

สามเหลี่ยมไว้ ๑ ใบ ล้วนนามักเรียกบริขารนี้รวมกันว่า “สาตอ่อนหมอนผา” อาราธนาพระพุทธรูปปางไสยาสน์ไว้บนแท่นนี้ ๑ องค์ สองข้างของแท่นจงคำตั้งเครื่องสูงจำลองคือ พัดข้าว จาวมร เฝิงฉัตร ละแอบังวัน ไม้เท้าไม้ว่าไว้ด้านละ ๑ ชุด

๕. จัดเครื่องอัฐบริขาร และของอันควรค่าแก่สมณโภค คือผ้าไตรจีวร บาตร ธรรมกรก กรองน้ำ กล่องเข็ม ด้าย มีดโกน ไม้เท้า รองเท้า ตาลบัตร ชั้นโตกสำหรับใส่ภัตตาหาร ชั้นน้ำล้างหน้า ไม้สีฟัน เสื้อ หมอน หมอนสามเหลี่ยม ผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน ผ้านิสิตหะปุณัฏ มุ้ง คนโท กระโถน เป็นต้น ตั้งไว้ในที่สมควรหน้าพระพุทธรูป

๖. จัดต้นโพธิ์ และต้นสาละ อย่างละ ๑ ต้น ขนาดสูงถึง ๑-๒ ศอก ปลุกลงกระถางวางไว้ตรงหน้าพระพุทธรูปที่จะทำพิธีพุทธาภิเษก นำหญ้าคาสดยาวขนาด ๑ ศอก จำนวน ๘ กำมัดให้เรียบร้อย แล้วปูวางไว้ใต้ร่มต้นโพธิ์ อาราธนาพระพุทธรูปปางสมาธิ ขนาดหน้าตักกว้าง ๕-๙ นิ้ว ๑ องค์ ประทับนั่งบนหญ้าคาบัลลังก์ใต้ต้นโพธิ์นั้น ด้านหน้าพระพุทธรูปตั้งสูง หรือชั้นขนาดใหญ่ ใส่น้ำให้เกือบเต็ม ๑ ใบ ใช้ซี่ผึ้งปั้นรูปพญานาคราช ๑ ตัว ใส่ลงในสลุงนั้น และจะหาภาตทองใบเล็ก จำนวน ๔ ใบ ทำให้จมซ้อนกัน ๓ ใบ ทำให้ลอยน้ำ ๑ ใบ พร้อมกับจัดหารูปปั้นหรือแกะสลักรูปม้ากัณฐกะ ๑ ตัว โคอุสุภราช ๑ ตัว วางในบริเวณนี้ด้วย

๗. ตั้งหม้อน้ำดินเผาใหม่ ๔ ใบ ใส่น้ำให้เต็ม ใช้ผ้าขาวหุ้มปากหม้อ แล้วนำไปตั้งไว้ ๔ มุมของบริเวณพิธีภายในเขตรั้วราชวัตร น้ำที่ใส่ลงไปนั้นโดยมากใช้น้ำจากบ่อน้ำของวัดอันมีชื่อเป็นมงคลนาม ๙ วัด

๘. จัดตั้ง “แว่นสายตาพระเจ้า” ซึ่งเป็นกระจกสามอันติดตั้งอยู่ร่วมกันบนฐานไม้ติดเทียนซี่ผึ้งเล่มบาทไว้ที่กระจกแต่อัน ตั้งไว้ตรงหน้าพระพุทธรูปที่ประทับนั่งใต้ต้นโพธิ์

๙. ที่มุ่มของราชวัตรทั้ง ๔ มุม ตั้งต้นกล้วยน้ำว้า สูงประมาณ ๒ เมตร ปักข้อ ๖ สี่ ต้นละ ๑๐๘ ผืน ๔ ต้น และตั้งเทียนบูชาธาตุ ๔ ไข่มุมละ ๑ เล่ม

๑๐. ตั้งบาตรน้ำมนต์ ปักเทียนน้ำมนต์ ๑ เล่ม ใส่ฝักส้มป่อย ดอกสารภี ดอกคำฝอย ผิวมะกรูด ใบเฉียงพร้าว น้ำหอมและน้ำอบไทย เพื่อพระสงฆ์จะได้เสกน้ำพระพุทธรูปมนต์สำหรับอภิเษกสร่งน้ำพระพุทธรูปองค์ใหม่

๑๑. โยงด้ายสายสิญจน์ จากพระหัตถ์พระพุทธรูป องค์ที่เป็นพระพุทธรูปปฏิมาประธานในสถานที่แห่งนั้น แผลอกเป็น ๙ สายแล้วชิงด้ายโยงไปให้เป็นรัตนขาลาข่ายแก้ว ให้เต็มบริเวณมณฑลพิธี ปลายส่วนหนึ่งโยงไปหาพระสงฆ์พิธี เพื่อพระสงฆ์พิธีใช้อธิษฐานจิตเวลาเจริญพระพุทธรูปมนต์ และนำด้ายสายสิญจน์มาฝั้นกับใบคาตสอดเข้ากับเฉลว ๙ ชั้น แล้วนำไปโยงรอบราชวัตร

๑๒. จัดเครื่องกำนล สำหรับค่านับบูชาครูบาอาจารย์ของพระสงฆ์ และมีคนายกผู้ประกอบพิธี ซึ่งเรียกว่า “ขันตั้งหลวง” สิ่งต่าง ๆ ดังนี้

- กรวยดอกไม้ จำนวน ๔-๘-๑๒-๒๔-๓๖ หรือ ๑๐๘ แล้วแต่กรณี
- กรวยหมากพลู จำนวน ๔-๘-๑๒-๒๔-๓๖ หรือ ๑๐๘ แล้วแต่กรณี
- หมาก ๑,๓๐๐ ๓๐๐
(จำนวน ๑๓ โหม หมาก ๑ โหม มีค่า ๑๐๐ หมากพันสาม คือหมาก ๑๓ โหม)
- เปี้ย ๑,๓๐๐
(จำนวน ๑๓ ตัว เปี้ย ๑ ตัวมีค่า ๑๐๐ เปี้ย ๑,๓๐๐ คือ เปี้ย ๑๓ ตัว)
- หมาก ๔ ชุด ๔ ท่อน
- ผ้าขาว ผ้าแดง ยาวผืนละ ๑ วา
- เทียนขี้ผึ้งอย่างดี น้ำหนักเทียน ๑ บาท ๑ คู่ หนัก ๑ เฟื้อง ๑ คู่ เทียนเล็ก ๔ คู่
- ข้าวเปลือก ๑๐ ลิตร ข้าวสาร ๑ ลิตร (ล้านนาเรียกข้าวเปลือกหมื่น ข้าวสารพัน)
- รูปปั้นพระพิฆณุ และตัวแป๋ง (ลูกตุ้มน้ำหนักที่ใช้กับเครื่องชั่ง) อย่างละ ๑ ตัว
- เงิน ๓๐๐ บาท
- เสื้อใหม่ ๑ ผืน
- หม้อดินเผาใหม่ ๑ ใบ
- กระบวยใหม่ ๑ อัน
- ทัพพีใหม่ ๑ อัน
- พัดใบตาลใหม่ ๑ อัน
- กล้วยน้ำว่าดียบ ๑ เครือ
- มะพร้าว ๑ ทะลาย ตาล ๑ ทะลาย ต้นอ้อย ๔ ลำ

๑๓. จัดอาสนะสำหรับพระสงฆ์นั่งเจริญพระพุทธมนต์ สวดเบิก และธรรมาสน์แสดงพระธรรมเทศนา จัดสถานที่สำหรับให้ศรัทธาประชาชนมานั่งร่วมประกอบพิธี ทั้งในตอนกลางคืนและตอนใกล้รุ่งเช้า จัดเตรียมสังฆทานและปัจจัยบูชาภัณฑสวด ที่จะถวายแด่พระสงฆ์สามเณร และมัคทายกผู้ประกอบพิธี พร้อมจัด **“ขันแก้ว ๕ โกฎาก”** คือพานใหญ่ใส่ดอกไม้รูปเทียน ซึ่งแบ่งออกเป็น ๕ ส่วน และพานดอกไม้สำหรับสมาทานศีล ไว้ให้เรียบร้อยด้วย

ขั้นตอนที่ ๒

พิธีพุทธาภิเษก จะเริ่มเมื่อเวลาประมาณ ๑๙.๐๐ น. เป็นต้นไป โดยจะอาราธนาเจ้าอาวาสวัดที่ประกอบพิธีนั้น หรือคฤหัสถ์ที่เป็นเจ้าภาพ เป็นประธานนำพิธีจุดรูปเทียนบูชา พระรัตนตรัย มัคทายกซึ่งทางล้านนาเรียกว่า **“อาจารย์วัด”** กล่าวคำบูชาไฟไหว้พระ ประเคนพานดอกไม้ขอสมาทานเบญจศีล เมื่อรับศีลเสร็จแล้วอาราธนาพระเถระที่เจริญด้วยอาวุโส มีความชำนาญในการแสดงพระธรรมเทศนาแบบล้านนา ให้เป็นผู้กล่าววโหฬารสรรเสริญพระพุทธคุณ ที่ล้านนาเรียกพิธีนี้ว่า **“ยกคุณพระเจ้า”** โดยให้เจ้าภาพจุดเทียน ๕ ส่วน ถวายเป็นพุทธบูชา เมื่อกกล่าวคำ

ยกคุณพระพุทธเจ้าเสร็จเรียบร้อยแล้ว มีคนยากจะเป็นผู้อาราธนาพระปรีตและกล่าวคำชุมนุมนเทวดา อินทร์พรหม รับทราบการทำพิธีมหามงคลนี้จากนั้นพระสงฆ์พิธีทั้งหมดจะเจริญพุทธมนต์ซึ่งเรียกว่า“สูตรตั้งลำ”หรือ“สูตรมนต์ตัน” จากนั้นจะอาราธนาพระสงฆ์องค์ธรรมกถึก ที่เป็นนักเทศน์แสดง พระธรรมเทศนา ๕ กัณฑ์ คือ กัณฑ์ปฐมสมโพธิ กัณฑ์สิทธาตถ์ออกบวช กัณฑ์พุทธาภิเษก และ ธรรมะจักกัปปะวัตตะนะสูตร ขึ้นเทศน์ตามลำดับ พบว่าบางแห่งถ้าหากต้องการให้พิธีกรรมใช้เวลาน้อยลงก็อาจตัดทอนลงเหลือเพียง แต่กัณฑ์ปฐมสมโพธิ และกัณฑ์พุทธาภิเษกก็ได้ พระธรรมเทศนา ๒ กัณฑ์ นี้ขาดไม่ได้สำหรับพิธีนี้

เมื่อแสดงพระธรรมเทศนาจบแล้วจะอาราธนาพระภิกษุสามเณรสวดเบิกพุทธาภิเษก ๔ วาร โดยเริ่มต้นตั้งแต่วาร ๑ เรื่อยไปจนกระทั่งถึงวาร ๔ คือ

วาร ๑ เอโส โน สตถา ฯลฯ

วาร ๒ ตสฺสฺสฺ เย วรตถา ฯลฯ

วาร ๓ อถโข โส ภควา ฯลฯ

วาร ๔ โส ปฐมาภิสมพุทฺโธ หุตฺวา ฯลฯ

และมักจะจบวาร ๔ ในเวลาประมาณ ๒๔.๐๐ น. เหล่าสตรีพรหมจรรย์ที่บวชนุ่งขาวห่มขาว จะตื่นขึ้นมา เพื่อช่วยกันทำพิธีกวาดข้าวมธุปายาส คือ ข้าวที่หุงหรือกวนด้วยน้ำผึ้ง น้ำอ้อย น้ำตาล ถั่ว งา นม เนย กะทิ เมื่อกวาดเสร็จแล้วจะป็นเป็นก้อน จำนวน ๔๙ ก้อน ใส่ไว้ในพานเพื่อถวายแด่พระพุทธรูปใหม่ในตอนเช้า

เมื่อเวลารุ่งอรุณ ซึ่งทางล้านนาเรียกว่า “ยามที่หันลายมือเส้นหลวง” คือ สามารถมองเห็นเส้นลายมือที่เป็นเส้นหลักได้ ถึงเวลานั้นประธานสงฆ์ หรือเจ้าภาพงานก็จะจุดเทียนนวทรคุณ ๙ เล่ม ล้านนาเรียกว่า “เทียนหล่มบาท” ซึ่งหมายถึง นวโลกุตระธรรมทั้ง ๙

พระสงฆ์ผู้ประกอบพิธีพุทธาภิเษกจะเริ่มเจริญพระพุทธมนต์ ธรรมะจักกัปปะวะตะนะสูตร เบิกพระเนตร เมื่อเจริญพระพุทธมนต์เรื่อยมาจนกระทั่งถึงธรรมะจักกัปปะวัตตะนะสูตร บทว่า จกฺขุ อุทฺปาตี ญาณํ จกฺขุ อุทฺปาตี ปญญา จกฺขุ อุทฺปาตี วิชชา ฯลฯ พระมหาเถระผู้เป็นประธานพระสงฆ์พิธี ก็จะปลดผ้าขาวที่ห่มเศียรพระพุทธรูป และทำพิธีไขดาพระเจ้า คือแกะเอาซี่ผึ้งที่ใช้ปิดตาสะทอนแสงยามอรุณส่องเข้าที่พระเนตร ทั้งนี้พบว่าบางแห่งก็เอาแว่นสายตาสะทอนแสงเทียนหรือแสงจากไฟฉายส่องเข้าที่พระเนตรของพระพุทธรูป บางแห่งก็เพียงแต่กลับด้านที่หันเข้าหาพระพุทธรูปออกมาเท่านั้น ขณะที่พระเถระแกะซี่ผึ้งออกนั้นจะมีการลั่นฆ้องชัยและประโคมดนตรี จากนั้นจึงถวายข้าวมธุปายาส ตามแบบที่นางสุชาดาถวายข้าวมธุปายาสแด่พระพุทธเจ้าในครั้งพุทธูปบาทกาล

เมื่อพิธีเสร็จแล้ว ก็จะถวายจตุปัจจัยไทยทาน เครื่องบูชากัณฑ์เทศน์กัณฑ์สวดแต่พระสงฆ์ผู้ประกอบพิธีพุทธาภิเษก พระสงฆ์อนุโมทนาให้พระ บางแห่งพบว่ามีการทำบุญตักบาตร

และถวายภัตตาหารเข้าด้วย พิธีพุทธาภิเษกนั้นมีจุดสำคัญอยู่ที่การไขพระพุทธรเจ้า หรือเบิกพระเนตร เมื่อไขตาพระพุทธรเจ้า หรือเบิกพระเนตรแล้วพระมหาเถระประธานพระสงฆ์ผู้ประกอบพิธี พระมน้ำพระพุทธรมนต์แต่พระพุทธรูปใหม่ ก็ถือว่าเป็นการอบรมพระเจ้าสิ้นสุดลงแล้ว พระเจ้า หรือพระพุทธรูปนั้น ก็บรรลุปุทธภาวะเป็นตนเป็นองค์โดยสมบูรณ์แล้ว และพิธีพุทธาภิเษก ก็สำเร็จลงอย่างสมบูรณ์

การประกอบพิธีพุทธาภิเษกแบบล้านนาคือ มีเครื่องประกอบพิธีเป็นจำนวนมาก ส่วนใหญ่ แล้วเครื่องประกอบพิธีทุกอย่างล้วนมีความหมายอยู่ในตัวที่สามารถอธิบายความได้

เครื่องประกอบพิธีกรรมอบรมสมโภชพระพุทธรูปนี้ ถือเป็นเครื่องสักการะพระพุทธรูปโดยตรง เพราะผู้ประกอบพิธีที่นำเครื่องเหล่านี้มาถวายเป็นพุทธรูป จะทำตามพุทธประวัติและเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพระจริยาวัตรของพระพุทธรเจ้าทั้งหมด เครื่องสักการะ และวัตถุที่ใช้ประกอบ พิธีพุทธาภิเษก มีดังต่อไปนี้ (มณี พยอมยงค์-ศิริรัตน์ อาศนะ, ๒๕๓๘ : ๔๘-๗๒)

ผ้าขาวคลุมพระเศียรพระพุทธรูป (สวยสุขหัวพระพุทธรเจ้า) จากการศึกษาพบว่าทุกภาคของประเทศไทย เมื่อทำการอบรมสมโภชพระพุทธรเจ้านั้น เมื่อนำพระพุทธรูปใหม่เข้าสู่พิธี นิยมใช้ผ้าขาวมาเย็บเป็นสวดยหรือกรวยสวมพระเศียรไว้ไม่ให้เห็นพระพักตร์ตลอดเวลาที่ทำการ พิธีพุทธาภิเษก เพราะสมมติว่าผ้าขาวนี้คืออวิชชา และกิเลสอันเป็นเครื่องห่อหุ้มให้ใจมนุษย์ ลุ่มหลง ไม่รู้ ความจริง ๘ ประการคือ ไม่รู้ทุกข์ ไม่รู้เหตุเกิดแห่งทุกข์ ไม่รู้ความดับทุกข์ ไม่รู้ทางแห่งความ ดับทุกข์ ไม่รู้อดีต ไม่รู้อนาคต ไม่รู้ทั้งอดีตและอนาคต ไม่รู้ปฏิจกสมุปบาท

เมื่อทำพิธีเสร็จแล้วพระสงฆ์ผู้เป็นประธานจะปลดเอากรวยผ้าขาวนี้ออก เป็นการเผยให้เห็นถึงการบรรลุปุทธภาวะ รู้แจ้งเห็นจริงในธรรมวิเศษทั้งปวง ผ้าที่ใช้ทำ “สวย” หรือกรวยนั้นนิยมเอาไปทำวัตถุมงคลเครื่องราง ผ้ายันต์หรือตะกรุด เชื่อกันว่าป้องกันสิ่งชั่วร้ายและภูติผีปีศาจได้ **ขี้ผึ้งปิดตาพระเจ้า** ได้แก่ขี้ผึ้งที่ใช้ปิดพระเนตรพระพุทธรเจ้าที่เข้าสู่พิธีอบรมสมโภชคนโบราณถือว่า พระพุทธรูปองค์ใหม่ที่สร้างขึ้นแม้จะสำเร็จรูปแล้วอย่างสวยงาม ก็ถือว่ายังไม่เป็นรูปเคารพที่สมบูรณ์ ต่อเมื่ออบรมสมโภชเสียก่อนจึงจะเป็นพระพุทธรูปอย่างแท้จริง การนำขี้ผึ้งปิดตาออก ก็เท่ากับทำได้ **ตรัสรู้พ้นจากอวิชชาทั้งปวงนั่นเอง**

ทั้งนี้ในขณะที่นำพระพุทธรูปองค์ใหม่มาประดิษฐานในบริเวณราชวัตรแล้ว พระสงฆ์ หรือเจ้าหน้าที่ผู้รู้พิธี จะนำเอาขี้ผึ้งแท้ที่ทำให้อ่อนตัวแล้วนำไปปิดที่พระเนตรของพระพุทธรูป ที่จะทำพิธีพุทธาภิเษก เมื่อพระสงฆ์ประกอบพิธีพุทธาภิเษกไปถึงตอนทำพิธีไขตาพระพุทธรเจ้า หรือพิธี เบิกเนตรพระมหาเถระผู้เป็นประธานสงฆ์จะเปลื้องผ้าขาวที่คลุมพระเศียร พระพุทธรูปออกแล้ว แกะขี้ผึ้งที่ปิดพระเนตร พระกรรมออกไส่พานที่เตรียมไว้ ขี้ผึ้งเหล่านี้ถือว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์ ใช้หุงทำสีผึ้งทาปากเพื่อให้เกิดเสน่ห์เมตตามหานิยม บ้างก็ใช้เป็นสีผึ้งทาแผลที่เกิดจากไฟไหม้ น้ำร้อนลวก รวมทั้งป้องกันภูติผีปีศาจจัญตรายได้ทั้งหมด

ราชวัตร หมายถึงรั้วพิธี ร้วมวงกลม หรือเขตแดนที่ศักดิ์สิทธิ์สำหรับใช้ประกอบพิธีมงคล มาตั้งแต่โบราณกาล อาจสานด้วยไม้ไผ่หรือใช้ไม้จริงก็ได้ การทำราชวัตรในพิธีพุทธาภิเษกนี้แม้จะไม่มีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับพุทธประวัติแต่อย่างใด แต่นิยมทำขึ้นเพื่อให้เป็นการเหมาะสมกับพิธีมงคลมากกว่า

เทียน ที่ใช้ในพิธีพุทธาภิเษก ประกอบไปด้วย

- **เทียน ๑ คู่** สำหรับจุดที่โต๊ะหมู่บูชา อันเป็นธรรมเนียมเดิม นัยว่าเพื่อใช้บูชาพระธรรม และพระวินัย พบว่าบางแห่งเทียนด้านขวามือทำเป็นเทียนทอง และด้านซ้ายมือทำเป็นเทียนเงิน

- **เทียนชัยมงคล** ยาวประมาณ ๑.๕๐ เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๓ นิ้ว ตั้งไว้กลางมณฑลพิธี ใช้จุดเป็นพุทธบูชา ตั้งแต่เริ่มประกอบพิธีปลงกระทงเสร็จพิธี

- **เทียนธาตุ ๔** ยาวประมาณ ๑ เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๓ นิ้ว ตั้งไว้ที่มุมของราชวัตรทั้ง ๔ มุม นัยว่าใช้จุดเพื่อการบูชาธาตุดิน น้ำ ลม ไฟ อันเป็นส่วนประกอบของสังขารธรรมทั้งปวงในโลกนี้

- **เทียนพุทธวิปัสสี** ยาวประมาณ ๑ เมตร เส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ ๓ นิ้วแล้วปิดด้วยทองคำเปลว พบว่าบางแห่งใช้กระดาษทองตัดคั่นเป็นระยะ ตั้งไว้ตรงหน้าพระพุทธรูป นัยว่าใช้จุดเพื่อการบูชา “วิปัสสี” ซึ่งแปลว่า การเห็นแจ้ง หรือการเห็นอย่างวิเศษนั่นเอง

- **เทียนนวหรรค์ ๙ เล่ม** ยาวประมาณ ๑๒ นิ้ว เส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ ๑.๕ นิ้ว ใช้จุดเพื่อเป็นการบูชาพระนวลโลกุตตรธรรม ๙ วางไว้ที่หน้าพระพุทธรูปองค์ที่จะทำพิธีพุทธาภิเษกนั้น เทียนชัยมงคล เทียนชัยมงคลซ้ายขวา เทียนธาตุ ๔ และเทียนพุทธวิปัสสี เป็นการรับเอาทำเนียบมาจากพิธีพุทธาภิเษกของภาคกลาง ในล้านนาพบว่าหากพิธีพุทธาภิเษกนั้นถ้ามีวัตถุมงคลรวมอยู่ด้วย หรือเป็นการพุทธาภิเษกวัตถุมงคลโดยตรง ก็นิยมให้มีการจุดเทียนด้วย แต่ถ้าเป็นการพิธีพุทธาภิเษกพระพุทธรูปอย่างเดียว คงใช้เฉพาะเทียน ๑ คู่ ที่โต๊ะหมู่บูชา และที่นวหรรค์ ๙ แห่ง ใช้จุดในตอนทำพิธีเบิกพระเนตรเท่านั้น

อาสนาทองคำ คือที่ประทับของพระพุทธรเจ้า ที่เป็นเครื่องสักการะที่สำคัญอย่างหนึ่งหากพิจารณาตามเรื่องจะเห็นว่า อาสนานี้เป็นเครื่องสูงหรือเครื่องราชูปโภคของพระมหากษัตริย์คนโบราณถือว่าพระพุทธรเจ้า เป็นกษัตริย์มาก่อน แม้พระองค์จะเสร็จออกบรรพชาและตรัสรู้เป็นพระพุทธรเจ้า แต่ก็ยังถือเป็นพระมหากษัตริย์อยู่ อาสนาประกอบด้วยเตียงซึ่งมีขนาดต่างกันไปตามกำลังศรัทธาของทายาทายิกาจะทำถวาย มีลักษณะเป็นเตียงสลักเสลาหรือเขียนลายทองร่อนน้ำอย่างงดงาม มีเสา ๔ เสาตั้งต่อจากเตียงขึ้นข้างบน ทำเป็นกระจังมีเพดานหรือภาษาโบราณเรียกว่า “**ทุงมัน**” ทั้งหมดเขียนด้วยลายทอง หรือแกะสลักอย่างประณีต ด้านพระเศียรทำขอบไม้ กระจังสูงกว่าด้านล่าง บนอาสนาทองคำนั้นปูด้วย “**สาดบ่าง**” คือเสื่อที่ทำด้วยว่านขุนแผนซึ่งล้านนาเรียกว่า “**ตองสาด**” ใช้ก้านมาจักเป็นตอกแล้วนำมาสานเป็นเสื่อผืนยาวพอเหมาะกบอาสนา

ขลิบด้วยผ้าดั้น หรือฝ้ายลายทอง ๔ มุม เป็นมุมเฉียง ผสานกับการขลิบผ้าไปรอบสี่ และเรียกเสื้อนี้ว่า “เสียด่าง” หากไม่เย็บเฉียง ๔ มุม และไม่ขลิบด้วยผ้าเรียกว่า “เสียดองขาว” แล้วมีหมอนวางไว้ด้านหัวของจงคำเรียกว่า “หมอนผา” คือหมอน ๓ เหลี่ยม นับเป็นเรื่องสูงชนหนึ่งของล้านนา ใช้สำหรับพระมหากษัตริย์และเจ้าเมืองในสมัยโบราณ การทำหมอนผานั้น ใช้เย็บหมอนรูป ๓ เหลี่ยมคล้ายขวานแล้วมัดด้วยนุ่น หน้าหมอนปักด้วยลวดลายตามที่ได้เห็นงาม บางแห่งใช้ดั้นทองหรือดั้นเงินปักเป็นลวดลายงดงามหุ้มด้วยปลอกหมอนสีขาวหรือสีอื่นแล้วแต่ความเหมาะสมข้างอาสนาจงคำนี้ตั้งเครื่องท้าวห้าประการไว้

เครื่องท้าวห้าประการ คือเครื่องราชูปโภคหรือเครื่องใช้สอยของกษัตริย์ **อุดม รุ่งเรืองศรี** (๒๕๔๒ : ๒๑๕) กล่าวว่า “เครื่องท้าวห้าประการ หมายถึงเครื่องราชูปโภคหรือเครื่องใช้สอยของกษัตริย์ มักจะปรากฏในวรรณกรรมส่วนที่กล่าวเรื่องเครื่องทรงของกษัตริย์...บางแห่งกล่าวว่าเครื่องท้าวห้าประการ หมายถึงเครื่องที่แสดงความเป็นกษัตริย์...เรียกว่าเครื่องเทียมยศ”

เครื่องท้าวห้าประการจัดว่าเป็นเครื่องสูงแบบล้านนาที่ปรากฏนั้นมักใช้เป็นเครื่องในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาที่ล้านนาเรียกว่าการอบรมสมโภชพระเจ้าหรือพิธีพุทธภิเษก เป็นเครื่องสัญลักษณ์มีหน้าที่แสดงถึงการยกย่องฐานะพระพุทธรูปให้เกิดสถานะแห่งความศักดิ์สิทธิ์ ความขลัง และน่าเลื่อมใส มีลักษณะเฉพาะตัวรวมกันเป็นหมวดหมู่ซึ่งมีอยู่หลายชิ้น มักจะปักวางบนฐานเสียบที่ทำด้วยไม้

เครื่องท้าวห้าประการที่นำมาใช้ในพิธีพุทธภิเษกนั้น ก็น่าจะมาคตินี้ยกย่องว่าพระพุทธรูปทรงกำเนิดในราชตระกูลโดยเป็นอุภโตสุชาติ คือสูงส่งทั้งตระกูลฝ่ายพระราชมารดา เป็นกษัตริย์สุขุมชาติที่มีฐานะแห่งธรรมราชา คือเป็นพระราชาแห่งธรรม ดังนั้นจึงควรมีเครื่องราชูปโภคประดับพระราชอิสริยยศ เครื่องท้าวห้าประการหรือเครื่องเทียมยศนี้ประกอบด้วย

๑. เฝิงฉัตต์ คือฉัตรหรือกระพุ่มฉัตร
๒. พัดค้ำว คือพัดโบก
๓. จาวมอธ คือบังแทรก
๔. ละแ-บังวัน คือบังสุรย์
๕. ไม้เท้าไม้วา (ไม้เท้ายาว ๑ วา) มักทำห้วยนาคประดับ

อัฐบริขาร คือเครื่องใช้อันควรแก่สมณบริโศค ๘ อย่าง ได้แก่ สบง จีวร สังฆาฏิ บาตร มีดโกน เข็มเย็บผ้า ประคตเอว เครื่องกรองน้ำ ของเหล่านี้เป็นเครื่องแสดงออกถึงความเป็นนักบวชของพระพุทธรูป ปัจจุบันนี้อาจมีของใช้อย่างอื่นควรแก่สมณเพศใช้สอยที่ไม่ขัดกับพระธรรมวินัย เช่น ไม้เท้า รองเท้า ตาลปัตร ขันโตกสำหรับใส่ภัตตาหาร ขันน้ำล้างหน้า ไม้สีฟัน เสื้อ หมอน หมอนสามเหลี่ยม ผ้าห่ม ผ้าปูที่นอน ผ้าปูที่นั่ง มุ้ง คนโท กระโถน เป็นต้น

ต้นสาละ ตั้งไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์ถึงเมื่อครั้งที่พระนางสิริมหามายามีประสูติกาล เจ้าชายสิทธัตถะ ณ สวนลุมพินีวัน ใต้ต้นสาละ

ต้นโพธิ์ ตั้งไว้เพื่อเป็นอนุสรณ์ระลึกถึงเมื่อครั้งที่พระองค์ท่านนั่งตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ ณ โคนต้นพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งเป็นสหชาติที่เกิดขึ้นพร้อมกับการประสูติของเจ้าชายสิทธัตถะ

ม้ากัณฐกะ คือม้าที่เจ้าชายสิทธัตถะทรงขี่ขณะเสด็จออกมหาภิเนษกรรม ม้านี้เป็นสหชาติที่เกิดขึ้นพร้อมกับการประสูติของเจ้าชายสิทธัตถะ

หม้อขาว ๔ ใบ คือหม้อดินเผาทาสีขาวล้วน ใส่น้ำให้เต็ม ใช้ผ้าขาวหุ้มปากหม้อ แล้วตั้งไว้ ณ มุมทั้ง ๔ ของราชวัตร หมายถึงขุมทรัพย์ทั้ง ๔ ซึ่งเป็นสหชาติ ที่เกิดขึ้นพร้อมกับการประสูติของเจ้าชายสิทธัตถะคือ ขุมที่ ๑ ชื่อว่าเสโซ ขุมที่ ๒ ชื่อว่าเอโล ขุมที่ ๓ ชื่อว่าอุปโปโล ขุมที่ ๔ ชื่อว่าปุลนทริโก

โคสุภราช คือวัวตัวประเสริฐ ยังไม่ทราบที่มาแน่นอน บางท่านกล่าวว่าเป็นสหชาติอีกประการหนึ่ง ที่เกิดมาพร้อมกับเจ้าชายสิทธัตถะ ทรงใช้ในการประกอบพระราชพิธีแรกนาขวัญ เมื่อครั้งยังเป็นพระราชกุมาร แต่ความคิดหนึ่งอาจหมายถึงวัวซึ่งนำฝูงวัวทั้งปวง ซึ่งหมายความว่า พระพุทธเจ้าทรงเป็นผู้นำนั่นเอง

สหชาติของพระพุทธเจ้า ที่ปรากฏในพุทธประวัติมีอยู่ ๗ ประการ คือพระนางยโสธรา พระอานนท์ กาฬทายีอำมาตย์ ฉันทนะอำมาตย์ ม้ากัณฐกะ ต้นพระศรีมหาโพธิ์ ขุมทรัพย์ทั้ง (บำเพ็ญ ะวิน, ๒๕๓๑ : ๓๒)

คาเชียว ๘ กำ ในงานพุทธาภิเษกพระพุทธรูปนั้น จะนำเอาคาเชียวคือ ใบหญ้าคาสดขนาดยาวประมาณ ๑ ศอก มามัดด้วยดอกลำเจียก ๘ มัดแต่ละมัดมีขนาดประมาณหนึ่งกำมือแล้วทำเป็นแพวางไว้ใต้ฐานพระพุทธรูปองค์ที่จะทำพิธีพุทธาภิเษก หรือวางไว้ในที่สมควรแล้วอาราธนาพระพุทธรูปปางสมาธิ ขนาดหน้าตักกว้าง ประมาณ ๙ นิ้ว มาวางไว้บนแพหญ้าคานี้โดยทำตามตำนานที่ปรากฏในพุทธประวัติว่า วันที่พระเจ้าจะตรัสรู้นั้น ระหว่างทางที่พระองค์จะเสด็จไปสู่ ต้นศรีมหาโพธิ์นั้น โสตถิยะพราหมณ์เป็นเป็นชาวบ้านอาศัยอยู่ท้องถิ่นดังกล่าวไปเกี่ยวหญ้าคา เมื่อพบพระพุทธเจ้า จึงแบ่งหญ้าคาที่ตนนำมานั้นถวาย เพื่อใช้สำหรับรองนั่ง จำนวน ๘ กำ พระพุทธองค์ใช้ปูเพื่อประทับนั่งด้วยพุทธบารมี อาสนะหญ้าคากลายเป็นรัตนบัลลังก์สูง และ สวยงดงามยิ่ง เป็นเหตุให้พระยาวิสวดีมาราธิราชเมื่อทราบเรื่องนี้เข้าก็เกิดความอิจฉาในพระบารมี จึงยกกองทัพมารทั้งหลายนมาแย่งเอารัตนบัลลังก์ แต่ก็พ่ายแพ้ไป

อ่างน้ำกับการลอยถาด พุทธประวัติกล่าวว่า “เมื่อพระสิทธัตถะได้รับการถวายข้าวมธุปายาสที่ที่นางสุชาดาใส่ในถาดทองนำไปถวาย เมื่อรับถวายเสร็จแล้ว ก็ทรงนำถาดทองและข้าวมธุปายาสนั้นมาพิจารณาว่าจะทำอย่างไร ในที่สุดก็ทรงดำริว่าเราได้บำเพ็ญทุกขกิริยามาเป็นเวลานานถึง ๔๙ วัน ซึ่งเป็นเรื่องทำได้ยากและอุกฤษฏ์อย่างยิ่ง สมควรแบ่งข้าวมธุปายาสออกเป็น ๔๙ ก้อน และเสวยให้หมด ดังนั้น พระสิทธัตถะจึงทรงแบ่งข้าวและเสวยตามที่ทรงตั้งพระทัยไว้เมื่อเสวยอิ่มแล้ว เสด็จนำถาดทองไปลอยน้ำพร้อมกับตั้งสัตยาธิษฐานว่า “หากการบำเพ็ญของเราจะได้บรรลุนิพพานสูงสุดคือ

ตรัสรู้เป็นพระพุทธเจ้า ขอให้ธาตุทองนี้ไหลทวนกระแส น้ำขึ้นไปแล้วตั้ง ถูบาดาล หากไม่สำเร็จ สมดังปรารถนา ขอให้ธาตุไหลไปตามกระแส น้ำอย่างธรรมดาเถิด” เมื่อทรงตั้งสัตยาธิษฐานแล้ว ก็ลอยธาตุลงไป ทันใดนั้นได้เกิดเหตุมหัศจรรย์ขึ้น ธาตุทองนั้นลอยทวนกระแส น้ำขึ้นไปพอประมาณ แล้วดำดิ่งลงไปใต้บาดาล ไปตกกระทบเศียรพระยาภนาคราช แล้วไปซ่อนอยู่บนธาตุทองอีกสามใบ ที่พระพุทธเจ้าพระองค์ก่อนได้ทรงลอยธาตุด้วยกริยาอย่างกัน พระยาภนาคราชซึ่งกำลังหลับอยู่ได้ สะดุ้งตื่นขึ้นและกล่าวออกมาว่า “เราหลับไปเพียงครู่เดียว พระพุทธเจ้ามาตรัสรู้อีกแล้วหรือนี่” อ่างน้ำก็คือแม่น้ำเนรัญชรา ธาตุทองและข้าวมธุปายาสก็คือสิ่งที่นางสุชาดานำมาถวาย และรูปปั้น พระยาภนาคราช ก็หมายถึงพระยาภนาคราชนั่นเอง

พิธีทำข้าวมธุปายาส ขณะที่พรหมสงฆ์และทายกทายิกาบางส่วนทำพิธีพุทธาภิเษกนั้น ศรัทธา ประชาชนบางส่วนก็ช่วยกันกวนข้าวมธุปายาสให้ทันรุ่งอรุณที่จะถวายเป็นพุทธบูชาศรัทธาประชาชน จะตักข้าวมธุปายาสใส่พานหรือถ้วยใหญ่ ทำเป็นคำพอประมาณ จำนวน ๔๙ คำ ตามที่ปรากฏ ในพุทธประวัติ นำไปวางไว้บนโต๊ะที่ได้จัดเตรียมไว้แล้ว การถวายนั้นมีคนยาก หรือพระมหาเถระ ผู้เป็นประธานพระสงฆ์พิธี จะเป็นผู้กล่าวคำถวาย

แว่นสายตาพระเจ้า อุดม รุ่งเรืองศรี (๒๕๔๒) กล่าวว่า “เป็นเครื่องใช้ในพิธีกรรมการอบรม สมโภชพระพุทธรูป โดยเฉพาะพระประธานหรือพระพุทธรูปขนาดใหญ่ ลักษณะเป็นโครงไม้ตั้งบนฐาน สูงประมาณ ๑ ศอก ไม้ติดกับส่วนบนเพื่อทำให้เป็นสามแยก โดยให้ระยาปลายของทั้งสามแฉกนั้น ยาวเท่ากัน ติดกระจกเงาตัดกลมขนาดประมาณฝ่ามือเข้าที่ส่วนปลายของทั้งสามแฉกนั้น และอาจทำลวดลายประกอบบนโครงไม้ตามเห็นแต่สวยงาม...” (สารานุกรมวัฒนธรรมไทยภาคเหนือ เล่มที่ ๑๒, ๒๕๔๒ : ๖๔๑๐-๖๔๑๑)

แว่นสายตาพระเจ้านี้หมายถึงญาณ ๓ คือ อะตังสะญาณ จตุปะปาตะญาณ อาสะวกะยะญาณ ที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสรู้ มณี พยอมยงค์ (๒๕๓๘) กล่าวว่า

การตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า ใช้ความรู้คือดวงปัญญาทิพย์ตั้งแว่นส่องเพื่อเอาชนะกิเลสตัณหา เรียกว่าญาณ ๓ ที่เกิดขึ้นกับ พระพุทธเจ้าได้แก่

๑. อะตังสะญาณ แว่นคือความรู้ที่สามารถส่องเห็นอดีตชาติของพระองค์ที่ได้อุบัติขึ้น ในโลก บำเพ็ญบารมีมาโดยลำดับ เช่น ชาติที่อุบัติเป็นพระเทมีย์ใบ้ ชาติที่เป็นพระโอสถ และชาติ ที่เป็นพระเวสสันดร เป็นต้น ตามที่ปรากฏในนิบาตชาดกเป็นอดีตซึ่งเรียกว่า “พระเจ้าห้าร้อยชาติ” มีทั้งหมด ๕๔๗ เรื่อง

๒. จตุปะปาตะญาณ แว่นอันที่ ๒ คือ ความรู้ที่ส่องเห็นการเกิดของสัตว์ทั้งหลายทั้งอดีต และปัจจุบัน

๓. อาสะวกะยะญาณ แว่นอันที่ ๓ หมายถึงความรู้ที่ส่องให้เห็นความหมดสิ้นไปแห่งกิเลส และอาสวะทั้งหลาย ทั้งที่เป็นของหยาบและละเอียดให้หมดไป...

(มณี พยอมยงค์- สิริรัตน์ อาศนะ, ๒๕๓๘ : ๕๕-๕๖)

ข้อสี่ ๑๐๘ ผืน ที่ปักตามต้นกล้วย ณ มุมทั้ง ๔ ของราชวัตร หมายถึงฉัพพรรณรังสีคือรัศมี ๖ ประการ ซึ่งเปล่งออกจากพระวรกายของพระพุทธเจ้า นับตั้งแต่วันตรัสรู้เป็นต้นมา คือ

๑. นิละ สีเขียว เหมือนดอกอัญชัน
๒. ปีตะ สีเหลือง เหมือนหรวดาลทอง
๓. โลหิตะ สีแดง เหมือนตะวันอ่อน
๔. โอทาทะ สีขาว เหมือนแผ่นเงิน
๕. มัญญะ สีแดง เหมือนหงอนไก่
๖. ประภัสสร สีเลื่อมพราย เหมือนแก้วผลึก

แฉลว หรือ ตาแผลว ๗ ชั้น เป็นเครื่องรางชนิดหนึ่งของล้านนา เชื่อว่าตาของรุ้ง หรือเหยี่ยว ที่ล้านนาเรียกว่า แผลว เป็นสัตว์ที่มีสายตาไวมากสามารถมองเห็นสิ่งต่าง ๆ ได้รวดเร็ว การทำตาแผลว ๗ ชั้น ไว้ในพิธีก็เชื่อว่าจะป้องกันสิ่งที่ไม่ดีไม่งามไม่ให้กวนพิศนั้น ไม่เกี่ยวเนื่องกับพระพุทธประวัติ

ขันตั้ง หรือ เครื่องกำนล เป็นของค้ำบุบูชาตามธรรมเนียมไม่เกี่ยวเนื่องกับพุทธประวัติ

ขันดอก ๕ โกฐาก คือพานขนาดใหญ่ สำหรับใส่ดอกไม้ที่แบ่งเป็น ๕ โกฐาก หรือ พระปัญจรัตนะซึ่งหมายถึงพระพุทธรูป พระบต พระพุทธรบาท พระธาตุเจดีย์ ต้นพระศรีมหาโพธิ์, พระธรรม, พระสงฆ์, สมถกัมมัฏฐาน วิปัสสนากัมมัฏฐาน, และครู อุปัชฌาย์ อาจารย์ ทั้งหลาย จากการศึกษาพบว่าเครื่องประกอบพิธีเหล่านี้ชาวพุทธในล้านนานำมาใช้ เมื่อจะประกอบพิธีพุทธาภิเษก เพื่อให้เป็นอนุสสรณ์ระลึกเรื่องราวของพระพุทธเจ้า ตามที่ปรากฏในพุทธประวัติ และยังเป็นบุคลากริษฐาน แสดงให้เห็นถึงธรรมะบางประการที่สื่อออกมาทางวัตถุเหล่านี้ว่า มีความเกี่ยวข้องผูกพันกับพรพุทธเจ้าอย่างไร อย่างน้อยที่สุดเมื่อเสร็จพิธีแล้วก็จะตั้งถวายไว้เพื่อเป็นพุทธบูชา และเป็นเครื่องอุปโภคบริโภคเสมือนหนึ่งว่าพระพุทธเจ้ายังคงดำรงค์พระชนม์อยู่

ที่มา :

หนังสือ “พิธีพุทธาภิเษกพระพุทธรูปแห่งล้านนา” โดย พระครูสิริสุตาทิมนต์, ดร. (ศุภชัย สุทธิญาโณ) เจ้าคณะอำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน เนื่องในงานสมโภชปริณญาโท ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ศศ.ม.)

๔ พฤษภาคม ๒๕๖๔

พิธีเทวาทิเชก

โดย พระครูกิตติปริยัตินิเวศน์
เจ้าอาวาส วัดแม่สารป่าขาม
เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดลำพูน

พิธีเทวาทิเชก หรือพิธีพุทธาเทวาทิเชก เป็นการปลุกเสกเครื่องรางของขลังนานาประการ ในทางพระพุทธศาสนามีการศึกษาค้นคว้าประดิษฐ์คิดค้นวิธีการผลิตวัตถุมงคลด้วยกรรมวิธี หล่อโลหะ กสลัก ปั้น ปั้น พิมพ์ วัตถุดิบที่ได้มาจากธรรมชาติ ผลิตขึ้นมาเพื่อเป็นตัวแทนของ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระอริยสงฆ์สาวกองค์ที่มีความศักดิ์สิทธิ์ เมื่อผลิตวัตถุมงคล เครื่องรางของขลังเสร็จเรียบร้อยแล้ว ชาวพุทธนิยมนำมาประกอบพิธีพุทธาภิเชกเทวาทิเชก ปลุกเสกด้วยการเจริญพระพุทธมนต์คาถาบทต่างๆ หากฤกษ์ยามดี วัน เวลา สถานที่ วันที่เป็นมหาวัน มหาฤกษ์ เช่น วันเสาร์ ขึ้น ๕ ค่ำ เดือน ๕ ได้ฤกษ์ยามยามดีแล้วจึงเตรียมงานพิธีให้พร้อม อาราธนานิมนต์พระเถระผู้เข้มขลังขมังเวทย์ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย จนสามารถ มีวาจาที่ศักดิ์สิทธิ์พูดสิ่งใดออกไป สิ่งนั้นก็จริง บางรูปสามารถเสกใบมะขามเป็น ตัวต่อตัวแทน เดินบนน้ำ หายตัวได้ คงกระพันชาตรี หนั่งเหนียวพันแทงไม่เข้า โดดเด่นทางเมตตามหานิยม เป็นต้น รวมเรียกว่า พระเกจิอาจารย์ นิมนต์ท่านมาร่วมประกอบพิธีกรรมพุทธาภิเชก เทวาทิเชก

พิธีกรรมพุทธาภิเชกเทวาทิเชก เป็นพิธีกรรมที่ชาวพุทธทั่วโลก ต่างให้ความสำคัญกับ พิธีกรรมพุทธาภิเชกเทวาทิเชก โดยมีความเชื่อสืบต่อกันมาว่า เมื่อมีความประสงค์สร้างพระพุทธรูป ในรูปแบบ ทาง ลักษณะ หรือที่เรียกกันว่า ปางต่างๆ หรือจะเป็นพระพิมพ์ วัตถุมงคล เครื่องราง ของขลังทุกชนิด ผู้สร้างต้องวางแผนงาน ดูฤกษ์ยาม จัดหามวลสาร ทักษัมภาระ ทั้งที่เป็นโลหะ อโลหะ สะสาร จัดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ที่จะต้องใช่ จัดหาช่างหล่อโลหะ ช่างแกะสลัก ช่างปั้น ตรีเตรียมข้าวของเครื่องใช้ในพิธีบวงสรวงเช่นไหว้ พิธีพราหมณ์และพิธีกรรมนิยมสงฆ์ให้เรียบร้อย ถ้าผู้สร้างต้องการเททองหล่อพระพุทธรูป ต้องจัดพิธีพุทธาภิเชก แต่ถ้าหากว่าเป็นการปลุกเสก หรือสมโภชพระพุทธรูปที่ผ่านกระบวนการเททองหล่อ หลอม ตกแต่ง เป็นองค์พระพุทธรูป ที่สวยงามแล้ว ต้องประกอบพิธีเทวาทิเชกรวมอยู่ด้วย จึงเรียกโดยรวมกันอย่างแพร่หลายว่า พิธีกรรมพุทธาเทวาทิเชก เพื่อความสมบูรณ์ของพระพุทธรูป วัตถุมงคล

ตั้งแต่ครั้งพุทธกาล เพื่ออัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์มาสถิตมั่นอยู่ในองค์พระพุทธรูป โดยการ นิมนต์พระเถระมาเจริญพระพุทธมนต์ พระเกจิอาจารย์มานั่งปรกอธิษฐานจิตภาวนาเวทมนต์คาถา บทต่างๆ ประสิทธิ์ประสาทวิทยาคมประจุลงในองค์พระพุทธรูป วัตถุมงคล เครื่องรางของขลัง ทุกชนิด โดยการถ่ายปรมาณด้วยพลังจิตผ่านสายสิญจน์ที่โยงไปยังวัตถุมงคล ดังนั้น พิธีพุทธาเทวาทิเชก จึงเป็นพิธีสำคัญมาก มีขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมที่ละเอียด ประณีต มีผลสืบไปถึงการก่อสร้าง

วัด โบสถ์ วิหาร เจดีย์ เป็นต้น ล้วนแล้วแต่เป็นโบราณสถาน โบราณวัตถุที่สร้างขึ้นเพื่อประดิษฐาน พระบรมสารีริกธาตุ พระพุทธรูปปางต่างๆ เอาไว้ภายในเพื่อประกอบศาสนพิธีทางพระพุทธศาสนา ตามหลักพระพุทธศาสนาที่สืบทอดมาเป็นเวลากว่า ๒,๕๐๐ กว่าปี ให้ดำรงอยู่สืบไป

พุทธานุภาพ หมายถึง การสวดมนต์ สาธยายมนต์ เจริญพระพุทธรูป เป็นการสวดมนต์ ท่องบ่นคาถาต่างๆ หลายๆ ครั้ง หรือการกล่าวคำสรรเสริญบุริสลักษณะ ๓๒ ประการขององค์สมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้า โดยการสวดคาถาพุทธานุภาพตามวัน เวลาที่กำหนด พระเกจิอาจารย์นั่งปรก ภาวนาคาถาบทต่างๆ ประจุวิทยาคมความขลังความศักดิ์สิทธิ์ด้วยพุทธานุภาพ ธรรมานุภาพ สังฆานุภาพ ให้สิ่งสถิตอยู่ในองค์พระพุทธรูป พระพิมพ์ วัตถุมงคล เครื่องรางของขลังชนิดต่างๆ ที่นำมาเข้าร่วมพิธีกรรมพุทธานุภาพ

เทวาทิเชก หมายถึง การบวงสรวงเช่น ไห้ว ัญชัยสิ่งศักดิ์สิทธิ์ พรหม เทพ เทวดา มาร่วม พิธีกรรมพุทธานุภาพ เพื่อเพิ่มความขลังความศักดิ์สิทธิ์ของพระพุทธรูป พระพิมพ์ วัตถุมงคล เครื่องรางของขลังทุกประเภท ให้มีคุณภาพ มีประสิทธิภาพ บังเกิดมหิทธานุภาพที่มีความสมบูรณ์ ครบถ้วนทุกประการ ตามความเชื่อที่สืบต่อกันมาแต่โบราณกาล

มวลสาร หมายถึง วัสดุที่ได้จากธรรมชาติ ได้แก่ ไม้มงคล วาน แร่ธาตุ หิน ดิน ทราย น้ำ ข้าว กล้วย น้ำผึ้ง สิ่งต่างๆ ที่ได้จากธรรมชาติ และพระพุทธรูป พระเครื่อง เนื้อผง เนื้อโลหะ ที่ชำระดูแลรักษา นำมาเป็นส่วนผสมในการสร้างพระพุทธรูป พระเครื่อง เครื่องรางของขลังชนิดต่างๆ ขึ้นมาใหม่โดยการนำทัพสัมภาระชนิดต่างๆ มาตำ บด ให้ละเอียดจนเป็นผง หรือโลหะชนิดต่างๆ ที่หามาได้ นำมาใส่เพื่อความเป็นสิริมงคลในเบ้าหล่อหลอมรวมกับวัสดุใหม่ที่นำมาหล่อหลอม เพื่อเททองหล่อพระพุทธรูป รูปหล่อ รูปเหมือนของหลวงต่อต่างๆ

นั่งปรกอธิษฐานจิต หมายถึง การนั่งสมาธิ ท่องมนต์บ่นคาถา ในลักษณะตัวตรงก้มหน้า เรียกว่า นั่งปรก จนกลายมาเป็นนั่งปรกอธิษฐานจิต

เกจิอาจารย์ หมายถึง พระภิกษุผู้ประพฤติปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัยจนสามารถ บรรลุมรรค ผล นิพพาน สำเร็จเป็นพระโสดาบัน พระอนาคามี พระอรหันต์ เกิดมานสมาบัติ สามารถ เดินบนน้ำ เหาะเหินเดินอากาศได้ หายตัวได้ วาจาสิทธิ์ มีความสามารถเหนือมนุษย์ธรรมดา

เจ้าพิธี หมายถึง ผู้ควบคุมดูแลขั้นตอนกรรมวิธี การประกอบพิธีกรรมพุทธานุภาพ พิธีกรรมพุทธานุภาพ เป็นพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีอายุยืนยาวสืบทอดกันมาตั้งแต่ ครั้งพุทธกาล นิยมจัดขึ้นเนื่องในวาระโอกาสสำคัญๆ เช่น พิธีปิดทองฝังลูกนิมิต พิธีเททองหล่อ พระประธาน พระพุทธรูป เทวรูป สังฆรูป สร้างวัตถุมงคล เครื่องรางของขลัง โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นตัวแทนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระอรหันตสาวก พระเกจิอาจารย์ผู้ปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบตามพระธรรมวินัย เพื่อความเป็นสิริมงคล พุทธานุสสชาติ ธรรมานุสสชาติ สังฆานุสสชาติ

โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่สำคัญคือ เพื่อสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนนานคงถาวร ๕,๐๐๐ ปี
 พิธีกรรมเทวภิเษก เป็นพิธีของศาสนาฮินดูประกอบพิธีโดยพราหมณ์ มีความเป็นมายาวนาน
 ก่อนจะมีพระพุทธศาสนาเกิดขึ้น พระพุทธเจ้าทรงศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาจากสำนักพราหมณ์
 ฤๅษี ก่อนที่จะตรัสรู้ ลัทธิพราหมณ์เผยแผ่เข้าสู่ประเทศไทยก่อนพระพุทธศาสนา สังเกตได้จาก
 เทวาลัย เทวรูป ที่ถูกสร้างขึ้นบนแผ่นดินไทยเนิ่นนานมาแล้วมีอายุนับพันปี ดังนั้น พราหมณ์
 กับพุทธ จึงแยกกันไม่ออก เมื่อพระพุทธเจ้าตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้านั้น พระพรหม
 เป็นผู้อาราธนาพระพุทธเจ้าให้ทรงโปรดเวไนยสัตว์ การประกอบศาสนกิจศาสนพิธีทางพระพุทธ
 ศาสนายังต้องอัญเชิญเทวดา พระพรหม เสด็จลงมาฟังพระสงฆ์สาธยายมนต์ หรือการประกอบพิธี
 พุทธาเทวภิเษกขึ้นเพื่อถวายเครื่องบวงสรวงบูชาเทวดา ขอพรจากเทวดา ขอให้เทวดาทั้ง ๑๖ ชั้นฟ้า
 ๑๕ ชั้นดิน สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั่วทั้งสากลโลก โปรดช่วยดลบันดาลอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ให้เกิดความเป็น
 สิริสวัสดิ์พิพัฒนามงคลให้การประกอบพิธีกรรมประเสปผลสำเร็จสมบูรณ์มีประสิทธิภาพ

ทัศนคติทางสังคมที่มีต่อพิธีกรรมพุทธาเทวภิเษก ประชาชนให้ความสำคัญกับพิธีกรรมนี้
 มากเป็นพิเศษ เพราะทักคนที่เข้าร่วมพิธีเชื่อมั่นในพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ ประพฤติปฏิบัติตน
 เป็นพุทธบริษัทตามคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าด้วยการบริจาคทาน รักษาศีล
 เจริญภาวนา ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการประกอบพิธีกรรมพุทธาเทวภิเษก

ที่มา :

หนังสือ “คัมภีร์ไสยศาสตร์ ฉบับสมบูรณ์” โดย นายชัยมงคล โหรญาณโชติ, โรงพิมพ์เจริญรัตน์
 การพิมพ์, กรุงเทพฯ, ๒๕๓๘

พิธีสวดสะเดาะนพเคราะห์

โดย พระครูกิตติปริยัตินิเวศน์
เจ้าอาวาส วัดแม่สารป่าขาม
เลขานุการเจ้าคณะจังหวัดลำพูน

ศาสนาพุทธที่คนไทยเคารพนับถือกันอยู่นี้เกิดขึ้นในชมพูทวีปซึ่งปัจจุบันคือประเทศอินเดีย ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพราหมณ์ และยังมีเจ้าลัทธิอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก พระพุทธศาสนาเกิดขึ้นมาในท่ามกลางความเจริญรุ่งเรืองและยิ่งใหญ่ของศาสนาพราหมณ์ แม้ตระกูลศากยวงศ์แห่งองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็เคารพนับถือศาสนาพราหมณ์มาก่อนอย่างมั่นคง

เมื่อพระพุทธองค์ตรัสรู้พระสัพพัญญุตญาณแล้วเทศนาสั่งสอนเวไนยสัตว์ด้วยหลักธรรมที่คัดค้านต่อหลักคำสั่งสอนของศาสนาพราหมณ์ในทุกๆ ด้าน แต่ก็มีบางเรื่องที่พระพุทธองค์ทรงนำมาปรับใช้ให้ตรงกับหลักธรรมคำสั่งสอนของพระองค์ เช่น เรื่องพระพรหม พระพุทธองค์ทรงนำมาใช้ในหัวข้อพรหมวิหารธรรม การไหว้ทิศของศาสนาพราหมณ์ พระพุทธองค์ทรงนำมาใช้ในหัวข้อเรื่อง ทิศ ๖ เป็นต้น

ครั้นต่อมาหลังพุทธปรินิพพาน พิธีการต่างๆ ทั้งพุทธและพราหมณ์ยิ่งแยกกันไม่ออกผสมกลมกลืนกันแทบทุกเรื่อง ทั้งพิธีมงคลและอวมงคล บางพิธีเป็นของพราหมณ์ล้วน บางพิธีเป็นของพุทธล้วนๆ บางพิธีก็ผสมกัน เช่น พิธีการอาบน้ำดำหัวในแม่น้ำคงคาของพราหมณ์ ชาวพุทธนำมาปรับใช้ด้วยการประพรมน้ำพระพุทธมนต์ในพิธีมงคลต่างๆ แทน ในความหมายที่ว่า รดน้ำให้ถูกร่างกายภายนอกเพื่อฟอกหรือชำระสิ่งชั่วร้ายจากร่างกายและจิตใจ ให้เกิดความสุขเป็นสิริมงคลแทน ซึ่งการผสมผสานทางพิธีกรรมนี้มีใช้เรื่องเสียหาย ในเมื่อผู้ทำรู้สึกสบายใจ มีความหวัง มีขวัญกำลังใจในการดำเนินชีวิต เมื่อขวัญกำลังใจดีอารมณ์ดี สติปัญญาความคิดก็พลอยดีไปด้วย ซึ่งจะช่วยให้ผ่านพ้นปัญหาอุปสรรคและประสบความสำเร็จตามที่หวังไว้ การจัดพิธีกรรมต่างๆ จึงมีใช้เรื่องเหลวไหล ไร้สาระแต่ประการใด

ศาสนาพราหมณ์ มีคัมภีร์ศักดิ์สิทธิ์สูงสุด สำหรับเป็นหลักสูตรศึกษาในกลุ่มวรรณะของพวกตน เรียกว่า “ไตรเพท” หรือคัมภีร์พระเวท มี ๓ คัมภีร์ คือ

๑. ฤคเวท เป็นคำฉันท์บทสวดสรรเสริญเทพเจ้า
๒. ยชุรเวท บทสวดอันวอนในพิธีบูชายันต์ต่างๆ
๓. สามเวท รวมเพลงขับร้อง หรือสวดเป็นทำนองในพิธีบูชาัญญ

ต่อมาเพิ่มอาถรรพเวท หรือ อาถรรพณเวท อันว่าด้วยคาถาอาคมทางไสยศาสตร์เข้ามาอีก จึงรวมเป็น ๔ พราหมณ์ได้ใช้คัมภีร์ไตรเพทนี้สวดเสริมสิริมงคล และกำจัดทุกข์โศกโรคภัยต่างๆ ให้กับศิษยานุศิษย์และศาสนิกชนที่มาขอให้ทำพิธีให้

เป็นธรรมดาของทุกๆ ศาสนา ที่นอกจากจะมีหลักคำสอนอันเป็นแนวปฏิบัติของศาสนิกชน ผู้ศรัทธาเลื่อมใสแล้ว ยังมีพิธีกรรมต่างๆ พร้อมบทสวดทั้งที่เป็นพิธีมงคลและอวมงคล ประจำศาสนา อยู่ด้วย พิธีกรรมดังกล่าวนี้ที่ขาดไม่ได้ก็คือการสวดสรรเสริญคุณท่านผู้เป็นศาสดา หรือพระเป็นเจ้า ผู้ก่อตั้งศาสนา

สำหรับศาสนาพุทธเราก็มีบทสวดสรรเสริญพุทธคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ และมีบทสวด พระปริตร ภาษาบาลีเขียนว่า **ปริตฺตา** มีความหมายตามรูปศัพท์ว่า **ป้องกัน รักษา ค้ำครอง** ซึ่งพระสงฆ์ จะเลือกสรรบทสวดที่มีความหมายในทางป้องกันรักษาและค้ำครองผู้ฟัง และการสวดลักษณะนี้ เรียกว่า สวดมนต์ ซึ่งหมายถึง คำอันศักดิ์สิทธิ์ ที่พระสงฆ์คัดเลือกพุทธพจน์จากพระไตรปิฎกออกมา สวดด้วยบทที่มีความหมายตรงกับวัตถุประสงค์และลักษณะงาน

การสวดมนต์ โดยปกติเป็นหน้าที่ของพระสงฆ์ที่จะต้องท่องให้ได้จำได้ซึ่งพระสงฆ์ก็ถือเป็น กิจวัตรประจำวันที่จะต้องสวดสาธยายทุกเช้าค่ำ และเป็นที่ยืนยันว่า การสวดสาธยายมนต์ เป็นการสืบทอดอายุพระพุทธศาสนาช่วยอำนวยอานิสงส์ความสุขในปัจจุบันทั้งแก่ผู้ฟังและผู้สาธยาย เพราะช่วยระงับจิตมิให้ฟุ้งซ่านเกิดจิตเป็นสมาธิ แม้เพียงชั่วขณะหนึ่งก็นับว่าประเสริฐยิ่งนัก

โดยสรุป วัตถุประสงค์หลักของการสวดพระปริตรมี ๓ ประการ คือ

๑. เพื่อป้องกันภัยพิบัติทั้งปวง
๒. เพื่อความสำเร็จแห่งสมบัติทั้งปวง
๓. เพื่อกำจัดทุกข์ ภัย และโรคทั้งปวงให้หมดไป

การสวดพระปริตร หรือพุทธมนต์อีกลักษณะหนึ่งเกี่ยวเนื่องกับไสยศาสตร์ ทั้งนี้ก็เพราะว่า วันทั้งเจ็ดคือ วันอาทิตย์ วันจันทร์ วันอังคาร วันพุธ วันพฤหัสบดี วันศุกร์ วันเสาร์ วันราหู (วันพุธ กลางคืน) และอีกวันหนึ่งนอกจากทั้ง ๘ ชื่อดังกล่าวมานั้น สมมติกันว่ามีพระเกตุค้ำครอง จึงรวมเป็น ๙ เรียกว่า **นพเคราะห์**

ตามคัมภีร์โหราศาสตร์กล่าวว่า ในวันทั้งเจ็ดนี้มีเทวดาค้ำครองเกี่ยวข้องด้วยกำเนิดมนุษย์ อันอาจส่งผลให้เกิดคุณเกิดโทษให้เกิดทุกข์โศกโรคภัย ความสุขความเจริญรุ่งเรือง และอายุยืนยาว หรืออายุสั้นได้ จึงมีพิธีบูชา นพเคราะห์ เพื่อป้องกันภัยพิบัติและกำจัดอันตรายทั้งปวง อีกทั้งให้เกิดความสุขความสวัสดิ ความเจริญรุ่งเรืองและสิริมงคลแก่ชีวิตของตนได้

ความเป็นมาของพิธีดังกล่าวนี้ เนื่องด้วยพราหมณ์ทั้งหลายได้วิธีการบูชา นพเคราะห์เข้ามา เผยแพร่สั่งสอนก่อน ประกอบกับวิชาการเหล่านี้เกี่ยวข้องกับวิชาโหราศาสตร์ที่คนไทยทั่วไป พากันเชื่อถืออย่างสนิทใจเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว เมื่อนำเอาพิธีดังกล่าวมาประยุกต์รวมกันเข้ากับ พิธีทางพระพุทธศาสนาซึ่งพิจารณาดูแล้วไม่ขัดกัน เพราะหลักคำสอนและบทสวดในพระพุทธศาสนา ก็มีกล่าวถึงเทวดาที่อาจให้คุณให้โทษแก่มนุษย์อยู่บ้างแล้ว อีกทั้งผู้ที่จะเป็นเทวดาได้ก็ต้องเป็น

ผู้ประพฤติดีปฏิบัติชอบประกอบด้วย**เทวธรรม** คือความละเอียดต่อบาปกรรม และเกรงกลัวต่อความประพฤติชั่วเลวทรามจึงจะเป็นเทวดาได้ ทางพระพุทธศาสนาก็กองการบูชาผู้มีคุณธรรมว่าเป็นมงคลอย่างสูง ดังบาลีที่ว่า **บูชา จะ ปุชเชนิยานัง เอตัมมังคะละมุตตะมังฯ** ดังนั้นจึงเกิด พิธีการสวดพระพุทธมนต์เนื่องด้วยเทวดานพเคราะห์ขึ้น

คำว่า **“สะเดาะ”** ตามความหมายในพจนานุกรม ฉบับ ราชบัณฑิตยสถานว่า **“เป็นกริยา”** ทำให้หลุดออกมาด้วยคาถาอาคม เช่น สะเดาะโชตรวน” พูดให้ชัดก็คือ การสวดคาถา หรืออาคม ทำให้สิ่งที่ยึด หรือติดอยู่หลุดออกจากกันได้

คำว่า **“เคราะห์”** ตามพจนานุกรม ฉบับดังกล่าวให้ความหมายว่า **เคราะห์** เป็นคำนาม เรียกดาวเฉพาะ ๙ ดวง คือ อาทิตย์ จันทร์ อังคาร พุธ เสาร์ พฤหัสบดี ราหู ศุกร์ เกตุ ซึ่งถือกันว่า มีเทวดาประจำแต่ละดวงว่า **“ดาวนพเคราะห์”** และเรียกดาวพระเคราะห์ทั้ง ๙ ดวงรวมกันว่า **“ดาวนพเคราะห์”** ถือว่าเป็นดาวที่ส่งผลดีผลร้ายมาให้แก่คนที่ดาวดวงนั้นๆ เข้าเสวยอายุโดยไม่คาดหมาย เช่น **เคราะห์ดี**เคราะห์ร้าย แต่ส่วนมากนิยมพูดกันในทาง**เคราะห์ร้าย** เช่น **เคราะห์**หายามร้าย **เคราะห์**ร้าย และ**ฟาดเคราะห์** เป็นต้น

เมื่อนำ ๒ คำมารวมกันเป็นคำว่า **“สะเดาะเคราะห์”** จึงมีความหมายว่า **“การถอดถอนอิทธิพลของดวงดาว หรือเทพเจ้าประจำดวงดาว ซึ่งส่วนใหญ่มาให้โทษ (เคราะห์) ในตัวออกด้วยอำนาจคาถาอาคม”** แต่โดยทั่วไปมิใช่เพียงถอดถอนสิ่งที่เป็นโทษเป็นภัยออกจากตัวเท่านั้น ยังเป็นการใช้คาถาอาคมมาช่วยเสริมให้เกิดโชคลาภและความสุขสิริมงคลแก่ตนในขณะเดียวกันด้วย

พิธีสวดสะเดาะนพเคราะห์มีลำดับพิธี ดังนี้

เชิญคณะเจ้าภาพ จุดเทียน-ประเคนบาตรน้ำพระพุทธมนต์ ตามลำดับ

พระสงฆ์พิธีเริ่ม.....นะโม.....สรณคมน์.....โย จักขุมา.....นะโม ๘ บท....

แล้วต่อด้วยโอกาสอาราธนาเทวดามารับเครื่องพลีกรรม ด้วยบทบาลีคาถา ดังนี้

นะโม ตัสสะ ภาวะวะโต อระหะโต สัมมาสัมพุทธัสสะ ๓ จบ

ภะทันตา อัญฐะทิสาสุ เทวะตา สะหะ ปะริวารายะ อาคัจฉันตุ อาสะนา ปะภุคคัณหันตุ รักขันตุ สัพพะทา ยันตุ กัมมา สะมิขณันตุ เมมะ อิเม เทวา มะหาเตชา มะเหล็กขา มะหิทธิกา นานาทิสา สะมุคะตา ปะภุคคัณหันตุ ปุชิตัง ปุชาสะเนวะ ติฏฐันตุ ภูญันตุ โภชะนัง พะลิกัมมัง นานาพะยัญชนะสัมปันนัง สาสินัง โอทะนัง ะรังฯ

โอม อาทิตะยะเทวายะ อาทิตะยะปะริวารายะ เอหิ พะลิกัมมัง รักขายะ อาคัจฉันตุ อิมัง อาสะนัง ติฏฐันตุ ขิปปะมันตุ ภูญันตุ สะวาหะยะ เอเตนะ ปุเชนะ เอเตนะ สิทธิกัมเมนะ สัพพะสิทธิ ะวันตุ เต วันทิตะวา อาจารย์ะปาทั้ง สัพพะอันตะราโย วินัสสันตุ สัทธิพุทธา สัทธิธัมมา สัทธิสังฆา จะ อุตตะมา สัพเพ เทวา อาคัจฉันตุ ปุชิตุ คะหานัง เอวะมาสุ เทโว

มะหะยะโส อันระกาโล ทินโน ทินเน หัสสระรัง สิริสัมปันนัง สะคะณหิ วิมุตเต นะโม พุทธายะ นะโม อัมมายะ นะโม สังขายะฯ

อันการนบ้น้อมไหว้ต่อพระรัตนตรัยแก้วเจ้า ๓ ประการ ด้วยสัจจะคารวะจูงจักมีแก่ คณะเจ้าทั้งหลายเทอะฯ สัพพัญญูพระพุทธเจ้าตณทรงศรีคือ คมะมะนกะภาคะยะอันงาม ตนอันหัก เสียยังปาปะธรรม อันได้แก้วัญญะสงสารได้มคคะณูณตรัสรู้ธรรมด้วยตนด้วยดีฯ บัดนี้ เคะระหนาม อันเป็นกังวล อย่างผจญแพ้วจูงกลับหายไพลัน จูงให้ออยู่สุขสำราญด้วยเดชะบุญคุณ แห่งพระรัตนตรัยแก้วเจ้าทั้ง ๓ ประการ ไปช้วนชุกรยามเที่ยงแท้ดีหลีแต่เทอะฯ

โอกาสะ ดูราคะหะเจ้าทั้งหลาย ๙ ตน มีพระยาอาทิตย์ จันทร อังคาร พุร พฤษภดี ศุกร เสาร์ ราหู เกตุ ลักเนาเป็น ๙ แลอาทิตย์จตุรงค์ ราหู พฤษภดี จำหนึแลเสาร์เทคร้ว ราหูน้ำเนา ราหูเจือกเหล็ก ราหูมรณะและนวะคราสทั้ง ๙ เจ้ากู่ทั้งหลาย เทียนยอมเดียวเวียนวิภู ผัดไปมา ในทวาพะสะ ๑๒ ราศี ปี เดือน วัน ยามใจ ๑ บ่ขาดตามขนาดวงศาแห่งตนจึงได้ชื่อว่า คะหะนักรัตถุภัก

ในกาละบัดนี้ ท่านทั้งหลายตนใดตนหนึ่งก็ดี สองตนสามตนก็ดี สี่ตนห้าตนหกตนก็ดี เจ็ดตนแปดตนก็ดี แม้นทั้งมวลชุตนั้นก็ดี หากมาถูกต้อง มาข่มมาแลลักเนาซาตาแห่งมูละศรัทธา ผู้เข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรม แม้นว่ามาข่มมาแลมาถูกชั้นต้นชั้นกลางและ ชั้นปลายก็ดี แม้นเป็นปาปะก็ให้อกลับกลายโสมะชุตนชุตตัวแท้ดีหลี

บัดนี้ มูละศรัทธาผู้เข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรมบุชาก็ได้มาพร้อมเพรียงกัน ตกแต่งแปงยังเครื่องพลีกรรมบุชาทั้งหลายทั้งมวลสมควรแก่ท่านทั้งหลายคือข้าวน้ำ โภชนะอาหารแกงส้มแกงหวาน ข้าวต้มข้าวหนมและหมากพลูลูกส้มของหวานพริ้วตาล กล้วยอ้อยข่อยน้อยทุงซัยกวัดแกว่งไกวไปมาหยาดยายเรือเรื่องงามในสถานที่แห่งนี้บ่เท่าแต่นั้น ก็ได้ตกแต่งน้อมนำมายังข้าวตอกดอกไม้ลำเทียนมาเจาะตามบุชามีวรรณาประการต่างๆ แลสัตว์เดรัจฉาน อันควรเป็นราชะยานคือครุฑ เสือ สิงห์ หมานาค หนู ช้าง แพะ ไก่ ตามทิศ เสรีจคู่ชั้นแห่ง เจ้าทั้งหลายชุตนชุตตัวแล้วก็ประมวลมาตั้งไว้ในสถานที่แห่งนี้ เพื่อจักมาถวาย เป็นพลีกรรมบุชาแก่ท่านทั้งหลายในวันนียามนี้แท้ดีหลีฯ

บัดนี้ ขออาราธนาท่านทั้งหลายชุตนชุตตัวมีพระอาทิตย์เป็นเค้าจูงขึ้นชี้ทรงยัง ราชะทิพยานแห่งตนแล้วจูงมารับเอาเครื่องพลีกรรมบุชาทั้งหลายผู้นี้ตามทิศอันเป็นที่นั่งที่อยู่ แห่งตนตามอาคมอันจักอ่านถวายหมายเวนเกินให้อด้วยลำดับสันนี้เทอะฯ

เชิญเจ้าภาพจุดเทียนเครื่องพลีกรรม วันอาทิตย์

สังเวศดูราพระอาทิตย์ตนมีฤทธิเรื่องรุ่งได้ฟ้ามุ่งหันตนท่านอยู่ในเมืองชื่อว่า อัคคะสิตคานคร

ท่านจุงเสด็จลีลาขึ้นขี่ครุฑตัวองอาจจุงมารับเอาอัยเครื่องพลีกรรมบูชาสักการะข้าวน้ำโภชนะ
อาหารแกงส้มแกงหวานในสถานที่นี้ตามอาคมนี้แต่เทอะฯ

โอม อาทิตยะเทวายะ อาทิตยะเทวะคะณายะ ประริวารายะ เอหิ เอหิ อาคัจฉันตุ อิมัง
พะลิกัมมัง ภาคะยะสะวามิ สะวาหายะ อิมัง อาสะนัง ติฏฐันตุ ชิปปะมันตุ ภูญันตุ หุรุ หุรุ หุรุ
สะวาหายะฯ

โอม อาทิตยะเอีสานะทิสภาเค ฐิตะ สะหะ ประริวาเรหิ สัทธิง เอหิ อาคัจฉันตุ
นानาคะรัสสะ โภชะนัง ประริภูญันตุ อาทายะ อิมัง อาสะนัง อิมัง พะลิกัมมัง ติฏฐันตุ
ภูญันตุ หุรุ สะวาหายะฯ โย โส อาทิตตะยะเทวายะ อาทิตตะยะเทวะคะณายะ อาทิตตะยะ-
ประริวารายะ ระตะนะวัณโณ ระตะนะวัตโธ ระตะนะอาภาระระณะโสภิตโต โย โส อาทิตยะเทโว
มะหิทธิโก มะหานุภาโว เอหิ อาคัจฉันตุ ประริโภชะนัง ภูญันตุ หุรุ หุรุ หุรุ สะวาหายะฯ

ขอจุงหื้อมุละศรัทธาผู้เข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชา ได้พ้นจาก
เคราะห์นามทั้งปวงและได้อยู่สุขสวัสดิมีโชคชัยลาภะสักการะมีอายุหมั่นขวัญยืนเป็นดังท่าน
ได้เล็งโสดาบ้น วันนั้นเทอะฯ

บัดนี้ มุละศรัทธาผู้เข้าทั้งหลายขออาราธนาพระสังฆเจ้าได้โปรดเมตตาสดสะเดาะเคราะห์
ออกจากตนตัวแห่งมุละศรัทธาผู้เข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชา อันนี้ตามกำลัง
พระอาทิตย์ อันเป็นปาปะเคราะห์ บัดนี้เทอะฯ

เชิญเจ้าภาพจุดเทียนเครื่องพลีกรรม วันจันทร์

สังเวตุราพระจันทร์เทวบุตร ตนมรีศรีรังษีใส่องเรื่องรุ่งทั่วฟ้าท่านอยู่ในเมืองพาราณสี
จุงเสด็จลีลาขึ้นขี่เสื่อเหลืองตัวงามองอาจเสด็จไปในอากาศปานลม ท่านจุงมารับเอาอัยเครื่อง
พลีกรรมบูชาสักการะข้าวน้ำโภชนะอาหารแกงส้มแกงหวานในสถานที่นี้ตามอาคมอันนี้เทอะฯ

โอม จันทะเทวายะ จันทะเทวะคะณายะ ประริวารายะ เอหิ เอหิ อาคัจฉันตุ อิมัง
พะลิกัมมัง ภาคะยะสะวามิ สะวาหายะ อิมัง อาสะนัง ติฏฐันตุ ชิปปะมันตุ ภูญันตุ หุรุ หุรุ หุรุ
สะวาหายะฯ

โอม จันทะปุพพะทิสภาเค ฐิตะ สะหะ ประริวาเรหิ สัทธิง เอหิ อาคัจฉันตุ นานาคะรัสสะ
โภชะนัง ประริภูญันตุ อาทายะ อิมัง อาสะนัง อิมัง พะลิกัมมัง ติฏฐันตุ ภูญันตุ หุรุ สะวาหายะฯ
โย โส จันทะเทวายะ จันทะเทวะคะณายะ จันทะประริวารายะ เสตะวัณโณ เสตะวัตโธ เสตะ-
อาภาระระณะโสภิตโต โย โส จันทะเทโว มะหิทธิโก มะหานุภาโว เอหิ อาคัจฉันตุ ประริโภชะนัง
ภูญันตุ หุรุ หุรุ หุรุ สะวาหายะฯ

ขอจุงหื้อมุละศรัทธาผู้เข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชาได้พ้นจากเคราะห์

ทั้งปวง และได้อยู่สุขสวัสดิมีโชคชัยลาภสักการะมีอายุหมั่นขวัญยืนเป็นดังท่านได้เถิงโสดาบัน
วันนั้นเทอะฯ

บัดนี้ มุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลายขออาราธนาพระสังฆเจ้าได้โปรดเมตตาสดสวดเสเดาะเคราะห์
ออกจากตนตัวแห่งมุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของเจ้าชะตาเจ้าเครื่องพิธีกรรมบูชาอันนี้ตามกำลัง
พระจันทร์อันเป็นศุภเคราะห์ บัดนี้เทอะฯ

เชิญเจ้าภาพจุดเทียนเครื่องพิธีกรรม วันอังคาร

สังเวศุราพระอังคาร ตนมีรัศมีอันแดงปะแปปเรือเรืองามท่านอยู่ในเมืองอันมีชื่อว่า
พาราณสี ท่านจงเสด็จลีลาขึ้นขี่ไกรสรราชสีห์ (สิงโต) ตัวแดงเป็นดังแสงไฟด้วยน้ำครั่ง
จงมารับเอาเครื่องพิธีกรรมบูชาสักการะข้าวน้ำโภชนะอาหารแกงส้มแกงหวานในสถานที่นี้
ตามอาคมดังนี้เทอะฯ

โอม อังการะเทวายะ อังการะเทวะคะณายะ ประริวารายะ เอหิ เอหิ อาคัจฉันตุ อิมัง
พะลิกัมมัง ภาคะยะสะวามิ สะวาหะยะ อิมัง อาสะนัง ติฏฐันตุ ขิปปะมันตุ ภูญันตุ ฑู ฑู ฑู
สะวาหะยะฯ

โอม อังการะอาคะเนยยะทิสภาเค ฐิตะ สะหะ ประริวาเรหิ สัทธิง เอหิ อาคัจฉันตุ
นานาคะรัตสะ โภชะนัง ประริภุญันตุ อาทายะ อิมัง อาสะนัง อิมัง พะลิกัมมัง ติฏฐันตุ ภูญันตุ
ฑู สะวาหะยะฯ โย โส อังการะเทวายะ อังการะเทวะคะณายะ อังการะประริวารายะ
ตัมพะระวัณโณ ตัมพะระวัตโธ ตัมพะระอาภาชะระณะโสภิต โย โส อังการะเทโว มะหิตฺธิโก
มะหานุภาโว เอหิ อาคัจฉันตุ ประริโภชะนัง ภูญันตุ ฑู ฑู ฑู สะวาหะยะฯ

ขอจูงห้อมุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของเจ้าชะตาเจ้าเครื่องพิธีกรรมบูชาพ้นจากเคราะห์
นามทั้งปวง และได้อยู่สุขสวัสดิมีโชคชัยลาภสักการะมีอายุหมั่นขวัญยืนเป็นดังท่านได้เถิงโสดาบัน
ในเมืองพาราณสี วันนั้นเทอะฯ

บัดนี้ มุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของเจ้าชะตาเจ้าเครื่องพิธีกรรมบูชาขออาราธนา
พระสังฆเจ้าได้โปรดเมตตาสดสวดเสเดาะเคราะห์ออกจากตนตัวแห่งมุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลาย
ผู้เป็นเจ้าของเจ้าชะตาเจ้าเครื่องพิธีกรรมบูชาอันนี้ตามกำลังพระอังคาร อันเป็นปาปะเคราะห์ บัดนี้เทอะฯ

เชิญเจ้าภาพจุดเทียนเครื่องพิธีกรรม วันพุธ

สังเวศุราพระพุธเทวบุตรตนมีรัศมีใสส่องขาวพาวบริสุทธิ์องอาจ เจ้ากูนอยู่ในเมือง
อุตตะระนคร ท่านจงเสด็จลีลาขึ้นขี่สนัขตัวขาวพาวบริสุทธิ์ จงมารับเอาเครื่องพิธีกรรมบูชา
ปีณณาการข้าวน้ำโภชนะอาหารทั้งหลายมวลฝูงนี้ในสถานที่นี้ ตามอาคมอันนี้เทอะฯ

โอม พุระเทวายะ พุระเทวะคะณายะ ประริวารายะ เอหิ เอหิ อาคัจฉันตุ อิมัง พะลิกัมมัง
ภาคะยะสะวามิ สะวาหายะ อิมัง อาสะนัง ติฏฐันตุ ชิปปะมันตุ ญญันตุ หุรุ หุรุ หุรุ
สะวาหายะฯ

โอม พุระทักขิณะทิสภาเค จูเต สะหะ ประริวารเอหิ สัทธิง เอหิ อาคัจฉันตุ นานาคะรัสสะ
โกชะนัง ประริญญันตุ อาทายะ อิมัง อาสะนัง อิมัง พะลิกัมมัง ติฏฐันตุ ญญันตุ หุรุ
สะวาหายะฯ โย โส พุระเทวายะ พุระเทวะคะณายะ พุระปะริวารายะ

สุทระวัณโณ สุทระวัตโถ สุทระอาภาระณะโสภิตโต โย โส พุระเทโว มะหิทธิโก
มะหานุภาโว เอหิ อาคัจฉันตุ ประริโกชะนัง ญญันตุ หุรุ หุรุ หุรุ สะวาหายะฯ

ขอจุง्हือมูละศรัทธาผู้เข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชาได้พ้นจากเคราะห์
นามทั้งปวงและได้อยู่สุขสวัสดิมีโชคชัยลาภะสักการะมีอายุหมั่นขวัญยืนเป็นตั้งท่านได้ถึง โสดา
สบันในเมืองอุตตะระนคร วันนั้นเทอะฯ

บัดนี้ มูละศรัทธาผู้เข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชาขออาราธนา
พระสังฆเจ้าได้โปรดเมตตาสวดสะเดาะเคราะห์ออกจากตนตัวแห่งมูละศรัทธาผู้เข้าทั้งหลาย
ผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชาอันนี้ตามกำลังพระพุธ อันเป็นศุภะเคราะห์ บัดนี้เทอะฯ

เชิญเจ้าภาพจุดเทียนเครื่องพลีกรรม วันเสาร์

สังเวตุราพระโสระเทวะบุตรตนมียศอันยังมีรัศมีอันเขียวปะเป่งใจเคื่องเคร่งคะนอง
อยู่ในเมืองสังกัสสะนคร ท่านจุง्हือเสด็จลีลาขึ้นขึ้นาคราชา ตัวมีใจกลั่นกล้าคะนอง จุง्हือมารับเอา
ของบริโภคทั้งหลายผู้งนี้ในสถานที่นี้บัดเดียวเดี๋ยวนี้ ตามอาคมตั้งนี้เทอะฯ

โอม โสระเทวายะ โสระเทวะคะณายะ ประริวารายะ เอหิ เอหิ อาคัจฉันตุ อิมัง พะลิกัมมัง
ภาคะยะสะวามิ สะวาหายะ อิมัง อาสะนัง ติฏฐันตุ ชิปปะมันตุ ญญันตุ หุรุ หุรุ หุรุ
สะวาหายะฯ

โอม โสระหะระติทิสภาเค จูเต สะหะ ประริวารเอหิ สัทธิง เอหิ อาคัจฉันตุ นานาคะรัสสะ
โกชะนัง ประริญญันตุ อาทายะ อิมัง อาสะนัง อิมัง พะลิกัมมัง ติฏฐันตุ ญญันตุ หุรุ
สะวาหายะฯ โย โส โสระเทวายะ โสระเทวะคะณายะ โสระปะริวารายะ นีละวัณโณ นีละวัตโถ
นีละอาภาระณะโสภิตโต โย โส โสระเทโว มะหิทธิโก มะหานุภาโว เอหิ อาคัจฉันตุ ประริโกชะนัง
ญญันตุ หุรุ หุรุ หุรุ สะวาหายะฯ

ขอจุง्हือมูละศรัทธาผู้เข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชาได้พ้นจากเคราะห์
นามทั้งปวงและได้อยู่สุขสวัสดิมีโชคชัยลาภะสักการะมีอายุหมั่นขวัญยืนเป็นตั้งท่านได้ถึงโสดาบ
ในเมืองปัญจะนครวันนั้นเทอะฯ

บัดนี้ มุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลายขออาราธนาพระสังฆเจ้าได้โปรดเมตตาสดสวดเสเดาะเคราะห์
ออกจากตนตัวแห่งมุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชา อันนี้ตามกำลัง
พระเสาร์ อันเป็นปาปะเคราะห์ บัดนี้เทอะฯ

เชิญเจ้าภาพจุดเทียนเครื่องพลีกรรม วันพฤหัสบดี

สังเวศดูราพระผัสสะเทวบุตร ตนมมีพญาปัญญารุ่งเรืองเจ้ากู่อยู่ในเมืองปัญจะระนคร
ท่านจุงเสด็จลีลาขึ้นขี่มุลิกตัวมีวันฉะฉิมพิศมพิศม จุงมารับเอาเครื่องพลีกรรมบูชาสักการะ
ข้าวน้ำโภชนะอาหารแกงส้มแกงหวานในสถานที่นี้ บัดเดียวเดี๋ยวนี้ ตามอาคมนี้เทอะฯ

โอม ผัสสะเทวายะ ผัสสะเทวะคณายะ ปะริวารายะ เอหิ เอหิ อาคัจฉันตุ อิมัง
พะลิกัมมัง ภาคะยะสะวามิ สะวาหายะ อิมัง อาสะนัง ติฏฐันตุ ชิปปะมันตุ ฤๅชันตุ หุรุ หุรุ หุรุ
สะวาหายะฯ

โอม ผัสสะปัจฉิมะทิสภาเค ฉฐิตะ สะหะ ปะริวาระหิ สัทธิง เอหิ อาคัจฉันตุ นานาคะรัสสะ
โภชนะนัง ปะริฤๅชันตุ อาทายะ อิมัง อาสะนัง อิมัง พะลิกัมมัง ติฏฐันตุ ฤๅชันตุ หุรุ
สะวาหายะฯ โย โส ผัสสะเทวายะ ผัสสะเทวะคณายะ ผัสสะปะริวารายะ เสตะวัณโณ
เสตะวัตโธ เสตะอาภะระณะโสภิตโย โย โส ผัสสะเทโว มะหิตธิโก มะหานุภาโว เอหิ อาคัจฉันตุ
ปะริโภชนะนัง ฤๅชันตุ หุรุ หุรุ หุรุ สะวาหายะฯ

ขอรุ่งหื้อมุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชา อันนี้ได้พ้นจาก
เคราะห์นามทั้งปวงและได้อยู่สุขสวัสดิมีโชคชัยลาภะสักการะมีอายุหมั่นขวัญยืนเป็นตั้งท่าน
ได้เถิงไตรสรณคมนี่ในเมืองปัญจะระนคร วันนั้นเทอะฯ

บัดนี้ มุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลายขออาราธนาพระสังฆเจ้าได้โปรดเมตตาสดสวดเสเดาะเคราะห์
ออกจากตนตัวแห่งมุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชาอันนี้ตามกำลัง
พระพฤหัสบดีอันเป็นศุภะเคราะห์ บัดนี้เทอะฯ

เชิญเจ้าภาพจุดเทียนเครื่องพลีกรรม วันพุธ กลางคืน (ราหู)

สังเวศดูราพระราหู อะสุรินทะเทวบุตร ตนมมีอิทธิฤทธิ์ รัศมีเขียวเปลวเปล่งใจห้าวแกร่ง
ปานฟ้าผ่าไฟเผา เจ้ากู่อยู่เมืองอันชื่อว่าตัมพะกุสินคร ท่านจุงเสด็จลีลาขึ้นขี่ข้างตัวใหญ่

กล้าคะนอง จุงจักมารับเอาเครื่องพลีกรรมบูชาสักการะโภชนะอาหารแกงส้มแกงหวาน
ในสถานที่นี้บัดเดียวเดี๋ยวนี้ ตามอาคมดังนี้เทอะฯ

โอม ราหูสุรินทะเทวายะ ราหูสุรินทะเทวะคณายะ ปะริวารายะ เอหิ เอหิ อาคัจฉันตุ
อิมัง พะลิกัมมัง ภาคะยะสะวามิ สะวาหายะ อิมัง อาสะนัง ติฏฐันตุ ชิปปะมันตุ ฤๅชันตุ หุรุ

หุรุ หุรุ สะวาหายะฯ

โอม ราหูสุรินทระพายัพพะทิสภาเค จูเเต สะหะ ปะริวาระหิ สัทธิง เอหิ อาคัจฉันตุ
 นานาคะรัสสะ โภชะนัง ปะริภุญชันตุ อาทายะ อิมัง อาสะนัง อิมัง พะลิกัมมัง ติฏฐันตุ ภุญชันตุ
 หุรุ สะวาหายะฯ โย โส ราหูสุรินทระเทวายะ ราหูสุรินทระทวะคะณายะ ราหูสุรินทระปะริวารายะ
 นีละวัณโณ นีละวัตโถ นีละอาภะระณะโสภิตโต โย โส ราหูสุรินทระเทโว มะหิทธิโก มะหานุภาโว
 เอหิ อาคัจฉันตุ ปะริโภชะนัง ภุญชันตุ หุรุ หุรุ หุรุ สะวาหายะฯ

ขอจุงหื้อมุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชาอันนี้ได้พ้นจาก
 เคราะห์นามทั้งปวงได้อยู่สุขสวัสดิ และมีโชคชัยลาภะสักการะมีอายุหมั่นขวัญยืนเป็นตั้งท่านได้
 ถึงโสดาบันในเมืองตัมพากุลินคร วันนั้นเทอะฯ

บัดนี้ มุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลายขออาราธนาพระสังฆเจ้าได้โปรดเมตตาสดสะเดาะ
 เคราะห์ออกจากตนตัวแห่งมุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชาอันนี้
 ตามกำลังพระราหู อันเป็นปาปะเคราะห์ บัดนี้เทอะฯ

เชิญเจ้าภาพจุดเทียนเครื่องพลีกรรม วันศุกร์

สังเวตุราสุขะเทวบุตร ตนทรวงอิทธิฤทธิ์ยิ่งฟ้า ชมชื่นหน้าใจดีท่านอยู่ในเมืองคันธระนคร
 วันนั้น จุงเสด็จขึ้นชี้ทะรายเพรา (แพะ) มีวิณะอันขาวพาวเพริศแผ้วจุงมารับเอายังเครื่อง
 พลีกรรมบูชาสักการะทั้งหลายผู้ในสถานที่นี้บัดเดียวเดี๋ยวนี้ ตามอาคมนี้เทอะฯ

โอม สุขะเทวายะ สุขะทวะคะณายะ ปะริวารายะ เอหิ เอหิ อาคัจฉันตุ อิมัง พะลิกัมมัง
 ภาคะยะสะวามิ สะวาหายะ อิมัง อาสะนัง ติฏฐันตุ ชิปปะมันตุ ภุญชันตุ หุรุ หุรุ หุรุ
 สะวาหายะฯ

โอม สุขะอุตตะระทิสภาเค จูเเต สะหะ ปะริวาระหิ สัทธิง เอหิ อาคัจฉันตุ นานาคะรัสสะ
 โภชะนัง ปะริภุญชันตุ อาทายะ อิมัง อาสะนัง อิมัง พะลิกัมมัง ติฏฐันตุ

ภุญชันตุ หุรุ สะวาหายะฯ โย โส สุขะเทวายะ สุขะทวะคะณายะ สุขะปะริวารายะ
 เสตะวัณโณ เสตะวัตโถ เสตะอาภะระณะโสภิตโต โย โส สุขะเทโว มะหิทธิโก มะหานุภาโว เอหิ
 อาคัจฉันตุ ปะริโภชะนัง ภุญชันตุ หุรุ หุรุ หุรุ สะวาหายะฯ

ขอจุงหื้อมุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชาอันนี้ได้พ้นจาก
 เคราะห์นามทั้งปวงได้อยู่สุขสวัสดิ และมีโชคชัยลาภะสักการะมีอายุหมั่นขวัญเป็นตั้งท่านได้ถึง
 โสดาบันในเมืองคันธระนคร วันนั้นเทอะฯ

บัดนี้ มุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลายขออาราธนาพระสังฆเจ้าได้โปรดเมตตาสดสะเดาะ
 เคราะห์ออกจากตนตัวแห่งมุละศรัทธาผู้ข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชาอันนี้

ตามกำลังพระศุกร์ อันเป็นโสมะเคราะห์ บัดนี้เทอะฯ

เชิญเจ้าภาพจุดเทียนเครื่องพลีกรรม วันพระเกตุ

สังเวตุราพระเกตุเทวบุตร ตนทรงรัศมีผิวเขียววยศยิ่ง จึงได้ชื่อว่าพระเกตุเทวบุตรเจ้า
กูอันอยู่ในเมืองอัคคะลิตานคร ท่านจูงเสด็จลีลาขึ้นขี่ช้างไกรตัวขาวพาวองอาจ เหลือมวะวาดตี
งามจูงมารับเอายังเครื่องพลีกรรมบูชาสักการะขำน้ำโภชนะอาหารแกงส้มแกงหวานทั้งหลาย
ฝูงนี้ในสถานที่นี้บัดเดียวเดี๋ยวนี้ ตามอาคมนี้เทอะฯ

โอม เกตุเทวายะ เกตุเทวะคะณายะ ประริวารายะ เอหิ เอหิ อาคัจฉันตุ อิมัง พะลิกัมมัง
ภาคะยะสะวามิ สะวาหายะ อิมัง อาสะนัง ติฏฐันตุ ขิปปะมันตุ ญญันตุ หารุ หารุ หารุ
สะวาหายะฯ

โอม เกตุอากาศะทิสภาเค ฐิตะ สะหะ ประริวาเรหิ สัทธิง เอหิ อาคัจฉันตุ
นानาคะรัสสะ โภชะนัง ประริญญันตุ อาทายะ อิมัง อาสะนัง อิมัง พะลิกัมมัง ติฏฐันตุ ญญันตุ
หารุ สะวาหายะฯ โย โส เกตุเทวายะ เกตุเทวะคะณายะ เกตุประริวารายะ สุตระวัณโณ สุตระวัตโธ
สุตระอาภาระณะโสภิตโต โย โส เกตุเทโว มะหิทธิโก มะหานุภาโว เอหิ อาคัจฉันตุ ประริโภชะนัง
ญญันตุ หารุ หารุ หารุ สะวาหายะฯ

ขอจูงหื้อมุละศรัทธาผู้เข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชานี้ได้พ้นจาก
เคราะห์นามทั้งปวงได้อยู่สุขสวัสดิและมีโชคชัยลาภะสักการะมีอายุหมั่นขวัญยืนจูงมีสุขสวัสดิ
มีอายุหมั่นยืนเป็นตั้งท่านได้ถึงโสดาบันในเมืองอัคคะลิตานคร วันนั้นเทอะฯ

บัดนี้ มุละศรัทธาผู้เข้าทั้งหลายขออาราธนาพระสังฆเจ้าได้โปรดเมตตาสดสะเดาะ
เคราะห์ออกจากตนตัวแห่ง มุละศรัทธาผู้เข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชาอันนี้
ตามกำลังพระเกตุ บัดนี้เทอะฯ

เมื่อพระสงฆ์สดจบแล้ว เจ้าพิธีกรรมพึงโอกาสอำนวยพรต่อท้าวว่าดังนี้

บัดนี้ คณะเจ้าทั้งหลายชุนชุตว์ มีพระอาทิตย์เป็นเค้า ก็ได้มารับเอายังเครื่องพลีกรรม
บูชาปีณาการสักการะทั้งหลายฝูงนี้แล้ว ขอจูงหื้อท่านทั้งหลายห้ามหับดับเสียดังพยาธิภัย
ยะอุปัทวะนานาต่าง ๆ อันบังเกิดแล้วก็หื้อนิราศคลาดแคล้วหนีไกลอันใดที่ยังบ่มาบังเกิดก็ขอ
เจ้าทั้งหลายห้ามดับเสียดังอย่าหื้อมาบังเกิดได้ตั้งแต่ขณะกาละวันนียามนี้ไปภายหน้า ขอจูงหื้อ
นำมายังโชคชัยลาภะสักการะมากนักแก่มุละศรัทธาผู้เข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของเจ้าเครื่องพลี
กรรมบูชาทั้งหลายชุนชุตว์คน แม้นอายุปีอายุเดือนอายุวันอายุยามแห่งมุละศรัทธาผู้เข้าทั้งหลาย
จัก เสียดังขาด ก็ขออย่าหื้อเสียดังเขต คราะห์ที่ตัวใดจักมาบังเกิดเป็นปาปะ ก็จูงหื้อกลับกลายเป็น

เป็นโสมะ แม้นเป็นโสมะแล้วก็ขอรุ่งหื่อนำมายังอิฏฐะโชคชัยลาภะยสะกิตติอิสสิริยะะปะริวา
 เตชะอานุภาวะมากนักแล้ว หื้ออยู่สุขสถิตเสถียรที่ขามุขุมิจักริฐฐิตูปถัมภะวะระชินศาสนา
 เป็นที่ปิยะมะนาปะสังสาแก่คนแลเทวดาทิ้งหลาย ตราบร้อยชาวพระวัสสาแท้ดีหลีเทอะฯ

สุนัขขัตตัง สุ่มังคะลัง สุปะภาตัง สุกุณฐิตัง สุขะโณ สุมุหุตโต จะ สุกุณฐัง พรหมะจารีสุ
 ตีแลอชชะในวันนี้ก็เป็นวันดีดีอิวิเศษ เหตุนั้นมุละศรัทธาผู้เข้าทั้งหลายก็ได้มาส่งยังพลีกรรมบูชา
 ลักการแก่คหะเจ้าทั้งหลายมีพระอาทิตย์เป็นเค้า ตราบถึงเกตุลัคนาเป็นที่สุดแล้ว

บัดนี้ คหะเจ้าทั้งหลายก็มารับเอาเครื่องพลีกรรมบูชาทั้งหลายทั้งปวงแล้วก็มี
 ความขมชื่นยินดีชุนชุตันชุตันแล้ว ก็ขอขมาลาถดปลดเสียดยังโทษะภัยยะอุปัทวะพยาโรคาทั้งมวล
 ตั้งแต่วันนี้ไปภายหน้า ขอรุ่งหื้อมุละศรัทธาผู้เข้าทั้งหลายผู้เป็นเจ้าของชะตาเจ้าเครื่องพลีกรรมบูชา
 ชุผู้ชุนคนได้พ้นจากเคราะห์นามโรคภัย ขอรุ่งหื้อมีโชคลาภปราบแพ้ยัง เข้าศึกศัตรูทั้งมวลแท้ดีหลีฯ

สัพพิติโย วิวัชขันตุ สัพพะโรโค วินัสสะตุ มา เต ภาวัตวันตะราโย สุขี ทีฆายุโก
 ภาวะ อะภิวาทะนะสีลิสสะ นิจัจัง วุฑฒาปะจาโยโน จัตตาโร อัมมา วัฑฒันติ อายุ วัณโณ สุขัง
 พะลังฯ ชัยยะตุ ภาวัง ชัยยะมังคะลัง ชัยยะโสทธิ ภาวันตุ เตฯ

ที่มา :

๑. หนังสือ “คัมภีร์ไสยศาสตร์ ฉบับสมบูรณ์” โดย นายชัยมงคล โหรญาณโชติ
 โรงพิมพ์เจริญรัตน์, กรุงเทพฯ, ๒๕๓๙
๒. หนังสือ “พิธีการสวดนพเคราะห์” โดย พระครูกัลยาณสิทธิวัฒน์ ผศ. (สมาน กลยาโณ/พรหมอยู่),
 วัดราชสิทธาราม กรุงเทพฯ, โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๕๒
๓. ปีสสูตรมนต์ต้น สูตรเสดาคะนพเคราะห์ โดย พระครูวรธรรมปราโมทย์ (บุญธรรม ธรรมวโร)
 เจ้าอาวาส วัดนันทาราม เชียงใหม่, ๒๕๖๔

จุดรูปเทียบ หรือ จุดเทียบรูป ?

จุดรูปเทียบ เป็นคำเดิมที่ปู้ย่าตายายของเราท่านใช้กันมาคือ **จุดรูปเทียบ** คือใช้คำว่า **รูปเทียบ** ไม่ใช่ **เทียบรูป** ส่วนสาเหตุที่มีผู้وترเปลี่ยนเป็น **เทียบรูป** นั้นเกิดจากเรื่องดังต่อไปนี้

นายทหารผู้ใหญ่ท่านหนึ่งไปเป็นประธานในพิธีซึ่งมีการตั้งโต๊ะหมู่บูชาพระรัตนตรัยด้วย ในกำหนดการ ซึ่งเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องได้นำเรียนให้ท่านประธานทราบล่วงหน้าแล้ว มีอยู่ตอนหนึ่ง เขียนว่า “**ประธานในพิธีจุดรูปเทียบบูชาพระรัตนตรัย**” และก่อนถึงเวลาเริ่มพิธีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ได้อ่านกำหนดการนั้นให้ผู้มาร่วมพิธีทราบด้วย

ครั้งนั้นได้เวลาก็มีเสียงประกาศโดยอ่านข้อความตามกำหนดการตอนนี้ว่า “**ขอเชิญประธานในพิธีจุดรูปเทียบบูชาพระรัตนตรัย**” นายทหารผู้ใหญ่ท่านนั้นก็ลุกไปที่โต๊ะหมู่บูชาพระรัตนตรัย รับเทียบชนวนจากพิธีกรแล้วตั้งท่าจะจุดรูปก่อนเทียบ พิธีกรเห็นเช่นนั้นจึงเรียนท่านไปเบาๆ ว่า “**ขออนุญาตครับ จุดเทียบก่อนครับ**” ท่านประธานชะงักและมีอาการไม่สบอารมณ์ เพราะดูเหมือนว่าคำทักท้วงนั้นจะเป็นเหตุทำให้จังหวะการปฏิบัติของท่านเสียไป อาจจะถูกดูว่าเสียบุคลิกหรือเสียหน้าอะไรทำนองนั้น

นายทหารผู้ใหญ่ท่านนั้นจึงได้ปรารภเป็นเชิงตำหนิหรือจะว่าตำหนิเชิงปรารภก็ได้ว่า ทำไมคุณเขียนกำหนดการให้มันตรงกับการปฏิบัติ คุณเขียนว่า **จุดรูปเทียบ** แต่บอกให้ผมจุดเทียบก่อนรูป “**คำปรารภของผู้บังคับบัญชาคือคำสั่ง**” นี่เป็นหลักที่รู้กันดีในหมู่ทหาร หลังจากนั้นมา กำหนดการในพิธีที่จะต้องมีการจุดรูปเทียบที่โต๊ะหมู่บูชาพระรัตนตรัยก็เปลี่ยนจาก “**ประธานในพิธีจุดรูปเทียบบูชาพระรัตนตรัย**” กลายเป็น “**ประธานจุดเทียบรูปบูชาพระรัตนตรัย**” คำว่า “**จุดรูปเทียบ**” ก็เลยมีผู้ใช้กันอยู่ในกองทัพแล้วก็ระบอดออกไปสู่วงการพิธีกรชาวบ้านในบางพื้นที่ด้วย เป็นเรื่องน่าเศร้าของภาษาไทยไปเลย

การใช้คำว่า “**เชิญประธานในพิธีจุดรูปเทียบบูชาพระรัตนตรัย**” ถูกต้องมากกว่าคำว่า “**เชิญประธานในพิธีจุดเทียบรูปบูชาพระรัตนตรัย**” นั้นมีเหตุผลประกอบดังนี้

เหตุผลที่ ๑ คำว่า **รูปเทียบ** นั้นเป็นคำพูดที่ปู้ย่าตายายบรรพบุรุษของเราท่านพูดกันมาอย่างนี้ตั้งแต่ไหนแต่ไร เช่นในคำว่า **ดอกไม้รูปเทียบ** ไม่มีใครตัดจริตพูดว่า **ดอกไม้เทียบรูป** ทั้งนี้ก็เป็นไปตามธรรมชาติของการเปล่งเสียงคือ **รูปเทียบ** เสียง **อุ-เอีย** เปล่งเสียงสะดวงเป็นธรรมชาติกว่า **เอีย-อุ** **เทียบรูป** มีคำที่เทียบให้เห็นได้ชัดๆ อยู่คำหนึ่งคือคำว่า **ลูกเมีย** ใครๆ ก็พูดกันว่า **ลูกเมีย** ไม่มีใครผีนปากผีนลิ้นไปพูดว่า **เมียลูก** กลุ่มคำประเภทรูปนี้ เป็นที่เข้าใจกันดีในหมู่คนไทยที่พูดภาษาไทยเป็นยั้งใครศึกษาหลักภาษาไทยด้วยแล้วก็จะเข้าใจได้ว่ามันเป็นไปตามหลักวิชาการหรือธรรมชาติของการเปล่งเสียงโดยไม่มีข้อกังขา

กำหนดการที่เขียนว่า “**ประธานในพิธีจุดรูปเทียบบูชาพระรัตนตรัย**” นั้นเป็นการใช้ถ้อยคำ

ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการที่สุดแล้วการไปแก้ไขเป็น “ประธานในพิธีจุดเทียนบูชาพระรัตนตรัย” นั้นจึงเป็นการแก้จากถูกให้เป็นผิด คำว่า “ประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย” นั้นเป็นการบอกลำดับการปฏิบัติในพิธีว่าจะมีการทำอะไรบ้างในตอนไหน มิได้เป็นการบอกขั้นตอนการปฏิบัติในการกระทำนั้นๆ แต่ประการใด คือเมื่อพูดว่า “ประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย” ก็เป็นแต่เพียงบอกให้รู้ว่าต่อไปนี่จะมีการจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย

แต่ในการจุดธูปเทียนนั้นมีขั้นตอนอย่างไร จะต้องทำอะไรก่อนทำอะไรหลังเป็นเรื่องของรายละเอียดที่ผู้ปฏิบัติในขั้นตอนนั้นๆ จะต้องศึกษาให้เข้าใจเอาเอง คำที่ว่า “ประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย” ถ้าจะจับผิดก็จับได้คือก็ยังพูดไม่ตรงกับกรปฏิบัติจริงอยู่นั่นเอง เพราะในความเป็นจริง ประธานจะต้องลุกขึ้นจากที่นั่งเดินไปที่หน้าโต๊ะหมู่บูชาพระรัตนตรัยรับเทียนชนวนจากเจ้าหน้าที่พิธีกรแล้วจึงจะจุด

เหตุผลที่ ๒ คือ เมื่อเริ่มพิธีการ ผู้ทำหน้าที่โฆษกก็จะประกาศ “เชิญประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย” แต่โฆษกบางคนก็ใช้คำว่า “เชิญประธานในพิธีจุดเทียนธูปบูชาพระรัตนตรัย” ตกลงว่าควรใช้คำไหน และควรใช้คำว่า ธูปหรือเทียนก่อน คำตอบอาจจะง่ายขึ้นหากเรารู้ว่า เราทำอะไร เพื่ออะไร เราจุดธูปเพื่ออะไร จุดเทียนเพื่ออะไร กล่าวรวมๆ คือเพื่อบูชาพระรัตนตรัย แล้วเราใช้อะไรบูชาบ้าง

รูป ๓ ดอก เพื่อบูชาพระพุทธเจ้า กล่าวคือเพื่อบูชาพระพุทธคุณโดยย่อ ๓ ประการได้แก่

รูปดอกที่ ๑ บูชาพระปัญญาคุณ

รูปดอกที่ ๒ บูชาพระวิสุทธิคุณ

รูปดอกที่ ๓ บูชาพระมหากรุณาธิคุณ

เทียน ๒ เล่ม เพื่อบูชาพระธรรม ๒ ประเภท ๒ ระดับคือ

เทียนเล่มที่ ๑ บูชาพระวินัย

เทียนเล่มที่ ๒ บูชาพระธรรม หรือ

เทียนเล่มที่ ๑ บูชาโลกียธรรม

เทียนเล่มที่ ๒ บูชาโลกุตตรธรรม

ดอกไม้หลากสี ใช้บูชาพระสงฆ์ โดยเปรียบเทียบว่า ผู้บวชเป็นพระสงฆ์เป็นลูกชาวบ้านมาจากร้อยพ่อพันแม่แตกต่างกันทั้งอายุ ฐานะ ชาติ ตระกูล การศึกษา อุปนิสัย สันดาน มารยาท แต่พอมาบวชถือพระธรรมวินัยเดียวกันปฏิบัติตรงกันย่อมสวยงามน่ากราบไหว้ เหมือนดอกไม้ที่จัดบนโต๊ะหมู่บูชาพระรัตนตรัยที่นายช่างเก็บดอกไม้จากป่าสารพัดสีเอามาจัดใส่พานแจกันรวมกันตกแต่งเข้ารูปแล้วย่อมดูสวยงามน่าชม พระสงฆ์ก็สวยงามน่าบูชาได้เพราะถือพระธรรมวินัยเป็นอันเดียวกัน เมื่อว่าโดยลำดับแห่งพระรัตนตรัยแล้วคือ พระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า

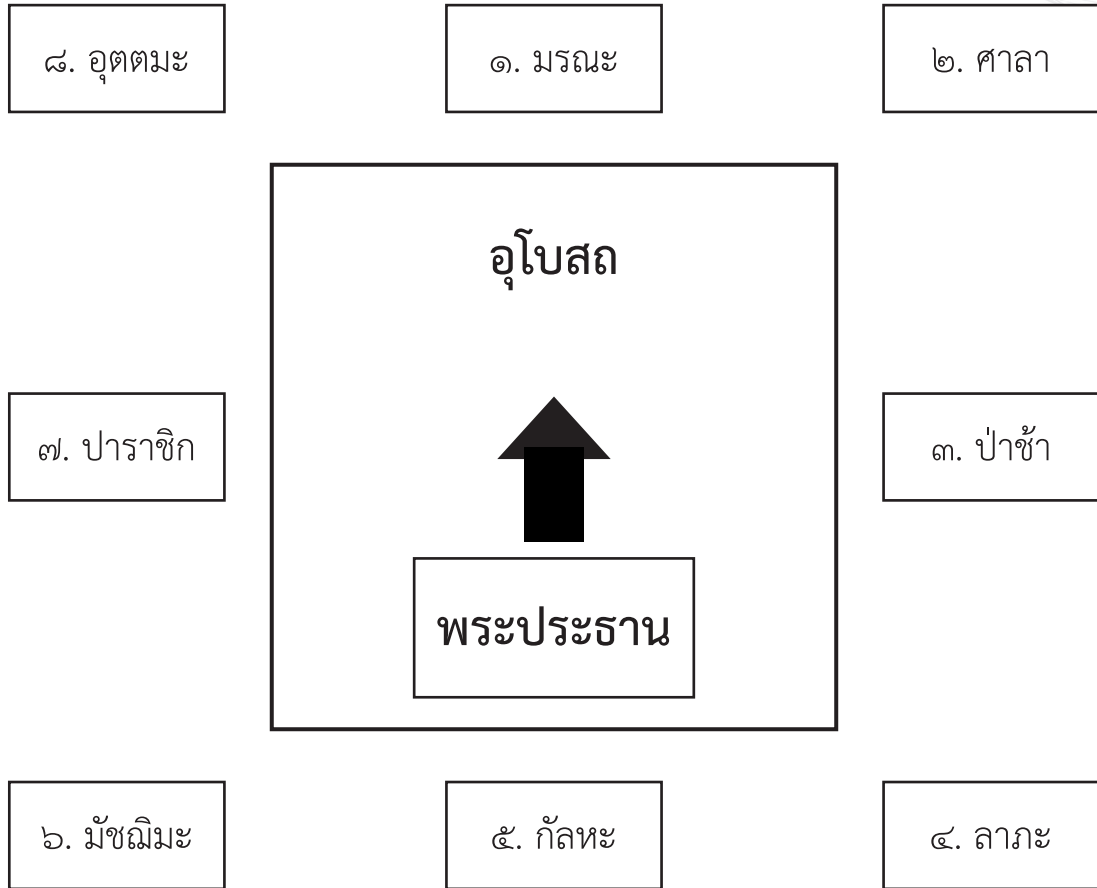
ฉะนั้น จึงควรจุดเครื่องสักการะบูชาตามลำดับคือ จุดธูปเพื่อบูชาพระพุทธเจ้า จุดเทียนเพื่อบูชาพระธรรมเจ้า ส่วนดอกไม้สำหรับบูชาพระสงฆ์ไม่ต้องจุดไฟคงวางไว้เฉยๆ นี่คือเครื่องบูชาพระรัตนตรัย

เหตุผลที่ ๓ เป็นไปด้วยสภาพสังคมไทยในอดีตเป็นสังคมบ้านเรือนที่อยู่อาศัย หรือแม้แต่ถนนหนทางต่างๆ ไม่ได้มีแสงสว่างจากไฟฟ้าอย่างทั่วถึงเช่นปัจจุบัน ทั้งวิถีชีวิตของชาวพุทธเราตั้งแต่บรรพบุรุษเป็นต้นมาจะต้องทำการไหว้พระ-สวดมนต์ก่อนนอนกันเป็นส่วนใหญ่จึงมีความจำเป็นที่จะต้องจุดเทียนก่อนเพื่อจะได้อาศัยแสงไฟจากดวงเทียนในการนำจุดธูปในลำดับถัดไป อีกทั้งการจุดเทียนนั้นสามารถจุดติดได้ง่ายกว่าจุดธูปและปฏิบัติตามกันมาจนกลายเป็นวิถีธรรมเนียมหรือข้อปฏิบัติสำหรับชาวพุทธมาตราบจนถึงทุกวันนี้

ที่มา :

บทความตีพิมพ์ของ นาวาเอกทองย้อย แสงสินชัย ป.ธ.๙ อดีตผู้อำนวยการ กองอนุศาสนาจารย์ กรมยุทธศึกษาทหารเรือ พิมพ์ครั้งที่ ๑๐ พ.ศ. ๒๕๕๙

แผนผังกฎเจ้าอาวาสโบราณคดี

อธิบายความหมาย

๑. มรณะ	หมายถึง	เจ้าอาวาสอายุไม่ยืน (เด็ยงเร็ว)
๒. ศาลา	หมายถึง	วัดเป็นเสมือนศาลาพักร่อน
๓. ป่าช้า	หมายถึง	อยู่อย่างสงบสงัด
๔. ลากะ	หมายถึง	มีลาภสักการะสมบูรณ์
๕. กัลหะ	หมายถึง	มีเรื่องทะเลาะกันอย่างไม่มีที่สิ้นสุด
๖. มัชฌิมะ	หมายถึง	ทุกสิ่งทุกอย่างปานกลาง
๗. ปาราชิก	หมายถึง	เจ้าอาวาสมักเสียความเป็นพระ
๘. อุตตมะ	หมายถึง	เจ้าอาวาสต้องมีบารมีธรรมสูง ถ้าไม่มีบารมีธรรมเพียงพอ ก็ต้องแพภัยตัวเอง

เทคนิคการเป็นพิธีกรในงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน

โดย นายพอน หลุยจำวัน
หัวหน้ากลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน
สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน พร้อมคณะ

การจัดงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน ให้มีความสมเกียรติและเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ตามหลักเกณฑ์สำนักพระราชวัง เพื่อให้ผู้วายชนม์ได้รับเกียรติอันสูงสุดในวาระสุดท้ายของชีวิต โดยมีเจ้าหน้าที่ ของกองพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม เป็นผู้ประสานงาน อำนวยความสะดวก พร้อมทั้งสนับสนุนการปฏิบัติงานพิธี ทุกจังหวัดทั่วประเทศ ทำให้การประกอบพิธี เรียบร้อยสมเกียรติ ถูกต้องตามธรรมเนียมปฏิบัติของสำนักพระราชวัง ซึ่งในการประกอบพิธีจะมีบุคคลเกี่ยวข้องหลายฝ่าย อาทิ พระสงฆ์ ประธานพิธี ศาสนพิธีกร เจ้าภาพ และผู้ร่วมงาน โดยที่ทั้งหมดเป็นบุคคลสำคัญ ที่มีหน้าที่ความรับผิดชอบในทางตรงและทางอ้อม แตกต่างกันไป โดยมีบุคคลที่จะทำหน้าที่นำรายละเอียด ลำดับขั้นตอน พิธีการต่างๆ ไปถ่ายทอดผู้ร่วมงาน คือ พิธีกร มาดำเนินการจัดพิธีให้เป็นไปตามกำหนดการ

การจัดพิธีการ ต้องอาศัยพิธีกรที่ดีต้องมีความรู้ ความชำนาญ มีประสบการณ์ มีพื้นฐานความรู้ ในด้านการสื่อสาร และการแสดงออกในที่ชุมชน และความรู้เกี่ยวกับการประกอบพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน ในปัจจุบันพบว่าพิธีกรในงานเกี่ยวกับพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน ส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมเนียมการประกอบพิธีการศพที่ได้รับพระราชทานคลาดเคลื่อนเป็นอย่างมาก มีการนำข้อมูลที่ไม่เป็นปัจจุบันมาเป็นตำราอ้างอิง ทำให้เกิดปัญหาผิดพลาด ด้านการประสานงาน ผิดพลาดขณะประกอบพิธี ทำให้ผู้ร่วมงานเกิดความสับสน การประกอบพิธีเป็นไปด้วยความไม่เรียบร้อย เกิดปัญหาอุปสรรคที่ส่งผลกระทบต่อการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กองพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน ดังนั้น บุคคลที่จะมาทำหน้าที่พิธีกรงานเกี่ยวกับพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน ควรศึกษาข้อมูลองค์ความรู้เกี่ยวกับธรรมเนียมปฏิบัติตามโบราณราชประเพณี แนวทางการปฏิบัติงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน หลักเกณฑ์ของสำนักพระราชวัง เพื่อให้งานดำเนิน ไปด้วยความเรียบร้อย อันจะนำมาซึ่งการรักษาธรรมเนียมที่ถูกต้องต่อไป

คำจำกัดความ

“เทคนิค” (Technique)	มีความหมายว่า ศิลปะหรือกลวิธีเฉพาะวิชานั้น ๆ
“พิธีกร” (Master of Ceremony : MC)	มีความหมายว่า ผู้ดำเนินการในพิธี เช่น พิธีกรในงานมงคลสมรส, ผู้ดำเนินรายการ เช่น พิธีกรในการสัมมนา หรือผู้ทำหน้าที่สำคัญในการพูด เพื่อควบคุมงานต่าง ๆ ให้เป็นไปตามแนวทาง ตามขั้นตอน ตั้งแต่ต้นจนจบ
“พิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน”	มีความหมายว่า พิธีการศพของผู้ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ

จากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเกียรติยศในวาระสุดท้ายของชีวิต (อาทิ โกศ หีบ เครื่องสูง น้ำหลวงอาบศพพระราชทาน พวงมาลาพระราชทาน เพลงพระราชทาน ดินพระราชทาน ไตรพระราชทาน)

นิยาม

เทคนิคการเป็นพิธีกรในงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน หมายถึง กลวิธีที่ใช้เสริมในการสื่อสารของผู้ทำหน้าที่พูดเพื่อกำกับและควบคุมการจัดงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน เพื่อช่วยให้การสื่อสารนั้นมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ และเพิ่มสมรรถนะความสามารถในการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมการทำพิธีศพ ตามหลักเกณฑ์ของสำนักพระราชวัง

หน้าที่ของพิธีกรในงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน

๑. กล่าวต้อนรับ พิธีกรจะเป็นบุคคลที่สำคัญอย่างยิ่งของการกล่าวต้อนรับภายในงาน เพราะบางครั้งเจ้าภาพ ยังไม่สามารถเข้าไปพบปะทักทายผู้เข้าร่วมงานได้ในขณะนั้น พิธีกรจึงควรทำหน้าที่ที่กล่าวต้อนรับไปล่วงหน้าก่อน เพื่อแสดง ความให้เกียรติแทนเจ้าภาพ ซึ่งโดยมากจะนิยมให้กล่าวทักทายในนามกลุ่ม คณะหน่วยงาน หรือองค์กร แทนการกล่าวระบุชื่อรายบุคคล เพื่อให้ครอบคลุมครบทุกคนที่มาร่วมงาน

๒. เกริ่นนำสร้างบรรยากาศ เมื่อผู้ร่วมงานเริ่มทยอยเข้ามานั่งภายในงาน พิธีกรควรพูดสร้างบรรยากาศ ที่ให้ความรู้สึกถึงความเป็นกันเอง เพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด โดยอาจนำเรื่องคุณงามความดี อุปนิสัย ความสามารถพิเศษ ประวัติการรับราชการ ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพราะเหตุใดจึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณในวาระสุดท้าย ของชีวิต ส่วนในกรณีได้พระราชทานเพลงเป็นกรณีพิเศษ พิธีกรอาจจะนำเรื่องคุณงามความดีของผู้วายชนม์ การปลุกฝัง ใ้บุตร-ธิดาเป็นคนดี ได้มีโอกาสรับใช้ประเทศชาติ จนสามารถขอรับสิทธิตามหลักเกณฑ์ของสำนักพระราชวัง

๓. อธิบายขั้นตอนต่าง ๆ ก่อนที่จะเริ่มประกอบพิธี พิธีกรควรอธิบายขั้นตอนพิธีการเกี่ยวกับพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน อธิบายกำหนดการ และซักซ้อมความเข้าใจให้กับผู้ร่วมงาน เช่น ขณะเจ้าหน้าที่เชิญกลองน้ำหลวงพระราชทาน กลองเพลงพระราชทาน กลองดินพระราชทาน มายังบริเวณพิธี ควรปิดเสียงเครื่องมือสื่อสาร งดการสนทนา และนั่งด้วยความสุภาพเรียบร้อย เป็นต้น

๔. ดำเนินการจัดพิธีให้เป็นไปตามหมายรับสั่ง การจัดงานเกี่ยวกับพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน มีธรรมเนียม ที่ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัดคือเรื่องของเวลาที่กำหนดไว้ในหมายรับสั่ง โดยการปฏิบัติงานต้องเป็นไปตามเวลาที่กำหนด เช่น พิธีพระราชทานเพลง เวลา ๑๖.๐๐ น. หมายถึงประธานในพิธีจะจุดเพลงพระราชทาน ในเวลา ๑๖.๐๐ น. โดยประมาณ เป็นต้น ทั้งนี้ยังมีพิธีกรบางท่านมีความเข้าใจคลาดเคลื่อน เช่น งานพระราชทานเพลง โดยหมายรับสั่ง ระยะเวลา ๑๖.๐๐ น. พิธีกรกลับเข้าใจว่าเป็นพิธีการเริ่มทอดผ้าบังสุกุล ทำให้พิธีการไม่เป็นไปตามหมายรับสั่ง จึงควรศึกษาแนวทางการปฏิบัติพิธีให้เป็นไปตามแบบแผนของสำนักพระราชวัง

๕. ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานพิธี ก่อนเริ่มพิธีการ พิธีกรควรประสานงานกับเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานพิธี กองพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน ชักซ้อมขั้นตอนการปฏิบัติงาน เพื่อให้การประกอบพิธีเป็นไปด้วยความเรียบร้อย สมเกียรติแก่ผู้วายชนม์

คุณสมบัติของพิธีกรในงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน

๑. แม่นยำในกำหนดการ พิธีกรควรศึกษาและรู้จักสังเกตเอกสารหมายรับสั่งที่ทางสำนักพระราชวังได้แจ้ง ให้ทราบรายละเอียดของงาน เพราะการจัดงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน ต้องดำเนินการให้ครบถ้วนและถูกต้อง ตามที่กำหนดทั้งหมดจริงๆ โดยจะไม่มี การนำแนวทางหรือวิธีการจัดงานศพลักษณะอื่นๆ มาผสมผสาน และไม่ตัดลดแนวทางหรือวิธีการจัดงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทานนั้นด้วย ดังนั้น พิธีกรที่ได้รับมอบหมายให้ทำหน้าที่ ต้องยึดถือและปฏิบัติตามหมายรับสั่งได้อย่างเคร่งครัด

๒. มีไหวพริบปฏิภาณดี ในความเป็นจริงไม่อาจปฏิเสธได้ว่า งานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทานหรืองานพิธี การศพปกติที่ไม่ได้รับพระราชทานก็ตาม ย่อมมีอุปสรรคปัญหาเกิดขึ้นได้อยู่เสมอ ซึ่งพิธีกรที่ผ่านการทำงานมายาวนาน และมีประสบการณ์มากนั้น ต้องเคยเผชิญปัญหาต่างๆ และผ่านการเรียนรู้จากเหตุการณ์จริงมาแล้วจึงได้เป็นพิธีกร ที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี เพราะสามารถมองเห็นข้อดี ข้อเสีย ข้อบกพร่องขององค์ประกอบต่างๆ ของงานได้อย่างรวดเร็ว และยังสามารถคาดการณ์แนวโน้มนั้นได้ว่าจะส่งผลดีผลเสียอย่างไร

๓. เชื่อมโยงลำดับงานได้ดี การขึ้นพูดเพื่อแจ้งข้อมูลลำดับขั้นตอนงานต่างๆ ให้ประธานในพิธีและผู้ร่วมงาน ได้ทราบและสามารถปฏิบัติตามได้ถูกต้อง พิธีกรจะต้องพูดอย่างกระชับ ไม่ใช่คำพูดที่มีความเยิ่นเย้อ หรือพรรณนาจนเป็นการสร้างความเบื่อหน่ายให้กับผู้ฟัง และยังสามารถส่งผลกระทบต่อ การจัดงานเพราะใช้เวลามากเกินกำหนด

๔. ให้เกียรติผู้วายชนม์ การให้เกียรติผู้วายชนม์ ถือเป็นเรื่องที่สำคัญของงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน เนื่องจากผู้วายชนม์เป็นผู้ที่ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ พิธีกรต้องมีความใส่ใจและระมัดระวังการใช้คำพูดให้มากเป็นพิเศษ ในการพูดและอ่านข้อมูลเกี่ยวกับผู้วายชนม์ ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง ประวัติ รวมถึงผลงาน และความสำคัญของบุคคล ไม่ควรให้เกิดข้อผิดพลาด รายละเอียดข้อมูลที่นำมาใช้ต้องตรวจสอบอย่างรอบคอบ มีตัวอย่างของปัญหาที่พบอยู่เสมอคือ พิธีกรมักใช้คำนำหน้าเรียกผู้วายชนม์ว่า “คุณ” เป็นคำนำหน้าชื่อจริง เช่น คุณพ่อมานอช คุณแม่รัตนา เป็นต้น ด้วยเพราะมีเจตนาจะยกย่องให้เกียรติผู้วายชนม์ แท้จริงแล้วเป็นการใช้คำเรียกที่ผิดธรรมเนียมของการปฏิบัติ ซึ่งที่ถูกต้องแล้วควรเรียกผู้วายชนม์ด้วยคำนำหน้าชื่อจริงตามที่ระบุในเอกสารของราชการ หรือตามที่หมายรับสั่ง ได้แจ้งไว้แล้ว เช่น นายมานอช นางรัตนา เพื่อเป็นการแสดงความเคารพและให้เกียรติผู้วายชนม์อย่างเหมาะสมที่สุด

๕. สามารถทำให้ทุกฝ่ายพอใจ ผู้ที่มีบทบาทการทำหน้าที่ในการเป็นพิธีกรภายในงานพิธี ต้องมีความสามารถพิเศษที่มากกว่าผู้อื่นอย่างหนึ่งคือ การนำศาสตร์การสื่อสารมาผนวกกับศิลปะ เพื่อให้การประสานงานกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลให้ผู้ปฏิบัติงานทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลังต่างมีความรู้สึกที่ดี มีอัธยาศัย มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ และมีความเคารพนับถือต่อกัน พร้อมทั้งจะให้ความร่วมมือในทุกๆ ด้าน

ลักษณะของพิธีกรในงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน

๑. เตรียมการพูดทุกครั้ง พิธีกรสามารถเตรียมการพูดให้มีประสิทธิภาพได้อย่างไม่ลำบาก เนื่องจากงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทานมีลักษณะสำคัญอยู่ประการหนึ่งคือ มีขั้นตอน กำหนดการ ลำดับงานต่างๆ ในการประกอบพิธี ตามขนบจารีตที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมาตามแนวทางและหลักเกณฑ์ของสำนักพระราชวัง เป็นงานที่มีรูปแบบคงที่ ไม่เปลี่ยนแปลง โดยพิธีกรสามารถจัดทำข้อมูลของผู้วายชนม์ ชื่อ นามสกุล ตำแหน่ง ประวัติ รวมถึงข้อมูล ของผู้เกี่ยวข้องในพิธี เช่น ประธานในพิธี ผู้อ่านหมายรับสั่ง ผู้อ่านสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ ผู้อ่านประวัติไว้อาลัย เป็นต้น และทำการฝึกซ้อมก่อนที่จะขึ้นพูดจริง เพื่อให้รู้ข้อบกพร่องและหาทางแก้ไขไว้ก่อนล่วงหน้า ยิ่งกรณีเป็นงานพิธีพระราชทานเพลิงศพ มีเครื่องเกียรติยศประกอบศพ ซึ่งเป็นการพูดที่ต้องใช้เวลามาก ประมาณ ๒ ชั่วโมง ถึง ๔ ชั่วโมง จึงควรฝึกซ้อมการพูดทั้งหมด เพราะเนื้อหาอาจจะมากหรือน้อยเกินไป จะได้มีเวลาเพิ่มเติมหรือตัดเนื้อหาให้เหมาะสม กับเวลา

๒. มีความเชื่อมั่นในตนเอง อุปสรรคที่พิธีกรหลายท่านต้องพบอยู่เป็นประจำเมื่อจะต้องขึ้นพูดคือ สภาวะร่างกายของตัวเองจะมีปฏิกิริยาที่แสดงออกมา จากการที่ได้รับรู้ข้อมูล การเผชิญหน้า กับคนจำนวนมาก การพยายามทำหน้าที่ให้บรรลุผล ส่งผลให้มีความหวั่นไหวตื่นกลัว ความวิตกกังวล และความเครียด โดยที่อาการลักษณะเหล่านี้เกิดขึ้นได้อยู่เสมอ แม้จะเป็นพิธีกรที่มีประสบการณ์มานานหลายปี ซึ่งมีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา ดังนี้

๑. ในช่วงก่อนพูดให้ฝึกการควบคุมลมหายใจให้สม่ำเสมอ
๒. มองผู้ฟังด้วยความผ่อนคลายสักระยะหนึ่ง
๓. จัดวางไมโครโฟน เอกสารข้อมูล กำหนดการ บทพูด ให้เป็นระเบียบ
๔. การยิ้ม จะทำให้กล้ามเนื้อใบหน้าหย่อน ทำให้รู้สึกสงบ
๕. หากมีอาการคอแห้ง ให้เม้มริมฝีปากลงเล็กน้อยเพื่อให้ความชื้นจากน้ำลาย และกลืนน้ำลาย ๑ - ๒ ครั้ง ควรหลีกเลี่ยงการกระแอมกระไอที่ทำให้เกิดเสียงในลำคอ

๓. แสดงออกอย่างสง่างาม พิธีกรที่ดีควรมีวิธีการวางตัวให้มีความน่าสนใจและแสดงออก ต่อหน้าผู้ฟัง อย่างน่าประทับใจ ตามแนวทางดังนี้

๑. มีชีวิตชีวา กระตือรือร้นกับการทำงาน มีความสดชื่น แจ่มใส

๒. ใช้น้ำเสียงให้เป็นธรรมชาติ กำหนดระดับเสียงสูง ต่ำ ดัง เบา ทุ้ม แแหลม สลับกัน พุดออกมาให้สอดคล้องกับอารมณ์ของเรื่องที่พุด เช่น กล่าวถึงคุณงามความดีของผู้วายชนม์ด้วยน้ำเสียงสุภาพหนักแน่น กล่าวบทไว้อาลัยผู้วายชนม์ด้วยน้ำเสียงอ่อนโยน นุ่มนวล เป็นต้น และควรเลี่ยงการพุดด้วยน้ำเสียงแบบใดแบบหนึ่งตลอดเวลา
๓. สบสายตากับผู้ฟัง เป็นการสื่อสารภาษาใจจากผู้พุดถึงผู้ฟังโดยตรง ทำให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกว่ากำลังพุดให้เขาฟังโดยตรง การสบสายตาก็เป็นมารยาทในการสนทนา รวมถึงการพุดต่อหน้าชุมชนด้วย
๔. มีท่าทางประกอบการพุด เป็นการสื่อสารภาษากายที่มีประสิทธิภาพ ถ้าใช้ได้เหมาะสม ถูกต้องจะช่วยเสริมเรื่องที่พุดให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
๕. สอดแทรกอารมณ์ให้เหมาะสม พิธีกรที่สามารถสอดแทรกอารมณ์ต่างๆ ในการพุดได้ถือว่าเป็นผู้ที่ใช้การสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม พิธีกรต้องรู้จักนำมาใช้ให้ถูกที่ถูกเวลาด้วยยกตัวอย่างในกรณีที่พิธีกรกำลังกล่าวถึงประวัติผู้วายชนม์เมื่อครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ ซึ่งผู้วายชนม์ท่านนั้นเป็นผู้มีอัธยาศัยดี มีจิตใจเบิกบาน ชอบสร้างเสียงหัวเราะให้กับคนรอบข้างได้มีความสุขอยู่เสมอ และนำเรื่องราวในอดีตมาเล่าให้ผู้ฟังทราบ ขณะที่พิธีกรกำลังเล่าเรื่องควรจะถ่ายทอดด้วยอารมณ์ยินดีมีความสุข สอดคล้องกับเนื้อเรื่องที่กำลังพุดด้วยเพื่อแสดงให้ผู้ฟังเห็นถึงความจริงใจของพิธีกร

๔. ใช้ตัวอย่างได้น่าสนใจ การยกตัวอย่างประกอบการพุด จะช่วยให้เรื่องที่พุดชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกรณี เรื่องที่พุดเป็นเรื่องยากต่อการอธิบาย อาทิ เรื่องที่เป็นนามธรรม เรื่องเกี่ยวกับคำสั่งสอนทางศาสนา เรื่องหลักธรรม ในการดำเนินชีวิต ฯลฯ ก็ควรจะใช้ตัวอย่าง นิทาน หรือเรื่องจริงมาประกอบจะทำให้เข้าใจง่าย และมองเห็นเป็นรูปธรรมมากขึ้น

๕. ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย หมายถึงภาษาที่พุดแล้วเข้าใจได้ทันที ไม่ต้องแปลอีกครั้ง ควรหลีกเลี่ยงการใช้ภาษาต่างประเทศ ยกเว้นคำที่เข้าใจกันทั่วไปอยู่แล้ว เช่น ทีวี คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต เป็นต้น หรือการนำบทกวี บทกลอนแสดงความไว้อาลัยมาใช้ ก็ควรระมัดระวังอย่างยิ่ง เพราะแม้ว่ากวี กลอน บางบทที่ใช้จะมีคำสัมผัส และภาษาที่สละสลวย ไพเราะ แต่ถ้านำมาพุดผู้ฟังอาจไม่เข้าใจความหมาย ก็ต้องเปลี่ยนเป็นคำที่เข้าใจง่าย

เรื่องที่ควรพุดของพิธีกรในงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน

๑. เรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อผู้ฟัง พิธีกรสามารถนำเรื่องของคุณงามความดีทั้งหลายของผู้วายชนม์ที่เคยประกอบหรือกระทำไว้เมื่อครั้งที่ยังมีชีวิตอยู่ เช่น ผู้วายชนม์ดำรงชีวิตอย่างสมถะ เรียบง่าย น้อมนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันจนเกิดประโยชน์

และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชุมชน หรือผู้วยชนม์เป็นอดีตข้าราชการทำงานรับใช้ประชาชนด้วยความซื่อสัตย์สุจริต โดยไม่หวังผลตอบแทนเพื่อประโยชน์ส่วนตน เป็นต้น

๒. เรื่องที่ผู้ฟังสนใจ พิธีกรสามารถนำข้อมูลประชาสัมพันธ์ของกองพิธีการศพที่ได้รับพระราชทานมาเผยแพร่ เพื่อสร้างความเข้าใจกับข้าราชการและผู้มาร่วมพิธีได้รับทราบว่าการปฏิบัติพิธีการศพที่ได้รับพระราชทานเป็นหน่วยงาน ที่มีภารกิจหลักสำคัญในการปฏิบัติงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน ตามหลักเกณฑ์สำนักพระราชวัง อาทิ กรณี น้ำหลวงอาบศพ เพลิงพระราชทาน เครื่องเกียรติยศประกอบศพ ได้แก่ หีบศพพระราชทาน (หีบเชิงชาย หีบลายก้านแย่ง หีบทองลายสลัก หีบทองทึบ) และโกศพระราชทาน (โกศโถ โกศแปดเหลี่ยม) เพื่อสนองงานสถาบันพระมหากษัตริย์ ให้เป็นไปตามพระบรมราโชบาย โดยการยื่นเรื่องขอรับพระราชทานฯ และการปฏิบัติงานพิธีของเจ้าหน้าที่นั้น ไม่มีค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

๓. เรื่องใหม่ที่ไม่เคยได้ยินมาก่อน พิธีกรสามารถนำรายละเอียดเกี่ยวกับการยื่นเรื่องขอพระราชทานน้ำหลวง อาบศพ เพลิงพระราชทาน ดินฝังศพพระราชทาน และเครื่องเกียรติยศประกอบศพในปัจจุบัน มาชี้แจงเพิ่มเติมได้ว่า การยื่นเรื่องขอพระราชทานน้ำหลวงอาบศพ เพลิงพระราชทาน ดินฝังศพพระราชทาน และเครื่องเกียรติยศประกอบศพ ในกรุงเทพมหานคร ให้ติดต่อยื่นที่กลุ่มปฏิบัติพิธีการส่วนหน้า ตั้งอยู่ภายในกองพระราชพิธี สำนักพระราชวัง ส่วนต่างจังหวัด ให้ติดต่อยื่นที่ห้องงานประสานขอพระราชทานเพลิง ศาลากลางจังหวัดทุกจังหวัด ตั้งแต่เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น. ทุกวันไม่เว้นวันหยุดราชการ หรือวันหยุดนักขัตฤกษ์

๔. เรื่องที่เกี่ยวกับผู้ฟังโดยตรง คำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติในพิธี ขั้นตอนต่างๆ หรือคำแนะนำเกี่ยวกับมารยาท เช่น การแสดงความเคารพขณะที่เจ้าหน้าที่กำลังเชิญกล่องน้ำหลวงพระราชทาน กล่องเพลิงพระราชทาน กล่องดินพระราชทาน ผู้ที่ยืนในแถวให้ยืนสงบนิ่งแขนทั้งสองแนบชิดติดลำตัว ไม่ยื่นกุ่มมือ ไม่ยื่นไหล่หลัง ส่วนผู้ที่นั่งเก้าอี้ให้นั่งด้วยความสุภาพ ไม่นั่งเหยียดขา ไม่นั่งไขว้ขา เป็นต้น

๕. เรื่องจริงทางสังคม ก่อนเริ่มพิธีการสำคัญตามกำหนดการ พิธีกรสามารถนำเรื่องจริงทางสังคม มาพูดเสริม ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน โดยเรื่องที่น่าเสนอควรเป็นเรื่องที่ให้ประโยชน์ มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้ฟังเกิดความรู้สึกและมีส่วนร่วมตามตัวอย่าง

เมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๖๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายณรงค์ศักดิ์ โอสถธนากร ผู้ว่าราชการจังหวัดลำปาง อัญเชิญพวงมาลาหลวง และพวงมาลาของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินี วางหน้าหีบศพนายอนันต์ แก้วมณีวรรณ อายุ ๕๖ ปี และนายประจวบ เทพปินดา อายุ ๕๐ ปี ราษฎรบ้านทุ่งม่านใต้ และบ้านบ่อหิน หมู่ที่ ๗ ตำบลบ้านเป้า อำเภอเมืองลำปาง ซึ่งเป็นจิตอาสา

พระราชทานในพื้นที่ แต่ได้เสียชีวิต จากการจมน้ำ หลังจากทั้งสองคนได้ร่วมกับชาวบ้านในชุมชน ลงไปช่วยกัน ผลักดันเศษวัชพืชออกจากบริเวณประตูระบายน้ำของฝายน้ำล้นและระบบส่งน้ำแม่ตุ่ย ที่ตั้งอยู่ระหว่างชุมชน บ้านบ่อหิน หมู่ที่ ๗ และบ้านทุ่งม่านพัฒนา หมู่ที่ ๑๑ แต่เกิดพลาดท่าลื่นตกลงไปในน้ำ และถูกกระแส น้ำ ที่เชี่ยวกรากซัดจมหายไปตั้งแต่วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๖๓ ที่ผ่านมา และผู้วายชนม์ทั้ง ๒ ท่านยังได้รับ พระมหากรุณาธิคุณ พระราชทานเพลิงศพ เป็นกรณีพิเศษ เมื่อวันที่ ๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๓ ณ เมรุวัดทุ่งม่านใต้- บ่อหิน หมู่ที่ ๗ ตำบลบ้านเป้า เพื่อเป็นเกียรติยศอันสูงสุด ในวาระสุดท้ายของชีวิต ในฐานะผู้มีความเสียสละ เพื่อส่วนรวมโดยแท้จริง

แนวทางการพัฒนาความสามารถของพิธีกรในงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน

๑. เสริมสร้างทักษะการพูดและการสื่อสารที่ดี คือรู้จักเลือกใช้คำพูดที่ดี น่าฟัง พูดแล้ว ผู้ฟังเข้าใจง่าย เสียงดังฟังชัด ไม่สับสนวกวน หรือคลุมเครือ
๒. ต้องเป็นนักอ่าน การอ่านทำให้มีข้อมูล ความรู้ เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะความรู้ใหม่ๆ ที่เป็น ประโยชน์ต่อผู้ฟัง และฝึกโดยการอ่านออกเสียงที่ต้องกำหนดจังหวะการหยุด การเน้น การใช้น้ำเสียง ภาษากาย ฯลฯ
๓. ฟังการอ่านข่าว หรือการบรรยายในงานพระราชพิธี หรืองานพิธีที่สำคัญเสมอเพื่อให้ได้ แบบอย่าง ของการพูด
๔. สังเกตปฏิบัติการผู้ฟัง ทุกครั้งที่พูด พูดแบบไหนผู้ฟังชอบ แบบไหนผู้ฟังไม่ชอบ คอยปรับปรุงและพัฒนาตัวเองตลอดเวลา แก้ไขจุดด้อยให้ดีขึ้นเรื่อยๆ รักษาจุดเด่นและพัฒนา ให้โดดเด่นยิ่งขึ้น และหมั่นคิดคำพูดคิดวิธีการ เทคนิคใหม่ๆ ทำให้เกิดความแตกต่างเพื่อสร้าง เอกลักษณ์ของตนเอง
๕. มีความสุขกับการพูด จะทำให้ทุกครั้งที่พูดจะพูดด้วยใจ ไม่ได้ฝืนพูด ผู้พูดที่มีความสุข จะทำให้ผู้ฟัง มีความสุขตามไปด้วย

ตัวอย่างบทพูดของพิธีกร ในพิธีพระราชทานเพลิงศพ

กราบนมัสการ พระคุณเจ้า วัด..... คณะสงฆ์องค์พิจารณาผ้าบังสุกุล และพระสงฆ์สวดหน้าไฟ ด้วยความเคารพอย่างสูง

เรียน.....ประธานพิธี และท่านผู้มีเกียรติที่เคารพทุกท่าน

กระผม.....ได้รับมอบหมายจากเจ้าภาพให้ปฏิบัติหน้าที่เป็นพิธีกร ดำเนินพิธีการ เป็นลำดับไป จึงขออนุญาต ณ โอกาสนี้ครับ

หนึ่งร่างในโลงศพ

นอนสงบละสังขาร

ตั้งบนจิตกาธาน

เคยอยู่บ้านอยู่เรือนมา

เคยมีซึ่งชีวิต

ทำ พุด คิด แสวงหา

หยุดแล้วหยุดเวลา

ณ บนเมรุบุญเป็นไป

ญาติมิตรรออิฐฐาน

สู่วิมานฟ้าอาศัย

ด้วยรักและอาลัย

ภพภูมิใหม่ที่ไปดี

ลำดับนี้ เพื่อให้การประกอบพิธีพระราชทานเพลิงศพ ..... (ผู้วายชนม์) ข้าราชการบำนาญ สังกัดกระทรวง.....เป็นไปด้วยความเรียบร้อยเหมาะสม และเป็นเกียรติแก่ผู้วายชนม์ ในการนี้ กระผม ขออนุญาตนาเข้าสู่พิธีการตามลำดับ

ขอเชิญ .....(ทนายทนายผู้วายชนม์ คนที่ ๑) อ่านหมายรับสั่ง

ขอเชิญ .....(ทนายทนายผู้วายชนม์ คนที่ ๒) กล่าวสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

ขอเชิญ .....(ทนายทนายผู้วายชนม์คนที่ ๓) อ่านประวัติของผู้วายชนม์

ท่านประธานในพิธี และผู้มีเกียรติทุกท่าน ในวาระสุดท้ายนี้ กระผมขอเชิญทุกท่านร่วมจิตอธิษฐาน เพื่ออุทิศส่วนกุศลส่งดวงวิญญาณของ..... (ผู้วายชนม์) ข้าราชการบำนาญ สังกัดกระทรวง.....ให้ไปสู่สุคติ ในสัมปรายภพ โดยการยืนไว้อาลัยประมาณ ๑ นาที ด้วยความพร้อมเพรียงกัน ขอเรียนเชิญครับ

บัดนี้ ได้เวลาอันสมควรของพิธีพระราชทานเพลิงศพ..... (ผู้วายชนม์) ข้าราชการบำนาญ สังกัดกระทรวง..... ในโอกาสนี้ กระผม ขอเรียนเชิญ..... ประธานในพิธี ทอดผ้าบังสุกุล และ เป็นประธานในการประกอบพิธีจุดเพลิงพระราชทาน ตามลำดับ ขอเรียนเชิญครับ

กราบอารธนาพระคุณเจ้า วัด..... เป็นองค์พิจารณาผ้าไตรบังสุกุลครับ

ลำดับนี้ กราบอารธนาพระคุณเจ้าขึ้นวางดอกไม้จันทร์ และเรียนเชิญแขกผู้มีเกียรติทุกท่าน วางดอกไม้จันทร์แสดงความไว้อาลัย

กระผม ในนามเจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณท่านทั้งหลายเป็นอย่างสูง ที่กรุณาให้เกียรติ สละเวลามาร่วมพิธีบำเพ็ญกุศลศพ ..... (ผู้วายชนม์) ข้าราชการบำนาญ สังกัดกระทรวง..... และกรุณานำพวงหรีดมาแสดงความไว้อาลัย อีกทั้งมอบปัจจัยร่วมทำบุญ ร่วมเป็นเจ้าภาพ ร่วมฟังสวดพระอภิธรรม ตลอดจนให้เกียรติมาร่วมพิธีพระราชทานเพลิงศพในวันนี้

อันความกรุณาของท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายในครั้งนี้ ทางเจ้าภาพรู้สึกเป็นเกียรติเป็นอย่างสูง หากดวงวิญญาณของผู้วายชนม์จะทราบได้ด้วยประการใดก็ดี คงจะมีความปีติเป็นอย่างยิ่ง การบำเพ็ญกุศลศพ หากมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดบกพร่อง หรือต้อนรับไม่ทั่วถึงด้วยประการใดก็ดี ทางเจ้าภาพกราบขออภัยต่อทุกท่านไว้ ณ โอกาสนี้ และขออานิสงส์ ผลบุญอันเกิดจากกุศลจิตของท่านทั้งหลายโปรดส่งผลให้ท่านประสบความสุขความเจริญตลอดไป ขอขอบคุณครับ

สรุป

องค์ความรู้พิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน เรื่อง “เทคนิคการเป็นพิธีกรในงานพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน” ที่ผู้เขียนได้นำเสนอนั้น เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้ทำหน้าที่พูด หรือ “พิธีกร” หน้าใหม่ของวงการ หรือระดับ มืออาชีพ สามารถใช้ข้อมูลนี้ไปประกอบการเตรียมการพูดในงานพิธีให้มีคุณภาพ และประสิทธิภาพได้มากขึ้น ซึ่งพิธีกร จะได้รับประโยชน์ความรู้เรื่องขนบธรรมเนียมการทาศพตามหลักเกณฑ์ของสำนักพระราชวังที่สอดแทรกอยู่ ร่วมกับศาสตร์และศิลปะในการทาศพอย่างแนบสนิท จนอาจเรียกได้ว่า องค์ความรู้ชุดนี้เป็นตั้งสะพานเชื่อม ๓ ฝ่าย ระหว่าง

๑. คนทำงานในเบื้องหลังคือเจ้าหน้าที่พิธีปฏิบัติงานพิธี กองพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน
๒. คนทำงานในเบื้องหน้าคือพิธีกร
๓. เจ้าภาพ, ผู้ร่วมงานพิธี

ให้มาบรรจบกันเพื่อได้มีโอกาสสื่อสารสร้างการรับรู้ที่ถูกต้อง สร้างความเข้าใจอันดีร่วมกัน และมีจุดมุ่งหมาย ในการร่วมสนองงานสถาบันพระมหากษัตริย์ให้เป็นไปตามพระบรมราโชบาย เพื่อให้เกิดความมุ่งมั่นในการทาศพประโยชน์ และสร้างคุณงามความดีต่อประเทศชาติสืบไป

ข้อมูลอ้างอิง

- กระทรวงวัฒนธรรม (๒๕๖๓) มารยาทไทย มารยาทในสังคม. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ
 : สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก กระทรวงวัฒนธรรม (๒๕๖๒) คู่มือการปฏิบัติงานพิธีการศพตามหลักเกณฑ์ของสำนักพระราชวัง กรุงเทพฯ
 : หจก. โรงพิมพ์อักษรไทย กิติมา อมรทัต. (๒๕๖๓). ศิลปะการพูดให้เป็นเลิศ. กรุงเทพฯ : พิมพ์ดีการพิมพ์ จิตติมา รักนาค. (๒๕๖๓). โครงการฝึกอบรมผู้บริหารและฝ่ายจัดการสหกรณ์ หลักสูตร “เทคนิคการเป็นพิธีกรดำเนินรายการอย่างมืออาชีพ” นนทบุรี
 : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ภูวดล ภูภัทรโยธิน. (๒๕๖๒). สูตรสำเร็จบทพูดและคำอวยพร ฉบับจัดเต็ม. กรุงเทพฯ
 : บริษัท วี. พรินท์(๑๙๙๑) สมชัย เกื้อกุล. (๒๕๕๕). ศาสนพิธีจากประสบการณ์. นนทบุรี: หจก. เจริญผลกราฟฟิค สมชาติ กิจยรรยง. (๒๕๖๐). คัมภีร์พิชิตความเป็นเลิศ : บันไดสู่ความสำเร็จในการพูด. กรุงเทพฯ
 : บริษัท พิมพ์ดีการพิมพ์ จำกัด สุกิจ ศุภกิจเจริญ. (๒๕๖๒). พลังแห่งการพูด. กรุงเทพฯ
 : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน) www.siamrath.co.th (๒๕๖๓) ในหลวง-พระราชินี พระราชทานพวงมาลาหลวง สองจิตอาสาชาวลำปาง พลัดตกน้ำแม่ตุ๋ย (<https://siamrath.co.th/nv/๑๓๗๕๕๑> สยามรัฐออนไลน์ เผยแพร่วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๖๓) กรุงเทพฯ : บริษัท สยามรัฐ จำกัด

- เจ้าหน้าที่อ่านหมายรับสั่ง
- เจ้าหน้าที่อ่านประวัติภิกษุผู้มรณภาพ
- พิธีกรเชิญแขกผู้มีเกียรติทุกท่านที่ร่วมพิธียืนสงบนิ่งไว้อาลัย
- พิธีกรเชิญประธานในพิธีทอดผ้าไตรบังสุกุล
- พิธีกรอาราธนาประธานสงฆ์ พิจารณาผ้าไตรบังสุกุล
- ประธานในพิธีประกอบพิธีพระราชทานเพลิงศพ
พระสงฆ์จตุรวรรค ๔ รูปสวดพระอภิธรรมหน้าไฟ
- พระภิกษุ สามเณร ข้าราชการ ศรัทธาประชาชนขึ้นวางดอกไม้จันทน์
- ประชุมเพลิง เป็นเสร็จพิธี

ตัวอย่างกำหนดการกรณีได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานเพลิงศพ (ประชาชนทั่วไป)

พิธีบำเพ็ญกุศลพระราชทานเพลิงศพ

ชื่อนามสกุลผู้วายชนม์.....อายุ.....ปี
 ณ สุสาน.....ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....
 วัน.....ที่.....เดือน.....พุทธศักราช.....

////////////////////////////////////

กำหนดการ

วัน.....ที่.....เดือน.....พุทธศักราช.....

- เวลา ๐๙.๓๐ น. ประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย
- มีคนายนำกล่าวคำไหว้พระรัตนตรัย อาราธนาเบญจศีล
 พระสงฆ์ให้ศีล สมาทานเบญจศีล
  - มีคนายกอาราธนาธรรม พระสงฆ์แสดงพระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์ จบแล้ว
  - พระสงฆ์พิธีสวดพระพุทธรูปมนต์
  - มีคนายกกล่าวคำสมาครวัทาน กล่าวเวณทาน กล่าวคำสมาช้นแก้วทั้ง ๓
  - เจ้าภาพถวายจตุปัจจัยไทยธรรมกัณฑ์เทศน์
 ถวายจตุปัจจัยไทยธรรมพระสงฆ์พิธี
  - พระสงฆ์พิธีทั้งนั้น อนุโมทนา เจ้าภาพกรวดน้ำ รับพร
- เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพลแด่พระภิกษุสงฆ์ สามเณร
- เวลา ๑๑.๓๐ น. เลี้ยงอาหารกลางวันแก่แขกผู้มีเกียรติ ที่มาร่วมพิธี
- เวลา ๑๒.๓๐ น. พิธีทอดผ้าไตรบังสุกุล
- เวลา ๑๔.๐๐ น. ข้าราชการชุดปกติขาวติดแขนไว้ทุกข์ ญาติ ตั้งแถวรับกลองเพลิงพระราชทาน
- เจ้าหน้าที่อัญเชิญกลองเพลิงพระราชทานถึงบริเวณพิธี
  - เจ้าหน้าที่อัญเชิญกลองเพลิงพระราชทานขึ้นบนเมรุ
 แล้วประดิษฐานบนโต๊ะขาวด้านเหนือศีรษะศพ
  - เจ้าหน้าที่อ่านหมายรับสั่ง
  - เจ้าหน้าที่อ่านสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ
  - เจ้าหน้าที่อ่านประวัติผู้วายชนม์
  - พิธีกรเชิญแขกผู้มีเกียรติทุกท่านที่ร่วมพิธี ยืนสงบนิ่งไว้อาลัย

- พิธีกรเชิญประธานในพิธีทอดผ้าไตรบังสุกุล
- อาราธนาประธานสงฆ์ พิจารณาผ้าไตรบังสุกุล
- ประธานในพิธีประกอบพิธีพระราชทานเพลิงศพ
พระสงฆ์จตุรวรรค ๔ รูปสวดพระอภิธรรมหน้าไฟ
- พระภิกษุ สามเณร ข้าราชการ ศรัทธาประชาชนขึ้นวางดอกไม้จันทน์
- ประชุมเพลิง เป็นเสร็จพิธี

- เจ้าหน้าที่อ่านหมายรับสั่ง
- เจ้าหน้าที่อ่านสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณ
- เจ้าหน้าที่อ่านประวัติ
- พิธีกรเชิญแขกผู้มีเกียรติทุกท่านที่ร่วมพิธียืนสงบนิ่งไว้อาลัย
- พิธีกรเชิญประธานในพิธีทอดผ้าไตรบังสุกุล
- อาราธนาประธานสงฆ์พิจารณาผ้าไตรบังสุกุล
- ประธานในพิธีประกอบพิธีพระราชทานเพลิงศพ
พระสงฆ์จตุรวรรค ๔ รูปสวดพระอภิธรรมหน้าไฟ
- พระภิกษุ สามเณร ข้าราชการ ศรัทธาประชาชนขึ้นวางดอกไม้จันทน์
- ประชุมเพลิง เป็นเสร็จพิธี

หมายเหตุ กรณีผู้วายชนม์เป็นพระภิกษุไม่มีการอ่านสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณ

- เจ้าหน้าที่อ่านหมายรับสั่ง
- เจ้าหน้าที่อ่านสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณ
- เจ้าหน้าที่อ่านประวัติผู้วายชนม์
- พิธีกรเชิญแขกผู้มีเกียรติทุกท่านที่ร่วมพิธียืนสงบนิ่งไว้อาลัย
- พิธีกรเชิญประธานในพิธีทอดผ้าไตรบังสุกุลพระราชทาน
- อาราธนาพระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์พิจารณาผ้าไตรบังสุกุล
- ประธานในพิธีประกอบพิธีพระราชทานเพลิงศพ
พระสงฆ์จตุรวรรค ๔ รูปสวดพระอภิธรรมหน้าไฟ
- พระภิกษุ สามเณร ข้าราชการ ศรัทธาประชาชนขึ้นวางดอกไม้จันทน์
- ประชุมเพลิง เป็นเสร็จพิธี

หมายเหตุ กรณีผู้วายชนม์เป็นพระภิกษุไม่มีการอ่านสำนึกในพระมหากษัตริย์คุณ

แนวปฏิบัติงานในการพระราชทานเพลิง (บุคคลทั่วไป) ตามระเบียบที่สำนักพระราชวัง

เมื่อกระทรวงเจ้าสังกัด ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือเจ้าภาพ แล้วแต่ กรณี ได้ประสานขอพระราชทาน มายังห้องประสานขอพระราชทานเพลิง สำนักวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน เพื่อขอพระราชทานเพลิงศพ หากศพนั้นอยู่ในเกณฑ์ที่จะได้รับพระราชทานเพลิงศพ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน จะแจ้งให้ เจ้าภาพทราบ จากนั้นเจ้าภาพหรือเจ้าหน้าที่แล้วแต่กรณีให้ไปขอรับเพลิงพระราชทานได้ที่ ห้องประสาน ขอพระราชทานเพลิง ณ ศาลากลางจังหวัดลำพูน ชั้น ๔ เมื่อได้รับกล่องเพลิงพระราชทานไปแล้ว ต้องปฏิบัติตามขั้นตอนดังนี้

๑. เชิญกล่องเพลิงพระราชทาน ไปวางที่ศาลากลางจังหวัด อำเภอ หน่วยงานราชการที่สังกัดในท้องถิ่น แล้วแต่กรณี โดยตั้งไว้ในที่อันสมควร แล้วควรมี ๒ พานรองรับกล่องเพลิงพระราชทานนั้นด้วย
๒. เมื่อถึงกำหนดวันพระราชทานเพลิงศพ ทางเจ้าหน้าที่กลุ่มพิธีการฯ จะจัดเจ้าหน้าที่ แต่งเครื่องแบบ ปกติขาวไว้ทุกข์ ไปรับกล่องเพลิงพระราชทาน เพื่อไปยังเมรุที่ประกอบพิธี
๓. ผู้ที่ไปร่วมงานพระราชทานเพลิง ทั้งประชาชน ข้าราชการ และพนักงานลูกจ้างรัฐวิสาหกิจ ควรแต่ง กายไว้ทุกข์ตามประเพณีนิยม ในกรณีลูกหลานหรือญาติ รวมทั้งผู้ที่เคารพนับถือ ผู้วายชนม์ที่รับ ราชการ จะแต่งกายชุดปกติขาว ไว้ทุกข์ จะเป็นเกียรติแก่ผู้วายชนม์ และยังนับว่า เป็นการถวายพระ เกียรติ
๔. ผู้ที่ตั้งแถวรอรับการเชิญกล่องเพลิงพระราชทาน (ตั้งเป็นสองแถวหันหน้าเข้าหากัน) ควรเป็นเจ้าภาพ การแต่งกาย ควรแต่งเครื่องแบบการไว้ทุกข์ตาม ประเพณีนิยม ในกรณี ที่เป็นข้าราชการ แต่งกายปกติขาว ไว้ทุกข์
๕. ระหว่างที่เจ้าหน้าที่เชิญกล่องเพลิงพระราชทานเดินไปสู่เมรุนั้น ประชาชนผู้มาร่วมงานควรนั่งอยู่ใน ความสงบโดยมิต้องยืนขึ้น ไม่ต้องทำความเคารพ และไม่มีการบรรเลงเพลงอย่างใดทั้งสิ้น
๖. ขณะที่เชิญกล่องเพลิงพระราชทานผ่านแถว ผู้รอรับไม่ต้องทำความเคารพ พอผู้เชิญกล่องเพลิง เดินผ่านไปแล้วให้หันหน้ามาทางที่กล่องเพลิงพระราชทาน และรองนกว่าผู้เชิญกล่องเพลิง นำกล่องเพลิง ไปวางไว้ที่โต๊ะวางกล่องเพลิง ผู้ที่ตั้งแถวรอรับเดินเข้าไปนั่งที่ ที่เจ้าภาพ จัดเตรียมไว้ให้
๗. พิธีกรเชิญผู้มีหน้าที่อ่านหมายรับสั่ง อ่านหมายรับสั่ง เสร็จแล้ว
๘. ผู้มีหน้าที่อ่านสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ อ่านสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ เสร็จแล้ว
๙. ผู้มีหน้าที่อ่านประวัติผู้วายชนม์ และอ่านประวัติผู้วายชนม์
๑๐. เมื่อถึงกำหนดเวลาพระราชทานเพลิง พิธีกรเชิญประธานวางผ้าไตรบังสุกุล วางขวางกับ ผ้ากุษาโยง เสร็จแล้วเคารพ ๑ ครั้ง ถอยมาประนมมือ

เมื่อพระภิกษุชักผ้าไตรบังสุกุลแล้ว จากนั้นประธานหันหน้าไปทางทิศที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับถวายค่านับ ๑ ครั้ง เจ้าหน้าที่เปิดโคมเพลิง ประธานไหว้ดอกไม้จันทน์พระราชทาน หยิบดอกไม้จันทน์พระราชทานจุดดอกไม้จันทน์พระราชทานวางบนพานรองดอกไม้จันทน์แล้วถอย ๑ ก้าว ประธานหันหน้าไปทางทิศที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับถวายค่านับ ๑ ครั้ง แล้วเคารพศพ (กรณี ศพพระสงฆ์ให้ไหว้ ๑ ครั้ง) ประธานเดินลงนั่งประจำที่ เป็นอันเสร็จพิธี

นายภาณุวัฒน์ ไพศาลย์
เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานพิธี
กลุ่มพิธีการศพที่ได้รับพระราชทาน สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน
จัดทำ

พิธีสงฆ์ในงานมงคลสมรส

โดย นายครรชิต สุขसार โรงเรียนเมธีวุฒิมกร
นายอุทาน ประสงค์ทรัพย์ โรงเรียนอนุบาลลำพูน

สิ่งสำคัญหลัก ๔ ประการ

๑. การติดต่อ/นิมนต์พระสงฆ์พิธี
๒. ภัตตาหาร / เครื่องไทยทาน
๓. สถานที่ในการประกอบพิธีสงฆ์
๔. การประสานติดต่อทางพระสงฆ์พิธี

เครื่องใช้ที่ต้องจัดเตรียมสำหรับพิธีสงฆ์

ชุดโต๊ะหมู่บูชา

- แจกันดอกไม้ ๒ ชุด
- รูป ๓ ดอก
- เทียนสีเหลือง ๒ เล่ม
- เทียนต่อ ๑ เล่ม
- เชิงเทียนและกระถางรูป
- อาสนะ ๙ ที่
- ที่กรวดน้ำ กระโถน แก้วน้ำ ทิชชู
- ชั้นน้ำมนต์และที่สำหรับประพรมน้ำมนต์
- แป้งเจิม
- ชุดเครื่องเช่นสำหรับพระพุทธรูปและพระภูมิเจ้าที่
- อาหารสำหรับตักบาตร ชั้นข้าว ทัพพี
- ดอกไม้รูปเทียน ถวายพระ ๙ ชุด
- พานใส่ของถวายพระ
- ด้ายสายสิญจน์สำหรับทำพิธี และสายสิญจน์ที่ทำเป็นมงคลคู่ หรือมงคลแฝด
- เครื่องไทยธรรม

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมทางสงฆ์

- เมื่อพระสงฆ์มาถึงและนั่งที่อาสนะเรียบร้อยแล้ว คู่บ่าวสาวจะจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย (เจ้าบ่าวนั่งทางฝั่งขวามือของเจ้าสาว) อาราธนาศีล และรับศีล ๕ รวมไปถึงจนถึงการถวายขันและเทียนเพื่อให้พระสงฆ์ทำน้ำพระพุทธรมนต์
- จากนั้นพระสงฆ์จะเจริญพระพุทธรมนต์ เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธรมนต์ไปจนถึงบทมงคลสูตร เจ้าพิธีจะจุดเทียนชนวนเพื่อเป็นการขอให้พระสงฆ์ทำน้ำพระพุทธรมนต์สำหรับใช้ในพิธีรดน้ำสังข์
- ลำดับถัดไป จะเป็นการทำบุญร่วมชาติ ตักบาตรร่วมขัน ชาติหน้าจะได้เกิดมาคู่กันอีก โดยให้คู่บ่าวสาวให้ใช้ทัพพีเดียวกัน ตักบาตรพร้อมกันค่ะ โดยในการตักบาตรนี้ มีความเชื่อว่า ถ้าใครจับที่คอทัพพี คนนั้นจะได้เป็นใหญ่เหนือคู่ของตน หรือได้เป็นผู้นำครอบครัว แต่เพื่อความเสมอภาค ไม่ให้ใครใหญ่เหนือกว่าใคร คู่บ่าวสาวอาจแก้เคล็ดโดยการการผลัดกันจับที่คอทัพพีได้

ขั้นตอนการประกอบพิธีกรรมทางสงฆ์

- เมื่อตักบาตรเสร็จแล้ว จะเป็นการถวายภัตตาหารเช้า / เพล โดยเริ่มจากถวายอาหารแด่พระพุทธรณ์แล้วจึงประเคนอาหารคาวหวานถวายแด่พระสงฆ์
- พระสงฆ์อนุโมทนา และขึ้นบทสวด “ยะธา.. สัพพี..” ในระหว่างนี้ คู่บ่าวสาวจะกรวดน้ำอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้กับเทพยดา เจ้ากรรมนายเวร บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ
- จากนั้นจะถึงพิธีในขั้นตอนสุดท้าย พระสงฆ์จะเจริญชัยมงคลคาถา พร้อมประพรมน้ำพุทธรมนต์และเจิมหน้าผากให้แก่คู่บ่าวสาวเป็นอันเสร็จพิธี

พิธีถวายผ้ากฐิน

โดย ผศ.ดร.ไกรสร แสนวงศ์
รองผู้อำนวยการ ฝ่ายกิจการทั่วไป วิทยาลัยสงฆ์ ลำพูน

กฐิน (บาลี: กฐิน) เป็นศัพท์ในพระวินัยปิฎกเถรวาท เป็นชื่อเรียกผ้าไตรจีวรที่พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้อยู่จำพรรษาครบ ๓ เดือนแล้ว สามารถรับมานุ่งห่มได้ โดยคำว่า การทอดกฐิน หรือการกรานกฐิน จัดเป็นสังฆกรรมประเภทหนึ่งตามพระวินัยบัญญัติเถรวาทที่มีกำหนดเวลา คือพระสงฆ์สามารถกระทำสังฆกรรมนี้ได้นับแต่วันแรม ๑ ค่ำ เดือน ๑๑ ไปจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๑๒ เท่านั้น โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญคือสร้างความสามัคคีในหมู่คณะสงฆ์ และอนุเคราะห์ภิกษุผู้ทรงคุณที่มีจีวรชำรุด ดังนั้นกฐินจึงจัดเป็นเรื่องเกี่ยวกับสังฆกรรมของพระสงฆ์โดยจำเพาะ ซึ่งนอกจากในพระวินัยฝ่ายเถรวาทแล้ว กฐินยังมีในฝ่ายมหายานบางนิกายอีกด้วย แต่จะมีข้อกำหนดแตกต่างจากพระวินัยเถรวาท

การได้มาของผ้าไตรจีวรอันจะนำมากรานกฐินตามพระวินัยบัญญัติของเถรวาทนี้ พระพุทธองค์ไม่ทรงห้ามการรับผ้าจากผู้ศรัทธาเพื่อนำมากรานกฐิน ด้วยเหตุผลดังกล่าวจึงทำให้เกิดทานพิธีการถวายผ้ากฐิน หรือการทอดกฐินของพุทธศาสนิกชนขึ้น และด้วยการที่การถวายผ้ากฐินนั้น จัดเป็นสังฆทาน คือถวายแก่คณะสงฆ์โดยไม่เจาะจงภิกษุรูปใดรูปหนึ่ง เพื่อให้คณะสงฆ์นำผ้าไปอุปโลกนยกให้แก่ภิกษุรูปใดรูปหนึ่งตามที่คณะสงฆ์ลงมติ (ญัตติทุติยกรรมวาจา) และกาลทาน ที่มีกำหนดเขตเวลาถวายแน่นอน คณะสงฆ์วัดหนึ่ง ๆ สามารถรับได้ครั้งเดียวในรอบปี จึงทำให้ประเพณีการทอดกฐินเป็นบุญประเพณีนิยมที่สำคัญของพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทย

ความเป็นมาของกฐิน

ภิกษุชาวเมืองปาไลฐยรัฐ ๓๐ รูป ได้เดินทางเพื่อมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า ณ วัดเชตวันมหาวิหาร เมืองสาวัตถี แต่ยังไม่ทันถึงเมืองสาวัตถี ก็ถึงวันเข้าพรรษาเสียก่อน พระสงฆ์ทั้ง ๓๐ รูป จึงต้องจำพรรษา ณ เมืองสาเกตุในระหว่างทาง พอออกพรรษาแล้ว ภิกษุเหล่านั้นจึงได้ออกเดินทางมาเข้าเฝ้าพระศาสดาด้วยความยากลำบากเพราะฝนยังตกชุกอยู่ เมื่อเดินทางถึงวัดพระเชตวัน พระพุทธเจ้าได้ตรัสถามถึงความเป็นอยู่และการเดินทาง เมื่อทราบความลำบากนั้นจึงทรงอนุญาตให้ภิกษุผู้จำพรรษาครบถ้วนไตรมาสสามารถรับผ้ากฐินได้ และภิกษุผู้ได้กรานกฐินได้อานิสงส์ ๕ ประการ ภายในเวลาอานิสงส์กฐิน (นับจากวันที่รับกฐินจนถึงวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือน ๔) คือ

๑. ไปไหนไม่ต้องบอกลา
๒. ไม่ต้องถือไตรจีวรไปครบสำหรับสามผืน
๓. ฉันทนโภชนะได้ (รับนิมนต์ที่เขานิมนต์โดยออกชื่อโภชนะฉันทได้) ๓

๔. เก็บบอดิเรกจิ๋วไว้ได้โดยที่ยังมิได้วิกัปป์ และอธิษฐาน โดยไม่ต้องอาบัติ
๕. จีวรลาภอันเกิดขึ้น จักได้แก่ภิกษุผู้ได้กรานกฐินแล้ว

ลำดับพิธีถวายกฐิน

๑. นำผ้ากฐินไปวัดที่จะถวาย ถ้ามีการแห่แห่นไป เมื่อเข้าไปในวัดแล้วจะนำองค์กฐินเวียนโบสถ์ (วัดหลวงเรียกว่า พระอุโบสถ) เช่นเดียวกับการนำนาควียนโบสถ์ด้วยก็ได้ หรือจะไม่เวียนก็ได้

๒. นำผ้ากฐินพร้อมด้วยบริวารกฐินไปตั้งไว้ ณ สถานที่ที่ถวายให้เรียบร้อย สถานที่ถวาย เช่น โบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญ จงพิจารณาดูว่า ที่ไหนจะเหมาะ (คำว่า เหมาะ หมายถึง ที่กว้างพอที่จะเข้าไปนั่งร่วมอนุโมทนาได้พอสมควร) เมื่อถึงเวลาที่พระสงฆ์จะทำพิธีของท่าน (สังฆกรรม) ท่านจะต้องไปทำในโบสถ์เสมอ ทำนอกโบสถ์ไม่ได้ ถ้าวัดไม่มีโบสถ์ก็ต้องทำในเขตแม่น้ำ หรือในเขตสระใหญ่ๆ

๓. เมื่อเจ้าภาพไปถึงสถานที่ถวายผ้ากฐินแล้ว ให้จุดเทียนรูปสักการะบูชาและกราบพระรัตนตรัยก่อน ดอกไม้รูปเทียนสำหรับสักการะบูชาพระรัตนตรัยนี้ เจ้าภาพจะนำไปด้วยก็ได้ หรือจะให้คนไปจัดไว้ที่วัดก่อนก็ได้ เรื่องนี้ตามประเพณีนิยมถือกันว่า ไปวัดทั้งที่ควรมีดอกไม้รูปเทียนไปสักการะบูชาด้วย การนำไปพร้อมกับเจ้าภาพไม่ยุ่งยาก เพียงให้คนถือตามไปมีเทียน ๒ เล่ม รูป ๓ ดอก ดอกไม้ ๑ กำ ก็พอแล้ว เมื่อไปถึงก็นำไปสักการะบูชา ณ สถานที่จัดไว้ ถ้าให้คนไปจัดไว้ที่วัดก่อน ควรมีโต๊ะสี่เหลี่ยมเล็ก ๆ ปูผ้าขาว ตั้งแจกัน ๑ คู่ พร้อมด้วยรูป ๓ ข้างหน้าวางหมอนไว้ ๑ ใบ ถ้าไม่มีหมอนก็ใช้ ผ้าขาวปูไว้แทน จะใช้ผ้าเช็ดหน้าที่สะอาดขนาดเหมาะสมก็ได้ เมื่อเจ้าภาพไปถึง ก็ให้จุดเทียนรูปสักการะบูชาพระรัตนตรัยที่จัดไว้นี้ แล้วกราบพระ ๓ ครั้ง

๔. ตามประเพณีนิยม ในบางถิ่น ถ้ามีการทอดกฐินชาวบ้านที่ทำบุญในวัดที่จะทอดนั้น จะพากันไปร่วมอนุโมทนาด้วยเป็นจำนวนมาก เวลาถวายผ้ากฐินก็ร่วมถวายด้วย ถ้าในถิ่นที่ชาวบ้านนิยมประเพณีนี้ก็ควรอนุโลม คือ ใช้ด้ายสายสิญจน์ผูกกับผ้าไตรกฐิน (อย่าผูกให้แน่นนัก จะแก้ออกลำบากให้ผูกเป็นเงื่อนกระตุกได้) เมื่อผูกแล้วโยงมาวงเครื่องบริวารกฐินให้รอบ ที่เหลือจากนั้น ให้ผู้ที่มาร่วมอนุโมทนาถือด้วยกันทุกคน เวลาจะโยงวงบริวารกฐิน ให้เว้นด้ายสายสิญจน์ไว้ในระยะประมาณจากที่ตั้งองค์กฐิน ไปถึงหัวอาสน์สงฆ์ เพราะเวลานำผ้ากฐินไปประเคนนั้น ยังไม่ได้แก้ด้ายสายสิญจน์ออก ประเคนผ้ากฐินแล้วจึงแก้ออก ทั้งนี้ถือกันว่าผู้ร่วมอนุโมทนาได้ ประเคนร่วมด้วย เพราะเขาถือกันว่า การทำบุญถ้าได้ประเคนกับมือตนเองได้บุญมาก เรื่องด้ายสายสิญจน์นี้ ถ้าในท้องถิ่นที่ไม่นิยมก็ไม่จำเป็นต้องใช้ เพียงแต่ประนมมือว่าคำถวายตามไปด้วยก็พอแล้ว

๕. เมื่อพร้อมแล้ว ถึงเวลาถวายผ้ากฐิน ให้เจ้าภาพหยิบผ้าห่มพระ (ผ้าห่มพระประธาน) มอบให้แก่ภิกษุคนแรก เพื่อนำไปห่มพระประธาน แล้วประเคนตาลปัตรแด่พระสงฆ์ผู้เป็นประธาน เพื่อท่านจะได้ใช้ในการให้ศีล

๖. มัคนายกหรือพิธีกรอาราธนาศีล เจ้าภาพพร้อมด้วยผู้มาร่วมอนุโมทนากุฐิน ตั้งใจรับศีล โดยพร้อมเพรียงกัน

๗. มัคนายกหรือผู้ช่วยพิธีกรนำผ้ากุฐินมามอบให้ประธาน ส่วนพานแว่นฟ้าที่วางผ้ากุฐินนั้น ให้นำไปตั้งไว้เบื้องหน้าพระสงฆ์รูปที่ ๒ หรือที่ ๓ นับจากหัวอาสน์สงฆ์ เพื่อว่าเมื่อกล่าวคำถวาย ผ้ากุฐินเสร็จแล้ว จะได้นำผ้ากุฐินไปวาง ณ ที่นั้น ทั้งนี้หมายความว่าผ้ากุฐินตั้งไว้ รวมกับ เครื่องบริวารกุฐิน การตั้งรวมไว้เป็นหมวดหมู่ก็เพื่อความสวยงาม ไม่ได้ไปตั้งไว้ที่หัวอาสน์สงฆ์ก่อน เมื่อผู้เป็นประธานรับผ้ากุฐินแล้ว ให้อุ้มประคองประนมมือหันหน้าไปทางพระปฎิมาประธาน (ในการทอดกุฐินนี้ ถ้าสามีภรรยาไปทอดด้วยกัน จะจับผ้ากุฐินด้วยกันก็ได้ และก็ควรจะเป็นเช่นนั้น เพราะว่าได้ทำบุญร่วมกันจริงๆ) เมื่อหันหน้าไปทางพระประธานแล้ว ให้ตั้งนะโม ... ๓ จบ แล้วหันหน้าไปทางพระสงฆ์ กล่าวคำถวายผ้ากุฐิน ดังนี้

“อิมัง ภันเต สะปะริวารัง, กะฐินะทุสสัง, สังข์สสะ, โอโณชะยามะ, สาธุ โน ภันเต, สังโฆ, อิมัง, สะปะริวารัง, กะฐินะทุสสัง, ปะฏิคคัณหาตุ, ปะฏิคคะเหตตะวา จะ, อิมินา, ทุสเสนะ กะฐินัง อัตถะระตุ, อัมหากัง, ทีฆะรัตตัง, หิตายะ, สุขายะ

กล่าวคำแปล ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวายผ้ากุฐินจีวรกับทั้งบริวารนี้แด่พระสงฆ์ขอพระสงฆ์จงรับผ้ากุฐินกับทั้งบริวารนี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย และเมื่อรับแล้วขอจง กรานใช้กุฐินด้วยผ้านี้ เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ข้าพเจ้าทั้งหลายสิ้นกาลนานเทอญฯ

๘. เมื่อกล่าวคำถวายจบ พระสงฆ์รับ “สาธุ” ขึ้นพร้อมกันแล้วให้นำผ้ากุฐินไปประเคน แต่พระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่ง ประเคนองค์ที่ ๒ หรือองค์ที่ ๓ ก็ได้ เพื่อท่านจะได้รับไว้แทนพระสงฆ์ เพราะผ้ากุฐินยังไม่เป็นกรรมสิทธิ์ของรูปใดรูปหนึ่ง เมื่อท่านรับแล้ว ต่อไปนี้เป็นเรื่องของพระสงฆ์ ซึ่งจะได้พิจารณามอบผ้ากุฐินให้แก่พระสงฆ์รูปใดรูปหนึ่ง ซึ่งเป็นผู้สมควร

๙. เมื่อพระสงฆ์ทำพิธีของท่านเสร็จแล้ว ให้มัคนายก หรือผู้ช่วยส่งไตรคู้สวดให้เจ้าภาพ ประเคน เพื่อท่านจะได้ออกไปครองผ้าพร้อมกัน (การถวายผ้ากุฐินนี้ ถ้าวายทิวihar หรือศาลา การเปรียญ เวลาท่านจะไปทำสังฆกรรมในโบสถ์ ก็ให้ถวายไตรครองพระคู้สวดเสียก่อน ท่านจะได้ ครองผ้าในโบสถ์ พร้อมกับองค์ครองกุฐินเลยทีเดียว ไม่ต้องกลับมาแล้วให้ท่านครองอีกเป็นการ เสียเวลา)

๑๐. พระสงฆ์ครองผ้ากลับเข้ามานั่งบนอาสน์สงฆ์เรียบร้อยแล้ว มัคนายกหรือพิธีกรส่งของ ให้เจ้าภาพประเคน ให้ส่งเครื่องบริวารกุฐินถวายองค์ครองให้เสร็จก่อน แล้วประเคนพระคู้สวด พระอันดับตามลำดับ ถ้ามีสามเณรก็ให้มารับไทยธรรมตอนนี้ด้วย การประเคนของพระและสามเณรนี้ เจ้าภาพจะมีใจเอื้อเพื่อให้ผู้มาร่วมอนุโมทนา ประเคนด้วยก็ได้ ทั้งนี้เฉพาะผู้ที่อยู่ในเครือญาติ หรือผู้ที่เคารพนับถือและรู้จักมักคุ้น

๑๑. ประเคนเครื่องไทยธรรมเสร็จแล้ว มัคนายกหรือพิธีกรนำน้ำกรวดไปให้เจ้าภาพ พระสงฆ์อนุโมทนาว่า (ยถา ...) เจ้าภาพกรวดน้ำ ถ้าภาชนะปากแคบ ให้เทโกรกลงในที่รองอย่าเอานิ้ว รองรับสายน้ำให้หยดตึงๆ เมื่อพระสงฆ์ว่า “ยถา.....” จบ ให้เทน้ำลงไปในที่รองกรวดให้หมด (ธรรมเนียมล้านนาจะกรวดน้ำครั้งเดียว) แล้วประนมมือฟังพระสงฆ์อนุโมทนาต่อไปจนจบ เสร็จพิธี

ธงกฐิน

ธงกฐินนั้นจะมีอยู่ ๔ อย่างคือ ๑. รูปจระเข้ ๒. รูปนางมัจฉา ๓. รูปตะขาบ ๔. รูปเต่า ซึ่งเป็นปริศนาธรรม มีความหมายว่า ๑. จระเข้ หมายถึงความโลภ สือที่ปากจระเข้มีขนาดใหญ่ ๒. ตะขาบ หมายถึงความโกรธ สือถึงพิษของตะขาบ ๓. นางมัจฉา หมายถึงความหลง ใช้รูปนางเงือก ที่เป็นหญิงสาวรักสวยรักงาม ๔. เต่า หมายถึงสติ การระวังป้องกันอันตรายทั้ง ๖ เหมือนเต่าที่หด หัว ขา หาง ป้องกันอันตราย เพื่อสอนว่า ความโลภ โกรธ หลง ต้องรู้จักควบคุมจิตใจด้วยการมีสติ นั่นเอง

ซึ่งธงกฐินทั้ง ๔ โบราณใช้ประกอบในงานกฐินเพื่อสื่อแตกต่างกันไป

๑. ธงจระเข้ ใช้ในการแห่ขบวนกฐิน (ตามตำนานที่ว่าจระเข้ว่ายน้ำตามขบวนกฐิน)
๒. ธงนางมัจฉา ใช้ประดับงานกฐินที่วัด (เพื่อแสดงถึงอานิสงส์การถวายผ้ากฐินว่าจะทำให้ผู้ถวายเกิดมาจะมีรูปงาม)
๓. ธงตะขาบ ติดที่หน้าวัดเพื่อแจ้งเตือนว่าวัดนี้มีผู้จองกฐินแล้ว จะได้ไม่ต้องเสียเวลาแวะถาม
๔. ธงเต่า ติดไปที่หน้าวัดเพื่อแจ้งว่าวัดนี้ทอดกฐินเสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยจะปลดลงหลังสิ้นเทศกาลทอดกฐินแล้ว

ดังนั้น ธงจระเข้กับธงนางมัจฉาจะอยู่คู่กันใช้ประดับประดางาน และธงตะขาบกับเต่า จะอยู่คู่กันประดับประดาที่หน้าวัด

ปัจจุบัน มักจะเหลือเพียงธงจระเข้กับธงนางมัจฉา ส่วนธงตะขาบกับธงเต่าจะมีเพียงวัดที่รักษาธรรมเนียมโบราณไว้เท่านั้นที่ยังใช้อยู่ ปัจจุบันธงทั้ง ๔ มักไม่ได้ทำหน้าที่สื่อความหมายต่างๆ ดังในอดีต แต่จะทำหน้าที่ประดับงานทอดกฐิน และทำหน้าที่ร่วมงานแห่งองค์กฐินเท่านั้น

โดยธงกฐินนั้น ทางวัดมักมอบให้แก่ญาติโยมที่มาทอดกฐิน โดยเชื่อว่า ๑. ธงจระเข้ จะทำให้ค้าขายดี มีโชคลาภ ๒. ธงนางมัจฉา จะทำให้มีเมตตามหานิยมแก่ผู้พบเห็น ๓. ธงตะขาบ จะทำให้แคล้วคลาดปลอดภัย ขับไล่สิ่งชั่วร้ายทั้งปวงที่จะเข้ามา ทำให้ศัตรูยำเกรง ปกป้องให้พ้นภัยจากภัยอันตรายทั้งปวง ๔. ธงเต่า จะทำให้สุขภาพแข็งแรง

อานิสงส์ของการทอดกฐิน

๑. เป็นการสงเคราะห์พระภิกษุที่จำพรรษาครบถ้วนไตรมาสให้ได้รับอานิสงส์ตามพุทธบัญญัติ
๒. เป็นการเทิดทูนพระพุทธรูปบุญญัตติเรื่องกฐินให้คงอยู่สืบไป นับได้ว่าบูชาพระพุทธรูปศาสนาด้วยการปฏิบัติบูชาส่วนหนึ่ง
๓. สืบต่อประเพณีกฐินทาน มิให้เสื่อมสลายไปจากวัฒนธรรมประเพณีของคนไทย ซึ่งบรรพบุรุษนำสืบต่อกันมามีขาดสาย
๔. การทอดกฐินเป็นการถวายทานโดยมิเจาะจงบุคคลโดยเฉพาะ แต่ถวายแก่หมู่สงฆ์เป็นส่วนรวมจึงเข้าลักษณะเป็นสังฆทาน ที่พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญ ว่ามีผลานิสงส์มาก
๕. การร่วมบำเพ็ญกฐินทาน เป็น "กาลทาน" คือเป็นทานที่ถวายได้ภายในเวลาที่มีพระพุทธานุญาตกำหนด จึงมีอานิสงส์เป็นพิเศษ
๖. ในการทอดกฐิน ส่วนใหญ่เป็นการร่วมมือร่วมใจกันของคนจำนวนมากเพื่อสร้างความดีงาม จึงเป็นการเสริมสร้างพลังสามัคคีขึ้นในสังคมอีกทางหนึ่งด้วย

ระเบียบประเพณีการเวียนเทียน

ที่ระลึกครบรอบ ๑๐๐ ปี ชาตกาล
มหาสังฆะ วรรณสัย
วันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓
ณ บัณฑิตวิทยาลัย
ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน

สนับสนุนโดย สภาเปรียญจังหวัดลำพูน
พระเทพรัตนนายก เจ้าอาวาสวัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร เจ้าคณะจังหวัดลำพูน

คำนำ

(ในการพิมพ์ครั้งที่ ๒)

คำเวหนานที่ท่านกำลังถืออยู่นี้ เป็นคำเวหนานที่ข้าพเจ้าแต่งขึ้นใหม่ ได้พิมพ์ไว้ตอนต้น ส่วนคำเวหนานตามแบบโบราณนั้น จะพิมพ์ไว้ตอนท้าย ในครั้งนี้จะทันหรือไม่ยังไม่ทราบ เพราะเวลาที่แต่งและพิมพ์ครั้งนี้จำกัด มีเวลาเพียงไม่ถึง ๑๐ วัน ก็จะถึงการอบรมอาจารย์ของอำเภอป่าซาง พระมหาเชื่อนคำ อุตตสนฺโต เจ้าคณะอำเภอป่าซาง ได้ขอร้องข้าพเจ้าให้แต่งครั้งนี้ในเวลากระชั้นหั้น แต่ถึงกระนั้นก็เป็นการศึกษาที่ยิ่ง ที่บังคับให้ข้าพเจ้าแต่งคำเวหนานขึ้น เพราะได้รับการขอร้องจากพระบ้ำง จากอาจารย์ทั้งหลายบ้าง ขอให้ข้าพเจ้าแต่งเวหนานต่างๆ ขึ้น ให้เหมาะกับเหตุการณ์ และทันสมัย ข้าพเจ้ารับปากว่าจะแต่ง แต่ไม่มีโอกาสแต่งสักที มาในครั้งนี้นี้เกิดความจำเป็นขึ้น คือต้องเป็นผู้ให้ การอบรมอาจารย์แห่งอำเภอป่าซาง ในวันที่ ๒๒ มกราคม พ.ศ. ๒๕๒๑ เวหนานเล่มนี้จึงเกิดขึ้นด้วยความรีบด่วน อาจจะไม่สมบูรณ์เพียงพอเพราะแต่งในเวลาอันสั้น ดังกล่าวแต่ก็จะถือเป็นการพิมพ์เป็นเล่มในโอกาสต่อไป

การแต่งหรือการพิมพ์คำเวหนานอันเป็นภาษาล้านนาด้วยอักษรไทยกลางนี้รู้สึกว่ายุ่งยาก เพราะเขียนคำในภาษาล้านนาได้ไม่หมด ครั้นจะเขียนตามเสียงที่เราพูดกันยิ่งไปใหญ่ทำให้ผู้อ่านไม่ทราบมูลศัพท์คำนั้นๆ รุ่งรังด้วยเสียงตรีเสียงจัตวา ข้าพเจ้าจึงตัดสินใจพิมพ์ตามแบบเทียบอักษร เพื่อให้คงรูปศัพท์ต่างๆ ไว้ ทำให้ผู้อ่านทุกภาคของประเทศไทยอ่านเข้าใจ สำหรับคนล้านนาก็อ่านเป็นสำเนียงล้านนาได้เพียงแต่ทำความเข้าใจกับพยัญชนะบางตัวที่เราออกเสียงไม่ตรงกับภาษากลางเท่านั้นซึ่งข้าพเจ้าก็ได้ชี้แจงไว้ต่อไปข้างล่างนี้

พยัญชนะ ๕ หมู่

	แถวที่ ๑	แถวที่ ๒	แถวที่ ๓	แถวที่ ๔	แถวที่ ๕
วรรณคดี ๑	ก	ข	ค	ฅ	ง
วรรณคดี ๒	จ	ฉ	ช	ฌ	ญ
วรรณคดี ๓	ฎ	ฐ	ฑ	ฒ	ณ
วรรณคดี ๔	ด	ถ	ท	ธ	น
วรรณคดี ๕	ป	ผ	พ	ภ	ม

พยัญชนะแถวที่ ๑ ของทุกวรรณคดี คือ ก จ ฎ ต ป เมื่อผสมสระเป็นเสียงสามัญ ไม่มีวรรณยุกต์ เอกหรือโท ให้อ่านออกเสียงเป็นเสียงจัตวาทั้งสิ้น เช่น

เขียน	อ่าน	เขียน	อ่าน
กีน	กิน	การ	กำร

เกวียน	เกวียน	เจือจาร	เจือจาร์
วันจันทร์	วันจันทร์	จินดา	จินดา

วรรณคดี ๓ ไม่ค่อยมีใช้ในภาษาล้านนา

วรรณคดี ๔ เป็นที่รู้จักกัน จะไม่พิมพ์ไม้จัตวา ลงบนอักษรเหล่านี้ เพราะมันเป็นเสียงจัตวา อยู่ในตัวแล้ว

เขียน	อ่าน	เขียน	อ่าน
ตา	ตำ	ตัว	ตัว
ตน	ต้น	ปี	ปี
ปลา	ปลา	เป็น (เปน)	เป็น

ส่วนพยัญชนะที่ออกเสียงไม่เหมือนในภาษากลางคือพยัญชนะที่ ๓ ของวรรณคดี ๑ ๒ ๔ ๕ ได้แก่ ค ออกเสียงว่า ก๊ะ ช ออกเสียงว่า จ๊ะ ท ออกเสียงว่า ต๊ะ พ ออกเสียงว่า ป๊ะ ดูตัวอย่างข้างล่าง
ค ออกเสียงว่า ก๊ะ

เขียน	อ่าน	เขียน	อ่าน
ถ้อยคำ	ถ้อยกำ	คำคิด	กำกิด
โศคน้าน	โศน้าน	คี	กี

ยกเว้น คำที่มี ร กล้าให้ออกเสียงเป็น ฆะ เช่น

เขียน	อ่าน	เขียน	อ่าน
ครอบคร้ว	ฆอบขัว	ครุ่มไม้	ฆุ่มไม้
คราวครา	ฆาวฆา	ครุบา	ฆูบา

ช ออกเสียงว่า จ๊ะ

เขียน	อ่าน	เขียน	อ่าน
ช่วย	จ้วย	เช่น	จั้น
ชุมขาว	จุมขาว	ใช้	จี้
อันชาฤ	อันจาฤ	ตีบชา	ตีบจา
ชวด	จ้วด	ชก	จิก

ท. ออกเสียงว่า ต๊ะ

เขียน	อ่าน	เขียน	อ่าน
เตียรย่อม	เตียนย่อม	ที่	ตี้
เตียวทาง	เตียวตาง	ทุ่นซ้ำ	ตุ่นจ้ำ
ทุบตี	ตูปตี้	แทบ	แต่บ

ยกเว้น มีตัว ร กล้าให้อ่านออกเสียงเป็น ธะ

เขียน	อ่าน	เขียน	อ่าน
มัทรี	มัทธี	ทรงพยาธี	ธงพยาธี
อินทรีย์	อินธิ		

พ ออกเสียงว่า ป๊ะ

เขียน	อ่าน	เขียน	อ่าน
เพ็น	เป็น	พายหน้า	ปายหน้า
เดือนเพ็ง	เดือนเป็ง	พ่อ	ป้อ

ยกเว้น มีตัว ร กล้ำ ให้อ่านออกเสียงเป็น ภาะ

เขียน	อ่าน	เขียน	อ่าน
พร้อม	ภ้อม	วันพรุก	วันภูก
พระเจ้า	ภาะเจ้า	รพฤกษ์	ภโรภิก

เมื่อท่านทำความเข้าใจกับเสียงต่าง ๆ ตามที่กล่าวมาแล้ว จะทำให้ท่านอ่านคำเวหนทานที่พิมพ์ด้วยการเทียบอักษรได้ถูกต้อง ขอให้กำหนดจดจำให้แม่นยำว่าไปสักระยะหนึ่งก็จะคล่องแคล่วว่าได้ดี เพราะเสียงต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสำเนียงเสียงพูดของคนล้านนาอยู่แล้ว

เวหนทานนี้เป็นเวหนทานที่ข้าพเจ้าได้แต่งขึ้น จึงขอสงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมายสำหรับความบกพร่องต่าง ๆ ถ้ามีอยู่จะได้แก้ไขในการพิมพ์เป็นเล่มหนังสือในโอกาสต่อไป

๖๑ สันป่าปางหลวง
ในเมือง จังหวัดลำพูน

นายสิงฆะ วรรณสัย
๑๕ มกราคม ๒๕๒๑

หมายเหตุ คำที่ขีดเส้นใต้ให้ออกเสียงตามภาษาไทยกลาง คำที่เขียนด้วย ร ให้ออกเสียง ล

คำนำ

(ในการพิมพ์ครั้งที่ ๓)

เนื่องในวาระ ๑๐๐ ปี ชาตกาล มหาสิงฆะ วรรณสัย ทางครอบครัววรรณสัย สภาเปรียญ จังหวัดลำพูน วัดพระธาตุหริภุญชัย องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน เทศบาลเมืองลำพูน สภาวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน และ คณะลูกศิษย์ ฯ เห็นพ้องต้องกันว่าควรจัดกิจกรรมเพื่อรำลึกถึงท่าน และพิมพ์หนังสือ “ระเบียบการเวนทาน” ซึ่งท่านเคยเขียนไว้ในปี ๒๕๒๑ (เอกสารอัดสำเนา) แล้วนำมาพิมพ์อีกครั้งในงานศตมวารโดยใช้วิธีการเทียบอักษรเช่นเดียวกัน ในครั้งนั้นเป็นการพิมพ์ที่รีบเร่ง ครั้งนี้จึงจัดพิมพ์ขึ้นใหม่โดยนำวิธีการเทียบอักษรของมหาสิงฆะ วรรณสัยในครั้งนั้นมาปรับ การเทียบอักษรตามพจนานุกรมล้านนาที่มีอยู่ในปัจจุบัน และทำตามความตั้งใจของท่าน ที่จะรักษารากศัพท์ล้านนาเดิมไว้ ผู้อ่านอาจจะรู้สึกรำคาญในแรกๆ ที่พบทั้งคำศัพท์ที่เขียนด้วย ศ ที่ขีดเส้นใต้ ฯลฯ หากท่านอ่านคำนำของ มหาสิงฆะ วรรณสัย (ในการพิมพ์ครั้งที่ ๒) แล้วท่าน จะเข้าใจยิ่งขึ้น

ขอกราบอนุโมทนาพระเทพรัตนนายก เจ้าคณะจังหวัดลำพูน วัดพระธาตุหริภุญชัย ที่สนับสนุนให้เกิดหนังสือเล่มนี้ ขอขอบคุณทายาทมหาสิงฆะ วรรณสัยที่อนุญาตให้พิมพ์ ช่วยตรวจทาน แก้ไข ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นหากท่านผู้อ่านพบข้อผิดพลาดกรุณาแจ้งทางทายาทมหาสิงฆะ วรรณสัย จักเป็นพระคุณอย่างยิ่ง

คณะผู้จัดทำ

บ้านสันป่ายางหลวง ในเมือง ลำพูน

๒๗ มกราคม ๒๕๖๓

ระเบียบประเพณีการเวียนทาน

การเวียนทาน เป็นประเพณีอันหนึ่งของล้านนา ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาแต่โบราณ เป็นประเพณีที่ผู้รู้ทั่วไปให้ความยกย่องว่าดียิ่ง ประเพณีแบบนี้ไม่มีในภาคอื่นของประเทศไทย นับว่าเป็นความดีพิเศษของนักปราชญ์โบราณล้านนา ที่ได้คิดวางระเบียบแบบแผนเวียนทานไว้ ส่องให้ทราบถึงความละเอียดอ่อนแห่งดวงใจที่มีต่อพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง จึงเป็นหน้าที่แห่งเราต้องรักษาส่งเสริมให้มันคงยืนยาว สืบลูกหลานต่อไปในอนาคต

การจะส่งเสริมรักษาประเพณีการเวียนทานนี้ เราต้องเข้าใจความหมายและประโยชน์ของการเวียนทานพอสมควร เมื่อเราเห็นความสำคัญของการเวียนทานแล้ว เราจึงจะเกิดความรัก ความหวงแหนและรักษาไว้ ด้วยเหตุนี้ ก่อนที่จะกล่าวถึงการเวียนทานเรื่องอื่นๆ จะพูดถึงประโยชน์ของการเวียนทานก่อน

ประโยชน์ของการเวียนทาน

๑. เป็นโอกาสให้อาจารย์ ได้อบรมสั่งสอนศรัทธาชาวบ้านแทนพระ
๒. เป็นการประโลมโน้มน้าวจิตใจผู้ฟัง ให้เกิดศรัทธาปสาทะมีปิติอิมเอมในกุศลทานที่ได้ประกอบ และเป็นการตัดกังวลมลทินออกจากใจเจ้าภาพ
๓. เป็นการฝึกหัดให้คนฟังเกิดความอดทน คือทนอดที่จะฟังเวียนทานให้จบ เป็นการให้เกิดสมาธิ
๔. ทำให้ผู้มาร่วมอนุโมทนาทราบชัดถึงการถวายทานและวัตถุประสงค์ เกิดอารมณ์ร่วมเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเจ้าภาพ
๕. ผู้ฟังย่อมได้ทราบสาระคำสอนที่แฝงอยู่ในเวียนทานนั้นๆ นำไปเป็นข้อเตือนใจได้

บุคคลผู้สมควรจะเป็นอาจารย์เวียนทาน

๑. ควรเป็นหนานคือผู้ที่เคยอุปสมบทมาแล้ว เพราะผู้ที่เคยอุปสมบทมาแล้วย่อมจะทราบระเบียบวินัยและจิตใจของพระสงฆ์ ย่อมปฏิบัติสอดคล้องต้องกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับพระสงฆ์ ผู้ที่ยังไม่เคยบวชเป็นพระมาก่อน ถ้าประสงค์จะเป็นอาจารย์เวียนทาน คนโบราณย่อมให้เขาบวชเป็นพระเสียก่อน อย่างน้อยก็ ๑ พรรษา ในบางโอกาสเมื่อมีงานใหญ่ ไม่อาจจะหาอาจารย์เวียนทานให้เหมาะสมแก่งานได้ เขาก็จะนิมนต์พระภิกษุสงฆ์ผู้ฉลาดสามารถในการเวียนทาน ทำหน้าที่เป็นอาจารย์ก็มี

๒. เป็นการเหมาะสมโดยแท้ ที่อาจารย์ผู้ทำหน้าที่เวรทาน ควรเป็นผู้มีศีล ๕ อยู่กับตัวเป็นนิจ แม้ที่สุดไม่อาจจะรักษาศีลให้ครบทั้ง ๕ ข้อได้ การรักษาศีลข้อที่ ๕ ให้ได้ คือ ไม่เป็นคนดื่มสุราเมรัย เพราะผู้นำทานควรเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้ตาม อีกประการหนึ่งก็เป็นบุญเป็นอานิสงส์แก่ผู้เป็นอาจารย์ด้วย

๓. เป็นผู้มีระเบียบแบบแผนต่าง ๆ ทั้งในแบบโบราณล้านนาและแบบสมัยปัจจุบัน พอเป็นหลักเป็นแนวในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ให้รู้จักสังเกตเมื่อไปในงานพิธีทั้งหลาย ถ้าเกิดสงสัยให้ถามท่านผู้รู้เพื่อจะนำมาประยุกต์ในการนำทำพิธีภายในหมู่บ้านของเรา อนึ่งอาจารย์ย่อมเป็นที่ปรึกษาของชาวบ้านในเรื่องต่าง ๆ แม้กระทั่งการหามือหาวนเป็นต้น

๔. อาจารย์พึงเป็นผู้มีมารยาทอ่อนน้อม เคารพยำเกรงในพระภิกษุสามเณร รู้จักวางตัวให้ถูกฐานะ รู้จักสิ่งใดควรและไม่ควร ไม่พึงตั้งตัวเป็นผู้มีอำนาจเข้าควบคุมกิจการภายในของวัด

๕. เป็นผู้อยู่ท่ามกลางระหว่างพระสงฆ์กับศรัทธาชาวบ้าน เรื่องใดที่พระพูดกับศรัทธาโดยตรงไม่ได้ ย่อมเป็นหน้าที่ของอาจารย์จะพูดแทน เรื่องใดที่ศรัทธาชาวบ้านเกิดแคลงใจไม่อาจจะพูดจะถามโดยตรงกับพระสงฆ์ได้ ก็เป็นหน้าที่ของอาจารย์จะพูดแทนศรัทธา ทั้งนี้ให้ยึดความสามัคคีเป็นหลัก

๖. เป็นผู้รู้จักกาลเทศะในการเวรทาน คือรู้จักเวลาและสถานที่ ว่าเวลานี้ สถานที่นี้ ควรจะเวรทานสั้น หรือเวรทานยาว ควรใช้สติปัญญาพิจารณาดู หรือควรถามความต้องการของพระสงฆ์ที่เป็นประธานในพิธี

๗. ต้องไม่เป็นผู้ไม่มีมานะ กระด้างถือตัว ไม่รู้จักยอมคน เพราะอาจารย์เป็นตัวแทนของธรรมะ พึงเป็นผู้บันเทา โลภะ โทสะ โมหะ ให้ลดน้อยถอยลง ถือเหตุถือผลความถูกต้องเป็นหลัก ถ้ามีงานเกิดขึ้นในหมู่บ้านเช่น งานศพ แม้เจ้าภาพเขาไม่บอกกล่าวด้วยเหตุใดก็ตาม อาจารย์ก็ควรไปตามหน้าที่โดยเป็นศรัทธาก็ได้

๘. เป็นผู้แสวงหาความรู้เสมอ ชอบฟังชอบถามในเรื่องที่เป็นประโยชน์ เพื่อนำมาปฏิบัติปรับปรุงตัวเองให้เจริญขึ้น

ตามที่กล่าวมาทั้ง ๘ ข้อนี้ ความจริงอาจจะยังไม่หมด เท่าที่คิดได้พอเป็นหลักดูเหมือนจะมีเท่านี้ หากอาจารย์ท่านใดมีคุณสมบัติดังกล่าวมาสัก ๒ - ๓ ข้อ ก็นับว่าเป็นอาจารย์ที่ดีอยู่แล้ว แต่ถ้าได้ครบหมดยิ่งเป็นการดี

ระเบียบปฏิบัติก่อนจะทำบุญถวายทาน

เบื้องต้นของการเป็นอาจารย์ อาจารย์พึงรู้จักระเบียบศาสนพิธีดีพอที่จะนำไปปฏิบัติได้ และต้องรู้ระเบียบพิธีที่ถูกต้อง ไม่ใช่ว่า เตา ๆ ทำด้วยคิดว่า ทำจะดี ในที่นี้จะกล่าวถึงศาสนพิธีที่เราปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป เรียกว่าเป็นหลักใหญ่ของพิธีทางศาสนาทั้งหลายพอสังเขป

เมื่อมีงานทำบุญ ไม่ว่าจะป็นงานศพ หรืองานมงคลก็ตาม อาจารย์วัดย่อมมีหน้าที่ช่วย

เหลือเจ้าภาพ ในด้านพิธีกรรมทั้งหลาย เพราะส่วนมากชาวบ้านไม่ค่อยรู้ หรือถ้ารู้ก็รู้ผิดๆ เพราะว่าไม่ใช่หน้าที่เขาโดยตรง อาจารย์ต้องไปแนะนำหรือดำเนินการแทนเจ้าภาพ เพื่อให้ทุกสิ่งทุกอย่างดำเนินไปอย่างถูกต้อง เป็นหน้าที่ของอาจารย์จะต้องเอาใจใส่

- ก. การจัดสถานที่
- ข. การตั้งโต๊ะหมู่บูชา
- ค. การล้างถ้วยสายสิญจน์
- ฌ. การจัดอาสน์สงฆ์

ก. การจัดสถานที่

ถ้าจัดงานที่บ้าน ให้จัดห้องโถงที่กว้างขวางของเรือนเป็นที่ทำพิธี เมื่อจะใช้มานานด้านหลังพระพุทธรูป ไม่ควรให้ปิดหน้าต่างในเมื่อเป็นฤดูร้อน เพราะทำให้อากาศถ่ายเทไม่ดี ผู้เข้าอยู่ในพิธีหรือพระที่มาทำพิธีจะหงุดหงิดเพราะความร้อน

ถ้าห้องโถงไม่มี หรือมีแต่แคบไม่พอทำพิธีได้ ควรจัดทำพิธีข้างล่างทางด้านหน้าเรือน โดยทำปะรำผ้ามเพียง หรือกางเต็นท์ให้สูง ใช้แทนสังข์หรือเตียงเป็นอาสน์สงฆ์ ควรนิมนต์พระให้พอดีกับสถานที่

ข. การตั้งโต๊ะหมู่บูชา

ถ้าห้องโถงกว้างขวาง ให้ตั้งโต๊ะหมู่บูชาไว้ด้านขวามือของพระสงฆ์ ถ้าห้องโถงไม่กว้างยาวพอจะจัดแบบที่กล่าวได้ ให้ตั้งโต๊ะหมู่บูชาไว้ตรงกลางชิดฝาผนัง เหมือนพระพุทธรูปที่ตั้งไว้ในวิหาร ให้พระสงฆ์นั่งออกมาทั้ง ๒ ด้าน

ส่วนการจัดโต๊ะหมู่บูชา นั้น ก็พึงทำให้ละเอียดประณีต ตามธรรมดาโต๊ะหมู่บูชานั้น มีหมู่ ๕ หมู่ ๗ หมู่ ๙ ส่วนมากที่เรานำมาตั้งที่บ้านนั้นจะเป็นหมู่ ๕ หรือบางทีก็เพียง ๓ ตัวก็มี จะเป็นโต๊ะหมู่ชนิดใดก็ตาม เราย่อมตั้งพระพุทธรูปไว้โต๊ะที่สูงที่สุดตรงกลางโต๊ะ ๒ ข้างพระพุทธรูปซึ่งต่ำลงมาให้วางแจกันดอกไม้ ดอกไม้ที่จะปักแจกันควรเป็นดอกไม้สด เพื่อจะนำจิตใจให้ชุ่มชื่น ไม่ควรใช้ดอกไม้แห้ง และควรระวังอย่าให้ดอกไม้คลุมพระพุทธรูป โต๊ะที่ต่ำลงมาด้านหน้าพระพุทธรูปให้วางกระถางรูป และ เชิงเทียนตามลำดับ ควรขัดชำระให้สะอาดอย่าปล่อยให้สกปรก เทียนควรใช้เทียนสีผึ้ง ๒ เล่ม รูป ๓ ดอก ไม่ควรเอาอะไรนอกจากที่กล่าวมา วางบนโต๊ะหมู่บูชา หรือวางภายใต้โต๊ะหมู่บูชาเป็นอันขาด เพราะเป็นการไม่เหมาะสมขาดการวะ ผู้รู้ท่านถือว่าโต๊ะหมู่บูชาเป็นหัวใจของงานไม่ใช่ของเล่น ๆ เราเห็นโต๊ะหมู่บูชาก็ย่อมรู้ว่า เจ้าภาพมีความลึกซึ้งในพระรัตนตรัยแค่ไหน พระพุทธรูปเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า เราควรทำอย่างประณีตเต็มด้วยความคารวะที่สุด

ค. การล้างด้ายสายสิญจน์

ควรล้างจากฐานพระพุทธรูปเวียนออกไปทางขวาตามคตินิยม ไม่ควรเอาด้ายสายสิญจน์คล้องคอพระพุทธรูปหรือผูกที่ใดก็ตาม ที่เรามองดูแล้วเป็นการขาดความเคารพ เมื่อเอาด้ายสายสิญจน์ล้างที่ฐานพระพุทธรูปแล้ว ให้ล้างเวียนขวาอ้อมเรือนหรือมณฑลพิธี จนวกกลับมาบรรจบกับเงื่อนไขเดิมที่ฐานพระพุทธรูป อีกเงื่อนไขหนึ่งที่เหลือม้วนเป็นกลุ่มให้เหลือยาวพอที่พระสงฆ์จะถือได้ครบทุกรูป แล้วเอาล้างรอบบาตรน้ำมนต์ ๓ รอบ วางกลุ่มด้ายสายสิญจน์นั้นไว้บนพานอีกใบหนึ่งไม่ใช่ขันศีล ส่วนบาตรน้ำมนต์นั้นให้ปักเทียนน้ำมนต์ไว้ และหล้าคาหนึ่งกำมือมัดให้เรียบร้อยเพื่อให้พระสงฆ์ใช้ชดประพรมน้ำมนต์

ฅ. การจัดอาสน์สงฆ์

เราจัดวางโต๊ะหมู่บูชาไว้แล้ว จากนั้นก็ปูลาดอาสน์สงฆ์ ถ้าปูเสื่อ และคนทั่วไปก็นั่งเสื่อให้ปูพรมหรือผ้าก็ได้ทับบนเสื่ออีกชั้นหนึ่ง ถ้าปูพรมและคนทั่วไปก็นั่งบนพรมนั้นให้มีผ้าอื่นปูทับอีกชั้นหนึ่ง ไม่ควรให้พระสงฆ์นั่งบนเสื่อหรือพรมร่วมกับทายกทายิกา จักรยะที่นั่งให้ห่างกันพอที่จะขยับเขยื้อนกายได้สะดวก ไม่ควรจัดที่นั่งชิดกันเกินไป เป็นการทรมานพระสงฆ์ซึ่งต้องนั่งทำพิธีอยู่ยาวนาน และให้มีหมอนพิงหลังรูปละใบ

ส่วนคนโท (น้ำต้น) กระโถนนั้น ไม่ควรเอาวางจนครบพระทุกรูป เพราะรู้สึกเกะกะทำให้ที่คับแคบควรจะต้องคนโท ๑ ใบต่อพระ ๒ รูป กระโถนก็เหมือนกัน ส่วนหมากพลูเหมี้ยงบุหรีควรถวายให้ครบทุกรูป

ก่อนทำพิธีเวหนาน

เมื่อพระมาถึงแล้ว ท่านจะนั่งตามอายุพรรษาของท่าน เจ้าภาพก็ประเคนหมากพลู บุหรี หรือน้ำ ในตอนนี้สำหรับพระเมื่อรับประเคนหมากพลูบุหรีแล้ว จะวางไว้ตรงหน้าหรือจะเอาใส่ย่ามเลยก็ได้

เมื่อถึงเวลาทำพิธี ให้เชิญเจ้าภาพรวมทั้งลูกเมียมานั่งตรงหน้าพระสงฆ์ เว้นแต่บางคนอาจมีธุระ เจ้าภาพเขาจะบอกให้ทราบ เมื่อเจ้าภาพมาครบแล้ว อาจารย์พึงประกาศบอกศรัทธาทั้งหลายให้ทราบว่า “บัดนี้ถึงเวลาที่จะทำพิธีถวายทานแล้ว เบื้องแรกนี้จะได้เชิญ.....เจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย ในระหว่างที่เจ้าภาพกำลังจุดธูปเทียนอยู่นี้ ขอเชิญท่านทั้งหลายประนมมือ” แล้วเชิญเจ้าภาพจุดธูปเทียน การจุดธูปเทียนนั้น ตามที่นิยมกัน ท่านให้จุดเทียนเล่มซ้ายมือของเราก่อน แล้วจึงจุดเล่มขวามือของเรา แล้วจึงมาจุดธูปที่หลัง

เมื่อเจ้าภาพจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัยเสร็จแล้ว อาจารย์พึงกล่าวนำไหว้พระและสมาทานเบญจศีล การไหว้พระนั้นจะให้อาจารย์ว่านำแล้วศรัทธาว่าตามก็ได้ หรือจะว่าพร้อมกันทุกคนก็ได้

ทั้งนี้ขอให้เป็นไปอย่างมีระเบียบเรียบร้อยและคารวะยิ่ง เมื่อไหว้พระเสร็จแล้ว ใครคนใดคนหนึ่งที่อยู่ใกล้พึงประเคนขันศีล แล้วกล่าวคำสมาทานเบญจศีลโดยว่าพร้อมกัน

เมื่อพระให้ศีลจบแล้ว ถ้าในพิธีนั้นมีการเจริญพระพุทธมนต์แบบพื้นเมือง ให้อาจารย์ขึ้นสัคเค ฯลฯ แล้วพระสงฆ์ก็เริ่มสวดตามแบบล้านนา ถ้าจะเจริญพระพุทธมนต์ตามแบบภาคกลาง ให้อาจารย์กล่าวคำอาราธนาพระปริตร คือ วิปตติ ปฏิพาหาย ฯลฯ พระสงฆ์ขึ้น สัคเค ฯลฯ ตามแบบของภาคกลาง

ถ้าพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ไปถึง ราชโต วา โจรโต วา ฯลฯ ให้เจ้าภาพจุดเทียนน้ำมัน ถ้าพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ตามแบบภาคกลางไปถึง อเสวนา จ พาลานํ ฯลฯ ให้เจ้าภาพจุดเทียนน้ำมัน เมื่อจุดเทียนน้ำมันเสร็จแล้ว ให้ยกประเคนพระผู้เป็นประธานในพิธีนั้น แล้วกลับมานั่งประนมมือฟังสวดมนต์ต่อไปจนจบ

ถ้าเป็นงานศพ

ให้เพิ่มการตั้งศพไว้ในที่เหมาะสม ตั้งโต๊ะหมู่บูชาไว้ตรงกันข้ามกับหัวศพ ห่างประมาณ ๑ วา หรือดูให้พอเหมาะ จุดไฟยามไว้ที่ใกล้กระถางธูป เพื่อให้คนที่มาเคารพศพจุดธูปจากไฟยามอันนั้น

ผู้ที่ไปบ้านศพ เมื่อขึ้นห้องที่ไว้ศพแล้วพึงกราบพระก่อน แล้วจึงมาจุดธูป ๑ ดอกไหว้เคารพศพ แล้วให้ปักธูปลงในกระถางธูปโดยให้ปลายธูปโน้มไปข้างหน้า เราไหว้สิ่งใดพึงปักปลายธูปโน้มเข้าหาสิ่งนั้น ไม่ควรปักธูปประเกะระกะหาระเบียบมิได้ เพราะระเบียบพิธีในพระพุทธศาสนานั้น ต้องการความเป็นระเบียบเรียบร้อย

ด้ายสายโยงศพ

อนึ่งด้ายที่ผูกกับตาปูด้านหัวศพนั้น ไม่ใช่ด้ายสายสิญจน์ เป็นด้ายโยงใช้แทนร่างของศพ เมื่อเวลาพระบังสุกุล ไม่อาจจะบังสุกุลที่ศพได้ด้วยเหตุใดก็ตาม ท่านให้โยงด้ายเส้นนั้นไธผ่านหน้าพระสงฆ์ แล้วเอาผ้าบังสุกุลวางพาดบนด้ายเส้นนั้น พระก็ชักบังสุกุลที่ด้ายเส้นนั้น เมื่อเสร็จแล้วให้ม้วนใส่พานเก็บไว้ในพานวางไว้ที่ใกล้ศพ ไม่พึงเอาให้พระใส่มือประนมสวดเหมือนด้ายสายสิญจน์ และไม่ควรถามเหยียบด้วย

เวรทาน

เมื่อพระสวดหรือเทศน์จบแล้ว ก็ถึงวาระของอาจารย์จะทำหน้าที่เวรทาน การเวรทานไม่ว่าจะเวรในงานศพหรืองานมงคลก็ตาม มีวิธีดำเนินการเหมือนกัน คือ

๑. สมาหรือสูมาครวัทาน

๒. อัญเชิญเทวดา
๓. ยอคุณพระรัตนตรัย
๔. เนื้อเรื่องเวณทาน
๕. กล่าวคำถวายทาน
๖. แผ่บุญ
๗. สมาพระรัตนตรัย

ในการสมาครวัทานนั้น ให้มีพานดอกไม้และมีขันใส่น้ำส้มป่อยวางบนพานนั้น ขณะที่อาจารย์กล่าวคำสมาครวัทานนั้น ให้ใครคนใดคนหนึ่งยกพานนั้นขึ้นเสมอหน้าผาก เมื่ออาจารย์ว่าคำสมาครวัทานจบแล้ว ให้เอาน้ำส้มป่อยนั้นประพรมไปตามไทยธรรมทั้งหมด เพื่อให้ของทานบริสุทธิ์ปราศจากมลทินโทษ สมกับคำที่ท่านกล่าวว่า ทายกบริสุทธิ์คือมีศีลของทานบริสุทธิ์ปราศจากมลทินทั้งปวง และปฏิบัติหกบริสุทธิ์ด้วยศีล ความบริสุทธิ์ทั้ง ๓ ประการพร้อมแล้วทานนั้นย่อมเกิดผล เกิดอานิสงส์มาก

คำสมาครวัทาน (บาลี ของโบราณ)

สาธุ อิทํ โน รูปุปฺพฬาลาซทานํ ปุชาสมาคารวทานํ
 กปปิยภณฺฑทานํ นาสหปริวารทานํ นิพฺพานปจฺจโย โหตุ
 กายทฺวาเร วจิทฺวาเร มโนทฺวาเร สลฺยจิจฺจปมาเทน วา
 อสลฺยจิจฺจปมาเทน วา กายกมฺเมน วา วจีกมฺเมน วา
 มโนกมฺเมน วา สลฺยจิจฺจโทสํ อสลฺยจิจฺจโทสํ สพฺพํ โทสํ ขมตฺตฺ โน ฯ

อีกแบบหนึ่งว่า

นมามิ รูปุปฺพฬาลาซทาเน นานาเทยยวตฺถุทาเน สหปริวารทาเน
 วรทกฺขิณฺเณยเย กายทฺวาเร วจิทฺวาเร มโนทฺวาเร สลฺยจิจฺจ-
 ปมาเทน วา อสลฺยจิจฺจปมาเทน วา กายกมฺเมน วา
 วจีกมฺเมน วา มโนกมฺเมน วา อตีตโทสํ ปจฺจุปนฺนโทสํ
 สพฺพํ โทสํ ขมตฺตฺ โน ฯ

คำสมาครวัตานแบบโวหาร (แต่งใหม่)

คำกล่าวสมาครวัตานแบบโวหารนี้ ของเก่าก็มีและมีหลายแบบด้วย ข้าพเจ้าจะรวบรวมไว้ทำหนังสือเล่มนี้ ในโอกาสที่จะพิมพ์เป็นเล่มต่อไป ที่จะให้อ่านต่อไปนี้เป็นคำสมาครวัตานที่แต่งขึ้นใหม่ ดังนี้

สาธุ สาธุ โอกาสะ ข้าแต่สัพพะเยื้องเครื่องครวัตาน อันผู้ข้าได้จัดการแต่งพร้อมได้ยกยื่น น้อมแนหน้ามา เพื่อถวายแก่พระรัตนไตรแก้วเจ้า ปฐมะแรกเค้าเราทั้งหลาย ได้สนองขงขวยเซาะสอด ผัปกวอดหลายหน ด้วยกายด้วยตนพร้อมพร้า ลางเพื่อได้เหยียบย่ำข้ามกราย วัตถุประสงค์ทั้งหลาย ด้วยประมาท สติพลั้งพลาดหลงไหล กลัวเกิดเป็นภัยโทษร้ายติดแปดป้ายสันดาน และกับขงทาน บ่สะอาด ผู้ข้าขอภาวนาวันทา ขมาโทษสาละโทษ ด้วยแท้โสดทั้งพวง บ่หื้อเป็นต่างดวง พร้อกร้อย ปางเมื่อผู้ข้าเหนื่อยดาทาน ผุงลูกเหลนหลานร้องรำให้ คี๋ขอนบ้น้อมไหว้กราบขมา วจีวาจา เราเจ้าข้า ยามเมื่อพร้อมหน้าแต่งดาทาน ได้เอ็นจาขานคำปาก มีหลายหลากหลายประการ เปนคำ บ่อ่อนหวานสุภาพ สาธุผู้ข้าคีกราบวันที่ กลัวเป็นวชิกรรมคำปากร้าย ขอหื้อโทษขุดค้ายหายไฟ ขอหื้อวัตถุประสงค์มัยเราเจ้าข้า ทุกถ้วนหน้าบริสุทธิ์ผ่องใส เพ็งแก่พระรัตนตรัยแก้วเจ้า บ่หมองหม่น เส้ากำเสี้ยสรี บ่หื้อผิดเจตนาดีสามสิ่ง คือบุพพภาคะยั้งเจตนา มุญจนะยามดาทานทอด อปราธะ บ่ขอดกินแห่งใจ สุกันโรทกะใส่น้ำส้มป่อย มีเรียบร้อยแต่งตามา เพื่อคารวานบักมหน้าแก่สัทธา ผู้ข้าโอโหสิกรรม อย่าได้เป็นนิรณธรรมกังก่า หับทางขึ้นฟ้าและเนรพาน ในอนาคตะกาลอันจักมา พายหน้า แก่สัทธาผู้ข้าเที่ยงแท้ดีหลี ฯ

กายทวาร เวชิตวาร มโนทวาร สลยจิจจโทส อสลยจิจจโทส
สพพิ โทส ขมตุ โน ฯ

คำอัญเชิญเทวดา (ของเก่า)

อากาศฐา จ ภูมมฐา เทวา นาคา มหิตธิกา ปุณญ์ โน
อนุโมทนตุ อายนตุ โภณโต เทวา วรรราชา นาคา อินโท
จ พรหมา ยมโลกपालา ธรณี จ คุตตา สิริมาภิธานา
อาสรกษา ปุพพการ เทวาโมทนตุ ปุณญ์ วรรทานเสฏฐ
ตสุมมา ตุมเหติ อะนุโมทะมานา ฯ

สุณนตุ โภณโต เทวสงฆาโย ฟังร่าผุงหมู่เทพท้าว อันอยู่ด่านด้าวเขตขงไซ ธรณีแผ่นผืนไตร อากาศกว้าง โภณจกรวาลไพโรพนม แผ่นพฤกษ์กลมขงเขตด้าวด่านดงรี อันอยู่ในนทีย่านน้ำ ทุกเถื่อนถ้ำ สระสรี ทุกเส้นหย้าและวัลลี ทั้งคีรีปัพพเตนาเคศุรุธเรอสุเรมากมวลมี ทั้งกุมภันท์คุณธัพพะยักข์ ทั้ง

อารักข์มเหสี ใต้หล้ามือเวจีธิดาซท้าวยมภิบาล ท้าวจตุโลกองค์คราญจอมเงื้องหง้า ธิดาซท้าวอาจองค์อินทร์ มนุสสะโลกเมืองดินอมรินทร์ชั้นฟ้าฉะกามา ข้าได้เชิญมาแล้วทั่วทั้งกลม โสฬสะแม่เถิงพรหม ตราบต่อเท้าเนวส์สัญญาข้าคัยมือสาสิบนิ้ว ตั้งหว่างคิ้วก่ายเกสา ขอไขทิพทวาราเหย้าะหย่องเหยี้ยมกราบวันที่ ประพนมอัญชูลือภิวาทไหว้โมทนา เชิงวรทักขิณียาทานแห่งผู้ข้าทั้งหลาย ที่ได้มาหื้อทานในกาละวันนียามนี้แล้ว ขอจูงใส่ใจจำจิต เขียนขีดไว้ใส่ในสุวัณณะปัตตาหลาบลานคำ นำเมื่อถวายแก่พระอินทา เอาเมื่อเทศนาไขอ่าน หื้อนาบุญอันนี้ช้วนเชิงซาในโรงธรรมะสภาคศาลาเปนเค้า ตราบต่อเท้าปรีโยसान จริงธวัง ฯ

หรือจะตัดตอนเอาให้ทันสมัยตามที่ข้าพเจ้าเคยเวนว่า .....ตราบต่อเท้าเนวส์สัญญา ขออัญเชิญมาภัตตานุโมทนาโอกาส ร่วมน้ำหยาดบุญทาน ในการที่เราทั้งหลาย ทั้งยังทั้งชายหน้อยไหย่ยอมมือไหว้นมัสการ เพื่อถวายทานอันนี้เล่า แก่พระแก้วเจ้าดิรัตนา จูงเปนกุศลบุญญาอันยิ่งใหญ่ แหมะแผงไว้ในมโนหัวใจ เปนกุศลนำไฟจุกจุด บรรลุดพระนิพพาน ในอนาคตะกาลอันจักมาพายนานี้ จูงจัดมีเที่ยงแท้ดีหลีแต่เทอะ.....

คำยอคุณ (บาลี ของเก่า)

โย สนฺนินฺนโน วรโพนฺธุเล มาริ สเสนฺนิ มหฺนติ
วิเชยโย สมโพนฺธิมาคจฺฉิ อนนตฺถญาโณ โลกุตฺตโม
ตํ ปณฺมามิ พุทฺธํ ตํ ปณฺมามิ ธมฺมํ ตํ ปณฺมามิ สงฺขมํ ฯ

ถ้ามีเวลาพออาจจะกล่าวคำยอคุณแบบโวหารก็ได้ ถ้ามีเวลาจำกัดหรือมีเรื่องที่จะต้องเวนข้างหน้ามาก จะกล่าวคำยอคุณพระรัตนตรัยเฉพาะที่เป็นภาษาบาลีข้างบนก็ได้ คำยอคุณแบบโวหารนี้ของโบราณก็มีอยู่ทุกวัด ในที่นี้จะนำเอาคำยอคุณที่ข้าพเจ้าได้แต่งไว้ มาเสนอให้ท่านทั้งหลายได้อ่านอีกแบบหนึ่ง ดังต่อไปนี้

โย โส สมเด็จพระเปนเจ้า ตนเปนปิ่นเกล้าแก่โลกา พระเสด็จมาปรากฏแล้วในเขตเขตแก้วชุมพุกีเป ในสมัยเมื่อมนุสสะโลกโสภณกษัตริย์ กิเลสร้อนเอาแรงลอน องค์พระปฏิสนธิในศากยราชโคตมะชาติชะกุล พระเจ้าสุทโธทนะมีบุญเปนพ่อ พระมารดาหน่อพุทธองค์ คือนางสรีมหามายานงนุชชนาถ ทรงสมรสราชเมื่อพระชนมายุได้สิบหก มีหอรทัยวิตกคร่ำเคร่ง ด้วยสงสารนี้เร่งเวียนนวมวลมนุษย์ทนทุกข์ทเวศ สมุเหตุเพราะเกิดแก่เจ็บตาย ดูเปนทุกข์หลายข่มขี้ บมีวันที่จักสุขสบาย พระไคร้เซาะหาทางเผยเปิดแจ้ง หื้อมนุสสะโลกหายแล้งชุมทรวงเย็น พระคี่เวนสมบัติละไว้เมื่ออายุพระได้ซาวเก้าปี ละยังพิมพามเหสีร่วมห้อง เสด็จเข้าสู่ประเทศท้องเขตวนาดง พระคี่ทรงกะทำทุกรกิริยาอันลำบาก นับได้หกสิบปีหากนานเมิน แล้วพระคี่ทรงเผชิญพระมารยาใหญ่ พร้อมทั้ง

พหลพลไพบรุษุเสนาमार พระคิใช้ชะหญาปัญญาประหารเช่นฆ่า หือม้วยมิ่งหน้าพ่ายเพพัง สติตบนบัลลังก์แทนแก้ว ประจัญแพ้แล้วหมู่มารา พระคิได้ยังปัญญาอันยิ่งโยด คือโมกขธรรมนั้นโสด ยอดโพธิญาณ แล้วพระคิเผยแพร่ธรรมทานจ่ายแจก เปนเบื้องแรกแก่ปัญจวคิยั พระธรรมสามีพุทธเจ้า จึงได้เปนปิ่นเกล้าโลกา มนุษย์และเทวดานบนน้อมไหว้ ชูวันใจ้ ๆ หากยอคุณ เราทั้งหลายทูนมือ อภิวาท สัพพะทุกข์ร้ายคลาดคลาไฟ

ธมโม อันว่าพระธรรมใสเป่งป้อย ย่อมเปนอรรถะถ้อยแห่งพระมุนี มีอักขรจีลิกล้วนแลบ ผู้ใดเอาธรรมะแนบติดตน ย่อมได้พบผลแผ่กว้าง พาหือคลาดคลาว่างจากอบาย มีความสุขกาย และใจทุกเมื่อ มีปัญญาเรือเรืองาน แปรหมิ่นสีพันเลยบอกไว้ ผู้เข้าคิน้อมนบไหว้ด้วยสิรสา สัพพะไภยาลาละจากสาธุกาสวัสดี

สงฺโฆ อันว่าพระสงฆ์ตนศรีใสสะอาด อันใดลาละขาดจากฆราวาสา ปฏิบัติสืบสาสนามา บ่น้อย นบได้สองพันห้าร้อย.....วัสสา คุณงามความดีนั้นนามีบ่น้อย ผู้ช้าน้อยกราบวันที่ สัพพะโรคา หนีไกลห่าง มีชีวิตสว่างสบายเย็น

เวหนทานอาหารบิณฑบาต

เมื่อวันศีลคือ วันพระมาถึง ประเพณีบ้านเราที่ปฏิบัติสืบกันมา ให้ไปใส่บาตรที่วัด ไม่ว่าจะเปัน ฤดูโต มีบางวัดทำบุญตักบาตรเฉพาะในฤดูกลางพรรษาถึงเดือนยี่ (เหนือ) เพ็ญ ตลอดฤดูหนาว และฤดูแล้งไม่ไปตักบาตรอีกเลย ยกเว้นวันทานข้าวใหม่และวันพระญาวัน จนกระทั่งมีคำกล่าวว้า “ออกวัสสา ลาพระเจ้า”

แต่มีเปันจำนวนมากที่ตักบาตรในวันพระทุกวันพระ เปันการกระทำที่นำสรรเสริญเพราะ ๗ วัน ยังได้ไปวัดครั้งหนึ่ง ไม่ห่างเหินวัดจนเกินไป วัดใดที่ยังไม่ปฏิบัติดังกล่าว อยากจะใคร่ร้องอาจารย์ ทั้งหลายแนะนำศรัทธาให้ปฏิบัติ ตอนแรก ๆ ก็ค่อยเปันค่อยไปก่อนอย่าใจร้อน เพราะการทำบุญ เปันของละเอียด ไม่เหมือนทำไร่ทำสวนหรือค้าขาย มันเกี่ยวข้องด้วยจิตใจ เปันการขัดเกลาจิตใจ ให้สะอาดเปันส่วนใหญ่

เมื่อตักบาตรในวันพระตอนเช้าแล้ว ตามประเพณีก็มีการเวหนทานถวายข้าวบาตร ส่วนมาก มีคำเวหนทานเฉพาะไว้ อาจารย์ทุกวัดย่อมเวหนทานข้าวบาตรได้ ในที่นี้ข้าพเจ้าจะนำคำเวหนทาน ข้าวบาตรที่แต่งขึ้นใหม่ มาเสนอให้ท่านทั้งหลาย ให้เวหนไปตามลำดับดังกล่าวแล้ว คือ

- ก. ไหว้พระรับศีล
- ข. สมาครวัทาน
- ค. ชุมเทวดา
- ง. ยอคุณพระรัตนตรัย
- จ. เนื่อเวณ

คำเวหนาทานข้าวบาตร

สาธุ โอกาสะ มังคละวิสุทธิสวัสดี วาระดิถีอันยิ่งโยด ปวระโรจน์โสดอุดม บรมดิรัตนาผ่านแผ้ว
พระแก้วสามประการ ยังกวีบานงามเรื่องเรือ ผูกคนยังเชื่อปสาทะสัทธา บำรุงศาสนาตลอด ยังมุ่งถึง
ยอดพระนิพพานเมือง ภิกขุชินบุตรเรื่องอาจ ยังอยู่สืบพุทธศาสน์พระโคตม สั่งสอนอบรมสืบสร้าง
เปิดหนทางกว้างอุฏฐังคิกกา ซึ่งช่องป้อมมคคาเทียวโต หื้อสัทธาหน้อยใหญ่สุขเกษมศรี เพื่อธรรมะพระมุนี
ตนผ่านแผ้ว คือไตรรัตนะแก้วเจ้าสามดวง สัทธาเราทั้งปวงบนบ้น้อมไหว้ เอาใจใส่อุปถัมภ์ เปนประจำ
มาบ่ขาด ทุกอวารรุ่งเรืองศรี บำรุงศาสนาพระมุนีหื้อก้านกุง จำเริญรุ่งวัฒนาดี เกิดเปนปารมี
ทั้งสองฝ่ายปผิตแผกฝ่ายทางใด พายนอกภายในคำช่วย เหมือนง่ามค้ำกล้วยค้ำง่ามสาขา คณะสัทธา
ค้เพ็งอาวาส ทางสมณชาติค้เพ็งสัทธา คำกั้นไผมาชู้ช่วย จึงสำเร็จด้วยประโยชน์หลาย ถูกต้อง
ตามหมายพระพุทธเจ้า วันนีเล่าเปนวัน..... (ถ้า ๘ คำไว้ว่า อัฐมฺมี, ถ้าเดือนดับหนหื้อว่า จาตุทนต์,
ถ้าวัน ๑๕ คำหื้อว่าปุณณมี) เปนวารดิถี (ขึ้นหรือแรม).....คำ เปนวันดีเลิศล้ำมงคล เปนวันสีล
มาดลจอดจำ ดีเลิศล้ำเหลือแรง เราจึงได้จัดแจงแต่งห้างภิกขาหารต่างๆ นำมา เพื่อถวายแก่
พระดิรัตนาแก้วเจ้า อันเปนแบบเป้าอริยปเวณีได้กะทำมาดีปางก่อน ถึงหมู่เราบ่หย่อนเสียหาย ปฏิบัติ
สืบสายบ่ค้ำง ตกแต่งสร้างนำมา บุญนี้เรามีมาก อันเกิดจากการถวายภัตตาหาร หื้อเปนสมภาณนำส่ง
เข้าสู่แหล่งหล่งทางดี เปนปารมีพาจจอต บรรลุรอดสมมโนหมาย ติดเทียมกายบ่พราก หื้อได้หนีพ้น
จากอบาย เกิดปัญญาผายรอบรู้ ในสิ่งที่ชอบสัมมา หื้อได้นบน้อมสากกราบไหว้ พระแก้วแก่นไ้บวร
ใจอย่าเพื่อนคลอนปลั่งปลาต สมาธิอาจถึงถอง กุสลทั้งผองมีมาก ขออุทิศฝากไผหา สัพพะเทว
ตาหน้อยใหญ่ ทุกเค้าไม้เครือวัลย์ ดงดอยตันเหวหาด ทุกท่านตาดคูหา เทวดารักษาบ้านช่อง
ทุกแห่งห้องเขตคามา รักษาวัตวาอาวาส รักษาพุทธศาสน์นรินทร์มา นักขัตตาและเทวดาแก้่าหมู่
ชมชื่นสู้อนุโมทนา กุสละบุญญาผายแผ้ว ไผถึงพ่อแม่หมู่วงศ์โย อันตายจากไฟสุโลกหน้า หื้อชมชื่น
กล้าเสวยผล ลูกหลานทุกคนที่ตายจาก หื้อชมชื่นมากบุญทาน บุญบันดาลผายแผ้ว หื้อถึงแก่ภริยาสามี
อันได้มรณาหนีเจียรจาก บุญอันนี้มีมูล ถึงแก่เจ็ดเช่นชะกุลเปนเค้า แก้วเช่นชะกุลเปนแดน
แสนเช่นชะกุลเปนขนาด ขอหลังน้ำหยาดอุทิศไผหา บัดนี้จักได้เวนตามมคระภาษาบาลีไว้ก่อน
เชิญท่านทั้งหลายว่าผ่อนตามทวยไผ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส ฯ ว่า ๓ จบ

เอตานิ มยฺ ภนฺเต ภตฺตอาหารานิ สปริวารานิ ภิกขุสงฺฆสฺส

โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ เอตานิ ภตฺตอาหารานิ

สปริวารานิ ปฏิกุณฺหาตุ อมฺหากถฺยเจว มาตาปิตุอาทีนถฺยจ ปิยชนานํ

ทีฆมรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย ภัตตาหารทั้งหลาย กับทั้งบริวารเหล่านั้น แก่พระสงฆ์ ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์ โปรดจูงรับ ภัตตาหารทั้งหลาย พร้อมทั้งบริวารเหล่านั้น ของข้าพเจ้าทั้งหลายเพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย และแก่ปियชน คนผู้เป็นที่รักทั้งหลาย มีพ่อแม่เป็นต้น ตลอดเสียดีกาลนานเทอญ ฯ

จบลงด้วยการกล่าวคำขอขมาภาษาบาลี

อจฺจโย โน ภนฺเต อชฺฉคฺมา ยถาพาลเ ยถามุฬฺหเ ยถากุสฺสเ
 เย มยฺ พุทฺธธมฺมสงฺฆสงฺขาเตสุ ติสฺสุ รตเนสุ อตีเต วา
 ปจฺจุปนฺเน วา อวิวา ยทิ วา รโห วา กาเยน วา
 วาจา ย วา มนสา วา ปมาทํ วา อคารวํ วา อกาสิมฺหา
 เต มยฺ อจฺจยํ อจฺจยโต ทิสฺวา ยถา ธมฺมํ ปฏิกโรม
 เตสํโน ภนฺเต พุทฺธาทิตฺตนตฺตยํ อนุกมฺปํ อูปาทาย อจฺจยํ
 อจฺจยโต ปฏิกุคฺคณฺหาตุ ขนตุ อายตี สํวราย อายตี สํวริสฺสาม
 นปุเนวํ ปฏิกิริสฺสาม สพฺพํ โทสํ ขมตุ โน ฯ

จบเวณทานข้าวบาตร

เมื่อจะเวณทานอะไร ก็ให้ดำเนินการตามแบบนี้ ให้เปลี่ยนเฉพาะเนื้อเวณทาน ซึ่งเป็นเรื่อง ที่กล่าวถึงเนื้อหาในการเวณเรื่องนั้นเท่านั้น

ส่วนคำแผ่กุศล มักจะกล่าวเป็นพิเศษในการเวณทานใหญ่ๆ เช่น เวณทานวิหารเป็นต้น ของโบราณก็มีจะรวบรวมนำมาว่าตอนท้าย ในที่นี้จะกล่าวคำแผ่บุญที่แต่งใหม่ ต่อท้ายเวณทานวิหาร

เวณทานในงานศพ

ให้ดำเนินการดังต่อไปนี้

- ก. สมาครวัทาน
- ข. อัญเชิญเทวดา
- ค. ยอคุณพระรัตนตรัย
- ง. เนื้อเวณ ดังต่อไปนี้

อนิจฺจา วต สงฺขารา สาธุชนาเฮยมวลฺหุมฺ อันทตั้งหน้าอยู่ตาฟัง เราจักไขยังธรรมชาติ
 อันตำซ้องพาดกับอัสตฺตา คืออนิจจาความบ่หมั่นบ่เที่ยง หมุนคว่ำเหียงไผมา อันพระพุทฺธาสอนสั่งไว้

ว่ามนุษย์ในโลกได้วิญญูสงสาร ย่อมปะพบพานความแปรปลิ้น บ่มีสุดมีสิ้นเปลี่ยนเวียนไป นับตั้งแต่
เกิดมาในท้องแม่ อนิจจังแผ่เต็มตน เปนต่อมมนๆ หน้อยหน้อย แล้วคืค่อยไหญ่ขึ้นมา จนมีหุมีตา
ขาแคง ครบตามตำแหน่งตัวตน แล้วคืปฏิสนธิจากท้องแม่ ให้อ่องแล่อองแล่คูดกินนม พ่อแม่
จูบเชยชมบ่พราก รักแท้มากถนอมขวัญ ปีเดือนวันผันผัดผาด อนิจจังธรรมชาติเปลี่ยนแปลงไป รวดเร็ว
ไวแท้เล่า สามสี่ขวบเข้าฉนำปี ช่างพาที่ช่างอู้ มีความรู้เข้าโรงเรียน หัดคัดเขียนอ่านถ้อย รู้เป่งป้อย
ตามสมัย ปีเดือนวันไหลลาล่อง ร่างกายพี่น้องคืแก่ทวยไฟ บ่มีวันใดจักหยุดอยู่ ว่าไฟทางหน้าสู่
ทางตาย ๑๗ - ๑๘ ปีปลายขวบเข้า คืกลายเป็นหนุ่มหน้าสาวงาม พร่องคืเป็นผู้ชายงามช้อยชุ่ม
ขึ้นสู่วัยหนุ่มล่าฉกรรจ์ ลางคนคืผันผิตผวก ใจฟุ้งแตกแววน แอ่วเมาชนบ้นคว่าง บ่เยียะบ่สร้าง
แอ่วๆ แหวงๆ พ่อแม่รักแพงห้ามว่า คืขึ้นย่อนด่าบ่กลัวกรรม ใจมัวดำดั่งหมิ่น สุกบัญญัติฝืนเฮโรอิน
ตามที่ได้ยินหยั่งยาก เพิ่มความลำบากแก่ตัวตน อายุบ่ทนแผลวเล่า มัจจุราชเข้าคุมกำ อายุชวปลาย
ว่าตายกว่า หยั่งแท้ว่าสังขาร ลางคนนั้่นนาพ่อแม่ รักนักแท้ส่งศึกษา จนจบปริญญามาได้ คืชมชื่น
โหยใจมัน ลางคนพ่อแม่ดันบ่ยอมว่า บ่หุมก้าวนหน้าหุมบ่าวหุมสาว แอ่วเปิบๆ ปาวๆ เหนือได้
จนมีคู้ไกล่แอบแหมะแฝง เซ่างายแลงรักร่วม ความสุขถ้วมอาบหัวใจ บ่เมินเท่าใดคืมีลูก จำเป้นต้อง
สร้างปลูกเซาะหากิน บกกุ่นดินกินหย้า พร่องคืค้าๆ ขายๆ ถ้ามีปัญหาผายกว้างกว่า คืคู้ก้าวนหน้า
มีเงิน พร่องทุกข์เหลือเกินซ้ำว่าซ้ำร้าน นอนอยู่กับบ้านบ่เซาะบ่หา โทษเทวดาฟ้าดินอากาศ
โทษธรรมชาติบ่ช่วยเหลือ โทษได้โทษเหนือแต่บ่โทษตัวเก่า มนุษย์เรานี้เล่าอิงชาย สับสนหลายแท้เล่า
อายุคืแก่เล่าไฟตามวันเดือนปี เร่งเต็มที่บ่ชวบ บ่เมินคืจวบวันสงกรานต์ สิริระสังขารเราเข้าเจ้า
คืมาแก่เล่าไฟทั้งวัน ๕๐-๖๐ ปีผันเร็วเร่ง เนื้อหนังเคยเต่งตึงขึงแข็ง เคยเป็นที่ดีแยงดีผ่อ ยามนี้หน่อ
บ่ปุนดีคอย มีคำรอยเหี่ยวหู่ ยามอู้ฟู่บ่เหมือนปางหลัง เสียงบ่ดังแรงอ่อน ร่างกายผ่อนเบาบาง
ไต่เหี่ยวทางหินหอด ไฟไหนไกลบ่รอดอ่อนอดหลาย รถยนต์กายแปลงเข้าอ่อน หยุดถ้าก่อน
ชี้ทวยไฟ สังขารในปางเก่า ฟันวุ่มเว้าหล่อนเสียหลุด กินอันใดคืหยุดๆ หย่อนๆ บ่เหมือนเมื่อก่อน
ยามแข็ง แม้นจักแปลงเขี้ยวใหม่ เอาเข้าใส่เปนฝัก คืบ่ติดักเหมือนของเก่า ลำบากแท้เล่าสังขาร
อนิจจตา ความบ่เที่ยง บ่มีไผ่หลีกเลี่ยงได้สักคน ต้องปะจวบดลทุกขียาก ต้องได้ลำบากเกิดกับกาย
เพียธิหลายรุมล่า หลายแท้ว่าโรค เจ็บหัวมัวตาเจ็บท้อง พยาธิเล่าจ้องเกิดกับกาย อายุยังหลาย
เตื่อมเข้าสักไม้เท้าไต่เหี่ยวเดิน แลมบ่เมินคืจ้อจูด บรรลุรอดมรณาตาย นอนตากหงาย
อยู่ในห้องลูกหลานพี่น้องร้าวอนคราง ไฟตามทางวิบากสร้าง เหลือชื่อเสียงค่างบ่ตายตาม
กุศลดีงามควรสร้างก่อ อันนี้แลหน่อเปนหลักฐาน ไฟสู่ความเกษมสานดีพ้นยาก กุศลละวิบากนำไฟดี
โลกนี้เปนสถานีที่ยั่ง เพียงชั่วครู่มาปะพบกัน แล้วต่างคืผายผันหนีจาก โลกนี้พรากลาไฟ บ่มีคนใด
จักพ้นได้ ต้องมรณมอดไหม้เหมือนกันหมด เมื่อมัจจุราชผดमारอดคืต้องจอดจากลาตาย วันนีเรา
ทั้งหลายทุกผู้ พากันมาสูเิงาน เพื่อร่วมบุญทานบริจาค อุทิศบุญผากไฟหา ยัง.....ผู้มรณาคล้อย

คลาด ตามสายน้ำหยาดหลังทานไฟ บัดนี้จักได้ไขประวัติเล่าราวเรื่องเค้าแห่ง.....ผู้ตาย
 หือท่านทั้งหลายได้รู้.....ได้เกิดมาสู่โลกา เมื่อวันที่.....นั้นมาว่าไว้ เพน พ.ศ. ได้.....
 ศักราช เดือน.....นั้นมาเพนแม่ นาง.....เพนแม่คือมาตา นาย.....เพนบิดาคือพ่อ
 ตั้งแต่น้อยเกิดก่อเพนกาย พ่อแม่รักเหลือหลายหอบอุ้ม พักอวบท้อมปังกำเงา สองคนเอาใจใส่
 กลัวลูกบ่ใหญ่เฝ้ารักษา นับแต่เกิดมาเพนเค้า แม่.....คี่เฝ้าอยู่เดือนนอน เฝ้าอาหารไฟเอื้อ อดทน
 คู่เชื้อเข้าปลาอาหาร เวียงงานการทุกอย่าง ย่างบ่สร้างเฝ้าชมเชย น้ำอุ้นพุลือใบเป้า พ่อเพนเจ้า
 ต้มมาปั้น จูบชมขวัญแฝงไฟ มดแมงไต่ฟังปิดวิ กลัวมันเบียดเบียนศรีขบตอด เจ้าลูกรักยกอดหัวใจ
 ยามเพนหวัดไอไข้ขึ้น ใจแม่บ่ชื่นเชยบาน ยอดสงสารลูกเฮยเพนเจ้า แม่อยู่เฝ้าอารักขา นาย.....ผู้
 เพนบิดาคือพ่อ บ่ไชว่านั่งเฝ้าพ่อ ดอมตาย เร่งขงชวายหาหมอม่าใส่ ทั้งหมอเมืองหมอใหม่
 หมอทันสมัย จักเสี้ยงเงินเท่าใดคี่บ่ว่า ขอหือลูกหน้าขึ้นตาบาน สุขสำราญหายพยาธิ ที่ตำช่องพาด
 ลามาย เมื่อลูกรักหายสว่างแล้ว ใจพ่อแม่ผ่องแผ้วเกษมศรี ลูกจำเรณูดีขึ้นใหญ่ พอรู้เที่ยวได้ไพมา
 แม่คืออาธาเพนห่วง กลัวตกหล่นร่วงลงชาน ยามเจ้าเหลิด เจ้าคลานบ่คล่อง ตามทวยบ่องอารักขา
 จนจำเรณูไวย่าตั้งไข่ เต้าะเต้ะไต่เที่ยวเดิน ตามกลางเดินคี่แคมคี่คืบ บ่หือได้รีบด่วนเที่ยวเห็นค่อยๆ
 พาวเดินสอนอย่าง เพราะยังบ่ช่างเพนเด็กขา ยามเจ้าหัดจาหัดปาก พ่อแม่นั้นหากเพนครู สอนหือดู
 หือผ่อ คนนี้หน่อเพนบิดา คนนี้เพนอาคนนั้นเพนพี่ แนะนำชี้แจงจัด เจ้าคี่หัดตามคำปาก
 อุ้ได้มาเพนภาษา ร้องกินปลากินเข้า พ่อแม่เพนเจ้าหากนำมา วันเดือนปีคลานิราศ ไพตามศักราชราสี
 ๗-๘ ปีชวบไค่ว แอ่วเหนือแอ่วใต้ตามเวลา เล่าเรียนศึกษาตามแบบบ้ำ จนอายุใหญ่เข้าตา พ.ศ.
 ใหญ่ขึ้นมานอช้อยชุ่ม แดกเนื้อนุ่มแตกเนื้อสาว ตามเนืองแนวนาธรรมชาติ คี่มีคู่สวาทแฝงกาย
 พี่น้องทั้งหลายชมชื่น ปิติตื่นยินดี ได้.....เพนศรีคี่มคู่ ร่วมเรียงอยู่กับกัน บ้านเพนสวรรค์
 แหล่งพื้น โสมนัสชื่นชมเชย สุขสบายเฮยตามสภาพ อิ่มเอิบอาบหัวใจปีวันเดือนไหลลาผ่าน
 การงานหลายถ่านโททำ ทั้ง กสิกรรมและการค้า หวังก้าวหน้าเพนหลักฐาน แสวงหาการเลี้ยงชีพ
 ฐานะถิบดีขึ้นมา ด้วยบุญวาสนาปางก่อน ตามทวยสอนหือผล มีลูก.....คนบอกไว้ วันเดือนปี
 ไต่ลาไฟ อายุวัยคี่แก่เข้า ตามปีเก่าล่วงลาหนี อยู่สุขสบายดีมาตลอด จนบรรลุดอดอายุ.....ปี
 เกิดโรคเบียนศรีเพนป่วย หาหมอม่าช่วยเฝ้ารักษา เขาะ หลุกเขาะยาม่าใส่หวังจักหืออยู่ได้ทนไพ
 ลันเหลือใจแท้เล่า ลูกหลานเฝ้าผ่ออุ้มลา เอาไพโรงยาหือหมอช่วย อาการเพนป่วยคี่บ่หาย เพนเพยธิ
 หลายบังเกิดต้อง พ่อแม่พี่น้องเกิดกังวล ทุกผู้ทุกคนเพนห่วง กลัว.....ตายลาล่วงจากเจียรจร
 เพยธิร้ายบ่ถอนบ่พราก เตื่อมความลำบากเพนหนัก อาการประจักษ์บอกกล่าวว่จักต้องท่าวตนตาย
 พี่น้องทั้งหลายมาเฝ้า อินตุนักเล่าเหลือกำหนด เศร้ากำสรดหมองหม่น อุ้ปากบ่นนำสงสาร ไผบ่อาจ
 จัดการเกิดคี่เก็ง ไผบ่เพนที่เพ็งสักคน เท่าแต่ตนเดียวดายนอนนิ่ง เลือดลมวิ่งจากปลายตีนธาตุน้ำดิน
 ยะแยก ธาตุไฟแตก เพนชะระจวน ธาตุลมหวนป่วนปลิ้น กระทบกระสายดินพินกายสุดคะนึ่งหมาย

แห่งพี่น้อง ที่จักปกป้องเยอา ตั๋วคนเดียวนาเปนป่วย บ่มีใผช่วยยังตัวเรา บ่มีใผบันเทาเอาได้ ผู้ที่แฝงแฝงใกล้คืตาย บ่อาจช่วยหื้อพันตายมรณาต พระพุทธเจ้าอนุศาสน์สอนมาว่าตัวเรานี้นาเพ็งตัวเก่า เมื่อยังบ่เนาตตาย หื้อเร่ง ขงขวยเซาะหาที่เพ็งไว้ จักเปนที่เกาะไต่พาไฟ ยามเมื่อจักเสี้ยงใจมรณาต วิญญาณขาดออกจากกาย พี่น้องทั้งหลายได้ค่าเฝ้า บอกว่า “คิดเถิงคุณพระเจ้า พุทธโธเนอ” ออย่าหื้อสติเปลอพลั้งพลาด.....มีสติบ่ขาดเสี้ยงสูญ ช่วยอนุกุลเตือมเข้า คิดเถิงคุณพระเจ้า และของทาน แล้วจิตตวิญญาณครองร่าง คืหลุดออกห่างจากกาย ไผตามความดีหลายที่ได้สร้าง ละโลกกว้างที่อยู่มานาน ละพี่น้องวงศ์วารหลานลูก ละที่สร้างปลูกคร้วสวน ละเสียทั้งมวลบ่ค้าง ละสิ่งที่เคยสร้างเคยมี ละที่นอนสะลีผ้าแผ่น ละหวีละแว่นน้ำมันทา ละทิ้งเคหาเรือนอยู่ ละคำอู้คำฟู่ที่เคยจา ละ.....(ภริยาหรือสามีกา) คิมคู้ หื้อเปนพ่อ (แม่) หม้ายอยู่อาลัย สุดแสนเสี้ยงใจ ให้วิโยค คนทั้งโลกไผบ่เหมือน จิตใจบ่เพื่อนเปือยหยั่ง ปานจักแตกฟุ้งเกิดพวยใน.....ตายจากไฟ ละไว้ จักหัดคร้วเครื่องใช้ต่างแทนกาย ลูกหลานหลายร้องรำให้ พี่น้องไกลใกล้หมู่พงศา รู้ข่าว.....มรณาตตายจาก ต่างคืตักใจมากอาลัย ที่บ่พอไกลคืมาก่อน ที่อยู่ไกลคืสอนทวยหลัง เราได้ ห้างลอยยังสรีระคาบ ต้มน้ำอาบแต่งยังตัว หวีผมหัวนุ่งผ้าใหม่ แล้วเอาเข้าใส่ในโลง กำหนดโครงการ ทานทอด อุทิศบุญจอตทวยหา ตามประเพณีมีมาชื้ออย่าง ได้ตักแห่งห้างทานกรรม สูตรอภิธรรม เปนพิเศษ พังธรรมเทศน์ทูกราตรี ตามประเพณีบ่ขาด หลังน้ำหยาดแผ่บุญไฟ สัมปราชิกะในโลงหน้า หื้อ.....เราเจ้าเข้าได้เสวย หื้อสุขเสบายในปรโลก บันเทาความเศร้าโสกด้วยปารมี ตระเตรียมดีบริจาค พี่น้องมากพงศา พากันมาชื้อช่วย หลายมากด้วยวงศียี แม่คร้วอยู่เตาไฟเหมมให้ แกงขึ้นไก่อใส่หมากเชื้อ อาหารเมืองเหนือลาบส้า ตำน้ำพริกฮ้ากับบ่าแดง ช่วยกันจัดแจงต้มวุ้น แบ่งเปนพุ่นเอาไฟทาน และเลี้ยงวาค์วารพี่น้อง หื้ออิมท้องชื้อคิงคน จนวันนี้ตลลรอด วันสุดท้ายยอดปรีโยसान ได้กะดาทาน บริจาค นิมนต์ทุเจ้ามากหลายองค์ มาเปนสงฆ์รับบริจาค ทุทุกอย่างหากปรีบุญณา บัดนี้เถิงเวลาดีไซ้เข้า ผู้เข้าจักได้กิตตนา ยังมูลสัทธาเค้าเหง้า หมายถึง.....เปนเค้าเปนมูลสัทธา พร้อมด้วยบุดติบุดตาทุผู้ และพี่น้องที่เข้ามาสู่ร่วมทานา คืชื้อว่าเปนมูลสัทธาเค้าเหง้า บัดนี้ขอนิมนต์พระแก้วเจ้าสามประการ หมายถึงพระพุทธเจ้าเปนประธานเค้าเหง้า กับพระธรรมเจ้าตนเปนธรรมกถิกา และพระภิกขุชินปุตตา ครบไคว่ถ้วน สามเณรนับล้วนที่ได้นิมนต์มา จุงมีธรรมเมตตาอว้ยหน้า รับเอาอย่างไทยธรรมแห่งเรา เจ้าเข้าทั้งหลาย ที่ได้ตักแต่งถวายยอเย็นด้วยมโนชื่นใจบาน เพือหื้อเปนส่วนบุญทานบริจาค อุทิศ ฝากไฟหายัง.....ผู้มรณาตตายกว่า แม่นว่า.....เราเจ้าเข้าอยู่หนใด ยามตายวางอารมณ้อาลัย ไผบ่ช่าง หลอนว่าตกอยู่หวางจตุราบาย ขอบุญทั้งหลายไฟเตือมตุ้ม ไฟช่วยอุม.....ออกจากที่ผ่าน ขึ้นไฟเกิดในวิมานฟากฟ้ากว้าง สุขสมอ้างตั้งปณิธาน แม่นบุญสมภาร.....มีมาก เมือตายจากมนุษย์ เมืองคน ขอกุศลบันดลช่วยยู่ ได้ขึ้นไฟสู่เสวยสวรรคค ของทิพย์เกิดอนันต์อเนก เพราะบุญสร้างเสก พาไฟสุขสบายในฟากฟ้า ขอหื้อนาบุญเราเจ้าเข้าที่อุทิศไฟหา จุงไฟเตือมพาหื้อมาก เสวยสุข

ในฟ้าฟากเกษมศรี นานแสนปีอย่า แม้นว่า.....เราเจ้าข้าไฟอยู่ที่ไกล สูดวิสัยไพบรอด ขออังเชิญ
 ยอดมเหสักขาเทวดาตนมีอานุภาพโปรดรับทราบเสียงสาร นำเอาของท่านอันนี้ไฟถึงถึงที่.....
 อยู่อาศัยหื้อได้อโนมโหนามัยขมชื่นปิตีตื่นสวอยผล อันว่าบุญกุศลนี้เรามีมาก ที่เราได้บริจาคแต่งทานา
 จุงเตียมสติปัญญาเราเจ้าขอหื้อค้อมกล้าเกิดกับตน รู้ยังเหตุและผลอันชอบ หื้อได้ประกอบทางดี
 หื้อเปนปารมีอันเลิศแล้ว หื้อได้เข้าสู่เวียงแก้วเนรพาน ใน อนาคตเวลาอันจักมาพายหน้า
 สัจจเพียงแท้อย่าไคลคลา บัดนี้จักเวนตามมคธะภาษาบาลีว่า

สาธุ โอกาส มย ิ ภนฺเต อิมานิ กปฺปิยภนฺทานิ

สทสพฺเพหิ ปรีวาเรหิ พุทฺทมหาชินธาตุยา เจว

ธมฺมสส จ ภิกฺขุชินฺปุตฺตานญจ สามเณฺรानญจ สกฺกจฺจ ิ เทม ฯ

ทุติยมปี .....

ตติยมปี .....

แล้วจบลงด้วย อจฺโย โน ภนฺเต ฯลฯ

จบเวณศพ

หมายเหตุ การเวณทานในงานศพตามที่เขียนไว้ข้างบนนี้ ถ้าจะว่าไปยังไม่ครบคลุมไปทั่วศพ
 ทั้งหลายอย่างแท้จริง เช่นศพหนุ่มสาว หรือคนโสดชายหญิง ฯลฯ เป็นต้น ถ้าได้พิมพ์เป็นเล่ม
 จะแต่งให้ครบทุกชนิดต่อไป

เวณทานทำบุญขึ้นเรือนใหม่

ดำเนินการเวณเช่นเดียวกับการเวณทานทำบุญในงานศพ ที่กล่าวแล้ว คือขึ้นต้นด้วยการ
 สมาครวัทานอัญเชิญเทวดา ยอคุณพระรัตนตรัย แล้วจึงถึงเนื้อเวณทานทำบุญขึ้นบ้านใหม่ดังต่อไปนี้
 สุณนตุ โภณโตะ ฟังรา ฟีน้องสัทธาทั้งหลาย ทั้งยึงทั้งชายหนุ่มแก่ ทั้งพ่อแม่หม่ออวาอา ที่พากัน
 มาเอาใจใส่ ทำบุญขึ้นเรือนใหม่หลังงาม ปฏิบัติตามโบราณแบบเบ้า ที่อริยะเจ้าเคยกะทำมา
 เพื่อหื้อเปนมงคลแก่เรือนใหม่ ฟังแล้วจื่อจำไว้กำกับใจ เราจักไชยยังภวชาติ ตามพระพุทฺธศาสนา
 สั่งสอนมา มนุชย์เรานี้เนาทุกคนทุกผู้ ที่เกิดมาอยู่ในโลกา เพราะบุญบาปพามาบังเกิด พร่องคี่ประเสริฐ
 พร่องคี่เต็มที แล้วแต่บุญบาปมีปางก่อน ตามทวยสอนหื้อยังผล ลางคนคี่จนทุกข์ยาก แสนที่ลำบาก
 เวทนา บ่มีวัดถาผ้าเสื่อ ปกห่มเนื้อบังกาย หวิดแลงหวิดงายเข้าคาบ ทุกข์ด้วยหาบพาขน อดทานทน
 ต่อสู คี่เม้าพออยู่พอกิน ลางพร่องนอนซี้ดินปลอมฝุ่น หนาวร้อนอุ้นบ่สนใจ พร่องคี่มีวิสัยมอกเหยี่ยม
 ปัญญาบ่เหลียมพะหยุดัน จักเรียนอันใดคี่บ่รู้ ฟังเฟิ่นอุ้บ่เข้าห้วอก วิกากตกเตงหนีบ พร่องคี่
 ใจร้อนรีบเร็วแรง พร่องคี่เย็นเหมือนน้ำแข็งทุ่นซ้า พร่องคี่จำเจริญก้าวหน้ามีวิชา เกิดออกมาคี่ขมชื่น

มีผู้ยื่นปลงปัน สารพันได้โดยง่าย ยุ่ทางกินจ่ายเงินทอง สัมปัตติเข้าของกองก่อ รูปร่างน่าอ่อนน่าแยง
 เปนที่รักแพงแฝงใฝ่ อยู่เรือนใหญ่หลังหลวง คนทั้งปวงยกย่อง มีพี่น้องคือเหมือนใจ จะไพทีไหนคั่งจ่าย
 บ่ทุกข์ต่ำช้ายเพื่อนคลอน รู้คำสอนคำสั่ง เปนตั้งใจหมาย มั่งมูลหลานท่นเท่า อาหารและเข้าบริบูรณ์ดี
 ลางคนก็เต็มทีทุกข์ยาก อยู่เรือนปุฟากมุงคา ฝนตกลงมาคร่ำร่ำ ฝาไม้บัวแฝงถึม เปียะชุ่มซึ่มซู่ที่
 เดือนสามเดือนสี่เหมือนตา ลมหนาวพัดมาเย็นสะท้าน เพราะเรือนและบ้านบ่บังดี ทุกข์เต็มทีแท้แล้ว
 เหตุใดเราเข้าเจ้าบ่เหมือนกันชา ลองใช้ปัญญาแยงดูถึ เห็นว่าคนเรานี้เกิดเปนมมา อเนกชาหลายล้านชาติ
 เมื่อกิเลสบ่ขาดสูญหาย เราต้องเวียนตายเวียนเกิด ต้องทุกข์ล้าเลิศในสงสาร ถ้าสร้างสมภารบุญไว้
 ปางก่อนได้เปนครนดี บุญปารมีในปางก่อน คืตามทวยสอนหื้อผล บ่อับบ่จนทุกข์ยาก ถ้าทำบาป
 มากแต่ปุพเพ บาปคืตามทวยเทผ่าม้าง หื้อเราเปนต่าง ๆ เวทนา ธิบ่มาบ่ได้ ทุกข์โศกไหม้หลอตตาย
 เยียะฉันใดคืตายบ่พัน บาปทวยยันตามเตง บ่มีเดือนดับเดือนเพ็งกับท่าน มีค่าคิดอ่านเซาะเลียงอัตตา
 เหตุนี้เราเจ้าข้า ควรหมายมุ่งหน้าสร้างความคิด เชื่อพระมุนีพุทธเจ้า บ่ต้องทุกข์โศกเศร้าอันใด ชะแนม
 เชื้อด้วยใจแท้ ๆ ขนาบข่มแพ้ยั้งตณหา มีสัจจะวาจาตั้งหมั้น สุขสบายนั้นจักหลังไหลมา วันนีพี่น้อง
 สัทธาเราเจ้าข้า ทุกถ้วนหน้าต่างมาดี มาร่วมพิธีขึ้นเรือนใหม่ ที่นาย.....นาง.....เอาใจใส่สร้างแปลง
 อันเปนเรือนแข็งแรงเสียงอย่าง สล่าได้สร้างถูกแปลนดี เพราะเปนวิฑฒกียอดนายช่าง ตกแต่งสร้าง
 ตามแผน เริ่มแต่แดนเบื่องเค้า นาย.....ผู้เปนเจ้าเคหา กะเตรียมดาหาไม้ กองไว้ละเพื่อแปลงเคหะรัง
 เขียนแผนผังเรือนใหม่ กำหนดไล่หาวันดี เพื่อทำพิธีขุดขุมเทิก ได้ยังฤกษ์มหาเสฏฐี ยอดวันดีไชโยชค
 เปนวันหลักโลกแหล่งสากล จำริฎูเรวีรี ตรงกับวันที่.....เดือน.....(มกรา, กุมภาพันธ์, มีนาคม, เมษายน,
 พฤษภาคม, มิถุนา, กรกฎาคม, สิงหาคม, กันยายน, ตุลาคม, พฤศจิกายน, ธันวาคม,) สองพันห้าร้อย.....ศักราชว่าไว้
 เปนวันมังคละใหญ่รวมขุม ได้เริ่มขุดขุมในวันนี้ ถูกต้องตามที่กำหนดหมาย สล่าทั้งหลายช่วยกัน
 แปลงไป เอาใจใส่ช่วยกันมา ตั้งแต่วันนั้นเปนต้น ดีเลิศล้นเหลือตรา ช่วยกันกะทำมาสร้างแต่ง
 ถูกตามตำแหน่งแปลนมี ด้วยฝีมือดียอดสล่า ช่วยกันแท้ว่าปกแปลง ติดตงวางปูแป้น ก้านฝ้าแล่นแปจอง
 อยู่ทางลุ่มมองเลงผ่อ ได้ทีที่แล้วหน่อเหล็กจกด เสียงดังละลดละลาด ปางเมื่อสล่าผู้สามารถกะทำงาน
 ติดเพดานมุงกระเบื่อง ครอบขู่เยื้องบ่เหลือหลอ งามแท้หน่อเรือนใหม่ ประตูใหญ่ปองบานลม พระพาย
 พัดเขยลมवाद บริสุทธิอากาศหลังไหลลม ไผมาหันคืชมอุ้อวด งามเลาลวดทั้งหลัง ขุมเสาฝังตั้งหมั้น
 เสาดีทั้งนั้นเนอเรา ต้น ๑ งามเสาแท้แล้ว เปนเสาเค้ายอดมงคล จากเมืองบนลงล่าง ชื่อว่าพระเจ้าช้าง
 ปราบขุมพู ต้น ๑ ชื่อว่าศัตรูแพ้วพาย หาเงินจ่ายหลังถมถอง ต้น ๑ ชื่อว่าเสาทองหลักโลก ต้น ๑
 ชื่อว่าพันโศกบ่มีหมอง ต้น ๑ ชื่อว่าบุญถมถองเทพท้าว ต้น ๑ ชื่อว่าน้ำวสัมปัตติมา ต้น ๑ ชื่อว่า
 จอมราชาจักรวัตติราช มาปกหุ้มพาดอารักขา ต้น ๑ ชื่อว่าพุทธานุภาพแผ้ว เปนเสาแก้วรัตนมณี
 ชุ่มเย็นสุดปีสุดแล้ง บ่มีวันเหี่ยวแห้งอุณหาการ ต้น ๑ ชื่อว่าปราบพระยามารหายห่าง ต้น ๑ ชื่อว่า
 เอราวิญช้างพระยาอินทร์ ต้น ๑ ชื่อว่าปราบธรรณินโลกลุ่มอยู่สุขขุมสบายดี ต้น ๑ ชื่อว่าสิมพลีพาโชค

เปนที่เล่าลือโลกสงสาร มีลาภะสักการ เปนอันมาก คั้นเงินชาติคฤกรางวัลงาม ล้วนแต่เปนนาม
เสาวพิเศษ ถูกต้องตามพระเพทคัมภีร์ อยู่สุขสบายดีเรือนใหม่ แยกผ่อไคว่ม่วนหุดา เปนมังคละไชยา
คู่อย่าง เปนที่สว่างมโนใน บัดนี้สำเร็จเหมือนใจแล้วเล่า ได้นิมนต์สังฆะเจ้ามาเมตตา สุตฺรไชยะมังคละคาถา
ตามแบบเบ้า ใส่บาตรเข้าถวายสงฆ์ สำเร็จตั้งใจจงอ้างไฟ เปนมังคละใหญ่เลิศงามดี บัดนี้ถึง
วาระดีอันเลิศเล่า จักได้กิตตนาถยังเจ้าเค้าแห่งมูลสัตว์ หมายมี.....นั้นนาเปนเค้า พร้อม
กับด้วยลูกเต้าเหลนหลาน และพี่น้องวงศ์วานทุกผู้ ที่เข้ามาสู่ที่นี้คือชื่อเปนเค้าเปนมูลสัตว์ บัดนี้
จักเวนตามมคระภาษาบาลี ว่าเปนที่นำไฟก่อนหน้า เชิญสัตว์เราเจ้าข้ากล่าวทวยไพ

นโม ตสส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสส ฯ (ว่า ๓ จบ)

อิมานิ มยฺ ภนฺเต กบฺปิยภณฺทานิ สปริวารานิ ภิกฺขุสงฺฆสส

โอโณชยาม สาธุ โน ภนฺเต สจฺจํ อิมานิ สปริวารานิ

ปฏิกุณฺหาตุ อมหากํ ที่มฺรตฺตํ หิตาย สุขาย

แปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย กับปิยภันฑะทั้งหลาย
พร้อมด้วยปริวารเหล่านี้ แก่พระสงฆ์ ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับ
กับปิยะภันฑะทั้งหลาย พร้อมด้วยปริวารเหล่านี้ ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อ
ประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย ตลอดเสี้ยงกาลนานเทอญฯ
จบลงด้วยการกล่าว อจฺจโย โน ภนฺเต ฯล ฯ

เวณทานวิหาร

สุณนตุ โภณฺโต พิงฺรา สาธุชนาทั้งหลาย ทั้งยังทั้งชายน้อยใหญ่ ที่มายกมือไหว้กราบสาสนา
ร่วมทานพระวิหารครั้งนี้เล่า นับเปนบุญบ่เส้าขึ้นเชิงคราญกายะมโนทวารพราพร้อม นบนอบน้อม
ด้วยใจใส กาละโนเมื่อเราเจ้าข้า นบน้อมหน้าดาตีไหว้พระมนีตนศักดิ์สวาสตร์ ผู้เปนจอมนักปราชญ์
โปรดโลกา ไหว้ยังพระธัมมาช้อยขึ้น ทั้งแปดหมื่นสี่พันชั้น ที่มีคุณอนันต์อเนกน้อม ไหว้พระสงฆ์
พร้อมด้วยกายใจ บ่มีความสงสัยสักน้อย ในธรรมพระยอดสร้อยโพธิญาณ ที่ได้ไซ่ขานบอกไว้
เมินแท้ไซ้สองพันกว่าปี ยังเปนคำสอนดีถูกต้อง พาเข้าสู่ห้องเนรพาน ดับทุกข์ในสงสารหมดปลอด
ใจบ่เกาะกอดอันใด บริสุทธิ์ใสผ่องแผ้ว พระสอนไว้แล้วช่วยกำจัด คนใดปฏิบัติตามท่าน คีข้ามล่วง
ผ่านสงสาร สิบมานานก่อนเก่า แผวเราเจ้าข้าในปัจจุบัน เก็งห้าพันวัสสากว่าเข้า ธรรมะพระพุทธเจ้า
ยังรุ่งเรืองศรี นักปราชญ์ยังมีสอนสั่ง เปนมจรุสหลังค่างาม ยังมีผู้เที่ยวตามคำพระ บ่ลาเลิกละ

ห่างหายเหย เถิงเราทั้งหลายเฮยสมัยใหม่ จักว่าไกลคือเหมือนใกล้คลองธรรม จักว่าชาวคือเหมือนดำเหมือนด่างเพราะคนเราเป็นไฟต่าง ๆ นานา ใครผิดธรรมดาแต่ก่อน ปฏิบัติย่อหย่อน บ่แข็งขัน เท่าที่เห็นถึงวันมีมาก รู้จักแต่บริจาคอวยทาน สร้างสิ่งสถานหลังใหญ่ เอาใจใส่บำรุง ชักชวน จูงกันแท้ ทั้งพ่อแม่หมู่พงศา ทั้งวัดวาอาราม ช่วยกันคิดคาดสร้างแปลง สละยังแรงและเงินบาท ส่วนสีลอันสะอาดบ่ใครสนใจ เยอะหื้อห่างไกลพุทธศาสนา มีแต่คิดคาดกะทำทาน ความสุขเกษม ศานต์อันยิ่ง หมู่เราจึงบ่พบบ่ปะ เลยกำ ๆ สวะ ๆ บ่หมั้น วันนี้นั้นเรามาทำทาน ฉลองพระวิหาร หลังใหม่ ที่เอาใจใส่กะทำมาขอหื้อพระธรรมนั้นนาอันประเสริฐ จูงบังเกิดในดวงจิต หมั้นสถิตต่อ เท้า อายุเข้าเขตว่าวายหื้อสีลธรรมทั้งหลายฝังอยู่ สถิตแน่นคู้กับใจ พอยหลวงครั้งใดหื้อดีขึ้น ปิติขึ้นเสริมสัทธา วัดเรานี้เนาอารามสร้างมาหลายศักราชพ.ศ. เมินแท้หนอแปลงไป สิ่งที่สร้างไว้ เมินนาน คี่เถิงแก่การหลุคร่ำ ซวดเซต่ำเสียสัณฐาน โดยเฉพาะวิหารเรานั้นเล่า เป็นที่อยู่พระเจ้า พระพิมพา กับเป็นที่คณะสัทธาหน้อยใหญ่ มานบ่น้อมไหว้บ่งฟังธรรม เป็นกาลประจำบ่ว่าง เป็นที่ เสพสร้างภาวนา ปางเมื่อมานอนในอาราม รักษาสีลบ่ขาดอุป แยกดูพระวิหารหลังเก่า คี่บ่เหมาะแท้ เล่าเพพัง ปางเอกผาผนังแตกอ้ากอนก้านฝ้าคี่บ่ดีดู หลังคา เป็นรูพรักพร้อย แป้นน้ำย้อยขึ้นขึ้นโคล แยกทางใดคี่บ่เข้าธา ป่านลมซ่อฟ้าคี่หม่นหมองศรี ๆ เจ้าคิดมาหลายปีใครแปลงใหม่ ซ้ำเป็นของใหม่ ใช้เงินหลาย กลัวสัทธาอิงชายจักลำบาก แหนมอดบ่ปากสืบทนมมา วันเวลาคลาไคลหนีพราก อดบ่ปากหันจักบ่เป็นการเพราะวิหารบ่งามอายวัดอื่น ปางเมื่อมายกยื่นทานมัย จึงตกลงใจกันพร้อม มีมโนน้อมใจหวานประชุมวิหารแปลงแถมใหม่ สัทธาหน้อยใหญ่วัดเรา ทุกคนตกลงเอาใจช่วย ตกลงหันด้วยกับเจ้าอาราม สามัคคีสัทธาเกิดก่อ เรื่องเงินนั้นหน่อปรึกษากัน พร่องกะบริจาคพัน พร่องกะบริจาคหมื่น ยกยอเย็นเปาะรวมกันตามเจตนาไผมันอ้างไผ่ สร้างวิหารใหม่เอาบุญ สัทธาสนับสนุนช่วยหลายมากด้วยชาวเรา พร่องเป็นสัทธาเสาะและบานหน้าต่าง ครัวเครื่องสร้าง ซื่อคอนโย บานทวารประตูใหญ่ มีผู้เอาใจใส่เป็นสัทธา แล้วคี่มากะดางดาเทวิหารเก่า สัทธา หนุ่มเถ้ายิงชาย ช่วยกันหลายละลุ่ม คนแก่คนหนุ่มชาวเรา ช่วยกันเอาใจใส่ เพราะเป็นงานใหญ่เท วิหาร คณะกรรมการแก่เถ้าทั้งสวารุเจ้าและสามเณร บ่ได้กะเกณฑย์กใส่ บั้งคู้หื้อไผมา ล้วนแต่ เกิดสัทธาชมชื่น คนหนุ่มคี่ขึ้นทางหลังคา คนแก่ชราอยู่ทางลุ่มผ่อ ขนไม้กองก่อแหมะกำแพง อันใดแข็งแรงคี่เก็บไว้ เพื่อเอาใช้ต่อไฟแถม แม่ครัวแหมแกงขึ้นไก่ ไบหมากชุดใส่ลำดี แกงต้ม มีหลายอย่าง กะแต่งห้างงานครัวสนุกสนานหน้ามัวม่วน เพราะว่าหลายหลากล้วนชาวเรา ต่างคนต่างเอากันค้ำ ตักยงน้ำใส่คนโทขันเข้าหลายโหลกะแต่งห้าง เถิงเวลาคี่ย่างกินอาหาร พ่อน้อยพ่อหนานนั่งเป็นหมู่ กินอู้ฟู้กันไฟจักเยะฉันใดกะกันไว้ เพราะเรื่องวิหารใหญ่เหลือใจ ปางเมื่อสัทธาในเราเจ้าข้า ได้พร้อมหน้ากันมา จนปริบูรณ์าเทรื่อ แล้วคี่กำหนดมีอวันดี ไชยะติถิ วันเลิศ เป็นวันประเสริฐมหาผล ฤกษ์ลุ่มฤกษ์บนหมดปลอด เป็นวันสุดยอดมงคล สัทธาประชาชน

ถ้วนหน้า โสมนัสกล้าเป็นบาน มาร่วมงานวางศิลาฤกษ์ลงในหลุมเทิกขุมฐาน ตามจารีตโบราณตั้งแต่ง
 บัณฑิตแบบแบ่งมีมา นิมนต์นาสังฆะเจ้า นับได้ ๙ องค์ ๙ ตน มาเจริญพุทธมนต์ตามแบบเก่า
 แล้วท่านผู้เปนครุฑประธานนำ คือเอาแผ่นเงินแผ่นคำแผ่นนาก วางในปฏิภาณหลุมกลาง
 เอาศิลาฤกษ์วางแอบใกล้ ผุยมายดอกไม้บูชา นับแต่วันนั้นมาเปนครุฑเราเข้าเจ้าได้หา
 คีพากันมาสร้างก่อ สานไส้เหล็กหล่ออย่างคาน ทำเป็นฐานแก่หมั้น เพื่อหื้อวิหารเรานั้นทนทาน
 สล่าได้จัดการแปลงไป สร้างวิหารใหญ่หลายเดือนมา ย่าง เปนครุฑเมื่อเงินขาดค่อยคิดค่อยคาด
 ค่อยหา เมื่อมีเงินมาค้ำสร้างต่อ ใช้ดินก็ก่อเป็นผนัง เครื่องบนหลังทำด้วยไม้ที่คัดเลือกไว้เอามาแปลง
 สล่าจัดแจงมาตลอด จนบรรลุดุจดปริโยสาน ใช้เวลานาน.....ปีกว่า เป็นวิหารงามสง่าพอมอง
 หลังคายอดดูอาจอ้าง ซ่อฟ้าสร้างเป็นห้วนาคา งามกินดาวะวาด แหงอากาศเสียดเวหา ห้อยแดงนั้น
 นานแก่นหน้อย ดังเป่งป้อยส่งเสียงโย ยามลมพัดไกวถูกต้อง ส่งเสียงหลังหล่อง ๆ ม่วนวอนหู
 เล็งตาต่อจากหั้น ป่านลมนั้นพร่องแพรวพราย งามเหลือหลายรูปนาค ปกหัวอ้าปากแลบชีวหา
 แก้วแก่นตาใสส่อง เหมือนจักเลื่อยไต่ล่องลงดิน แยกลดลายศิลป์ดวงดอก หน้ามุข้วนออกพระวิหาร
 งามตระการบ่หน้อย เครือดอกสร้อยสอดเฟิงพาว เหลืองเขียวขาวพราวพราว งามกระจ่างบวร
 ดอกใบซอนสนสอด เครือเกี่ยวกอดกลมเกลียว ม่วนปลายเรียวอ่อนม้อย สวยสอดสร้อยหลายสี
 ยามแสงพระรั้วสอดส่อง ผุดผาดผ่องแพรวพราย คนใดมากรายคือเหง้อ ผุงบี่บ้อล่าชมดวง
 วิหารหลังหลวงเราเจ้าข้า งามสง่าเหลือเกิน เป็นที่เพลิดเพลินใจจ้อ เมื่อเสร็จสร้างก่อการแปลง
 สัทธิธาแข็งแรงเราเจ้าข้า มีท่าน.....เปนครุฑหน้าพายใน ปรีक्षाจาไซ่ด้านบอก กับหมู่พายนอกสัทธิธา
 ที่ป่าวกันมาเต็มอาวาส เพื่อจักคิดควดทางฉลอง สัทธิธาทั้งผองชมชื่นหน้า ตกลงกันว่าจักทาน
 กะกำหนดงานพวยใหญ่ ประชุมกันไว้ก่อนมีงาน หมายกำหนดการถ้วนถี่ เริ่มวันที่.....เดือน.....
 (มกรา, กุมภาพันธ์, มีนาคม, เมษายน, พฤษภาคม, มิถุนา, กรกฎาคม, สิงหาคม, กันยายน, ตุลาคม, พฤศจิกายน, ธันวาคม,)
 พุทธศักราชบอกไว้ สองพันห้าร้อย.....นั้นไซ้ไร่เป็นวันทาน กะการงานโดยถ้วนคิดเลือกถ้วน
 กรรมการผู้ที่เคยงานการใหญ่ เอาใจใส่ช่วยเหลือกัน หลายมือหลายวันหมั้นพร้อม แนะนำ
 ซ้อมการงานตั้งกรรมการตามหน้าที่ กลุ่มหนุ่มสาววัดเรานี้มีหลาย งานยิงงานชายแบ่งไว้ สำหรับไว้
 ใช้งานฉลอง รู้แจ้งจบถองตั้งคาด เพี้ยวอาวาสพันห้าต่อ ที่ต่ำค้อยถมขึ้น ทุบตอกพื้นเพิงดี
 ลาพอนสีสะท่ายใหม่ ไฟทั่วไคว่อาราม ช่วยกันแปลงผาม ประดับธงชาติ ใช้กระดาดขพันตามเสา
 ฉลองวัดเราเอาเสียงอย่าง คนใดช่างอันใด ก็ช่วยกันไฟเต็มที่ ฉลองครั้งนี้มหาศาล ถ้วยช้อนจาน
 กะดางไว้ น้ำดื่มใหม่หมอนพรม พระหน้อยขะยมครีกรั้น บิดีตีนกระหายงาน ฝ่ายทางเคหะสถาน
 บ้านช่อง คีบอกพื่น้องหมู่วงศ์วาร เชิญมากินมาทานไข่ข้าว มาชมชื่นย้าวกับกัน บ้านไผ่บ้านมันคี่
 แต่งห้าง ครั้วทานต่าง ๆ ตามเจตนา ประดับประดาด้วยสีกระดาดข แต่มีชิตวาดเป็นลายลง
 ของทานทั้งปวงเสาะใส่ พร่องแปลงตู้ใหญ่เตี้ยงนอน พร่องแปลงต้นหมอนต้นผ้า พร่องแปลงรูปช้าง

รูปม้าเสื่อหมี รูปราชสีห์และหงส์ทำนตามพระญาติอ่านมีวิสัย พร่องคือแปลงวงไหวห้อยซ้อน
 พร่องคือใส่ยอดม้วนใบแดง ห่อผ้าแปลงของอ้อยปักแล้วร้อยดอกดวงบาน ปางแปลงครีวทาน
 แต่งห้าง การงานอย่างไว้เปนคราว แม่ร้างนางสาวชู้หน้า ตัดเสื้อผ้ากะดางดา เพี้ยมคบหาบ้านช่อง
 กลัวอายพี่น้องบ้านไกล หม้อน้ำชี้โคลเอาเก็บไว้ ซื่อหม้อน้ำใหม่ น้ำบวยเหมาะ
 จดเหล็กโคนเกาะหย่อนห้อย สายคอสายสร้อยสลุงและขัน ชุบย้อมกันขัดใหม่ กะเอาไว้ใช้
 เมื่อยามงาน ประดับครีวทานมาตลอด จนบรรลุลรอดวันงาน พี่น้องวงศ์วารไกลใกล้ ตามที่บอกไว้
 มารวมครีว เปนที่สนุกสนั่นกันม่วน เอ็นอุ้อ่วนเจียรจา ปะหน้าปะตาพี่น้อง จาปากถ้องกันดี คั้นบมี
 พอยใหญ่ คีบล่ำมได้ปะหน้ากัน เสียงเนืองนันทปากอุ้ย ยกขันเข้าสู่ยามทอน ของหวานซอนหลายอย่าง
 ตกแต่งห้างดามา เลี้ยงพงศาพี่น้อง กินอ้อมท้องไผมัน จนยามตาวันค้ายบ้ายซ้อน เก็บบริบถอันครีวทานลง
 พี่น้องวารวงศ์ช่วยกันต้อม พร่องคืออ้อมพร่องคือหาม เทียวทวยครีวทานแหนแห่ เสียงสว่าแสและกลองซุม
 ดังตะตุตตะตวย พร่องคือตบป้าผาบพื่อนเชิงชาย เปนลวงลายแหนแห่เข้า ผุ่งหมู่ชี้เหล่าซ็อกแซ็กซอแซ
 ฟังเสียงแนดังอยู่แผดแผ่ ตะละแหล็ดแต่ดแต่ตีกลองหลวง คนทั้งปวงผ่อเหง้อ ม่วนแท้เนอฉลอง
 วิหาร สนุกสนานกันทั้งโหล่ง ตกโถ้งโหน่งแห่กลองแหว แห่มาแหวนหน้าอวาสา ตั้งครีวทาน
 หยาดยังยาย มีนักรหลายเหลือแหล่ สนุกแท้แต่เถิงใจ คนหลามาไหลมาสู่ มีเปนหมู่เปนซุม
 พร่องคือหุมการเหล่นสนุกตื่นเต้นฮาเฮ ยืนผ่อลิเกเปนเก้ม หมู่คนสมังเค็มหุมสุธา เทียวไผมา
 กัมๆ แ่งๆ แผลงหลังแอ่นเมาชวน หลายขบวนครีวทานเข้า สนุกแท้เล่าสาวจี สนุกยินดีหน้าขึ้น ปิติ
 ตื่นกับกัน จนตาวันลงต่ำไต้ ลับปลายไม้เหลี่ยมดอยบัง คีกลับคืนหลังพิกพอกพากันออกอาราม
 มาแหว่ตามบ้านพี่น้อง อันเกี่ยวข้องรอมแพง กินเข้าแลงอาบน้ำ กลางคืนซ้ามาแหว่แถม พร่องคือมานอน
 แรมแถมม่วน จนครบถ้วนวันทานแหว่ม่วนงานฉลองใหญ่ กลางคืนนั้นไชร์ฟังธรรม
 มีพิธีกรรมหลายอย่าง ปางเมื่อสร้างแต่งทานา นอกวัดนอกวามีการเหล่น สนุกตื่นเต้นตามใจ
 สนุกที่ไหนคี่ไผเห็น จนคืนที่แล้วนั้นผ่านเลยลา ผดวันนี้นาตอนเมื่อเช้าทำบุญใส่เข้าภัตตาคาร
 จนได้เวลาเวหนทานวิหารใหม่ ยกมือไหว้กราบสอนสา บัดนี้คี่เถิงเวลาดีขึ้นช้อยผู้ซ้าหน้ายักกิตตนา
 ยังเจ้าเค้าแห่งสมณส์ทธาเปนเค้า หมายถึง.....เจ้าเปนสมณส์ทธา พร้อมด้วยอันเตวาสิกข์ยมทุกท่าน
 ที่ได้ช่วยกันคิดอ่านกะท่ามา คี่ชื่อว่าเป็นสมณส์ทธาเค้าแห่ง้า เรียงนั้นเล่ามีสัทธาเราทั้งหลาย
 ทั้งยั้งทั้งชายหนุ่มแก่ทั้งพ่อแม่หมู่พงศา ชื่อได้ว่าเป็นมุสสัทธาเค้าแห่ง้า บัดนี้เล่าจักได้เวณ
 ตามมคระภาษาบาลี ว่าเป็นที่นำไฟก่อน เชิญท่านทั้งหลายว่าสอนตามทวยไฟ

นโม ตสส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส ฯ (๓ จบ)

มยิ ภนฺเต อิมิ วิหาริ สปริวาริ สงฺฆสฺส โอนฺชยาม

พุทฺธสฺสเน รุปีตํ สาธุ โน ภนฺเต สงฺโฆ อิมิ วิหาริ

สปริวาริ ปฏิกุคฺคยหาตุ อมฺหากถฺยเจว มาตาปิตุอาทีนถฺย

ปิยชนานิ ทีฆรตฺตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอมอบถวาย วิหารหลังนี้
พร้อมด้วยครุฑาทนทั้งหลาย อันเป็นปริวาร แก่พระสงฆ์ เพื่อ
ประดิษฐานไว้ในพระพุทธศาสนา ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์
โปรดจงดุริย วิหารหลังนี้ พร้อมด้วยปริวาร ของข้าพเจ้า ทั้งหลาย
เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย และแก่ปิตุชน
คนผู้เป็นที่รักทั้งหลาย มีพ่อและแม่เป็นต้น ตลอดเสวยกาลนานเทอญ ฯ

เวณแผ่กุศล (ต่อไป)

บัดนี้กุศลละกองบุญใหญ่ ที่เราได้เอาใจใส่ช่วยจัดการ เปนบุญมหาศาลอันยิ่งยวด มากกว่า
แสนโกฏิแห่งเงินทอง จักอุทิศบุญทั้งหมดที่ได้สร้าง ผายแผ่กว้างไพหา สัพพเทวดาตนน้อยใหญ่
ทุกเค้าไม้วิมานแมน ผับทั่วแดนด้านด้าว ทุกเทพท้าวธกามา สิบหกห้องโสฬสศรบริศเว จูงยอมือไหว้
สาธุการ เชิงบุญทานที่เราได้สร้าง ทุกท่าทางเทวดา ทุกภูผาเหวหินหาด ทุกท่าทางตาดคอยดง
ทุกแขวงขงเขาขอบเขต ทุกประเทศทั่วอาณา เทวดารักษามหาธาตุ รักษาพุทธศาสน์และอาราม
ตนทวยตามหลังและก่อนหน้า อินทเจ้าฟ้าฟากยินดี แม่ธรณีนุชนาฏ ตนจ่าน้ำหยาดหมายทาน เทวดา
รักษาสถาณบ้านช่อง จูงสาธุชร้องยออัญชลี ปิตุยินดียิ่งยวด สาธุโสดสงเสียงสาร ขึ้นเขยบันผ่านแผ้ว
เทวดารักษาช่วงแก้วอารามเรา จูงรับเอากุศลบุญแผ่ ชมชื่นแท้ทั้งปวง ทั้งสาธุหลวงเจ้าอาวาสเก่า
ที่มรณะเนาตายไฟ อยู่หนใดจูงรับทราบ ยอมมือกราบสาธุการ เชิงบุญทานเราเจ้า จงเจตหน้าแผ้วผายไฟ
อันว่ากุศลละใสสะอาด ที่เราได้โอกาสยกยอท่าน ขอแผ่บุญบานอันนี้หน่อ ไพหาแม่พ่อและญาติกา
สามิภริยา ลูกเต้า พ่ออัยแม่เถ้าทั้งหลาย ที่ได้อนิจจกรรมตายลาพราก แม้นทรงลำบากอยู่หนใด
ปางเมื่อดับจิตไฟตายจาก จิตบ่พรากช่องอาลัย เกิดเปนเปรตวิสัยช่องค้ำ อยู่ในที่ต่างๆ นานา
ได้สละขำคาบัพัน บุญล้ำันเกิดจากทาน พระวิหารหลังนี้เล่า ขอติดไต่เต้าตามทวยไฟ เปนปัจจัย
บันดาลช่วยยื้อ หื้อได้ขึ้นสู่สวดยสวรรค์ สำเร็จโดยพลันอย่าพลาด กุศลละพิลาสส่องใสสี จูงเปนปารมี
แก่กล้า จูงเราเจ้าข้าแห่งนำ(แนะนำ)ไฟ สู่ที่สุขใจผ่องแผ้ว คือว่าเวียงแก้วอมตะเนรพาน เมื่อหว่าย
สงสารบ่พันเทื่อ ทุกมือเมื่อเกิดเปนกาย หื้อเราทั้งหลายได้เข้าใกล้ นบน์้อมไหว้ดิรัตนา แม้นจักเกิด
มาก็เทื่อ ขอหื้อหยั่งเชื้อแก้วทั้งสาม หื้อได้แก้วขามต่อباب ด้วยอานุภาพแห่งทานา หื้อมีปัญญา
อันฉลาด มัดพันคาดอยู่กับตัว พ้นจากความเมามัวมีดบอด เอาตัวบรรลุดรอดจอดเนรพาน
ในอนาคตะกาลอันจักมาพายหน้า จูงจักมีเที่ยงแท้ดีหลี ฯ

เมื่อกล่าวคำแผ่กุศลจบแล้ว ให้ลงท้ายด้วยการกล่าวคำขอขมาพระรัตนตรัยเป็นภาษาบาลี
ว่า อจฺจโย โน ฆนฺเต ฯลฯ ตามที่กล่าวไว้ตอนต้น

ศาลาการเปรียญ

ศาลาการเปรียญก็คือศาลาหลังใหญ่ เป็นศาลาที่นิยมทำกันมากในภาคกลาง ใช้เป็นที่ทำบุญ ฟังเทศน์ หรือประชุมกิจการต่างๆ เพราะทางภาคกลางสร้างวิหารเล็กพอเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปเท่านั้น ประโยชน์ของวิหารนอกนั้นไม่มีอะไรเลย ไม่เหมือนล้านนา เพราะเราสร้างวิหารกันใหญ่โตเพื่อใช้เป็นที่ทำบุญ ฟังเทศน์ ประชุมตลอดจนเป็นที่นอนของอุบาสกอุบาสิกาที่มา รักษาอุโบสถศีลด้วย

เมื่อสร้างศาลาการเปรียญแล้ว ตามธรรมเนียมของล้านนา ย่อมจัดให้มีทำบุญฉลอง หรือ ปอยหลวงขึ้น เมื่อมีการปอยหลวงย่อมจะมีการเวหนานใหญ่ นิยมไปเชิญอาจารย์ที่เวหนานเก่งๆ มาเวหนานให้ฟัง ในที่นี้ข้าพเจ้าได้เขียนคำเวหนานเป็นการเฉพาะไว้ เพื่อยุ่ยากในการหาอาจารย์ที่อื่น ก็ให้อาจารย์ของวัดนั้นเวหนานตามคำเวหนานที่แต่งไว้นี้

คำเวหนานศาลาการเปรียญ

ให้ขึ้นต้นตามแบบที่กล่าวไว้ข้างต้น คือ

- ก. สมารวิทาน
- ข. ชุมนุมเทวดา
- ค. ยอคุณพระรัตนตรัย
- ง. เวหนานเนื้อเวน ดังนี้

สาธุ โอกาสะ ตีรตตยัม นมามิหิ ฯ อหิ อันว่าข้า ทุกถ้วนหน้ายงชาย น้อมใจน้อมกาย เข้ามาใกล้ นบน้อมไหว้รัตนนา ด้วยโสมนัสสัทธาหยังเชื่อ ในกาละทุกเมื่อนිරันตร์กาล จักยกยอทาน สิ่งปลูกสร้าง คือศาลาหลังกว้างการเปรียญ ที่ได้กะทำเพียรแปลงไป เปนศาลาใหญ่หลังหลวง อันเราทั้งปวงบริจาค เงินน้อยเงินมากตามเจตนา จนสมจินดาอ้างไฟ จักได้ทานไว้แก่พระสงฆ์ ด้วยมโนจงใจคาด เปนสมบัติพุทธศาสน์อันบรรทานิ พระพุทธเจ้าสอนสั่งไว้ จุงพำเพ็งทานใจๆ แม่เมตตา ทานนี้นาเปนเบื่องเค้า ที่พระพุทธเจ้าทรงหมาย หื้อเราทั้งหลายบริจาค สีสันนั้นหากเปน ถ้วนสอง สอนหื้อเราทั้งผองรักษาไว้ ภาวนาใจ ๆ อบรมใจ หื้อเกิดปัญญาในหั้นถึ รู้แจ้งที่อนิจจตา ทานะสีละภาวนาสามสิ่ง เปนธรรมอันยิ่งยอดโอฬาร เปนแก่นเปนสารอันแท้ เปนของแนบส่งสัย บุคคลละผู้ใดปฏิบัติได้ ย่อมพบสุขใหญ่ในปัจจุบัน ปรากฏหื้อหันต่อหน้า ชะแนมว่าขอหื้อชาวเรา พากันเอาใจใส่ ปฏิบัติหื้อได้จึงหันผล เอาธรรมเข้าใส่ใจตนแท้ ๆ ย่อมเกิดผลแน่แต่ทางดี อันพระมุนีโลกนาถ ทรงอนุศาสน์สั่งสอน อริยสาวกาชาวเจ้า ได้ปฏิบัติได้แต่ตามทาง ที่พระพุทธเจ้าวางแบบไว้ได้พบสุขยิ่งใหญ่แล้วทุกตน สิบอนุสนธิ์มาตลอด จนบรรลुरुอดปัจจุบัน

เรายังได้เห็นครูบาเจ้าและคนเฝ้าทั้งหลาย ได้ปฏิบัติกายใจถูกแบบ ประพฤติแทบหมั่นในศีลธรรม
 เปนผู้นำเราทุกผู้เดินหน้าสู่ทางดี เพื่อหนีละทุกข์โศก ในวันวิฆณุโลกสงสาร สุขสำราญใจว่าง
 ทุกข์ร้ายต่าง ๆ บ่มาตำใจบ่ฆ่าข้งค้ำ ในอารมณ์ต่าง ๆ อันรุ่งรัง เราได้ฟังคำกล่าว คีชมชื่นย่าวินดี
 เชื้อธรรมพระมุนียอดสร้อยบ่มียังถ้อยที่จักสังกา แต่โบราณมาสืบต่อ ปฏิบัติสร้างก่อปารมี เปนคนดี
 ใสสะอาด เคารพพุทธศาสนาเหลือหลาย สัทธาอิงชายหนุ่มเฝ้า ใจบ่เส้าบุญบาน ตั้งแต่โบราณ
 ก่อนเก่า มุ่งหน้าเข้าสู่อารามปฏิบัติตามธรรมพระเจ้า ตามแบบเบ้าโบราณมี คนเมืองเราเป็นคนดี
 ย้อนธรรมะ เปนที่ปิยะแก่ผู้ปะผู้หันเปนที่แพงพันแฝงไผ่ ลำพูนเชียงใหม่ถิ่นไทยงาม วัตวาอาราม
 หลากหลาย คีหากเกิดจากใจสัทธาเรา ที่ได้ช่วยกันเอาใจใส่ สร้างแปลงไว้ทั่วสถาน เวลายุกาล
 ล่วงนิราศ พระพุทธศาสนคียังดี สองพันห้าร้อยปีขวบเข้า เกิงศาสนาพระเจ้าห้าพัน เราคีได้หัน
 เหตุต่างๆ เหมือนดังกล่าวอ้างทำนายมากาละปางนี้จักหยุ่ง โลกแตกฟุ้งเปนอันตราย ความฉิบหาย
 จักเกิดขึ้น ฝับทั่วพื้นเขตมณฑล ผุงหมู่คนน้อยใหญ่ จักบ่เข้าใกล้คำสอน คีลธรรมถอนหายจาก
 อู่แต่ปากใจบ่ถือ ไหว้แต่มือใจบ่ไหวจักมีไฟไคว่ทั่วอาณา ปัญจสีลาห้าข้อ คนคีจักย่อท้อปรึกษา
 บ่นบ่ถือปีตามาตาแม่พ่อ บ่เอื้อเฟื้อผ่อคอยแล ร้ายนักแคคนปางนี้ เพิ่นว่าไว้ถึกล่าวไซซาน ผู้มีปัญญา
 หาญเข้มกล้า คีมีปาล้าอนันตาคาหมุ่นีจักแสวงหาทางขอบ จักประกอบสร้างบุญญา หมุ่นีนา
 จักเหลือไว้ บ่ต้องทุกข์ไร้ตามเหตุการณ์ เชื้อครูบาอาจารย์แนะบอก บ่ปฏิบัติออกนอกทางธรรม
 ทำบุญประจำแท้เฝ้า คีคือหมู่เราเข้าเจ้าอิงชาย ที่ได้ขงขวยแต่งสร้าง บุญใหญ่กว้างทานมัย บ่หนี
 ออกไปจากคำพระ บ่ลาเลิกละปะเวณียังยออัณชูลีไหว้กราบ ยังรู้แจ้งทราบเหตุผล
 วันนีเราทุกคนทุกผู้ น้อมหน้าสู่อาราม ด้วยใจดีงามบ่หยุ่งมโนหมายมุ่งกองกุศล ทุกผู้ทุกคนชมชื่น
 จักได้ยกยื่นทานศาลา จักขอพรรณนาเรื่องเล่า ราวเรื่องเค้าการสร้างแปลง เปนการสำแดงประกาศ
 ความสามารถแห่งเราเรา เรื่องสร้างแปลงมาเริ่มต้นคีบ่พันเรื่องปรึกษากัน เพราะได้ไฟหันวัดเหนือ
 วัดใต้ เพิ่นแปลงศาลาใหญ่กว้างขวาง ปางเมื่อมีงานจักได้ยุ่ทาง เพราะศาลากว้างพอกับการ
 จักกินจักทานคิง่าย บ่ต้องยกย้ายไฟไหน ฟีน้องบ้านไกลมารอด จะยังจอดคีพอดี ยามเมื่อมีศพ
 ผีตายเนา ตามรีตบ่าเก่าตายโรงยา บ่เอาคีนสู่เคหาบ้านช่อง มักเอาไว้ในห้องอาวาสา ถ้าเรามีศาลา
 หลังใหญ่ คีจักได้ใช้ทำพิธี สัทธาสามัคคีเราเจ้าข้า ต่างคีหันว่าจักตีแปลง ทูเจ้าคีแยงพินิจผ่อ ก่อนจัก
 สร้างก่อยังศาลา คีประชุมสัทธาชาวบ้าน ออกปากตำนานกล่าวไซซาน คณะกรรมการกับอาวาสา
 ที่เคยคิดคาดช่วยอาราม ต่างคีหันดีหันงามดังว่า ตกลงพร้อมหน้าเปนเอกฉันท หันทั่วทันกันว่าสร้าง
 เพราะมีประโยชน์กว้างนานา และเปนศาลาอันพิเศษ จักใช้ฟังเทศน์คีเหมาะสม จักใช้อบรมประชุม
 สิ่ง คีดีแท้ตั้งใจหมาย คนเฝ้าทั้งหลายมานอนอาวาสา คีนอนได้ในศาลาบาตรการเปรียญ แล้วกะทำ
 เพียรเอาใจใส่ บนศาลาใหญ่ภาวนา ขึ้นลงไพมาคิง่าย ยามจักย้ายหนักย้ายเบา คณะสัทธา
 เราหันด้วย ตกลงช่วยกันแปลง สละเงินสละแรงบริจาค ร่วมกันมากยามหนที แบบแปลนที่เขียน

กะไว้ ผ่อเอาวัดเหนือวัดใต้เปนแดน แล้วคืมากะแผนแปลงไป หาสลาใหม่มากะทำ ตกลงค้ำค่าจ้าง ก่อนสร้างหล่อรากฐาน คณะกรรมการหันชอบจึงกำหนดประกอบแปลงศาลา หาวันไชยาสุภฤกษ์ ยามพระอาทิตย์เบิกกรวยสี นันทาทิถีสื่อส่ง การเงินคล่องหลังไหลมาถูกต้องตามตำราว่าไว้ แล้วจึงได้เริ่มหล่อยังเสา ตามพินเทอ(ตำรา)เข้าแบบ บ่ทีกบ่แลบมอกพอดิ เหล็กใส่มีเส้นใหญ่ กะตัดไว้ใส่พายใน ดีเหลือใจแท้น่อ สลาหล่อเสร็จสมหมาย เครื่องไม้ทั้งหลายกะแต่ง วัดตาม ตำแหน่งไผมัน เอาเลื่อยตัดบันตามมอก ใช้ด้วยศอกคู้ขีดกาหมาย ลีวคมผายต้องตอก ตามที่มอกมันมี หลายวันเต็มที่คร้วเครื่องไม้ จนพอดิใช้แปลงตัวหลัง วิริยนะกะตั้งค้อยได้ ยกคร้ว เครื่องไม้สู่หลังคา อาศัยสัทธาชาวบ้านช่วย จึงสำเร็จด้วยโดยพลัน ชื่อแป้นค้ำโย่ง ค้อมวานโก่งแปงองกอนพาดยงติดก้านผ้า ดูเข้าธามาถึงวัน กระเบื่องมุงทันเรียบร้อย ติดแป้นน้ำย่อยหยาดยาวายย สลาทั้งหลายสร้างแต่ง แล้วตามตำแหน่งแปลนมี ทาน้ำสี่เรียบร้อย งามบ่น้อยส่งสัญญาณ เปนศาลาลานหลังกว้าง ดูสว่างงามเหลือใจ บ่มีวัดใดงามเท่า ส่วนสวาธุเจ้า อธิการ เมื่อศาลาลานสร้างแล้ว คืชมขึ้นแผ้วผ่องเหลือหลาย จึงประชุมสัทธาอิงชายหน้อยใหญ่ เพื่อเอาใจใส่ทานมัย ปรีกษาไขกล่าวถ้อยสัทธาเราใหญ่หน้อยสามัคคี ต่างคืหันดีหันชอบ สมควรประกอบทานา เปนมหาสมัยยาปางใหญ่ทานศาลาใหม่ลือเลื่อง บ้านนอกในเมืองมาม่วน เมื่อตกลงถ้วนหันงาม ฝ่ายทางอารามสวาธุเจ้าคืคุมผ่อผ้าผืนผัด กะแต่งจัดหลายแห่ง กำหนด แบ่งการงาน ตั้งประธานหัวหน้า แบ่งกันเปนตำเปนชุมหื้อได้ช่วยกันรุมเอาใจใส่ เพราะงานพวยใหญ่ ทานฉลอง แผนกค้องแผนกกลองแผนกน้ำ แผนกช่วยค้ำเก็บคร้วทาน แผนกอาหารแผนกน้ำส้ม แผนกน้ำดื่มแผนกน้ำแข็ง แผนกแปลงสังข์แผนกแหนแห่ แผนกเผยแพร่โฆษณาการ แผนกล้อน ยอดคร้วทานเก็บไว้ คัดเลือกได้คนใจขาว กลุ่มหนุ่มสาวต่างม้วนวน สามัคคีล้วนช่วยกันดี อันใด บ่มีในอवास เปนหมอนเสื่อสาดอาสนา แอ้วเซาะยิมมากะดางไว้หื้อพอใช้กับพวยหลวง ฝ่ายสัทธาทั้งปวงเราเจ้าข้า ทุกถ้วนหน้าทุกเคหา คืกะดางดาห้างแต่งยังคร้วทานแห่งไผมัน เอากันเปนกันแปลงไป เอาใจใส่หลายประการ ผีเยวเคหะสถานบ้านช่องบอกพืบอกน้องหมู่พงศา หื้อพากันมารอมร่วม บุญอาบถ้วมโนใน ไผเยะการไกลคืพิพอกใช้หนังสือบอกคินมา ว่าจักฉลอง ศาลาพวยใหญ่ กำหนดวันใกล้เข้ามา ทางวัดทางวา คืแห่ค้องสัทธาพืน้องคืเกษมसानต์ ต่างสนุกสนานครีครั้น ปีติต่างยินดี เมิน ๆ ไหนมีพวยใหญ่ กะเสื่อผ้าใส่คร้วใบหื้อเหมาะสมใจตัดใหม่ กะเอาไว้ใส่ยามพวย ปานตั้งจักลอยเลื่อนผ้า ปางเมื่อเราเจ้าข้าดาทานกะเข้าปลาอาหารหลายอย่าง ไว้เลี้ยงพืน้องต่างดามา ผีเยวผัดเคหาเอาใจใส่ ดีเปลี่ยนใหม่คืเปลี่ยนทวยไฟจักเส็งเงินสักเท่าใดคืบ่ว่า ขอหื้อหน้าหื้อตางาม วัดวาอารามคืใหม่ บ้านช่องครบไควคิงามตา เรียกว่าใหม่ทั้งวัดวาและบ้าน สะอาดสะอาดพอดู เล้าไค่คอกหมูคืสะอาด ตักน้ำรดเทไหล บ่หื้อคับใจเหม็นกลิ่นบ้านช่องของคิน เราธา รั้วบ้านบ่งามตา คืล้อมใหม่ อานิสงสีใหญ่แห่งพวยหลวง เยะหื้อเราทั้งปวงสะอาด ดีขนาด

จากประเพณี สัทธาสามัคคีเราทุกคน น้อมหน้าสู่ทางเหมาะ เบนที่กอดเกาะใจห้อย สัทธาข้าข้อย
 ทั้งปวง ปางเมื่อพวยหลวงศาลาใหม่ กำหนดงานคี่ใกล้เข้ามา ปิตินักหนาใจขึ้น โสมนัสขึ้นบุญบาน
 ก่อนถึงวันงานนั้นน้อ ทานทุงทานช่อตามประเพณี หลากหลายสีสอดสร้อย ยายหยาดถ้อยปกกาง
 สองฟ้างทางเรียงตลอด จนบรรลุดมคัคคาคลอง เบนที่คนมอยยามเที่ยวไต่ ลมพัดใส่เพิกแหวไหว
 เหมือนดังควัดเอาจิตใจเราเจ้าข้า ขึ้นสู่ฟากฟ้าเมืองบน เราทุกคนทุกผู้ น้อมหน้าสู่ทางดี
 จนวันพิธีมาละรอด บรรลุดมวันประภม แห่งล่องอบรมครีกครั้น โสมนัสขึ้นยินดี ทานหาเผตหาผี
 หลังน้ำหยาด ในอวาสวัตเรา เบนบุญบ่เบาบริจาค อุทิศบุญฝากไพบา พอชวยขึ้นมาคร้วทาน
 หัววัดเข้า คนแก่คนเฒ่าอุมขัน ถอกน้ำป็นหน้าอวาส โฆษณาประกาศเชิญชวน คนทั้งมวลมา
 บริจาค ประชาชนมากมาทาน จนแพ้ววันงานสุดท้าย บ่มีเหตุร้ายอันใด ม่วนอกม่วนใจแท้แต่ ถ้า
 หนุ่มแก่งิงชาย แห่คร้วทานยายข้าซิด ขี้ฝุ่นฟุ้งมีดมุงบน รัถเครื่องรุธยนต์ดังสนั่น ปีบแตร์ลั่น
 ขอนทางถนนคองขวางหันพอค้อม นะเนือกน้อมคนมา สัพเพชณาหลายอเนก มาปานผ้าปานเชม
 หลังหลามไหลติดเนื่องกันไฟเปนเส้น พร่องคี่หกวงเดินพอนเชิงชาย คนหลวงหลายเก็ดฝ่อ
 นักแท่นอคนมาหน้าวัดหน้าวาเคยกว้าง เบนที่ยุท่างแต่เดิมมา วันนี้นาดูคืบกิด คนยัดอิดกันไพบา
 ฉลองศาลาเราม่วนล้ำ จนบ่อน้ำขาดเขินทราย แม่ค้ำคนขายยายหยาด เบนเหมือนกาดขายริมทาง
 ของขายวางบนตั้งแม่ค้ำนั่งคุมแคม พร่องมีของแถมถ้าซื้อมาก ละอ่อนบไคร้จากโตะน้ำแข็ง
 สีเขียวสีแดงแปลงล่อรบแม่รบพ้อขอสตางค์ เข้าหนมเส้นวางในร่ม แอบซุกบ่มริมกำแพง
 น้ำเงี้ยวน้ำแดงแกงอ่อมขายลาบพร้อมด้วยผักกับ ก้วยเตี้ยวสับหมูบะช่อ ถ้วยช้อนก่อรอขาย
 ม่วนเหลือหลายยุท่าง จักกินย่างที่ใด จนสุรียาลงไฟลับฟ้า ต่างคี่พอกหน้าคีนเคหา ยามกลางคีนมา
 แลมใหม่ ปางพอยใหญ่ม่วนฮาเฮมาพ่อลิเกต่อเรื่องเก่า คนแก่คนเฒ่าอุมลูกจูงหลาน นั่งรอนานถ้าพ่อ
 สนุกแท่นอหลายอันในวัดคี่ฟังเทศน์กันหลายผูก เยียะหื้อถูกประเพณี จนเสียงรวยตรีรุ่งเข้า
 มาตักบาตรเข้าใส่จ้งหัน ยกยื่นปันทานทอด แล้วจึงมารอดเวนทาน บัดนี้ถึงสมัยกาลอันเลิศแล้ว
 กาลผ่องแผ้วเวลา จักได้กิตตนาอย่างสัทธาเค้าเหง้า หมายมีท่าน.....เปนเค้าเปนสมณสัทธา
 พร้อมกับด้วยอันเตवासิกาสิกข้มทุกท่านที่ได้ช่วยกันคิดอ่านกะทำมา คี่ชื่อว่าเปนสมณสัทธา
 เบนเค้าเรียงนั้นเล่าหมายมี สัทธาสามัคคีเราเจ้าข้า ต่างคี่ได้เปนหัวหน้าเปนมูลสัทธา
 พร้อมด้วยสามีมัทธิยาถูกเต้า คี่ชื่อว่าเปนเค้าเปนมูลสัทธา บัดนี้จักได้เวนตามมคธภาษาบาลี
 ว่าเปนที่นำไฟก่อน เชิญท่านทั้งหลายว่าสอนตามทวยไฟ

นโม ตสส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส ฯ (๓ จบ)

มยฺ ภนฺเต อิมํ ธรรมสภาคสาละํ สปิริวาริํ สงฺฆสฺส โอนฺณชยาม

พุทฺธสาสนเณ สาธารณตถายะ สาธุ โน ภนฺเต สงฺฆเณ อิมํ

ธรรมสภาคสาละํ สปิริวาริํ ปฏิกุณฺหาตุ อมหากถฺยเจว มาตาปิตุอาทีนญจ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอมอบถวาย ศาลาการเปรียญ
 หลังนี้ พร้อมด้วยปรีวาร แก่พระสงฆ์ ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ขอ
 พระสงฆ์จงรับ ศาลาการเปรียญหลังนี้ พร้อมด้วยปรีวาร ของข้าพเจ้า
 ทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย และแก่
 ปิยชน คนผู้เป็นที่รักทั้งหลาย หมายมีพ่อและแม่เป็นต้น ตลอดเสียง กาลนานเทอญ ฯ
 จบลงด้วยการกล่าวสมาแก้วทั้งสาม อจฺจโย โน ฆนฺเต ฯลฯ
 จบเวนทานศาลาการเปรียญ

กุฏิ หรือ โรง

กุฏิ หรือ โรง เป็นที่อยู่อาศัยของพระภิกษุชนิดหนึ่ง ตามที่กล่าวในคัมภีร์พุทธจารีตว่า
 ในสมัยโบราณนั้น พระสงฆ์ทั้งหลายอาศัยอยู่ในป่าเป็นวัตร คือมีแต่พระสงฆ์ฝ่ายอริยวาสีอย่างเดียว
 ยังไม่มีพระสงฆ์ฝ่ายคามวาสีอย่างปัจจุบัน เพราะพระสงฆ์สมัยนั้นมุ่งบำเพ็ญสมณธรรมกำจัดกิเลส
 อย่างเดียว จึงมุ่งสู่ที่สงบสัจคือป่า จะเดินทางเข้าสู่หมู่บ้านก็เฉพาะมารับบิณฑบาตรเท่านั้น

วันเวลาผ่านไปความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ก็เกิดขึ้น พระภิกษุที่เคยอยู่ป่า เมื่อเข้ามาบิณฑบาตร
 ในหมู่บ้าน บางรูปสังขารชราภาพ บางรูปก็อาพาธบ้าง ครั้นจะนำบิณฑบาตรกลับไปฉันในป่าเหมือนเคย
 ก็รู้สึกลำบากทรมาณกาย ท่านจึงพักผ่อนอาหารที่ศาลาที่พักคนเดินทาง แล้วนอนพักผ่อนที่นั่น
 และเห็นว่าสะดวกดีจึงยึดศาลานั้นเป็นที่อยู่

คนทั้งหลายเห็นพระคุณเจ้าอยู่กันเช่นนั้น ก็อำนวยการความสะดวกให้แก่ท่าน ด้วยการอุปฐาก
 บำรุงต่าง ๆ จนพระป่ากลายเป็นบ้าน เมื่ออยู่นานเข้าก็สร้างวัดวาเสนาสนะให้ท่านอยู่

ในตำนานมูลศาสนากล่าวถึงสมัยพระนางเจ้าจามเทวีว่า “เมืองหริภุญชัยเจริญรุ่งเรือง
 เป็นอันมาก มีหมู่บ้านถึง ๗๐๐๐ หมู่บ้าน ทุกบ้านมีสระเก็บกักน้ำไว้ ประชากรเป็นชาวพุทธเลื่อมใส
 ในพระพุทธศาสนา ได้สร้างวัดวาอารามถึง ๒,๐๐๐ วัด มีพระสงฆ์ทรงจำพระไตรปิฎกถึง ๗๐๐ รูป
 มีพระธรรมกถึกฉลาดด้วยโวหารสอนสัทธาประชาชนถึง ๕๐๐ รูป ตั้งบัณฑิตที่มีเสียงไพเราะชำนาญ
 ในการสวด ๕๐ คน ผัดเปลี่ยนวัดสวดให้คนทั้งหลายฟังตลอด ๒,๐๐๐ วัดนั้น”

สมัยพระนางเจ้าจามเทวีตกอยู่ในสมัย พ.ศ. ๑๒๐๐ เศษ แสดงให้เห็นว่ามีวัดแล้ว ประชาชน
 นิยมสร้างวัดให้พระภิกษุอยู่เพื่อความสะดวกของตัวเอง ในการศึกษาเล่าเรียน หรือในการทำบุญพิธีต่างๆ
 เราจะเห็นหลักฐานจากวัดร้างมีอยู่ทั่วไป ในล้านนาเป็นประจักษ์พยาน

เมื่อจะสร้างวัดนั้น เสนาสนะที่สำคัญก็คือที่อยู่อาศัยของภิกษุสงฆ์ เขาจะเริ่มสร้างกุฏิก่อน
 เบื้องแรกก็ทำด้วยไม้ไผ่ก่อนเป็นการชั่วคราว แล้วจึงสร้างเป็นกุฏิที่แข็งแรงในภายหลัง กุฏิที่สร้างด้วยไม้

เป็นส่วนมาก ภาษาล้านนาเรียกว่า “โรง” ถ้ากุฏิใต้ถุนสูงเรียกว่า “โรงแขวน” ส่วนที่ก่อด้วยอิฐถือปูนเรียกว่า “กระฎีก หรือ ขะตึก” เป็นภาษาสันสกฤต คำๆ นี้กร่อนลงจนเหลือแต่ “ตึก” คำเดียวที่เราใช้เรียก “ตึก” ในปัจจุบันนี้ทั่วไป

โรง หรือ กุฏิ ที่อยู่อาศัยของพระสงฆ์ เป็น ๑ ในปัจจัยสี่ เมื่อชำรุดทรุดโทรมลง ไม่อาจป้องกันแดดลมฝนหนาวได้ ทางวัดกับคณะศรัทธาของวัดจึงปรึกษากันรื้อ แล้วสร้างขึ้นมาแทนของเก่า

การทำผาติกรรม

สิ่งปลูกสร้างใด ที่สร้างถวายเป็นสมบัติของศาสนาแล้ว สิ่งที่ปลูกสร้างนั้นถือว่าเป็นของสงฆ์ พระสงฆ์ดูแลรักษาไว้กับพระพุทธศาสนาต่อไป ไม่ว่าสิ่งปลูกสร้างนั้นจะเป็นกุฏิ วิหาร ศาลา ฯลฯ บุคคลผู้มีปัญญามีใจเป็นกุศลรู้ผิดรู้ชอบ ย่อมไม่เข้าไปรื้อหรือทำลายโดยพลการ โดยที่พระสงฆ์ ยังไม่ได้อนุญาต นอกจากไม่เป็นบุญเป็นกุศลแล้วยังได้ชื่อว่าสร้างบาปอีกด้วย

เพราะฉะนั้นเมื่อจะรื้อสิ่งใดอันเป็นของสงฆ์ ท่านว่า “พึงขออนุญาตจากพระสงฆ์ก่อน” คือนิมนต์พระสงฆ์มารับทราบ และอนุญาตอย่างน้อย ๕ รูปขึ้นไป หรือจะ ๙ รูปตามคตินิยมก็ได้

สิ่งที่ศรัทธาของวัดที่จะรื้อสิ่งปลูกสร้างต้องเตรียม

๑. ขนทรายมากองไว้ ๔ มุมของสิ่งที่จะรื้อนั้น มุมละ ๑ กอง
๒. ชั้นข้าว ๔ ชั้น ตั้งไว้ต่อหน้าพระสงฆ์
๓. อิฐ, ไม้, ปูน หรืออุปกรณ์การปลูกสร้างอื่น ๆ ที่จะทำแทนสิ่งปลูกสร้างที่จะรื้อนั้น
๔. ไทยธรรมสำหรับถวายสงฆ์

เมื่อพระสงฆ์มาพร้อมกันในพิธีแล้ว ไหว้พระรับศีล พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ศรัทธา ประชาชนประนมมือฟังจนจบ เมื่อจบแล้วถวายไทยธรรมแด่พระสงฆ์ พระสงฆ์อนุโมทนา แล้วอาจารย์พึงกล่าวขออนุญาตจากพระสงฆ์ ในการที่จะรื้อสิ่งปลูกสร้างนั้น ในนามของสมณศรัทธา และมูลศรัทธาทั้งหลาย ให้อาจารย์ว่านำแล้วศรัทธาทั้งหลายว่าตาม หรือจะให้อาจารย์ว่าคนเดียว ในนามของศรัทธาทั้งหมดก็ได้ ในขณะที่ว่าคำเหล่านี้ให้ทุกคนประนมมือ คำกล่าวมีดังนี้

“สาธุ โอภาสเส ภนุ สงฺโฆ ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ บัดนี้เปนโอกาสอันดีแล้ว สัทธาข้าพเจ้าทั้งหลายทั้งภายในและภายนอก ภายในหมายถึง.....เจ้าอาวาสของวัด.....นี้ เปนประธาน ภายนอกหมายถึง.....สัทธาเถ่าแก่ยิงชายหนุ่มสาวทั้งหลาย ทั้ง ๒ คณะคน เลงเห็นว่า..... (กุฏิ, วิหาร, ศาลา ฯลฯ จะรื้อสิ่งใดให้ว่าชื่อสิ่งนั้น) เปนของสงฆ์ ที่สมณสัทธาและมูลสัทธาทั้งหลาย ได้สร้างถวายทานเปนสมบัติของสงฆ์ เปนเวลาเมื่อนานมาแล้ว บัดนี้.....หลังนี้ คี่เปนอันหลุคร่ำชรา

บ่เปนสิ่งถาวรหมั้นแก่นต่อไฟแล้ว แม้นจักใช้อยู่อาศัยดี จักใช้พำเพ็ญสมณธรรมดีดี ใช้เป็นที่
 ทำบุญทำทานดีดี คีเปนการยากลำบาก บ่เปนที่ปลอดภัยแก่ผู้อยู่อาศัย ด้วยสาเหตุนี้ สัทธาข้าพเจ้า
 ทั้งหลาย ทั้งภายในและภายนอกได้ประชุมปรึกษาเสงกันแล้ว มีเอกฉันท์หันว่า สมควรจักรื้อเทียง.....
 หลังนี้แล้วแปลงขึ้นใหม่ หือดียิ่งกว่าของเดิม แต่ว่า.....หลังนี้เปนสมบัติของสงฆ์ สัทธาข้าพเจ้า
 ทั้งหลาย บ่อาจจักรื้อเทได้โดยบ่ได้รับอนุญาต จึงได้นิมนต์พระสงฆ์เจ้าทั้งหลายมา เพื่อกิจขออนุญาต
 ขาดปลงจากสงฆ์ เมื่อสงฆ์หันว่ายังบ่ควรเทเทื่อ บ่อนุญาตขาดปลงดั่งอันสัทธาข้าพเจ้าทั้งหลาย
 คีจักหยุดยั้งไว้ บ่รื้อบ่เทเทื่อ แม้พระสงฆ์หันว่า สมควรดีเทแล้วแปลงใหม่ อนุญาตขาดปลงแก่
 สัทธาผู้ข้าทั้งหลายรื้อเทได้ตามประสงค์ ผู้ข้าทั้งหลายจึงจักรื้อจักเท แล้วสร้างแปลงขึ้นใหม่ต่อไฟ
 พระสงฆ์เจ้าทั้งหลายหันเปนประการใดดั่งอัน คีจุงโปรดได้อุปโลกน์ปรึกษาหารื้อแก่กัน ตามสมควร
 แก่สภาวะแต่เทอะ.....

คำอุปโลกน์ของพระผู้เป็นประธานในที่นั้น

เมื่อศรัทธาทั้งหลายกล่าวคำอนุญาตต่อสงฆ์แล้ว พระผู้เป็นประธานในพิธีนั้นฟังกล่าว
 คำอุปโลกน์ปรึกษาถามซึ่งสงฆ์ทั้งหลาย ว่า

สุณาคู เม ภาณเต สงฺโฆ ขอพระสงฆ์จุงฟังยังข้าพเจ้า บัดนี้สมณสัทธาและมูลสัทธาของวัด.....
 นี้ได้กล่าวคำขออนุญาตต่อสงฆ์ เพื่อกิจรื้อจักเทียง.....หลังนี้ เพราะหันว่าเก่าสร้างมาเมินนาน
 หลุคร่ำชรา บ่อาจจักใช้พำเพ็ญอันใดได้ ตามที่พระสงฆ์ทั้งหลายหากรู้หากหันอยู่ด้วยตาในกาลบัดนี้
 ข้าพเจ้าเปนประธานสงฆ์ในที่นี้ คีหวรรู้ตามดั่งคำที่คณะสัทธาทั้งหลายกล่าวมา โดยส่วนตัวข้าพเจ้า
 ยังบ่อาจเพื่อกิจอนุญาตหือรื้อหือเทได้ เพราะ.....หลังนี้เปนสมบัติของสงฆ์ จึงจำปต้องถามพระสงฆ์
 ทั้งหลายคูก่อน บัดนี้ข้าพเจ้าขอถามต่อสงฆ์ ถ้ามีตนหนึ่งตนใด หันว่าบ่สมควรจักรื้อจักเทเทื่อดั่งอัน
 คีขอหือทักท้วงกล่าวห้ามขึ้นท่ามกลางสงฆ์ (หยุดไว้ตำหนอยหนึ่งถ้าว่ามีตนหนึ่งตนใดกล่าว ทักท้วง
 คัดค้าน หือกล่าวต่อไปว่า) เมื่อพระสงฆ์หันว่า สมควรจักอนุญาตหือเทดั่งอัน คีขอหือสัททะ
 สัญญาสาธุการขึ้นหือพร้อมกันแต่เทอะ.....(พระสงฆ์ทั้งหลายกล่าวคำว่า “สาธุ” แล้วพระผู้เป็น
 ประธานสงฆ์ฟังกล่าวต่อไปว่า)

บัดนี้ สงฆ์ได้พร้อมใจกันอนุญาตขาดปลง หือท่านทั้งหลายได้รื้อได้เทแล้ว ท่านทั้งหลาย
 จักรื้อจักเทียง.....หลังนี้ ได้ตามประสงค์ แล้วจุงสร้างแปลงขึ้นมาแทนหือดียิ่งกว่าเก่า ขอหือ
 การสร้างแปลง.....หลังนี้ จุงเปนไฟโดยโสตติสวัสติ พลันสำเร็จได้พอยหลวง สัพพะอุปัทวะภัย
 ะทั้งหลาย อย่าได้เกิดมีแก่สมณสัทธา และมูลสัทธาทั้งหลาย กับทั้งสลาผู้จักรื้อจักเท จักสร้างแปลง
 ในโอกาสต่อไฟภายหน้า หือโสตติสวัสติชู่เยื้องชู่ประการแท้แต่เทอะ.....

พระสงฆ์สวดชยโนโต พระสงฆ์เป็นประธานประพรมน้ำพุทธมนต์ แล้วกล่าวคำแผ่กุศล ยัม ภีระ

ตามแบบที่เคยปฏิบัติ จากนั้นพระสงฆ์เป็นผู้ลงมือรื้อก่อน โดยจัดก่อนอิฐสักก่อน หรือกระเบื้องสักแผ่นสองแผ่นพอเป็นพิธี ต่อจากนั้นคณะศรัทธาหรือสละก็ช่วยกันรื้อต่อไป

คำเวหนานกุฎิ

การดำเนินการเวหนาน ก็เช่นเดียวกับการเวหนานวิหาร หรือศาลาการเปรียญที่กล่าวมาแล้ว จนกระทั่งเข้าหาเนื้อเวหนานกุฎิ ดังต่อไปนี้

สาธุ มังคละตฤถิ วันนี้เป็นวันดีแท้เล่า เปนวันสัทธาข้าพเจ้าทั้งหลาย ทั้งยังทั้งชายหน้อยใหญ่ มาณบ่น้อมไหว้กราบถวายทาน ด้วยเจตนาบานเบิกอ้าใจสูงสู่วิมานบน ยามใดเราน้อมตนเข้ามาใกล้ นบ่น้อมไหว้ตริรัตนายามนั้นเปนมังคลาอันประเสริฐ เพราะบุญอันเลิศเกิดมีมา ด้วยเหตุนี้สัทธาข้าพเจ้า มีหน้าบ่เส้าผ่องผิวใส บ่ทุกข์อกทุกข์ใจสักหน้อย บ่หมองดำคล้อยมัวดำ มีแต่กุศลกรรมเท่าอัน สติตแมนหมั่นในกลางใจ กาละใดกุศลเกิด ใจค้ประเสริฐดีงาม จักอุ้จักถามค้มีวน เปนที่ปิยะล้วน แลบเลิงดี ภาวะวจีผ่องแผ้วเกิดมา แล้วแต่มนโห้วใจ กาละยามใดใจชั่ว มีกิเลสอ้วอยู่พวยใน จักเยยะ จักอุ้อันใดค้ร้าย เหงียงขวาเหงียงซ้ายบ่เสมอกกลาง เปนกาละปางอันบ่ประเสริฐ บ่เปนที่เกิดแห่งนา บุญบาปสนับสนุนลงทางดำ จมลงย่ำในอบาย บ่เปนที่หมายแห่งนักปราชญ์ เหตุนี้พระพุทธานุชาสนา จึงสอนหื้อเราถอนกิเลสออก อย่าหื้อมันพามพอกแห่นหนา พยายามรักษาอารมณไว้ อย่าปล่อย ให้มันรบกวน เหมือนดังเรามีสวนหมั้นผ้าหมั้นผ้อ อย่าหื้อสัตว์คนเข้าก่อเบียนควี อย่าหื้อสิ่งบ่ดีเข้า โฟหยุ่ง เยยะหื้อสวนพุงรกรู้งรัง สัพพะรุกข์ที่ปลูกไว้ ค้จักใช้บ่ได้เกิดความเสียหาย เหมือนดังเรา ทั้งหลายนี้เล่า จำเปต้องเฝ้ารักษาใจ อย่าหื้ออารมณใด ๆ เข้ามาพอก(โปะ) เกิดไว้แต่พายนอกปัญจทวาร ค้คือระวังรักษาตาไว้ถี่ ๆ อย่าผ้อที่บ่เพ็งใจ หันอันใดที่บ่เข้าธา หื้อเกิดค้ก้งกำไว้โดยไว อย่าปล่อยมัน เข้าไฟใจหยุ่ง ช่างเซขวานพุงเกิดมลทิน หุคันได้ยินคำอันร้าย พยายามเบียงบ่าอย่าสนหา คำอันเยยะหื้อ โทสาบังเกิด เยยะหื้อใจระเปิดเปนฟืนไฟ รุดังตมอันใดหื้อระวังไว้ กลิ่นบ่ดีใช้อย่าสนใจ ลิ่นนั้นกิน อันใดหื้อระวังพร่อง เม้าพ้ออิมหื้ออย่าติดอาหาร มันช่างรำคาญเมื่อเราอยาก กินอันใดบ่ถูกปาก บ่สบายใจ นับว่าเปนภัยตามพระว่า ร่างกายเราเจ้าข้าค้เหมือนกัน อย่าติดในสัมผัสอันอ่อนนุ่ม มันมีพิษร้ายบ่มพวยใน ทวารบานไบทั้งห้า ของเราเจ้าข้าค้เหมือนกัน ธรรมชาติป็นแต่สร้าง ถ่าบ่ช่างใช้ค้จักกรู้งรัง มันจักนำทุกข์มาให้ สมเด็จพระที่ไหว้จอมสัตถา ว่าบาปบุญนั้นนาทั้งหน้อยทั้งมาก มันเกิดจากตาหู เพราะฟังเพราะดูเพราะดมเพราะตีม หลงปลาบปลื้มนี้กว่าของดี ถ่าปัญญาบ่มีลองแยงผ้อ ค้จักหันทุกข์ก่อเกิดผสม เผาอารมณร้อนวูบวาบ ข้อนไฟทางบาปทุเรณ พระทศพลสอนสั่งไว้ ว่านรกมีในตำใต้ธรณี ชั้นฟ้ามีบนอากาศ ลองคิดคาดด้วยพะหญา ว่าถึงวันนี้เราหน้อย ตกนรกกี้หม้อกี้ไห เพราะวาจิตใจเราทุกผู้ จมลงสูในอบาย นับแต่เราทั้งหลายตื่นขึ้น ใจบ่ชุ่นมัวหมอง ค้เท่ากบ่ตกหม้อทองแดงร้อนเอ้า ตั้งแต่เมื่อเข้าเนอเรา ลูกหลานบ่เอาคำสั่ง ใคร่แทงใคร่ทั้งใคร่ดี

คือเท่ากับตกหม้ออเวจีแล้วเล่า ไฟกิเลสร้อนเอาลนเผา มันเกิดจากใจของเราเขาแสบส่ำ หือทุกข์บังเกิด แก่หัวใจ กาละยามใดใจเราขึ้น คือเท่ากับขึ้นสู่สวรรค์ ด้วยได้หันสิ่งที่ชอบ หรือได้ประกอบความดี โสมนัสมีบังเกิด ใจประเสริฐสูงสุด เท่ากับจูงเราสู่ ในที่อยู่แห่งเทวดา ตามลำดับจินดาขึ้นไพรอด อาจบรรลุดวงดาวตึงสา หรือดุสิตาฟากฟ้า คือแล้วแต่ว่าใจของเรา จักผันบั้นเอาย่อมได้ เราจูงระว่าง ไว้อย่างใจ ทุกข์สุขอันใดล้ำเลิศ ย่อมบังเกิดที่ใจเรา จูง**บันเทา**เสียทางต่ำ อย่าหือบาปร้ายอย่าใจ บุคคลละ ผู้ใดบ่ประมาท มีปัญญาฉลาดรู้เห็น รู้เท่าทันทางร้าย แล้วยกย้ายใจดี แปลงใจดีอยู่กลางเก็ง อาศัยพึ่งธรรมคุณ สนับสนุนหือพันยาก ย่อมได้รับสุขมากเกษมศรี เพราะธรรมะพระมุนีที่ไหว มีคุณแท้ไซร้ออย่าสงสัย วันนี้สัทธานอกในเราเจ้าข้า ทุกถ้วนหน้ามุ่งมาทาน ยังกุฎิโอฟารหลังใหม่ ก่อนจักยกยื่นให้ถวายสงฆ์ ตามมโนใจจงใฝ่อ้าง จักเล่าการสร้างความเป็นมา แห่งกุฎิเรานี้มาเสียก่อน บ่หือได้หย่อนใจความ ว่าไพบตามเรื่องเล่า เดิมก่อนเก่า**กุฎิเรารา** ได้สร้างกันมาเมิ่นแท้เล่า ตั้งแต่เช่น ทุเจ้า.....ครองเจ้าอวาสา นับเป็นเวลาเมิ่นนานบ่หย่อน ยามแต่ก่อนเมื่อสร้างแปลง คือเหมาะพอ แยกแท้ว่า เสียงฝีมือสล่าทำมา เป็นที่ลือช่าวดอ้าง กุฎิเรารสร้างแต่เดิมที ล่วงมาหลายปีศักราช อนิจจังธรรมชาติเปลี่ยนแปลงผัน มันเก่าไฟทั้งวันบ่ย่าง บ่ว่าสิ่งก่อสร้างและตนตัวของเรา บ่มี**ไฟบันเทา** เอาได้หือสังขารคงไว้ได้สักคน จักต้องประจวบดลเกล้าแก่ สังขารบ่แน่เปลี่ยนแปลงไฟ กุฎิเรานี้ในปาง ก่อนนั้น คือถึงเขตชั้นแก่**ชรา** แยกผ่อที่ใดคือหลุคร่า จักเหยียบจักย่ำคิ่บ่มวนใจ แยกผ่อที่ไหนคิ่บ่เรียบ ล้วนทางเชิงทางค้วน(เพดาน)คิ่**รุงรัง** กระเบื้องมุงหลังคาคิ่เก่า เพราะเป็นกุฎิเก่า**ชรา**ไซ กอนแบโย ก้านผ้า คิ่หลุหันซ้าทวยกันไฟ ทวารบังใบหน้าป่อง ปิดเปิดบ่คล่องฝืดๆ ฟายๆ พระณรงทั้งหลายที่ อาศัยอยู่ เท่าแท้จะอู้ฟู่ทูลวง ยังบ่ถามสัทธาทั้งปวงหือรู้ ว่ากุฎิที่อยู่พอดิ จนล่วงมาหลายปีศักราช ทุเจ้าคิ่บ่อาจจักจาไซ เพราะมีความเกรงใจชาวบ้าน จักออกปากด้านคิ่ฮุนๆ **รอๆ** จนผด ปีพ.ศ. ๒๕.....ศักราช ท่านเจ้าอวาสาหันบ่เป็นการ จึงปรึกษาปุ้ออาจารย์และล่าม เพราะบ่อาจ จักขามอยู่ทนไฟ จักเยียะอย่างใดหือเข้าธา ปุ้ออาจารย์คิ่ว่าหือ**ประชุม**สัทธา ต่อจากนั้นมาคิ่บอกกล่าว หือล่ามไฟปาวสัทธา หือพากันมาประชุมใหญ่ เขิญมาไคว่ทุกเคหา ถึงเวลายามค่ำเข้า สัทธาเข้าเจ้าพา กันมา**ทุกเคหา**บ้านช่องทุเจ้าคิ่ปากพ้องปรึกษา กับพี่น้องสัทธา**ทุกผู้** กล่าวหือรู้เรื่องกุฎิเราร สร้างมา นานเนาเก่าแก่ สมควรแท้จักดีเท คิ่สมคะเนดั่งอ้างไฝ่ สัทธาหน้อยใหญ่ทั้งพวง คิ่หันกับทุเจ้าอวาสา ว่าสมควรดีคิ่คิดคาดเทแปลงหือเป็นกุฎิ**แข็ง**แรงสมัยใหม่ หมูเราจักเอาใจใส่ช่วยกัน **บริจาค**ยื่นปันเงิน บาท ช่วยกันคิดคาดตาม**เจตนา** เมื่อคณะสัทธาเราเจ้าข้า ทุกถ้วนหน้าต่างแข็งขัน รับปากจักช่วย กันแต่งสร้าง หือเสร็จดั่งอ้างใจจง เมื่อตกลงดั่งว่า คิ่เขาหาสล่าฝีมือดี เป็นยอดตัวคิ่ช่างไม้ ตกลงกัน ได้ใน**ราคา** จากนั้นมาบ่นานเนิ่นซ้า เราเจ้าข้าคิ่กะ**ทำพิธี** ตามแบบเคยมีแต่ก่อน บ่หือผิดหย่อนจาก **ประเพณี** เพื่อหือดีตามแบบเข้า นิมนต์สังฆะเจ้ามาเมตตา ยกมือसानสาอภิวาท ขออนุญาต จากพระสงฆ์ จุงได้ปลงวางปล่อย หือข้าม่อนน้อยสมคะเน ได้**รู้**ได้**เท**กุฎิเก่า แล้วจักแปลงขึ้นใหม่

เล่าตั้งใจหมาย พระสงฆ์ทั้งหลายคืออนุญาต หือได้คิดคาดตั้งใจง บัดนี้พระสงฆ์อนุญาตแล้ว
 อย่างมีภัยบาดบัวมาพานหมู่เรายกมือสาสาณอภิวาท นับจากวันนั้นคือคิดคาดเทกฏิกิ คือสมตั้งดำริ
 อ่างไฟ เก็บเครื่องไม้ไว้เพนกองพระเณรทั้งผองนอนในศาลาบาตร บนิวิหารเจ้าอาวาสขึ้นอาศัย
 ครอบครวอันใดบ่ดีใช้ คือเอาเผาไฟไหม้สะสาง แล้วคือกะดางแปลงไฟ สร้างกฎใหม่ตามแปลนมี นาย.....
 สล่าฝีมือดีเขียนวาดลงบนกระดาษสีขาว กำหนดลวงยาวลวงกว้าง ถูกตามแบบอย่างปัจจุบัน
 แล้วสล่าคือช่วยกันเอาใจใส่ตัดเหล็กใส่ตามแปลนหมาย ลูกมือหลายช่วยกันได้
 ตัดเหล็กใส่เสร็จสมหมาย แล้วสล่าทั้งหลายคือหล่อแร่ปูนทรายนั้นหล่อผสมดี ถูกตามวิธีสมัยใหม่
 พิมพ์แบบไม้คุมปก สายดิ่งตกหย่อนทอด บ่หือปลายยอดเอนเอียง ได้ที่เพียงชื่อแซ่ด
 บ่หือปะแล็ดไฟทางใด ลูกมือทันใจผสมแร่ เร็วเร่งแท้สับสน พร่องขึ้นอยู่บนปลายบอก เปียไปลอก
เกลลงไฟ แร่หินไหลลงสู่ รวมกันอยู่ในพิมพ์ เบง(ค้ำยัน)หมั้นหมิมบ่เฟื่อง สำเร็จเยื้องหล่ออย่างเสา
 ถูกตามพินเทาละไว้ วันพรุกแกะออกได้เทพิมพ์ ตามแจ่งริมข้างพรอยสล่าคือค่อยส้อมแปลงดี หมู่วัฒกิ
 ช่างไม้ ช่วยกันเอาใจใส่แปลงมา ตามวันเวลาล่วงผ่าน ช่วยกันคิดอ่านสร้างแปลง
 หือมันแข็งแรงหมั้นแก่น ค่อยสำเร็จแม่นตามแปลน จนถึงที่แดนเขตแล้ว งามผ่องแผ้วเหลือ
 ประมาณ ทรงสัณฐานดูสง่า เหมาะแก่เหมาะว่ากฎิเรา เปนที่รักเมามัวม่วน เปนกฎิงามถ้วน
 เหลือใจ แยกผ่อที่ใดคือบ่ค่าย ผ่อดูละม้ายปรารค์ปรา ประตุทวารบานปอง ลมพัดล่องผ่านกราย
 อยู่สุขสบายหายโรค ไผมีเสรำโศกเกิดอาวรณ์ ได้ขึ้นมาอนกฎิใหม่ สุขยิ่งใหญ่เกิดมีมา ไว้โรคอาพาธ
สัพพะโรคพยาธิบ่มากราย อยู่สุขสบายขนาด เหมาะเพิงกับอาวาสเราธา คั้นปริปัญณาเสร็จคาด.....
 ท่านเจ้าอาวาสวัดเราธา คือประชุมสัทธาชาวบ้าน ออกปากด้านปริกษาการ ว่าเราจักทานกฎิใหม่
 จะแปลงพวยใหญ่ทานฉลอง แห่ค้องแห่กลองหือครึกครื้น สนั่นแผ่นดินพสุธา เปน มหาบุญญาใหญ่
 กว้างสมตั้งอ้างมโนหมาย สัทธาทั้งหลายเราทุกผู้ คือชมชื่นสูยินดี เปนสามัคคีหันพร้อม จักยกยื่นน้อม
 ทานาเมื่อประชุมสัทธาพร้อมแล้ว ตั้งแต่นั้นคือเฝี่ยวช่วงแก้วเขตอาราม กำแพงบ่งามคือลาพอนใหม่
 พระหน้อยพระใหญ่ช่วยกันดี เปนสามัคคีพร้อมพรำ หลุมโหม้งตำมีไหน ขนชี้เหยื่อตั้งไฟเผาเอา
 ที่ใดเก่าแปลงหืองาม กะแปลงผามเพียงมุงถึ เอาไว้เป็นที่ทำบุญ สัทธาอุดหนุนช่วยค้ำ ค้างหม้อน้ำ
 ตั้งอ่างไห ประดับธงไสวหย่อนห้อย แปลงเรียบริ้อยเพราะมีงาน บริเวณสถานสะอาด ปิดเฝี่ยวกวาด
 ตักน้ำหัด เปนที่ปรากฏสะอาดอัน ฝ่ายสัทธาชาวบ้านทั้งปวง รู้ข่าวพวยหลวงตกลงแล้ว โสมนัสผ่องแผ้ว
 ใจบาน กะครวทานเปนการใหญ่ พร่องไฟบูชาไว้จากวัดทั้งหลาย ที่เพิ่นทำบุญถวายไฟก่อน
 ม่วนบ่หย่อนสัทธา ปางเมื่อเอาใจใส่สร้าง กะแต่งห้างครวทาน มีหลายประการต่างๆ แปลงต้นค้ำ
 ห้างดาดี กระดาษหลายสีซื้อมาไว้ ตัดดอกใส่เปนลวงลาย บ่เสียตายธนบัตรบาท ปางคิดคาดดาทาน
 หมู่ลูกหลานมาช่วยพร่องแปลงต้นด้วยรูปใบสรี พร่องแปลงต้นมาลิตดวงดอก พุพุงออกจากปากไห
 พร่องแปลงวงไหวกวัดแกว่งค้อม นะเนือกน้อมหลายเหลือ พร่องแปลงต้นเครือดวงดอกคุ่ม

ตื่นตื้นหุ้มด้วยกระดาษสี พร่องแปลงรูปกินรีงามองค์แอ่น ปานจักแล่นเหินบน พร่องแปลงรูปคนใส่
 สายสร้อย งามบ่หน้อยคร้วทานเรา พร่องแปลงเรือสะเพามีนายท้าย ปานจักเคลื่อนย้าย
 ตามฟองชล น่าฉงนใจพ่อ ลางพร่องนั้นหนอแปลงเคหา เปนเรือนงามตาเต็มที พร่องทานเก้าอี้โต๊ะ
 ตั้งเตียงนอน ปราสาทบรรชองอ้อย งามเรียบร้อยแต่งแปลงกัน ยิ่งใกล้วันเข้ามายิ่งคั่ง กะโต๊ะกะตั้ง
 กะอาหาร สำหรับเลี้ยงวงศ์วานพี่น้อง อันจักมาสู่ห้องเคหา น้ำมันน้ำปลาเข้าแตนเข้าเกรียบ บ่หื้อเสีย
 เสียบะไว้หลาย ตั้งใจหมายกะดางไว้บ้านเหนือบ้านใต้สัทธาเรา ปางช่วยกันเอาใจใส่ ห้างพอย
 ใหญ่ทานฉลอง จนถึงถอนวันแรกเข้า สัทธาหนุ่มเฝ้าต่างอาราม มาทวยตามคร้วทานเปนหมู่
 ไหลหลังสู่อาราม วันสุดท้ายตะวันวานนั้นแล้ว ปางเมื่อคร้วทานเราเข้าแห่ค้องกลอง
 คนเนื่องนองหลายเหลือแหล่ เฝ้าหนุ่มแก่มาทาน สนุกสนานครึกครื้น ปิดตี้นม่วนเหลือใจ ฟังเสียง
 กลองสะบัดชัยให้(ตี)ค้อน แกว่งแขนฟ้อนเปนเชิงชาย คนหลวงหลายเกิดดีพ่อเป็นที่ก้อมโนรมย์
ชื่นเขยชมม่วนเหล่น พร่องคีตกวีตั้งตีลังกา หลายวัดหลายวามีช่างฟ้อน ล้วนแต่ยอดมือนคนงาม
 หยาดยายตามแถวอ้อย งามบ่หน้อยวาดเวียนแขน เหมือนดั่งสาวเมืองแมนเมืองฟ้า
 ฉลองกุฎิเราเจ้าข่าม่วนเหลือหลาย ถนนทางยายคนไต่เต้า เหมือนแมงเม่ามุดออกภูดิน ไทยแจ็กจิ้น
 ขอมแขก มาหลายแผนกภาษา จนสุริยาลงตำได้ ลับปลายไม้ค้ำแลง เปิดสีแสงไฟฟ้าส่อง สัทธาพี่น้อง
 พิกเคหา กลางคืนมาฟังเทศน์ มีหลายประเภทแต่งทาน พร่องคีมาพ่อลิเกและการเหล่น เปนที่สนุก
 ตื่นเต้นใจดี พร่องคีเมาดนตรีเพลงร้อง แสงไฟสาดส่องแจ่มทั่วสถาน พวกกันมาแอ้วงงานฉลองใหญ่
 หน้าชุ่มไนบ่มีเสกา จนรัตติยาคืนรุ่งแจ่ม ยังบ่สำเร็จแห่งทานมัย เราคีพร้อมใจกันมาใส่บาตร ยกอังกาส
 ถวายสงฆ์ เสร็จตั้งข้าพเจ้าได้เวณมา บัดนี้ถึงเวลาเลิกแล้ว ข้าพเจ้าจักกล่าวยังสมณสัทธา หนพวย
 ในนั้นนาหมายมี....เปนเค้า พร้อมกับสามิภริยาลูกเต้าญาติวงศา คีชื่อว่าเปนมูลสัทธาเค้าเหง้า บัดนี้
 เล่าจักได้สัทธาเราทุกคนคีได้เวณเปนภาษาบาลี ว่าเป็นที่นำไฟก่อน เจริญทานทั้งหลายว่าหย่อนตามทวยไพ

นโม ตสส ภควโต อรหโต สมมาสมพุทฺธสฺส ฯ (๓ จบ)

มยฺ ภนฺเต เอตํ กุฎฺธิ สปริวาริ จาตุทฺทิสสฺส ภิกขุสงฺขมฺส

อาคตानาคกสฺส อาวสถตถาย พุทฺธสาสนเน นียยาเทม สาธุ โน

ภนฺเต สงฺโฆ เอตํ กุฎฺธิ สปริวาริ ปฏฺิคฺคณฺหาตุ อมหากณฺเจว

มาตาปิตุอาทีนญจ ปิยชนานํ ทิฆรตตํ หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอมอบถวาย กุฎิหลังนี้
 พร้อมด้วยปริวาร ไว้ในพระพุทธศาสนา เพื่อประโยชน์แห่งการอยู่อาศัย
 แห่งภิกษุสงฆ์ ผู้อยู่ในทิศทั้งสี่ ที่มาแล้วคี่ดี ที่ยังบ่มาเทือคี่ดี ข้าแต่พระสงฆ์
 ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์จงรับ ยังกุฎิหลังนี้ พร้อมด้วยปริวาร ของข้าพเจ้า

ทั้งหลาย เพื่อประโยชน์ เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย และแก่ปวงชน
 คนผู้เป็นที่รักทั้งหลาย หมายมีพ่อและแม่เป็นต้น ตลอดเสียด้านกาลนานเทอญ ฯ
 เมื่อพระสงฆ์รับว่า “สาธุ” แล้ว ให้เวนแผ่บุญตามข้างต้น และจบลงด้วยการสมาพระรัตนตรัย คือ
 อจจโย โน ฆนเต ฯล ฯ เป็นเสร็จพิธี

จบเวนทานกุฎิ

เนื่องจากเวลาแตงมีน้อยดังกล่าวแล้ว ข้าพเจ้าไม่อาจจะแตงเวนทานเรื่องอื่นๆ ให้ครบในครั้งนี้ได้
 ขณะที่พิมพ์นี้เป็นคืนของวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๒๑ วันพรุ่งนี้ เจ้าหน้าที่จะต้องอัดโรเนียว เพื่อเตรียมแจก
 ผู้ที่เข้ารับการอบรม เพราะฉะนั้นตอนท้ายนี้ จะนำคำถวายทานบางอย่างที่ควรรู้ และคำเวนทานของโบราณ
 ซึ่งมีอยู่แล้วมาพิมพ์ต่อไป ส่วนเวนทานอื่น ๆ นั้นถ้าได้พิมพ์เป็นเล่มหนังสือจริงๆ ก็จะแตงต่อ

การถวายภัตตาหารต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภัตตาหารใด ๆ ฟังกล่าวคำถวายก่อนเพลถ้าหลังจากเพลแล้ว
 ไม่ควรกล่าวคำถวาย เพราะพระสงฆ์ย่อมจะรับไม่ได้ เหตุผลที่คนโบราณให้เราถวายทานก่อนเที่ยง
 ก็คืออันนี้

การกล่าวถวายมตกภัตฺร หรือ อาหารเพื่อผู้ตายนี้ มีดังนี้

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส ฯ (๓ จบ)
 อิมานิ มยํ ฆนเต มตกภตฺตานิ สปริวารานิ ภิกฺขุสงฺฆสฺส
 โอลฺลชยาม สาธุ โน ฆนเต สงฺโฆ อิมานิ มตกภตฺตานิ
 สปริวารานิ ปฏฺิคฺคณฺหาตุ อมฺหากณฺเจว มตกสฺส จ ทีฆรตฺตํ
 หิตาย สุขาย ฯ

คำแปล

ข้าแต่พระสงฆ์ผู้เจริญ ข้าพเจ้าทั้งหลาย ขอน้อมถวาย มตกภัตฺร
 พร้อมด้วยปริวารเหล่านี้ แก่พระสงฆ์ ข้าแต่พระสงฆ์
 ผู้เจริญ ขอพระสงฆ์ โปรดจูงรับ มตกภัตฺร พร้อม
 ด้วยปริวาร ของข้าพเจ้าทั้งหลาย เพื่อประโยชน์
 เพื่อความสุข แก่ข้าพเจ้าทั้งหลาย และแก่ผู้ที่ถึงแก่
 กรรมไฟแล้วคือ.....นั้น ตลอดเสียด้านกาลนานเทอญ ฯ

คำแผ่กุศล (ของโบราณ)

บุญราสีทั้งหลายมวลฝูงนี้นามมีมากไซ้ ผู้ข้าทั้งหลายกะทำได้แล้ว ข้าจักขออุทิศสละแผ่
 กุศลส่วนบุญทานทั้งหลายมวลฝูงนี้ หือได้แก่เทพพะเมเหล็กขาเทวดาเจ้า ตนอยู่รักษายังเคหะ

ฆราวาสยาวเรื่อนที่นี้เปนเค้า トラบต่อเท้าถึงรุกขเทวดา ปีพพาเทวดา อากาศเทวดาฉอกามาวจร
โสฬสมหาพรหม ลวงกว้างกลมมือนันตจักวาล หาประมาณบ่ได้ พายต่ำได้มีครุฑนาคน้ำและไอสร
นางธรรณีสรีคุดตอามาจ ตนจื่อจำนำหยาตหมายทานทั้งมวล จุ่งชักชวนกันมาภัตตามโนมนาชูตน
แล้วขอจุงจักนำเอากุสลาบุญทานทั้งหลายมวลฝูงนี้ หื้อไพรอด ไพเถิงยังผู้มีชื่อว่า.....ตั้งนี้ หลอนว่า
ตนตัวแห่ง.....ยามจักใกล้ตาย ได้วางจิตใจเจตนาอารมณ์อาลัยไพบ่างได้ไฟตกต้องหว่างจตุรอบาย
ตายเปนผีเปนเผต ทุกขเวทนาอยู่ในกลางเถื่อนกว้างย่านน้ำคุหา ฐานะทัดที่ใดที่หนึ่งตั้งอันคี่ดี คี่ขอหื้อ
กุสละบุญญะราสีฝูงนี้ ไพช่วยอุ้มพยยกออก หื้อพ้นจากสลอกอบาย แม่นว่ายาวกตาธิการสมปาร
หากได้กะทำมาหลวงหลายแก่กล้า ได้ขึ้นขึ้นฟ้าเปนเทวบุตร เทวดาแล้วตั้งอันคี่ดี คี่ขอกุสละบุญทาน
ทั้งหลายมวลฝูงนี้ไพเต้อมแถมสมปาร หื้อภิญโญยิ่งกว่าเก่า หื้อได้ร้อยเท่าพันปุน ปุนะเมื่อพาลุนลอน
จुติตนคลาคลาด ลงมาเกิดในมนุสชาติเมืองคน ขอจุงหื้อนาบุญค้าชูตนตัวไพ ทุกชาติขออย่าได้
ประหมาทในแก้วทั้งสาม หื้อได้ยุท่างินยุท่างานไฟใจ ๆ トラบต่อเท้าอันได้เข้าสู่เวียงแก้วยอด
เนรพาน ในอนาคตกาลอันจักมาพายหน้า อย่าได้คลาดอย่าได้คลาแท้ดีหลี

คำแผ่กุศลอีกแบบหนึ่ง

ปเถนติ แม่นผู้ข้าทั้งหลายจักปรารถนาตามใฝ่มักอันใด สุโกฏิ ยังโธฐากอันเปนบุญ
ปุริ คี่จุงหื้อพำเพ็งเต็มงาม ขิปป์ เหว คี่จุงหื้อริบหื้อพลัน เขม คี่เปนอันสุขเกษมใจยิ่งนักหนา
อนนตา อปริมาณหาประมาณบ่ได้ อนเวติ คี่จุงหื้อไพทวยตาม มย์ แก่สัทธาผู้ข้าทั้งหลาย
ทิฏฐมเม ปรากฎในชาตินี้คี่ดี สมปรายนาในชาติอันจักมาในพายหน้าคี่ดี สห อตตโน คี่จุงหื้อได้
ระดับกับตนตัวไฟใจ ๆ ปรากโต คี่จุงหื้อได้ถึงฝั่งกำหนำ สุวรรณโสปาน จุงหื้อบังเกิดเปนเกิน
เงินเกินคำกานขึ้นเมื่อเมืองฟ้า อาชาเนยย์ จุงหื้อเปนตั้งม้าแก้วตัวชื่ออาชาไนย สุวรรณนา
จุงหื้อเปนตั้งเรือสะพาคำลำประเสริฐ อจลา อันบ่ห้วนไหว ภาวสาคร ในน้ำมหาสมุทรสาครตริสา
เพื่อจักขี่ข้าม ชาติ ปรี สู้ฝั่งกำหนำ ยาวนิพพาน トラบต่อเท้ารอดจอตเวียงแก้วยอดอมตมหา
เนรพาน ในอนาคตกาลอันจักมาพายหน้า แก่ผู้ข้าทั้งหลายชูผู้คนชูใหญ่หน้อยชายยั้งนั้นจุงจักมี
เทียงแท้ดีหลี.....